

ΤΑ ΒΑΦΤΙΣΙΑ

Εΐταν τὸ τελευταῖο Σάββατο τοῦ Γεναριοῦ . . .
ἡμέρα καθάρια καὶ γλυκειά, πολὺ γλυκειά, ἀπὸ
ἐκεῖνες τὲς χειμωνιάτικες ἡμέρες, ποῦ ἡ ζέστη
τοῦ ἡλιοῦ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὲς πλεῖο εὐχαριστότερες ἡδονές
τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς. Εἶταν τέτοια ἡμέρα ἐκεῖνο τὸ Σάβ-
βατο, ποῦ μόνον στὲς τροπικὲς χῶρες μπορούσε ν' ἀπο-
λάψῃ κανεὶς σὲ τέτοια ἐποχὴ. Ὅλος ὁ θεσσαλικὸς κάμ-
πος, μὲ τὸν Κίσσαβο καὶ τὸ Πήλιο ἀνατολικά, τὸν Ὀ-
λυμπο καὶ τὰ Χάσια βορεινὰ, τὸν Πίντο καὶ πρὸ πάντων
τὸν Κόζιακα, δυσμικὰ καὶ τὴν ἀπέραντι σειρὰ τῶν Ἀγρά-
φων νοτικὰ, ὠμοιαζε ἐν' ἀπέραντο θερμοκῆπιο, μὲ χωριά,
μὲ δέντρα, μὲ κήπους, μὲ χωράφια, μὲ ποτάμια, μὲ ἀν-
θρώπους μὲ πουλλιά κάθε λογιῶν, μὲ πρόβατα, μ' ἄρνιά,
μὲ βώδια, μὲ ἄλογα, μὲ σκυλλιά καὶ μὲ λογιῶν λογιῶν
τετράποδα, ποῦ βρίσκονταν ὅλα μαζύ, κάτω ἀπὸ τὸ μά-
τι τοῦ ἡλιοῦ, ποῦ τὰ εὐεργετοῦσε μὲ τὴ ζέστα του,
μὲ τὸ φῶς του, μὲ τὴ λαμπράδα του, καὶ ἀγκάλιαζε μὲ
τὲς διάφανες καὶ χρυσοπόρφυρες ἀχτίδες του ὅλους καὶ ὅ-
λα, σὰ φιλόστοργος πατέρας.

Ὁ ἥλιος εἶχε κάμει τὰ τρία τέταρτα τοῦ ἡμεριάτικου
δρόμου του, καὶ στὸν οὐράνιο κάμπο ὅς φαίνονταν κανένα
σύννεφο, παρὰ μόνον ἀπὸ τὰ κορφοβούνια τ' ἀρίφνητα ξε-
πετοῦσαν κάτι ψιλὰ-ψιλὰ πραγματάκια, σὰ φτερά κύ-

κνου, σὰν κοῦφα ὄνειρα ἐλπίδων, ποῦ ἀπλόνονταν γοργὰ γοργὰ στὸν καταγάλαζιο θόλο τ' οὐρανοῦ, καὶ ξαφανίζονταν λίγο-λίγο, καὶ δὲ φαίνονταν πλειά τίποτε. Αὐτὸ ἔδειχνε ὅτι κι' ἡ ἀκόλουθη ἡμέρα θὰ εἶταν κι' αὐτὴ λαμπρή.

Ὅλος ὁ κόσμος τοῦ χωριοῦ εἶταν ξεπορτισμένος. Ἀπὸ τοὺς ἄντρες, ἄλλοι εἶταν στὲς γεωργικὲς τοὺς ἐργασίες, ἄλλοι στὰ πρόβατά τους, ἄλλοι ψάρευαν στὸν ἀργυρόνερο Πηνειό, ἄλλοι κυνηγοῦσαν μέσα στὰ χωράφια, ἄλλοι ἄλεθαν στὸ μύλο, κι' ὅχι ὀλίγοι—οἱ γεροντότεροι—ἠλιάζονταν, κουβεντιάζοντας στὴν πλατεία τῆς ἐκκλησιᾶς, ὅπου εἶναι καὶ τὸ μεσοχώρι. Οἱ γυναῖκες, ἄλλες ἔπλυναν μέσα στὸ παραπόταμο, ἄλλες λούζονταν, λούζοντας στὸν ἴδιον καιρὸ καὶ τὰ μικρά τους, γιατί ἡ μέρα τοῦ Σαββάτου εἶναι μέρα γενικοῦ καθαρισμοῦ, ἄλλες πάλε—οἱ γεροντότερες—προσηλιαζόνταν στὰ προσήλια, ἀκουμπώντας τὲς πλάτες τους στὸν πλιθόχτιστο τοῖχο τοῦ σπιτιοῦ, καὶ καθαρίζοντας πλιγούρι, ἢ μπαλόνοντας κουρελίσματα ἀσπρόρρουχα, κι' ἄλλες—οἱ νεώτερες κι' ἀνύπαντρες,—κρυμμένες στὰ πίσω τῶν σπιτιῶν, πάντα ὅμως σὲ ἀπόγωνα, ποῦ τὰ ἔπιαναν οἱ χρυσάργυρες ἠλιακὲς ἀχτίδες, κεντοῦσαν κάθε μιὰ τὸ νυφιάτικο τῆς τὸ ὑποκάμισο, καὶ μόνον ἐκεῖνες, ποῦ καταγένονταν στὸ ζύμωμα τοῦ ψωμοῦ καὶ στὸ μαγείρεμα τοῦ προσφαγιοῦ, βρίσκονταν ἐξανάγκης μέσα στὸ σπίτι, κι' ἔτσι στεριεύονταν τὴ γλύκα τοῦ ἡλιοῦ.

Ἡ γέρο-Θύμιανα, μιὰ ἀπὸ τὸν πολὺν κόσμο τοῦ χωριοῦ, ποῦ, ἂν κι' εἶχε περασμένα τὰ ἐξῆντά της, εἶχε ὅλη τὴ δύναμη τῶν ματιῶν της, καθόνταν πλευρὰ στὴ θύρα τοῦ σπιτιοῦ της, ἔχοντας ὅλον τὸν ἥλιο κατὰμουτρα, καὶ τὴ ράχη της στὸν τοῖχο, κι' ἀπὸ τὴν μιὰ τὴν

μεριά καθάριζε πλιγούρι, για να τὸ ἀνακατέψῃ μὲ γουρουνίσιο κρέας, για τὸ δεῖπνο ἐκείνης τῆς ἡμέρας κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη ~~νὰ~~ διώχνει μὲ μιὰ μακρεῖα βέργα τὲς κόττες, ποῦ μαζεύονταν γύρω τῆς κι' ἔτρωγαν τ' ἀποκαθαρίδια, για νὰ μὴ μπαίνουν μέσα στὸ σπίτι, κι' ἐνοχλοῦν τὴ μεγαλύτερη τὴ νύφη τῆς, ποῦ καταγένονταν στὸ ζύμωμα τοῦ ψωμιοῦ, καὶ τῶν προσφορῶν, ἐνῶ τὰ μικρά τῆς ἀγόνια, τρία τέσσερα, ἀπὸ πέντε ὡς ὀχτὼ χρονῶν, περιφέρονταν στὴν εὐρύχωρη αὐλὴ, σὰ ζαρκάδια, παίζοντας μὲ τὰ πέντε γουρουνόπουλα, ποῦ τ'ἄκαμαν καὶ γρύλιζαν φοβερά μὲ τὰ πειράγματά τους, καὶ τὴν ἔκαμαν νὰ θυμόνῃ, νὰ τὰ μαλόνῃ καὶ νὰ τὰ φοβερίζῃ:

— Ἀφήστε τὰ γούρνοπλάκια ἡσυχά, μωρὲ τρισκατάραιοι, νὰ μὴ σηκωθῶ καὶ σᾶς τσακίσω !

— Δὲν κάναμε τίποτας βαβά . . .

— Ἀπαντοῦσαν αὐτά, καὶ ξανάρχιζαν πάλι τὰ ἴδια παιγνίδια, γιατί ἤξεραν ὅτι οἱ φοβέρες τῆς βαβάς δὲν εἶταν ἄλλο, παρὰ λόγια μονάχα.

Ἐνῶ ἡ γριά ξακολουθοῦσε τὸ ἔργο τῆς καὶ τὰ μικρά τὰ παιγνίδια τους, ἕνας ἄντρας, κρατῶντας στὰ χέρια του ἕνα μακρὸ δικαννίκι, για νὰ φυλάγεται ἀπὸ τὰ σκυλλιά, παρουσιάστηκε στὴν πορεῖα τῆς αὐλῆς καὶ φώναξε :

— Βοῦρ' τὸ σκυλλί, βαβά, για ν'άρθ' αὐτοῦ !

Ἡ γριά, σήκωσε τὸ κεφάλι τῆς ἀπὸ τὸ τεψί, ποῦ εἶχε στὰ γόνατά τῆς καὶ καθάριζε, κι' ἰδόντας τον, μαύλησε τὸ σκυλλί τῆς :

— Κό ! Γκεσούλ' ! Κό ! Κό !

Μὴ βλέποντας τὸν Γκεσούλῃ ν'ἀρχεται, εἶπε στὸν ἄνθρωπο :

— Αἱ ! ἔλα μέσα, Θανάς' ! Δε' ναι το 'δῶ ! Ποιὸς ξέρ' ποῦ ξάχν' για τίποτας ψουφίμια, ποῦ νὰ τὸ μᾶς' ἡ χοιρόλοιμος ἢ κακός !

νουν πλειότερο από ένα σπίτι, μαζί με τες κόττες, με τὰ πρόβατα, με τὰ γελάδια, με τ' ἄλογα, με τὰ γαϊδούρια, καὶ τὰ ὑπάρχοντα τοῦ σπιτιοῦ, χωρίζουν καὶ τες κουμπαριές.

Ὁ νουνός εἶναι σεβαστὸ πρόσωπο, σεβαστότερο ἀκόμα κι' ἀπὸ τοὺς γονέους, ἡ δὲ κατάρρα τοῦ νουνοῦ λογίζεται μεγαλύτερη κι' ἀπὸ τὴν κατάρρα τῶν τριακόσιων δέκα ὀχτῶ θεοφόρων πατέρων. Γι' αὐτὸ κι' ὁ βαπτισιμιὸς χρωστάει πλειότερη ὑπακουὴ στὸ νουνό του κι' ἀπὸ τὴ μάνα του κι' ἀπὸ τὸν πατέρα του, κι' ὅταν παντρευτῇ, στεφανώνεται ἀπὸ τὸ νουνό του, ἢ ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους του ἢ ἀπὸ ἄλλους συγγενίδες του, ἀδερφούς του, ἀνεψιούς του κλ. με τὴν συγκατατάθεισά του ἢ με τὴ συγκατάθεση τοῦ μεγαλυτέρου κληρονόμου του, ἂν δὲ ζῇ. Ὡρα ἀνάγκης ὅμως ἀλλάζει καμμιὰ φορὰ αὐτὸν τὸν κανόνα, καὶ τοῦτο ἂν τύχη κι' ἀρρωστήσῃ ἄξαφνα τὸ μικρὸ κι' ὁ νουνός εἶναι ἀπὸ ξένο χωριό, καὶ δὲν ὑπάρχει καιρός. Σὲ τέτοιες περιστάσεις οἱ γονεῖς ἀναγκάζονται νὰ βαφτίσουν τὸ μικρό, δίνοντας τὴν κουμπαριά σὲ συγγενῇ ἢ φίλο, ἀπὸ φόβο, μὴν πεθάνῃ ἀβάφτιστο, πρᾶμμα ἀπὸ τες πλειὸ μεγάλες ἁμαρτίες, ποῦ βαραίνουν ὅχι μοναχὰ τοὺς γονέους, ἀλλὰ κι' αὐτὸ τὸ ἀθῶο κι' ἄκακο μωρό, ποῦ ἔρχεται στὸν κόσμον τοῦτο, φορτωμένο τὴν προπατορικὴ ἁμαρτία. Ἄν τύχη τὸ μικρό, ποῦ βαπτίζεται ἀπὸ ξένο νουνό καὶ ζήσει, τότε προσκαλιέται ὁ ταχτικὸς νουνός, τοῦ γίνεται τραπέζι, καὶ τοῦ ζητιέται ἡ εὐχή.

Καὶ σ' ἄλλη μιὰ περίσταση ἀλλάζει ὁ νουνός : Ὅταν ἔχῃ κακορρίζικο χερικό. Τὸν παρακαλοῦν νὰ δώσῃ τὰ δικαιώματά του σὲ συγγενῇ του, ἀλλὰ οἱ νουνοὶ τὸ ξέρουν μοναχοὶ τοὺς αὐτό, κι' ἅμα τοὺς πεθάνῃ τὸ δεύτερο βαπτισιμιὸ σ' ἓνα σπίτι καὶ φανῇ τὸ χέρι τοῦ κακορρίζικο, παραχωρεῖ τὰ δικαιώματά του μόνος του σ' ὅποιον δικό του.

θελήσῃ, γιὰ νὰ μὴν τὸν προλάβουν οἱ γονεοὶ τοῦ παιδιοῦ. Εἴρετε τί ντροπὴ εἶναι τὸ κακορρίζικο χέρι ;

Σὲ τέτοιο σημεῖο εὐλάβειας εἶναι ἡ κουμπαριά, ἡ κουμπαριά τοῦ λαδιοῦ, δηλαδὴ τὸ βάφτισμα, ὥστε δὲν ἐπιτρέπεται συμπεθεριά ἀνάμεσα σὲ δυὸ σπίτια, ποῦ ἔχουν κουμπαριά.

Ἡ γέρο-Θύμαινα ἤξερε ὅτι ἡ Παπαδόνη (1) ἡ Νικόλαινα, ἡ κουμπάρα τῆς, εἶχε γεννήσει κορίτσι τῇ Δευτέρᾳ τῆς ἰδίας ἐβδομάδας, κι' ἐπειδὴ τὴν εἶχε στεφανωμένη ὁ μεγαλύτερος γυιὸς τῆς, ὁ Γκουντῆς, αὐτὸς ἔπρεπε νὰ βαπτίσῃ τὴν πρώτη γέννα, γιὰ νὰ ρίξῃ πέρα τὸ σαμμάρι (2). Ἐξὸν ἀπ' αὐτό, ἡ γέρο-Θύμαινα γινώριζε κι' ὅτι τὴν αὐριανὴ Κυριακὴ θὰ γένονταν τὰ βαφτίσια, γιὰ τὴν πρώτη Κυριακὴ, ἀπὸ τῇ γεννησὴ τους βαφτίζονται τὰ μικρά, ἐξὸν ἂν γεννηθοῦν μιὰ ὥς τρεῖς μέρες πρίν, καὶ τότε πλειὸ μένουν γιὰ τὴν ἄλλη Κυριακὴ.

Ἐξαιτίας λοιπόν, ποῦ ἤξερε ὅλα αὐτά, ἡ γέρο-Θύμαινα εἶχε ὅλη τῆς τὴν ἐτοιμασίαν καμωμένη, γιὰ τὴν εἰς τὴν Παρασκευὴν εἰς τὰ Τρίκαλα, κι' εἶχε ἀγοράσει ὅλα τὰ χρειάζόμενα γιὰ τὴν περίστασιν, ἤτοι τέσσερες πῆχες ἀμερικάνικο πανί, γιὰ τὸ φάσκιωμα τοῦ παιδιοῦ, ὅταν τὸ βγάλουν ἀπὸ τὴν κολυμπήθρα, τρεῖς λαμπάδες, δηλαδὴ μιὰ γιὰ τὸν παπᾶ, μιὰ γιὰ τὸν ἀναγνώστη καὶ μιὰ γιὰ τὸ νουνό, δυὸ σκούφια πάνινες, γιὰ τὸ μικρό, ἡ μιὰ γιὰ τὰς γιορτές, κι' ἡ ἄλλη γιὰ τὰς καθημερινές, τρεῖς μολυβένιους σταυρούς, ὁ ἓνας γιὰ τὴν μιὰ σκούφια, ὁ ἄλλος γιὰ τὴν ἄλλη, κι' ὁ τρίτος γιὰ τοῦ λαιμοῦ

(1) Ἡ νύφη τοῦ παπᾶ, Μαλιωρρόνη. Τζουδαρόνη κλ. ἡ νύφη τοῦ Μαλιώρα, τοῦ Τζουδάρα κλ.

(2) Στὰ στεφανώματα εἶναι συνήθεια νὰ βάλουν σαμμάρι τοῦ νουνοῦ, γιὰ μιὰ στιγμὴ καὶ τοῦ τὸ σηκώνουν ἀμέσως.

τὸ φυλαχτό, μισὴ ὀκτὶ λάδι γιὰ τὴ βάφτιση, καὶ μιὰ ἀρ-
μαθιά σῦκα, γιὰ τὰ παιδιὰ, ποῦ θὰ παραβρίσκονταν, ὡς
μαρτυριάτικα τοῦ μυστήριου, μπροστὰ στὸν Θεό. Ὅλα
αὐτὰ εἶναι μιὰ δουλειὰ ὅχι παραπάνω ἀπὸ τέσσερες δραχ-
μές, κι' ἂν βάλωμε στὸ λογαριασμὸ μιὰ δραχμὴ τοῦ παπᾶ,
μισὴ τῆς μαμῆς, κι' ἄλλη μιὰ μισὴ τοῦ ἀναγνώστη, ἡ
βάφτιση δὲν κοστίζει πλεῖοτερο ἀπὸ ἑξὼς ὡς ἑφτά δραχμές.

Ὑστερα ἀπὸ τὲς ἐτοιμασίες κι' ἀπὸ τὸ κάλεσμα, δὲν
ἔμεινε ἄλλο παρὰ νὰ ἀποφασιστῇ τ' ὄνομα τοῦ κοριτσιοῦ.
ἄλλ' αὐτὸ θὰ γένονταν τὸ βράδυ, (γιατὶ πάντα τὸ βράδυ,
γίνεται), ἀναμεταξὺ τῆς γερο-Θύμιαινας, ποῦ εἶταν ἡ πλεῖο
πολύξερη τοῦ χωριοῦ, καὶ τοῦ γυιοῦ τῆς τοῦ Γκουντῆ,
ποῦ εἶταν νουνός, κρυφὰ ἐννοεῖται, χωρὶς νὰ τοὺς πάρουν
μυρουδιὰ οἱ ἄλλοι, καὶ πρὸ πάντων τὰ μικρὰ παιδιὰ, ἀπὸ
φόβο μὴ πεταχτῇ ὁ λόγος ἔξω καὶ μαθευτῇ τ' ὄνομα μπρο-
στὰ ἀπὸ τὰ βαφτίσια, κι' ἔτσι ἔχανε ὁ νουνὸς τὴν ἀξία
του.

Ὁ Γκουντῆς, ποῦ θὰ βάφτιζε τὸ μικρό, εἶταν ἄντρας
παντρεμένος καὶ μποροῦσε νὰ σκεφτῇ μόνος του τί ὄνομα
θὰ ἔδινε στὴν ἀναδεξιμιὰ του, ἀλλ' ἐπειδὴ ὅλα τὰ πεθα-
μένα ὀνόματα τοῦ σπιτιοῦ, πάππων προσπάππων καὶ βά-
βων προσβάβων, εἶχαν ξανανιωθῇ ἀπὸ τέκνα τῶν συννυ-
φάδων τῆς κουμπάρας, τῆς Νικόλαινας, ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ
τὴ γνώμη τῆς μητρός του, ποῦ εἶταν ὀνοματισμένη ἀνά-
μεσα στὲς γυναῖκες ὅλου τοῦ χωριοῦ, γιὰ τὴν πολυξερω-
σύνη τῆς καὶ τὴν εἶχαν ὅλος ὁ κόσμος γιὰ ρώτημα. Ἀλή-
θεια, ἡ γέρο-Θύμιαйна δὲν εἶταν γυναῖκα ἴσια πέρα, ἤξερε
κάμποσα πράγματα, ποῦ δὲν τὰ ἤξεραν οἱ χωριανές τῆς,
γιατὶ ἤξερε νὰ μαγειρεύῃ καὶ δεσποτικά φαγητά, κι' ὅταν
συναπαντοῦσε κανένα ξένο, ἢ τὸ δάσκαλο, ἢ τὸν ἀφέντη
τοῦ χωριοῦ, τοὺς χαιρετοῦσε μὲ τὸ καλησπέρα σας, ἀιδιά-

φορο ἂν εἶταν δειλινό, μεσημέρι ἢ χαράημερα, ἢ νύχτα.

— Καλ' μέρα καὶ καλὶ' ὥρα ἔλεγε, τὸ λέν οὐλ' οἱ γκα-
ραγκούνιδες ! Τὸ καλησπέρα εἶναι εὐγενικό . . .

Ἐξὸν ἀπ' αὐτό, εἶταν καὶ ἀρκετὰ κοσμογυρισμένη ἡ
γέρο-Θύμιανα, γιατί, ἐξὸν ποῦ πήγαινε ταχτικά, κάθε
Δευτέρα στὰ Τρίκκαλα καὶ κάθε Τετράδη στὴν Καρδί-
τσα, ἡμέρες τῶν ἐβδομαδιάτικων ἀγοφῶν, καὶ χαιρε-
τοῦσε ἐκεῖ πολλὰ μεγάλα πρόσωπα : Χατζηγάκη, Ραδινό,
Κανούτα, Μπλετσάκη, Ζωγλοπίτη, Καζαμπάκα, Μπα-
σαρδάνη, εἶχε πάγει μιὰ φορά καὶ στὴ Λάρισσα, ὅπου εἶταν
φυλακισμένος ὁ μακαρίτης ὁ νοικοκύρης της, γιατί, ὄντας
ντραγάτης τοῦ χωριοῦ, εἶχε σκοτώσει τὸ σκυλλὶ ἐνὸς Τούρ-
κου—αὐτὰ ἐπὶ Τουρκίας—μέσα στ' ἀμπέλια, ποῦ ἔτρωγε
σταφύλια.

Εἶχε πάγει καὶ στὸν Τύρναβο στὸ πανηγύρι, στὸ Τσιότι,
στὸ Μασκουλούρι, στὴν Πόρτα καὶ στὴν Καλαμπάκα.

Ἐνα πρᾶμμα εἶχε μάρα ἢ καημένη ἡ Θύμιανα, ποῦ
δὲν εἶχε μπορέσει νὰ πάη στὸ Βόλο, νὰ ἰδῇ τί λογιά πο-
τάμι εἶναι ἡ θάλασσα, πῶς περπατοῦν ἀπαρωθιὸ της τὰ
καράβια, καὶ τί λογιά πρᾶμμα εἶναι πάλε αὐτὰ τὰ κα-
ράβια . . . Ζωντανὰ μαθές ; . . . Ἄν πήγαινε καὶ στὸ
Βόλο θὰ πέθαινε εὐχαριστημένη.

Τὸ βράδυ μαζεύτηκε στὸ σπίτι ὅλη ἡ φαμιλλιὰ, ἄν-
τρες, γυνῆκες καὶ παιδιὰ, καὶ μοναχὰ ὁ Βασίλης, ποῦ φύ-
λαγε τὰ πρόβατα στὸ μαντρί, ἔλειπε. Ἐκानαν τὸ σταυ-
ρό τους κι' ἄρχισαν νὰ τρῶν ὅτι ἔδωκε ὁ Θεὸς καὶ τὰ χέ-
ρια τῆς πρωτόνουφης τῆς Γκουτίνας καὶ τῆς γέρο-Θύμια-
νας, ποῦ εἶταν μητέρα, πεθερὰ καὶ βάβω, δώδεκα νομα-
ταίων φαμιλλιᾶς, ἓνα εἶδος μικρὸς θηλυκὸς πατριάρχης,
μέσα σ' ἐκεῖνον τὸ μικρόκοσμο. Ἡ γέρο-Θύμιανα ἔτρωγε
σὲ στρογγυλὸ τραπέζι, μὲ τοὺς ἄντρες, ἔχοντας μισοὺς

ἀπὸ δεξιὰ καὶ μισοὺς ἀπὸ ζερβιά, κατὰ ἡλικία, κι' αἱ νυφάδες μὲ τὰ μικρά, —τὰ κουτσουβέλλια— ὅσα δὲν εἶχαν ἀποκοιμηθῇ ἀκόμα, κάθονταν στὸ μεσσάλι, ποῦ ἔπιανε ἀπὸ τὴν ἄκρα τοῦ τραπεζιοῦ καὶ τραβοῦσε τὸν κατήφορο, ἐνῶ ἓνα τενεκεδένιο λυχνάρι μὲ ξύλινο ποδαρικό καὶ μὲ χοντρὸν πάτο, γιὰ νὰ στέκεται γερά, τοὺς φώτιζε μὲ μιὰ θαμπὴ λάμψη, περικυκλωμένη ἀπὸ καπνὸ, ποῦ ἀνάδιναν οἱ βουνιές, καὶ τὰ λίγα ξύλα, ποῦ καίονταν στὴ στιά. Πρὶν τελειώσῃ τὸ δεῖπνο ἀκούστηκαν μιὰ ἀπάνω στὴν ἄλλη τρεῖς-τέσσερες ντουφεκιές, κι' ἔγειναν αἰτία κουβέντας ἀνάμεσα γριᾶς καὶ ἀντρῶν.

—Σιὰ ποῦ νᾶπεςαν τάχα; (Ρώτησε ἡ γριά).

—Κατὰ τὰ Κονομαίικα. (Ἀπολογήθηκε ὁ Γκουντῆς).

—Νᾶχουν συβάσματα; (Ξαναρρώτησε ἡ γριά μὲ πολὺ ἔγνοια).

—Δέ 'ναι συβάσματα! (Ἀπολογήθηκε ὁ μικρότερος ὁ γυιὸς τῆς, ὁ Γιώργης). Εἶναι γουρνοχαρά. (1)

Σώπασε ἡ γριά, σὰ νὰ εἶχε εὐχαριστηθῇ ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν, καὶ ξακολούθησε τὸ φαγίτης.

Εἶχε λόγο ἡ γριά νὰ εὐχαριστηθῇ, ἐπειδὴ εἶχε ἐτοιμῇ γι' ἄρραβῶνα τὴν πλειό μικρὴ τῆς θυγατέρα, τὴ Βάγγιω τῆς, καὶ φοβήθηκε, σὰν ἄκουσε τῆς ντουφεκιές, μὴ τῆς ἔκοψαν τὴν ἀράδα, καὶ μὴ τῆς λιγόστεψαν κανένα ὑποψήφιο γαμπρό.

Λίγο ὕστερα ἀπὸ τὲς ντουφεκιές τελείωσε ὁ δεῖπνος, μ' ἓνα γενικὸ σταυροκόπημα, ἐξὸν ἐκείνων τῶν παιδιῶν, ποῦ εἶχαν ἀποκοιμηθῇ στὰ γόνατα τῶν μαγιάδων τους, σηκώθηκε

(1) Στὸν Κάμπο τῆς Θεσσαλίας, ποῦ ὑποθέτεται αὐτὸ τὸ διήγημα, ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα ὡς τὲς μεγάλες ἀποκριές, τὰ σαββατόβραδα σφάζουν γουρουνία καὶ διασκεδάζουν. Αὕτῃ ἡ διασκέδαση λέγεται γουρνοχαρά.

στρογγυλό τραπέζι, καὶ τὸ μεσάλι, μὲ ὅτι εἶχαν ἀπάνω τους, ἀπὸ τῆ μικρότερη τῆ νύφη τῆ Γιώργαινα, αὐτὴ ποῦ σὰ μικρότερη, κάθησε ὕστερη καὶ σηκώθηκε πρώτη. Τὸ μικρότερο πράγμα σ' ἓνα τέτοιο σπίτι κι' ἀπὸ τὸ πλεῖο μικρὸ παιδί εἶναι ἡ μικρότερη νύφη.

Ἄμα σηκώθηκε τὸ τραπέζι καὶ σκουπίστηκε τὸ μέρος, ποῦ εἶταν βαλμένο, τραβήχτηκαν ὅλα τ' ἀγτρογύνα μὲ τὰ παιδιὰ του τὸ καθένα, πρὸς τὰ κάτω τοῦ σπιτιοῦ, πίσω ἀπὸ τὲς κουφίνες, ποῦ εἶναι ἀποθηκευμένη ὅλη ἡ ἐσοδιά τῆς χρονιάς, καὶ χωρίζουν τὸ κατοικεῖο σὲ δύο, ὅπου ἡ κάθε μικροφαμιλλιά, ἀπ' αὐτὲς, ἔχει ὠρισμένο τὸ μέρος τοῦ ὕπνου, ἐνῶ ἡ γριά, σὰν ἀρχηγὸς τοῦ σπιτιοῦ ποῦ εἶταν, πῆγε στὴν κορφή τῆς στιᾶς, ὅπου εἶταν ἀπὸ προτύτερα στρωμένο τὸ στρώμά της κι' ἀκούμπησε στὸ προσκέφαλο παραστιᾶς. Τῇ ζυγώνει τότε ὁ Γκουντῆς καὶ τῆς λέγει σὰν κρυφά:

— Μάνα, μάνα. . .

— Τί γυιέ μ' ;

Ἦφεραν τὸ κάλεσμα γιὰ τὰ βαφτίσια ;

Τὸ ρώτημα αὐτὸ δὲν εἶταν γιὰ νὰ βεβαιωθῇ, ἀλλὰ γιὰ ν' ἀνοίξῃ τὴν κουβέντα.

— Τ' ὤφεραν, (τοῦ ἀπολογήθηκε ἡ γριά) κι' αὔριου θὰ πᾶς νὰ βαφτίτῃς . . .

Κι' ὕστερα ἀπὸ λίγο τὸν ρώτησε αὐτὴ χαμηλά :

— Τὸ συλλουγίστηκίς τ' ὄνουμα ;

— Δὲ μπόρεσα νὰ βρῶ κανένα. Συλλουγίστηκα, συλλουγίστηκα σήμερα οὔλη τὴν μέρα, μὰ τίποτας δὲν ἤῤῥα. Αὐτὴ ἡ συλλουγὴ μ' ἔκανε νὰ χάσω τρεῖς λαγοὶ καὶ καμμιὰ δεκαριά περδίκια. Ἡ νοῦς μ' δούλευε γιὰ τ' ὄνουμα κι' οἱ λαγοὶ καὶ τὰ περδίκια σκουρποῦσαν ἀπὸ μπρουστά μ'. Ὅ,τι ἔβαλα μὲ τὸ νοῦ μ' εἶναι μέσα στὸ σπίτι τοῦ κου-

πάρου. Καὶ πῶς νὰ μὴν εἶναι μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπίτι ὅλα τὰ οὐνόματα τοῦ κόσμ. ἀφοῦ ἔχ' σαράντα νοματαῖοι φαμιλλιά, μικροὶ-μεγάλοι ; (1) Ἡῦρα τὸ διαουλόμ' μ' αὐτὴ τὴν Πατσιώρω (2) σήμερα τί ὄνουμα νὰ τῆς βγάλου ! Οὐλ' τὴν ἐλπίδα τὴν ἔβαλα σ' ἐσένα τώρα, νὰ μ' ἀραδιάσης κάμπουσα οὐνόματα, καὶ νὰ διαλέξου ἓνα.

— Ἀκου, γυιέ μ' ! (τοῦ εἶπε ἡ γριὰ, ἀκουμπώντας ἀναπαυτικώτερα). Τὰ οὐνόματα εἶναι ἄμμος τῆς Σαλαμπριάς. (3) Θὰ σὲ μάθω ἓναν τρόπο ν' ἀραδιάζης ὅ,τι οὐνόματα θέλ'ς.

— Πέ μ' ντέ ! νὰ ἡσυχάσ' ἡ νοῦς μ' !

— Πρῶτα-πρῶτα, παιδί μ' ν' ἀρχινᾷς ἀπὸ τὰ οὐνόματα τῆς ὠμορφιάς, γιατί ἡ ὠμορφιά σκλαβώνει καὶ βασιλιᾷδες, ποῦ λέει κι' ἡ λόγους : *Γραμμάτω, Κρουστάλλω, Λάμπρω, Μόρφω, Σουλτάνα...*

Ἵστερα ἀπὸ τὴν ὠμορφιά ἔρχεται ἡ ἀρχοντιά :

Ἀρχόντω, Ἀφέντω, Εὐγένω.

Ἵστερα ἀπὸ τὴν ἀρχοντιά ἔρχεται ἡ πολυτιμοσύνη :

Ἀργύρω, Ἀσήμω, Διαμάντω, Ζαφείρω, Μαργάρω Πολυτίμη, Σμαράγδω, Χρυσῇ.

Ἵστερα ἀπὸ τὴν πολυτίμια ἔρχονται τ' ἄνθια. Κι' αὐτὰ μοιάζ'ν τὰ διαμάντια καὶ τὰ μαργαριτάρια :

Ἀνθή, Ἀνθεμία, Γαρουφαλιά, Πασκάλω.

Τ' ἄνθια ἔχ'ν λογῆς λογιῶν χρώματα. Οὐνόματα τῶν ἀνθιῶν :

Ξάνθω, Καστάνω, Κοκκίω.

(1) Σ' ἓνα σπίτι στὸ Μεσδάνι ὑπάρχει μιὰ φαμίλια τοῦ Ἀθ. Ἀγγελούση μὲ 47 νοματαίους.

(2) Τ' ἀβάφτιστο, ὅταν εἶναι ἀρσενικό, τὸ λέν Πατσιώρη κι' ὅταν εἶναι θηλυκό Πατσιώρω.

(3) Σαλαμπριά λέγεται ὁ Πηνειός.

Τὰ χρώματα τὰ κεντοῦν μὲ ράμματα. Οὐνόματα τῶν
ραμματιῶν :

Βημπούλω, Μετάζω. . .

Τὰ ράμματα τὰ χρειάζονται ἀρσενικοὶ καὶ θηλυκοί. Οὐ-
νόματα ἀρσενικοθήλυκα :

Ἀνάργιω, Βίγγιω, Κωπτάντω, Στάρω, Φώτω. . .

Οἱ ἄντρες κι' οἱ γυναῖκες κόβουν τὰ δέντρα. Οὐνόματα
τῶν δεντριῶν :

Δάφνη, Κυδωνιά, Κερασίνα, Λεμονιά, Μηλιά, Μυγ-
δάλω, Ροῖδω, Τροκταφλλιά.

Στὰ δέντρα ἀπάνω κάθονται τὰ πουλλιά. Οὐνόματα
πουλλιῶν :

Γεράκω, Περδίκω, Περιστέρω, Πιγόνω, Τρυγόνω.

Ἀπὸ τὰ πουλλιά ποῦ εἶν' εὐχημένα ἀπὸ τὸν Μεγα-
λοδύναμο νὰ τρῶν, χωρὶς νὰ σπέρ' ν καὶ νὰ θερίζ' ν, ἄς ἔρ-
θουμι. στὰ οὐνόματα τ'ς εὐκῆς :

Ἀκρίθω — νᾶναι μοναχοκόρ' κι' ἀκριθὴ, καὶ νὰ δώκ'
πουλλὰ ἢ γαμπρός. — (1) Ἀγόρω — νὰ φέρ' ἀγόρια —
Ζώγω — νὰ ζήσ' — Ξαρμενιά — νὰ ξαρμεχτῇ ἢ μάνα τ' καὶ
νὰ μὴν κἀνη ἄλλα παιδιὰ πλεῖο — Σταμάτω — νὰ σταμα-
τήσ' ν τὰ κορίτσια — Σταμπούλω — ν' ἄξιωθῇ νὰ πᾶν στὴν
Πόλη — Χάϊδω — νὰ εἶναι χαϊδεμένη.

Τ'ς εὐκῆς παιδιὰ μ' πάντα ἢ Παναγιά — προσκυνοῦμε
τὴ χάρι τ'ς — (ἀνασηκώθηκε καὶ σταυροκοπήθηκε) τ'ς ἀ-
κούει. Ἄς ἔρθουμι καὶ στὰ οὐνόματα τῆς Μεγαλόχαρης :

Δέσπω, Μαρία, Μάρω, Πανάγιω, Παναγίτσα, Περμάχω.

Ὅποιος πιστεύει τὴν Παναγιά ἔχει πάντα τὴν χαρὰ στὴν
καρδιά τ'.

(1) Στὸν κάμπο τῆς Θεσσαλίας οἱ γαμπροὶ δίνουν προίκα στὰς νυφάδες,
καὶ δὲ ζητοῦν τὴν καλὴ νύφη τὴν παίρει ἐκεῖνος ποῦ τάξῃ τὰ πλεῖοτερα.

“Ας ἔρθωμε τώρα καὶ στὰ οὐνόματα τῆς χαρᾶς :

Γελασίνα.

—“Ενα ὄνομα μοναχὰ ἔχει ἡ χαρά, μάνα; (Ρώτησε ὁ Γκουντῆς μ’ ἀπορία) :

—Πάντα, παιδί μ’, ἡ ἔρμη ἡ χαρὰ εἶναι λίγη σ’ αὐτόν τὸ κόσμον. Θὰ σοῦ ἔλεγα καὶ τὰ οὐνόματα τῶν ἁγίων, ἀλλ’ αὐτὰ δὲν εἶναι Χριστιανὸς ποῦ νὰ μὴν τὰ ξέρ’!

Κι’ ὁ Γκουντῆς, σὰν ξαφνισμένος ἀπὸ τὴν πολυξερωσύνη τῆς μάνας του, τῆς εἶπε :

—Μωρέ! χαρὰ στὸ μελό, πῶχει μέσα τὸ κεφάλι σ’, μάνα! Σ’ εἶσαι φλλάδα ἀκέρια! “Αν εἴσουν ἄντρας, χούρις ἄλλου, θὰ εἴσουν πλεὶς μεγαλύτερη στὰ γράμματα καὶ στὸ νοῦ κι’ ἀπὸ τὸ Γούλα Δάσκαλο, ποῦναι στὰ Τρίκκαλα! (1)

Ἡ γριά εὐχαριστήθηκε ἀπὸ τὴν κολακεία, ποῦ τῆς ἔχει κάμει ὁ γυιὸς τῆς καὶ τὸν ρώτησε μὲ περιφάνεια :

—“Εβαλες κάνα ἀπ’ αὐτὰ ὅλα στὸ νοῦ σ’;

—“Εβαλα καὶ παράβηλα! (Ἀπάντησε μ’ εὐχαρίστηση ὁ Γκουντῆς).

—Καλορρίζικο νᾶναι, παιδί μ’! “Οπως πᾶς τὸ λάδ’ νὰ πᾶς καὶ τὸ κλῆμα.

—Ζουὴ νᾶχουμε, κι’ εἰδὲ, ἄς τὸ πᾶν καὶ τὰ παιδιά μας, μάνα! “Οποῖος ἔχει παιδιὰ δὲν πεθαίνει!

Ἡ γριά σηκώθηκε κι’ ἄρχισε νὰ σταυροκοπιέται κατὰ ἡλιοῦ, κάμοντας τὴν ἀπόδειπνη προσευχή τῆς. Σηκώθηκε κι’ ὁ Γκουντῆς καὶ σταυροκοπήθηκε κι’ αὐτός, καὶ πάλι ματακάθησαν κι’ οἱ δύο, ὁ καθένας στὴ θέσῃ του, ἀπὸ τὴ μιὰ τὴν κορφή τῆς παραστασιᾶς ἡ γριά, κι’ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ Γκουντῆς.

Ἡ φωτιά ἔκαιε. Ἡ γριά κουδέντιαζε ἀκόμα, κι’ ὁ

(1) Ἄρχαῖος δάσκαλος στὰ Τρίκκαλα, ποῦ ἄφησε ἐποχή.

Γκουντῆς ἄκουε. Πέρασε λίγη ὥρα ἀκόμα, ὥς ποῦ τὸ λυγνάρι ἄρχισε νὰ τρεμοσβύνη, καὶ βαρὺς νὰ κάθεται στὰ βλέφαρα καὶ τῶν θυονῶν ὁ ὕπνος, καὶ σὲ λίγο ἀκόμα μάννα καὶ παιδὶ κοιμῶνταν, ἐκείνη ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά τῆς φωτιᾶς, καὶ τοῦτο ἀπὸ τὴν ἄλλη, σκεπασμένοι ἀπὸ μιὰ γούνα προβاتیσια, καὶ τοὺς χώριζε ἡ γλυκειὰ φωτιά, ποῦ εἶχε καταντιὰ νὰ βαστάξῃ ὥς τὸ πρωῒ.

Τὸ πρωῒ ὁ Γκουντῆς ξύπνησε, καὶ σὰν καθαρὸς ποῦ εἶταν, ποῦ κοιμήθηκε χῶρια του, νύφτηκε κι' ἄλλαξε καὶ πῆγε στὴν ἐκκλησιά, κι' ἄκουσε τὴ λειτουργιά, ὥς τὸ τέλος. Ὑστερα ἀπὸ τὴ λειτουργιὰ ἄρχισε ἡ βάφτιση, κι' ὅταν ὁ παπᾶς εἶπε: «—τάξε νοῦνε τ' ὄνομα». Ὁ Γκουντῆς ἀπολογήθηκε :

—Δάφνη !

Αὐτὸ εἶταν τ' ὄνομα !

Ἀφοῦ τελείωσαν ὅλα τὰ διαβάσματα τῆς βάφτισης, ὁ Γκουντῆς πλήρωσε τὸν παπᾶ, τὴ μαμή, τὸν ἀναγνώστη, μέρασε τὴν ἀρμαθιά τὰ σῦκα στὰ παιδιὰ, πρόντισε κατὰ γῆς καὶ τρεῖς—τέσσερες πεντάρες, —ὅποιος νὰ τὲς πρωταρπάξῃ, —ὥς μαρτυριάτικα τοῦ μυστήριου, κι' ὕστερα μαζὺ μὲ τὸν παπᾶ, τὸν ἀναγνώστη καὶ τὴ μαμή, ποῦ κρατοῦσε τὴ σαρμανίτσα μὲ τὴ Δάφνη, πῆγαν στὸ σπίτι τῶν κουμπάρων. Τὴ στιγμὴ ποῦ μπῆκαν μέσα, ὁ νουνὸς ἐβγαλε τὴ μικρὴ ἀπὸ τὴ σαρμανίτσα καὶ τὴν παράδωκε στὴ μάννα τῆς : λέγοντας.

—Νὰ μᾶς ζήσ', κουμπάρα, τὸ κουμπαρούδ' ! Νὰ φέρ' κι' ἀγόρια, καὶ νῆναι καλορρίζικο, μὲ γονέους, προσγονέους, κι' ἀδέρφια κι' ἀξαδέρφια. Σοῦ τὸ παραδίνω σὲ τοῦτον τὸν κόσμον καὶ θὰ σοῦ τὸ γυρέψω στὸν ἄλλο ! Νὰ τὸ φυλᾶς ἀπὸ φωτιά, νερό, καὶ πᾶσα καχό !

Ὑστερα ἀπ' αὐτὸ κάθισαν στὸ τραπέζι νὰ φᾶν.

Ο ΚΑΛΗΚΑΝΤΖΑΡΟΣ

Εΐταν πρόβραδο τῶν Χριστουγέννων.
Ὁ καιρὸς φαίνονταν πολὺ ἄγριος, κι' ἂν καὶ
δὲν εἶταν παρὰ λίγες στιγμὲς περασμένες, ποῦ
εἶχε βασιλέψει ὁ ἥλιος, ὅλη ἡ Θεσσαλία βουτιῶνταν στὰ
κατάμαυρα σκοτάδια τῆς νυχτός.

Τὸ χωριό, τὸ νομαστώτερο χωριό τῆς Καραγκουνιάς, τὸ
Μεσδάνι, φωτοβολοῦσε μέσα στὰ σκοτάδια, ἀπὸ τὰ ναμ-
μένα τὰ ὀαδιὰ, ποῦ πῆγαιναν πέρα-δῶθε στὲς αὐλές, κι'
ἀπὸ τὲς ἀναλαμπές τῆς Χριστουγεννιάτικης φωτιᾶς, ποῦ
ἐβγαίνουν ἀπὸ τὲς χαρμαῖδες τῶν παραθυριῶν, κι' ἀπὸ τὲς
ἀνσιγμένες θύρες, κι' ἀντηχοῦσε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη ἀπὸ τοὺς
γοεροὺς γρυλισμοὺς τῶν γουρουνιῶν, ποῦ σφάζονταν, ἀπὸ
τὰ γαυγίσματα τῶν σκυλλιῶν, ποῦ παραμόνευαν στὲς αὐ-
λόπορειες καὶ χυμοῦσαν στοὺς διαβάτες, ποῦ πῆγαιναν ἀπὸ
ἓνα σπίτι σ' ἄλλο, κι' ἀπὸ μιὰ γειτονιά σ' ἄλλη, ἀπὸ
τὰ μουγκρίσματα τῶν βοδιῶν, ποῦ πῆγαιναν ἀργοπατῶν-
τας, ὅσο νὰ βροῦν τὸ κατοικεῖό τους, ἀπὸ τὰ χλιμιντρί-
σματα τῶν ἀλόγων, ποῦ περίμεναν τὸ πάχνισμά τους,
ἀπὸ τὰ γκαρίσματα τῶν γαῖδουριῶν, κι' ἀπὸ τὴν ὀχλοβοή
τῶν ἀνθρώπων, ποῦ ἀναδεύονταν μέσα στὸ χωριό, ἐπειδὴ
ἄλλοι δὲν εἶχαν ἀρκετὰ καύτσουρα καὶ πῆγαιναν νὰ ζη-

τήσουν ἀπὸ συγγενικὸ ἢ ἀπὸ φιλικὸ σπῖτι, γιὰ νὰ βαστάξῃ ἡ φωτιά ὡς τὸ πρωί, κι' ἔτσι νὰ μὴ φιλοχωρήσουν τὰ καταραμένα τὰ καληκαντζάρια μέσα στὴ φαμιλιά τους, ποῦ ἀναιθαίνουν ἀπὸ τὰ τρίςβαθα τῆς γῆς στὸν κόσμο, τὴν νύχτα τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, γιὰ νὰ κάμουν χίλια-δυὸ κακὰ, ἄλλοι πήγαιναν νὰ βροῦν πεταγμένα παλιοτσάρουχα, γιὰ νὰ τὰ ρίξουν στὴ φωτιά, τὸ μόνον πρᾶγμα, ποῦ ἀποφεύγουν τὰ καταραμένα — αὐτὰ πάλε — τὰ καληκαντζάρια, γιατί φοβοῦνται ἀπὸ τὴ μурουδιά τους, ἄλλοι, μὴ ἔχοντας τὸν τρόπο νὰ σφάζουν δικό τους γουροῦνι, πήγαιναν νὰ σφάζουν μαζὺ μὲ ἄλλους, ποῦ δὲν εἶχαν κι' αὐτοὶ τὸν τρόπο τους, νὰ σφάζουν μοναχοί τους, γιὰ νὰ μεραστοῦν τὸ σφαχτὸ σὲ δυὸ, ἢ σὲ τρία μερίδια καὶ νὰ νιφτοῦν στὰ χέρια, καὶ στὰ μοῦτρα ἀκόμα καμπόσοι, μὲ τὸ γουρουνίσιο τὸ αἷμα τῇ στιγμῇ, ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὴ σφαγὴ, γιὰ νὰ μὴ σκάζουν ἀπὸ τὸ ξηροβόρρι, ἄλλοι νὰ ζητήσουν κανένα γελάδι, ἢ κανένα φορτιάρικο, ποῦ δὲν εἶχε συμμαζευτῇ μὲ τὴν ὥρα του, στὴν αὐλή του, κι' ἄλλοι γι' ἄλλες δουλειές κι' ἀνάγκες.....

Αὐτὰ ὅλα τὰ κουβεντιάσματα τῶν σπιτιῶν, οἱ γρυλισμοὶ τῶν γουρουνιῶν, ποῦ σφάζονταν, τὰ γαυγίσματα τῶν σκύλλων ποῦ ἀληχτοῦσαν τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ πήγαιναν πέρα-δῶθε, τὰ μουγκρίσματα τῶν βοδιῶν, ποῦ ζητοῦσαν νὰ βροῦν τὸ κατοικειό τους, τὰ χλιμιντρίσματα τῶν ἀλόγων, ποῦ εἶχαν μείνει ἀπάχνιαστα, τὰ γκαρίσματα τῶν γαϊδουριῶν. . . . αὐτὰ ὅλα ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ, τὴν κάτω, κι' ἡ γιγάντεια βουή τοῦ βορριᾶ, ποῦ ἀνακάτεψε τὴ βαρυσυννεφιά τ' οὐρανοῦ, ἀπὸ τὴν ἄλλη, τὴν ἀπάνω, σμίγονταν, γένονταν ἓνα, κι' ἕκαμαν ἓνα εἶδος μουσικῆς, ἓνα εἶδος χριστουγεννιάτικου τραγουδιοῦ, ποῦ δὲν εἶταν ἄξιος νὰ τὸ συνθέσῃ κανένας μουσικός, οὔτε εἶταν ἄξιος

νά τὸ γράψῃ κανένας ποιητῆς, μουσικῆς παναρμόνιας καὶ τραγουδιοῦ χαρμόσунου, ποῦ εἶχαν γιὰ συνθέτη τοὺς καὶ γιὰ ποιητὴ τοὺς τόσα ἀνόμοια πλάσματα καὶ στοιχεῖα καὶ τόσα ἀνόμοια αἰσθήματα, ἀπὸ τοὺς γρυλισμοὺς τῶν κατημένων τῶν γουρουνιῶν, ποῦ σπαρταροῦσαν κάτω ἀπὸ τὸ μαχαίρι τοῦ αἰμόχαρου σφαγᾶ, ὡς τὰ χαρῶπὰ γκαρίσματα τῶν γαῖδουριῶν.

Στέκομουν στὸ παραθύρι τοῦ πύργου, ποῦ κατοικοῦσα, πύργου, ποῦ εἶχε ἱστορία ἀκέρια ἀπὸ τοὺς καιροὺς τῶν ἀγάδων, τῶν ἐφέντιδων, τῶν μπείδων καὶ τῶν πασιάδων, ὅταν οἱ σημερινοὶ ἐπιστάτες τοῦ χωριοῦ λέγονταν σιουρ-πασιάδες, κι' ὁ ἀφεντικός του εἶταν τοῦρκος, κι' ἀγνάντευα τὸ λαμπροσκότεινο θέαμα τοῦ χωριοῦ, ποῦ ὠνειροφέρνονταν στὰ μαῦρα σκοτάδια καὶ στὰ λαμπρὰ φῶτα, κι' ἀφηκράζομουν τὴν παράξενη ἐκείνη μουσικὴ καὶ τὸ παράξενο ἐκεῖνο τραγούδι, ποῦ μοῦ μελοῦσαν τὴν καρδιά, κι' αἰσθάνομουν ἓναν ἄρρητο ἀναγαλλιασμό, ὡς μέσα βαθυὰ στὴν ψυχὴ μου.

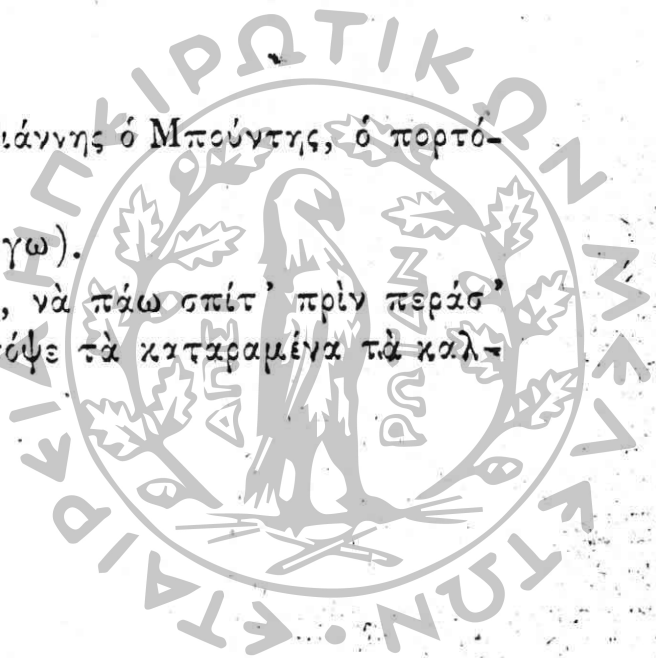
Σ' αὐτὸ ἀπάνω ποῦ βρίσκομουν ἀνάμεσα οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ πετοῦσα μὲ τὰ φτερὰ τῆς φαντασίας ψηλά σ' ὅλο τὸν ὀρθόδοξο χριστιανικὸ κόσμον, ποῦ ἐτοιμάζονταν νὰ γιορτάσῃ τὴν γέννηση τοῦ Χριστοῦ του, ἀκούω, μιὰ δειλὴ φωνὴ ἀπὸ πίσω μου :

— Ἀφεντικό ! ἀφεντικό !

Στρέφω νὰ ἰδῶ. Εἶταν ὁ Γιάννης ὁ Μπούντης, ὁ πορτογυρός μας.

— Τί θέλ'ς ὦρέ ; (Τοῦ λέγω).

— Νὰ μοῦ δώῃς τὴν ἄδεια, νὰ πάω σπὶτ' πρὶν περάσ' ἡ ὥρα... Εἰρ'ς, ἀφεντικό, ἀπόψε τὰ καταραμένα τὰ καλ-καντζάρια...

—Καλά, καλά ! (Τοῦ εἶπα). Ἄμα ἀποφᾶμε νὰ φύγ'ς ἀμέσως !

Ἄλλες βραδεῖες ὁ πορτόγυρος πήγαινε στὸ σπίτι του κοντὰ στὰ μεσάνυχτα. Εἶταν παντρεμένος ὁ καημένος κι' ἔκαμε αὐτὸν τὸν νυχτερινὸ περίπατο ἀπὸ τὴν μιὰ τὴν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη τοῦ χωριοῦ, ἐνῶ ἡ τάξη ἀπαιτοῦσε νὰ μένῃ τὴν νύχτα στὸν πύργο, γιὰ κάθε χρεῖα ἀνάγκης.

Ἀπόδειπνα ὁ Γιάννης ὁ Μπούντης, ἀφοῦ ἔκαμε ὅλες τὲς δουλειές τοῦ πύργου, καὶ πάχνιασε τὰ ζῶα στὰ κατώγια, βγῆκε ἀπὸ τὴν ἐξώθυρα καὶ τράβηξε γιὰ τὸ σπίτι, κι' ἐγὼ, μὴ ἔχοντας δουλειά, κι' ὄντας κουρασμένος ἀπὸ τοὺς δρόμους, ποῦ εἶχα κάμει τὴν ἡμέρα μέσα στὰ σπαρτά, γιὰ νὰ ἐπιθεωρήσω τὰ νεραγῶγια, μὴν τυχὸν κινδυνεύῃ κανένα χωράφι, ἔγριρα νὰ κοιμηθῶ, ἀλλὰ εἶχα κλείσει καὶ δὲν εἶχα κλείσει ἀκόμα τὰ μάτια μου, ὅταν ἀκούω ἀκράτητα καὶ ξεκαρδιστικὰ γέλοια τῶν ἀγροφυλάκων, ποῦ ἀχολογοῦσε ὅλος ὁ πύργος. Σηκόνομαι ἀμέσως θυμωμένος, κι' ἀνοίγω τὴ θύρα ἑτοιμος νὰ περάσω ἀπὸ γενεές δεκα τέσσερες τοὺς ἀγροφυλάκους, ἀλλ' οὔτε ἡ παρουσία μου, οὔτε τὰ κατηφιασμένα μοῦτρά μου κατώρθωσαν νὰ τοὺς κάμουν νὰ σωπάσουν.

—Τί τρέχει ὦρέ ; Φωνάζω ἄγρια καὶ θυμωμένα.

—Χάχα χαααα !

ὁ ἓνας

—Χάχα χαααα !

ὁ ἄλλος

—Χάχα χαααα !

ὁ τρίτος.

Βλέποντας αὐτὴ τὴν κατάστασι, θυμῆθηκα τὸ γελοῦς χόρτι τῶν παραμυθιῶν, καὶ φοβήθηκα μὴ βρίσκουν ἀνέμεσα σὲ ἀνθρώπους, ποῦ εἶχαν τρελλαθῇ. Ἀρχισα νὰ τὸ

συλλογίζωμαι καλά, καὶ σκέφτηκα ὅτι ἔπρεπε νὰ λάβω προφύλαξη γιὰ τὴ ζωὴ μου καὶ γιὰ τὸν πύργο, μὴ στὴν τρέλλα τους ἀπάνω τὸν κάψουν.

Τέλος ἓνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς, ξεκαρδισμένος ἀπὸ τὰ γέλοια, κοντοζυγώνει καὶ μοῦ λέγει λυγχιάζοντας·

—Νὰ μᾶς σχωωρέης ἀαφεντικό! Εἶναι ἓνα πρᾶμμα, που σου σοῦ καὶ σὺ θα καὶ γελάης. . . .

—Πέ! (τοῦ λέγω), τί τρέχει;

Ἄρχισε νὰ συμμάζεύεται λίγο ἀπὸ τὰ γέλοια καὶ μοῦ εἶπε.

—Ὁ Γιάνν'ς, ἀφεντικό, —νᾶχω τὸ συμπάθειο σ', —φωβῶνταν ἀπὸ τοὺς καληκαντζάρους κι' ἤθελε νὰ πάη γρήγορα στὸ σπίτι του ἀπόψε, πρὶν βγοῦν αὐτοὶ ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς γῆς. —Χαχαχαά! Νὰ μὲ συμπαθήης ἀφεντικό! —Ἐγὼ, ποῦ στὴν πατρίδα μου, τὴν Ἡπειρο, δὲν πιστεύομε τοὺς καληκαντζάρους, τί τοῦ κάμω; Χαχαχαά! —Συμπάθειο, ἀφεντικό! —Παραμονεύω ἔξω ἀπὸ τὴν ἐξώθυρα καὶ τὴ στιγμή, ποῦ ὁ Γιάνν'ς βῆκε, κ' ἐκλείσει τὴ θύρα, τοῦ ρίχνομαι ἀπὸ κρυφὰ στὴ ράχη. Τσιμευδιὰ ὁ Γιάνν'ς!... Χαχαχαά!

Ἄρχισα νὰ ἐτοιμάζομαι κι' ἐγὼ γιὰ τὰ γέλοια, ἐνῶ ὁ ἀγροφύλακας ξακολουθοῦσε λιγωμένος :

—...Μὲ παίρει ἔτσι ζαλῆκα, ἀπὸ τὴ θύρα μας ὡς τὴν πορεῖα τοῦ σπιτιοῦ του. Ἐκεῖ ξαπολύθηκα κι' ὁ Γιάνν'ς τρύπωσε μέσα...

Καὶ ἐνῶ αὐτὸς διηγῶνταν αὐτὰ, ἄρχισα κι' ἐγὼ νὰ γελῶ, ἀνάμεσα σὲ ξεκαρδισμένους ἀπὸ γέλοια ἀνθρώπους.

Ὅλη τὴ νύχτα ὁ πύργος γελοῦσε μὲ τὸ πάθημα τοῦ πορτόγυρου.

Τὸ πρῶτ' σύνταχα ξεκινήσαμε μὲ τοὺς ἀγροφυλάκους νὰ πᾶμε στὴν ἐκκλησιά. Στὸ δρόμο μᾶς ἀπαντᾷ ὁ γερο

—Τσιαφίτσιας, ὁ πάρεδρος, καὶ μᾶς λέγει περίφοδος:

— Τὰ μάθατε, ἀφεντικό;

— Όχι! (τοῦ λέγω). Τί τρέχει;

— Τί τρέχει λέει; Ό πορτόγυρός σας τήν ἔπαθε ψές ἀπό τὰ καταραμένα τὰ καλχαντζάρια! Τοῦν ἔπιασαν τήν ὥρα ποῦ πήγαινε στοῦ σπίτ' του!

Ἡμεῖς ἀρχίσαμε πάλι τὰ γέλοια, ἐπειδὴ γνωρίζαμε τήν αἰτία.

— Τί χασκογελάτε, ἀφεντικό; ξαναλέγει ὁ Τσιαφίτσιας. Κιντυνεύει ἡ ἄνθρωπος! Τοῦν ἔχ' ν' φερμένον στήν ἐκκλησιά καί τοῦ διαβάζ' ν' οἱ παπάδες.

Τὸ πρᾶγμα εἶχε γείνει σοβαρὸ τόσο, ποῦ ὅν τὸ ἐλπίζε οὔτε ἐκεῖνος ποῦ τὸ ἔκαμε, οὔτε ἐγὼ ποῦ τὸ ἤξερα. Στὴ στιγμή πάψαμε τὰ γέλοια καὶ τραθήσαμε στήν ἐκκλησιά. Τί νὰ ἰδοῦμε ἐκεῖ; Τὸ χωριὸ μαζεμένο ὅλο μέσα, κι' ὁ πορτόγυρός μας κάτω ἀπὸ τήν ὠραία πύλη, κουκουλωμένος ἄνοιωτος κι' ἀναίσθητος! Ἕνας παπᾶς τὸν θυμιάτιζε ὅλο ἓνα, ἐνῶ οἱ ἄλλοι εἶχαν ἀρχίσει τὴ λειτουργιά. Όταν βῆκαν οἱ παπάδες μὲ τ' ἅγια κι' ὁ ἀριστερός ὁ ψάλτης πῆρε τὸ «Ὡς τὸν Βασιλέα», τὸν σταύρωσαν, ὁ ἓνας μὲ τὸ ἀγιοπότηρο, ὁ ἄλλος μὲ τὸ δισκάρη κι' ὁ τρίτος μὲ τὴ λαβίδα καὶ τὸν ὀρασκέλισαν καὶ οἱ τρεῖς τοὺς καὶ μπῆκαν μέσα στὸ ἱερό.

Ὁ κόσμος ὅλος γονάτισε καὶ σταυροκοπιῶνταν στὸ διάβα τῶν ἁγίων μυστήριων, περιμένοντας νὰ ἰδοῦν τὸ θᾶμα τῆς ἁγίας Χάρης. Ἀληθινὰ ὁ καλχαντζαροπατημένος συνῆρθε, κινήθηκε λίγο, μισόανοιξε τὰ μάτια του καὶ δοκίμασε νὰ σταυροκοπηθῇ, ἀλλὰ ὅτε μπόρεσε ἀπὸ τὴν κουμάρα, ποῦ εἶχαν τὰ χέρια του. Ὁ κόσμος σταυροκοπιῶνταν ὅλο—ἓνα καὶ δοῦξαζε τὴν ἁγία Χάρη γιὰ τὸ θᾶμα τῆς, κι' ἀπάνω στὸ ἐξαιρετικὸς ὁ πορτόγυρός μας, ὁ Γιάννης, ἀνοιξε καλὰ τὰ μάτια του καὶ μπόρεσε νὰ κάμῃ τὸ

σταυρό του. Τέλος στο απόλυμα τῆς ἐκκλησιᾶς τὸν ξανα-
σταύρωσαν οἱ τρεῖς λειτουργοὶ παπάδες, κι' ὁ τέταρτος ὁ
παπᾶς, ποῦ τοῦ διάβαζε τοὺς ἐξορκισμοὺς τὸν συνώδεψε ὡς
τὸ σπίτι του, ἐνῶ ἀπὸ πίσω ἀκολουθοῦσαν πολλοὶ χωρια-
νοί. Τὸ πρᾶμμα καὶ τὸ θᾶμα μαθεύτηκε τὴν ἴδιαν μέρα
στὰ πλησιόχωρα: Καλύβια, Παραπράστανη, Γλίνο, Καλο-
γριανὰ, Παλιοχώρι κλπ. κι' ἔτρεξαν κι' ἀπ' ἐκεῖ κόσμος
καὶ παπάδες γιὰ νὰ ἴδωυν.

Καὶ—νὰ μὴ τὰ πολυλογοῦμε, —ἔγινε μὲν καλὰ ὁ Γιάν-
νης, ἀλλ' ἀπὸ τὸ φόβο τῶν καληκαντζάρων δὲ βῆκε ὅλο
τὸ δωδεκάημερο ἀπὸ τὸ σπίτι του, κι' οὔτε ξεμάκρυνε ἀπὸ
τῆ φωτιά, ὅπου μερόνυχτα ἔκαιγε κούτσουρα καὶ κάπνιζε
παλιοτσάρουχα ὡς τὴν ἡμέρα τοῦ Ἀἰ Γιαννοῦ, αὐριανὰ
τῶν Φώτων, ποῦ εἶχε τὸ ὄνομά του κι' εἶταν φευγᾶτα πλειὰ
τὰ καταραμένα τὰ καληκαντζάρια, βῆκε ἔξω γερός καὶ
καλὰ, καὶ τὸν εὐχέθηκαν ὁ κόσμος καὶ γιὰ τ' ὄνομά του
καὶ γιὰ τὰ περαστικά του. Κι' ὅταν τὴν ἄλλη τὴν μέ-
ρα ἦρθε στὸν πύργο ν' ἀρχίσῃ τὴν ἐργασία του, ποῦ εἶχε
διακόψει ὁ καληκάντζαρος, τὸν ρώτησα :

— Ἔ! ὦρὲ Γιάννη! Πές μας τώρα πῶς εἶταν ὁ Κα-
ληκάντζαρος;

— Τί νὰ σ' πῶ, ἀφεντικό! Τί νὰ σ' πῶ! Εὐρη-
σμένος νᾶναι ἢ θεοκατάρατους! Μὴ μὲ ρωτᾷς, ἂν ἀγαπᾷς
τοὺν Θεό!

— Μὰ θέλω νὰ μοῦ πῆς νὰ μάθω κι' ἐγὼ!

— Νά! ἀφεντικό μ'! Εἶταν σὰν ἀρκούδα μεγάλους!
Μιὰ οὐρά... τίση μὲ συμπάθειο! (κι' ἀνοίξε τὴν ὀργυιὰ
του) καὶ κᾶτι νύχια, σὰν τὰ δάχτυλά μας. Μοῦ ρίχτηκε
ζαλῆκα ἢ καταραμένους ἀπὸ τὴν ὀξώθυρά μας, ὡς τὴν
πορειὰ μ'! Καλὰ ποῦ δὲ μπῆκε καὶ στοῦ σπίτ'! Φοδῆ-
θηκε τὴ φωτιά καὶ τὰ παλιοτσάρουχα ποῦ κάπνιζαν.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ, σταυροκοπήθηκε τριπλά.

Ἀπὸ τότε ὁ Γιάννης ὁ Μπούντης, κάθε δωδεκάημερο, ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὡς τὰ Φῶτα, βγαίνει μὲ τὸν ἥλιο καὶ συμμαζεύεται στὸ σπίτι του μὲ τὸν ἥλιο, καὶ τότε ἀκόμα ἔχει κάτω ἀπὸ τὴ γούνα του ἓνα δαυλάκι ἀναμμένο καὶ τυλιγμένο μ' ἓνα παλιοπέτσι καὶ σ' ὅποιον τοῦ λέγει τίποτε γιὰ τὸ δαυλί, ποῦ παίρνει, τοῦ ἀπολογιέται :

— Γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ ἃς βρίσκεται καὶ μιὰ σαρμανίτσα στοῦ μοναστήρ'! Μὰ τὴ νήλα, ποῦ ἔχω ἰδεῖ ἐγὼ ὦρ' ἀδέρφια, ἀπὸ τὸν καταραμένου τὸν καληκάντζαρου !

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΩΝ ΘΕΟΦΑΝΕΙΩΝ

Εημερόνοντας τὸν Θεοφανεῖων τοῦ 1897, ὅλη ἡ Λάρισσα, σὰν ὅλα τὰ Θεοφάνεια, ἀντηχοῦσε ἀπὸ τὴν καμπάνα τοῦ Ἀγίου Ἀχειλλίου τῆς Μητρόπολης. Εἶταν μονοκκλησιὰ, γιατί· τὸ καλοῦσε ἡ ἡμέρα. Δύο φορές τὸ χρόνο γίνεται ἡ μονοκκλησιὰ στὴ Λάρισσα : στὴ μνήμη τοῦ Ἀγίου Ἀχειλλίου καὶ τῶν Θεοφανεῖων.

Ὁ Μπάρμπα-Γιώργης, ὁ γνωστὸς ἐπίτροπος τῆς ἐκκλησίας τῆς συνοικίας Παράσχου, ἓνας ἀπὸ τοὺς πλειοφιλακόλευθους χριστιανοὺς τῆς Λάρισσας, εἶχε ξυπνήπῃ πρωτὶ-πρωτὶ, κι' ἀφοῦ νίφτηκε, κι' ἔκαμε κατὰ ἡλιοῦ τὸ σταυρό του, ἔβγαλε τὸν τίμιον Σταυρό ἀπὸ τὴν κασσέλλα του, κουλουριασμένο σ' ἓνα μεταξένιο μαντήλι, τὸν ἔβαλε μ' εὐλάβεια στὸν κόρφο του, κάθησε παραστίας καὶ πυρόνονταν, ὅσο νὰ ἐτοιμαστῇ ἡ γυναῖκά του, ἡ Κυρά-Γραμμάτω, κι' ἡ μοναχοκόρη του, τὸ Λενάνι, τὸ ξακουσμένο Λενάκι στὴ Λάρισσα, στὸν Τούρναβο καὶ σ' ὅλη τὴν Θεσσαλία, γιὰ τὴν ὠμορφιά της, ποὺ τὴν ἀγαποῦσαν ὅλα τὰ παιδιὰ τῆς Λάρισσας, καὶ τρελλαίνονταν ἀπ' ὅλους ὁ Κωστῆς, ὁ καπνοπώλης.

Ἐπὶ τέλους, σὲ δυὸ-τρία ἀναγκάσματα τοῦ Μπάρμπα-Γιώργη, ἡ κυρία Γραμμάτω καὶ τὸ Λενάκι βγῆκαν στολι-

σμένες, κι' ὁ Μπάρπα-Γιώργης πήρε τὴν πατερίτσα του, ποῦ εἶταν ἀκουμπισμένη σὲ μιὰ γωνιά τῆς κρεβάτας καὶ τὸ κλειδί τῆς ἐξώθυρας, ποῦ εἶταν κρεμασμένο σ' ἓνα καρφὶ τοῦ τοίχου, καὶ, βγαίνοντας ὅλοι ἐξω, ἔκλεισε τὴ θύρα καὶ τράβησαν γιὰ τὴν ἐκκλησιὰ τοῦ Ἁγίου Ἀχειλλίου καὶ γιὰ πᾶν σ' αὐτὴ τὴν ἐκκλησιὰ, ἔπρεπε νὰ περάσουν ἀπὸ τὸ καπνοπωλεῖο τοῦ Κωστῆ, κι' ἀπὸ τὸ χάνι τοῦ Θανάση, ἐνὸς κοιλιαρᾶ Ἀσπροποταμίτη, σαραντάρη τὴν ἡλικία, ποῦ ὁ Μπάρπα-Γιώργης νοστιμεύονταν γιὰ γχυμὸ τοῦ, ἐπειδὴ εἶχε τὸ χάνι ἰδιοκτησία του, κι' ἡ δουλειὰ του πήγαινε καλὰ, καὶ πρὸ πάντων ἐπειδὴ εἶταν ἄνθρωπος τῆς δουλειᾶς κι' ὄχι τῆς φαντασίας, σὰν τὸν καπνοπώλη τὸν Κωστῆ, ποῦ φοροῦσε κολλάρα τῆς ὥρας καὶ φράγκικα, σὰν νὰ εἶταν γραμματικὸς τοῦ Ἐφετείου, ἢ τῆς Νομαρχίας, κι' εἶχε τὰ μoustάκια του στριμμένα ψιλὰ σὰν πορτικουρές, καὶ σὰν ἀγκίστρι κατὰ τὸν ἀνήφορο. Μὰ σοῦ εἶταν καὶ τὸ Λενάκι ἓνα πρᾶγμα! Ὡς ἐκείνη τὴν ὥρα εἶχε χωρίσει τρεῖς ἀρραβωνιαστικούς ποῦ τῆς εἶχε βρῇ ὁ πατέρας της. Ὁ ἓνας εἶταν ἓνας μπακάλης ἀπὸ τὸν Τούρναβο, ὁ ἄλλος ἓνας τακιστὴς ἀπὸ τὴν Καρδίτσα, κι' ὁ τρίτος ἓνας τσιαγκάρης ἀπὸ τὰ Τρίκκαλα. Τοὺς εἶχε χωρίσει ὅλους, γιατί εἶταν περασμένοι ἀπὸ ἡλικία. Τὸ Λενάκι ἤθελε νιὸν τῆς ἀρεσιᾶς της, καλοφορεμένο, ὡμορφο, τραγουδιστὴ, κι' ἄς μὴν εἶταν καὶ πλούσιος. Τέτοιος εἶταν γι' αὐτὴν ὁ Κωστῆς, ὁ καπνοπώλης, κι' ἔλεγε στὴ μάνα της: «ἢ τὸν Κωστῆ ἢ τὰ ράσα τῆς καλόγριος!» . . . Ἀλλὰ κι' ὁ Κωστῆς εἶταν ξετρελλαμένος γι' αὐτὴν κι' ἔλεγε: «ἢ τὸ Λενάκι ἢ τὸ φαρκάκι!» Κάθε βράδυ κατὰ τὰ μεσάνυχτα ὁ Κωστῆς, κι' ἂν ἔβρεχε, κι' ἂν χιονίζε, κι' ἂν παγερός βοριᾶς φυσοῦσε, περνοῦσε ἀπὸ στενοδρόμι τῆς Λενάκης καὶ κρατῶντας στὰ χέρια του

μιά γλυκόχη κιθάρα, ἔλεγε τὸ τελευταῖο τῆς νύκτας τραγουδοῦ του : σεμνὸ-σεμνὸ, καὶ γλυκόφωνο, ποῦ ὁμοιαζε σὰν ἀγγελικὸς ἀποχειρετισμὸς, καὶ πήγαινε νὰ κοιμηθῇ μὲ τὴν καρδιὰ πλημμυρισμένη ἀπ' ἀγάπην ἀγνὴ καὶ ἀπέραντη, κι' ἐνῶ ὁ Κωστῆς τραβοῦσε γιὰ τὸ σπίτι του, τὸ Λενάκι ἔπλεε στὸ μαγικὸ πέλαγο τῆς μελωδίας, ποῦ ἄφιναν τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ τραγουδιοῦ :

«Κοιμήσου νεραϊδόκορμη, ἡσυχάσε κοιμήσου
Καὶ στ' ὄνειρό σου νὰ μὲ ἴδῃς σκλάβο καὶ δουλεύτῃ σου»

Λησμονήσαμε τὸ Μπάρμπα Γεώργη, μὲ τὴν Κυρά Γραμμάτω καὶ τὸ Λενάκι, ποῦ ξεκινοῦσαν γιὰ τὴν μονοκκλησιά. Δὲν εἶχαν κάμει δέκα βήματα κι' ἀντομώθηκαν μὲ τὴν οἰκογένεια τῶν Τσιαουσάων, καὶ τὰ μὲν γυναικόπαιδα μπῆκαν μπροστὰ, οἱ δὲ ἄντρες ἀπὸ πίσω. Δὲν εἶχαν κάμει πλεότερο ἀπὸ δέκα βήματα παρακάτω καὶ τοὺς ἔφτασε ὁ Πιτούλης, γείτονας καὶ φίλος τοῦ Μπάρμπα-Γεώργη, ποῦ ἐνδιαφέρονταν πολὺ γιὰ τὸν Κωστῆ καὶ τὴ στιγμὴ ποῦ ζύγωσαν στὸ καπνοπωλεῖό του, τοῦ λέγει στ' αὐτί :

Μπάρμπα-Γεώργη ! Μὴν τὸν περιφρονᾷς τὸν Κωστῆ !
Εἶναι καλὸ παιδί καὶ τὸ ψωμί του τὸ βγαίνει...

— Ἄρστ' αὐτά ! Ἄρστ' αὐτά ! τοῦ ἀπάντησε ζωηρὰ ὁ Μπάρμπα-Γεώργης. Δὲ μ' ἀρέσουν ἐμένα τὰ κολλάρα, τὰ σιδερωμένα τὰ μουστάκια, κι' οἱ κιθάρες ! Θέλω ἄντρα ὥριμο, ποῦ νᾶχη καὶ χτηματικὴ περιουσία, ὥστε ἂν πάθῃ τίποτε—Θεὸς φυλάξοι !—νᾶχη ἢ δυχατέρη μ' νὰ θρέφῃ τὰ παιδιὰ τ' εἰς, καὶ νὰ μὴν πεθάνῃ τῆς πείνας !...

— Καλὰ, ἀλλὰ ἐσὺ τί θὰ τὴν κάνῃς τὴν περιουσία σ' ;
Δὲν τὴν ἔχῃς τάχα μ' γιὰ τὴ μοναχοδουλαγέρη σ' ;

— Ὁ Μπάρμπα-Γεώργης δὲν ἔδωκε ἀπάντησιν καθί-

λου, σ' αὐτὴν κι' ἔκαμε, σὰν νὰ μὴν εἶχε ἀκοίσει τί τοῦ ἔλεγε ὁ Πιτούλης, ἅμα ἔφτασε τὸ ζήτημα στὴν περιουσία του.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς ὁ Μπάρμπα-Γεώργης φημίζονταν ὡς φιλάργυρος, ἀλλὰ κατὰ βάθος δὲν εἶταν παρὰ οἰκονόμος, καὶ γιὰ τρία πράγματα μονάχα ἐνδιαφέρονταν καὶ φρόντιζε: γιὰ τὴν ἐκκλησιά, ποῦ εἶταν ἰσόβιος ἐπίτροπος, γιὰ τὸ συμφέρο του, καὶ τὴν οἰκογένεια του.

Ὑστερα ἀπὸ λίγα βήματα ἡ συνοδεία βρῖσκονταν πλάϊ στὸ χάνι τοῦ Θανάση τοῦ Ἀσπροποταμίτη, τοῦ ἀγαπημένου ὑποψήφιου γαμπροῦ τοῦ Μπάρμπα-Γεώργη. Ἐκεῖνη τῇ στιγμῇ ὁ Θανάσης ἀνάδευε ἓνα καζάνι πατσιᾶ. Ὁ Μπάρμπα-Γεώργης τὸν χαιρέτισε γλυκά, κι' ἀντιχαιρετίσθηκε, καὶ μόλις προσδιάβηκαν λίγο εἶπε στὸν Πιτούλη σιγανά—σιγανά:

— Νά! ποῦ εἶμαι, κύρ Πιτούλη γαμπρὸς μὲ τὰ οὔλα τ' Ἰ Καλὸς, δουλευτὴς κι' ἐχούμενος! Μοῦ κὰν'ς τὸν προξενιτὴ, νὰ σοῦ τὴ χρωστῶ γιὰ χάρ';

— Τί λές, Μπάρμπα-Γεώργη; Μὲ τὰ σωστά σου εἶσαι; Αὐτὴ τὴ βωῖδοκριλιὰ θελ'ς γιὰ τὸ Λενάκι σ' ;

— Λύκος νὰ φάῃ τὰ πρόβατα κι' ἡ ἀλεποῦ τὰ γίδια!

Ἀκουὲς νὰ πασχίζῃ νὰ δώσῃ τὸ Λενάκι σ' αὐτόν;

Τὸ Λενάκι, ἂν κι' εἶταν μπροστὰ μὲ τὲς ἄλλες τὲς γυναῖκες, φαίνεται πῶς καὶ εἶχε μυριστῇ καὶ πότε-πότε γύριζε κρυφὰ καὶ παρακολουθοῦσε μὲ τὸ μάτι τὴν ἰδιαίτηρη συνομιλία, ποῦ εἶχαν ὁ Πιτούλης μὲ τὸν πατέρα της.

Ἀπὸ τὸ χάνι τοῦ Θανάση τοῦ Ἀσπροποταμίτη τράβησαν τὸν ἀνέρορο καὶ βγῆκαν ἴσια στὴ Μητρόπολη, καὶ μπῆκαν μέσα στὴν ἐκκλησιά.

Οἱ καμπάνιες; ξακολουθοῦσαν νὰ χτυποῦν, γιὰτὶ δὲν εἶχαν μαζευτῇ ἄκόμα πολὺς κόσμος. Ὁ Μπάρμπα-Γεώργης

τράβησε ἴσια πρὸς τὴν θύρα τοῦ ἱεροῦ κι' ἔβγαλε μέσα ἀπὸ τὸν κόρφο του τὸν τίμιον Σταυρὸν, ὡς μιὰ πιθαμὴ μεγάλο, καί, κάμοντας μετάνοια, φίλησε τὸ χέρι τοῦ Μητροπολίτη καὶ τοῦ τὸν ἔδωκε.

Αὐτὸς ὁ Σταυρὸς εἶταν φερμένος τὸν παλιὸν τὸν καιρὸ ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ. Εἶταν ὡμορφοσκαλισμένος, κι' εἶχε μιὰ μικρὴ θηκοῦλα βελλωμένη, ποῦ εἶταν βαλμένο μέσα τίμιον-ξύλον, ὡς μιὰ μύτη ἀπὸ βελόνι μεγάλο. Ὁ Σταυρὸς αὐτὸς, χτῆμα τῆς οἰκογενείας τοῦ Μπάρμπα Γιώργη, εἶχε κάμει πολλὰ θάματα σὲ ἀρρώστιας καὶ σ' ἄλλα κακὰ, τὸν σέβονταν ὅλος ὁ κόσμος κι' αὐτὸς εἶχε τὸ πρόνομιο νὰ ρίχνεται ἐκείνη τὴν ἡμέρα, ποῦ γίνεται ὁ Μέγας Ἀγιασμὸς ψηλὰ ἀπὸ τὸ γεφύρι, μέσα στὸν Πηγεῖο. Ὑστερ' ἀπ' αὐτὸ ὁ Μπάρμπα-Γιώργης κάθισε κοντὰ στὸ δεσποτικὸ καὶ σταυροκοπιοῦταν καὶ λύγιζε τὸ κοκκαλιάρικο κορμί του ἀπὸ κάθε ἄλλον πλειότερο, σὲ κάθε «Κυρίου δεηθῶμεν», ποῦ ἔλεγαν οἱ παπάδες ἢ ὁ Δεσπότης. Ἡ ἐκκλησιὰ εἶχε γεμίσει κόσμος, κι' ἐπειδὴ δὲ χωροῦσε ἄλλους, οἱ πλειότεροι στέκονταν ἔξω. Τελειόνοντας ἡ λειτουργία, λειτουργία ποῦ εἶχε λάβει μέρος ὁ Μητροπολίτης κι' ὅλοι οἱ παπάδες τῆς Λάρισσας, ἄρχισε ἡ ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ καὶ μετὰ τὴν ἀκολουθία, διαβάζοντας καὶ ψάλλοντας, ξεκίνησαν: ὁ Δεσπότης μετὰ τοὺς παπάδες καὶ μετὰ τοὺς ψαλτάδες μπροστά, κι' ὁ κόσμος ἀπὸ πίσω, Περιττὸ νὰ εἰπούμε, ὅτι ὁ Μπάρμπα-Γιώργης βρῖσκονταν κοντὰ στὸ Δεσπότη, ποῦ κρατοῦσε τὸ Σταυρὸν ἀπὸ χέρι. Φτάνοντας στὸ γεφύρι ὁ Δεσπότης μετὰ τοὺς παπάδες, τοὺς ψαλτάδες καὶ τὰ παιδιὰ τῆς ἱερῆς ὑπηρεσίας, σταμάτησαν στὴ μέση ἀπὸ τὸν ποταμὸν, κι' ὁ ἄλλος κόσμος ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη τοῦ γεφυρίου, κι' ὅσοι δὲν χωριῶνταν ψηλὰ στὸ γεφύρι, εἶχαν πιάσει τοὺς ὄχτους τοῦ ποταμοῦ ἀπὸ τὴν μιὰ

μεριά κι' από τή ἄλλη. Τὸ θέαμα εἶταν λαμπρὸ ἀλλ' ἔκανε ἓνα κρύο... φείδι! καὶ τραβοῦσε ἓνα ἀέρας..ξουράφι! "Όταν ἦρθε ἡ κατὰλληλη ὥρα κι' ἄρχισε νὰ ψάλλεται τὸ «'Εν 'Ιορδάνῃ βαπτιζομένου σου Κύριε...», ὁ Δεσπότης σήκωσε τὸ χέρι του κι' ἔρριξε τὸ Σταυρὸ κάτω στὸ ποτάμι, ποῦ κυλοῦσε θολὸ καὶ πλημμυρισμένο ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη. Στὴ ἴδια στιγμή τέσσερες πέντε κολυμπιστάδες, οἱ πλείότεροι γύφτοι ψαράδες τοῦ ποταμοῦ, ρίχτηκαν σὰ φοῦσκες ψηλὰ ἀπὸ τὸ γεφύρι μέσα στὸ κατεβασμένο, τὸ θολὸ κι' ἄγριο ποτάμι. "Όλος ὁ κόσμος σταυροκοπήθηκε κι' ἡ ψαλμοῦδιές ἔπαψαν. Οἱ κολυμπιστάδες ἀνακατεύονταν μέσα στὸ ποτάμι, ποιὸς νὰ πρωτοβρῇ τὸν τίμιον-Σταυρὸ, ἀλλ' ἡ ὥρα περνοῦσε καὶ ὁ Σταυρὸς δὲν βρίσκουνταν! Οἱ κολυμπιστάδες βγήκαν τότε ἀπὸ τὸ ποτάμι, τρέχοντας τρεμουλιασμένοι κατὰ τὸ σπίτι τους, κι' ὁ Δεσπότης, γιὰ νὰ τελειώσῃ τὸν ἀγιασμό, ζήτησε καὶ τοῦ ἔφεραν νερὸ ἀπὸ τὸ ποτάμι, σὲ μιὰ γαβάθα, ποῦ πῆραν ἀπὸ ἓνα παραποτάμιο μαγειριό, ἔβγαλε τὸ σταυρὸ, ποῦ φοροῦσε στὸ λαιμό του καὶ τὸν βύθισε μέσα στὴ γαβάθα, ράντισε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ μπρὸς καὶ πίσω μὲ τὴν ἀγιαστοῦρα, κι' ἔτσι τελείωσε ἡ τελετὴ τοῦ ἀγιάσματος τῶν νερῶν καὶ γύρισε ὁ κόσμος στὴ ζέστα τοῦ σπιτιοῦ του, μὲ μιὰ λύπη ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπο. Πλείοτερο ὅμως λυπημένος ἀπ' ὅλους εἶταν ὁ Μπάριμπα Γιώργης. Ἐκανε σὰν τρελλὸς ἀπὸ τὴ λύπη του, κι' ὅλο ἔλεγε:

— Πάη ὁ Σταυρὸς μου, δυστυχία μου! Πάη ὁ Σταυρὸς μου! Τί νὰ γεῖνω τώρα; Τί νὰ κάμω τώρα, χωρὶς τὸ Σταυρὸ μ';

"Αρχισαν ὁ κόσμος νὰ συζητοῦν γιὰ τὸ χάσιμο τοῦ Σταυροῦ. Ἄλλοι ἔλεγαν:

— Θὰ μᾶς πλακώσῃ ἡ χολέρα...

Ἄλλοι :

— Θὰ μᾶς ἔρθῃ ἡ πανοῦκλα.

Ἄλλοι :

— Θὰ μᾶς θερίσῃ ἡ ἀραποβλογιά.

Ἄλλοι :

— Θὰ γείνουν πλημμύρες, θὰ πνιγοῦν τὰ σπαρτὰ, καὶ θὰ πεινάσῃ ἡ Θεσσαλία.

Ἄλλοι :

— Θὰ ξαναπλακώσουν τὰ ποντίκια καὶ θὰ θερίσῃ οὐλα τὰ σπαρτὰ τοῦ κάμπου, καὶ θὰ διακονήσῃ ὁ κόσμος.

Καὶ ἄλλοι ἄλλα, πάντα ὅμως γιὰ κακὸ τοῦ τόπου.

Ἄλλ' ἓνας γέρος, ἑκατὸ καὶ παραπάνω ἀκόμα χρόνων, εἶπε ἓνα λόγο, ποῦ ἔκαμε πλειότερη αἵσθησις :

— Ἀκούστε κι' ἐμένα τὸ γέρο, ὦρὲ παιδιά. Τῶχω ἀκουστὰ ὅ,τι θὰ σᾶς εἰπῶ. Ὅταν εἴμουν παιδί, πρὶν τὰ ὀχτακόσια, πρὶν ἀκόμα πνίξουν τὸ Ρήγα—ἅγιο μύρο στὴν ψυχὴ του—μῶλεγεν ὁ προσπάπους μου—θὰ εἶταν τότε κι' αὐτὸς ἑκατοστάρης—ποῦ τῶχαι ἀκούσει ἀπὸ τὸ πάππου του, κι' ἐκεῖνος πάλε ἀπὸ τοὺς παποῦδές του, ὅτι τὴ χρονιά, ποῦ μπῆκε ὁ ἄπιστος, ὁ ἀγαρινὸς στὴν Πόλη, χάθηκε ὁ Σταυρὸς τὴν ἡμέρα τῶν Θεοφανείων, στὸ Μέγα Ρέμα, ποῦ γίνονταν ὁ Μέγας Ἀγιασμός, κ' ὅτι τὸ ἴδιο ἔγινε κι' ἐδῶ τὴ χρονιά, ποῦ πρωτομπῆκαν οἱ Τούρκοι στὴ Θεσσαλία!

Ὅσοι ἤκουσαν τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ γεροκατόχρονου τρέμαξαν καὶ, κάμνοντας τὸ σταυρό τους, εἶπαν :

— Βουβὸς ὁ τόπος, ποῦ τ' ἀκούει!

Ὁ γέρος ξακολούθησε :

— Νὰ σᾶς πῶ τώρα τί ἔχω ἀγῶ παρατηρημένο, μόνάχος μου. Τὰ χρόνια παιδιά μου βλέπουν πολλὰ, μαθαίνουν πολλὰ, καὶ ξέρουν πολλὰ. Ἀλλὰ ποιὸς μᾶς τιμάει.

σήμερα τούς γερόντους ; Γι' αὐτὸ πᾶμε ὅλο καὶ κατ' ἀνέμου, ὅλο κι' στὸ χειρ-χειρότερο ! Ἐσεῖς ποῦ μ' ἀκοῦτε δὲν εἴστε οὔτε κἂν παιδιὰ μου, ἀλλ' ἀγγόνια μου καὶ διγγόνια μου !.....

Ἀκοῦστε τί ἔχω παρατηρημένο : Κάθε φορὰ, ποῦ ὁ Σταυρὸς βρίσκεται γλήγορα κι' εὐκόλα, κι' ἡ χρονιά εἶναι εὐκολη : καλοκαιρία, γεννήματα, βιό. . . Κάθε φορὰ ποῦ ὁ Σταυρὸς βρίσκεται ἀργὰ καὶ δύσκολα, δύσκολη κι' ἡ χρονιά : κακοκαιρία, πείνα, φτώχεια... Τῶχω παρατηρημένο : ὅταν ἦρθε ἡ πανοῦκλη, ἔκαμαν τρεῖς ὥρες, ὡς ποῦ νὰ βροῦν τὸ Σταυρό ! Ὅταν ἦρθε ἡ ἀραποβλογιά, ἄλλες τόσες. Ὅταν ἦρθαν τὰ ποντίκια καὶ θέρισαν ὅλον τὸν κάμπο τῆς Θεσσαλίας, καὶ πῆραν ὁ κόσμος τὸ δικαννίκι ⁽¹⁾, ἔκαμαν δύο ὥρες. Ὅταν ἦρθε ὁ Κενὰν-Πασιᾶς, ποῦ ἔρριχνε τὸν κόσμο γιὰ τὸ τίποτε στὰ τσιγκέλια, ἄλλες δυὸ ὥρες. Αὐτὸς ἔχει ἀφανίσει ὅσους ἀρματωλοὺς καὶ κλέφτες εἶχαν μείνει ἀκόμα στὸν Ὀλυμπο. Ὅταν, στὰ ἐβδομηντα ὀχτῶ, μπῆκαν οἱ Γκέγκιδες στὴ Θεσσαλία, δυὸ ὥρες καὶ πλειότερο ἔκαμε νὰ βρεθῇ ὁ Σταυρὸς. Αὐτὸ τὸ θυμᾶστε καὶ σεῖς ! Καὶ τῇ χρονιά, ποῦ ἔγεινε ἡ περιλαβή, καὶ λευτερώθηκε ἡ Θεσσαλία ἀπὸ τὰ τούρκικα τὰ χέρια, τῇ στιγμῇ ποῦ ἔπεσε στὸ νερὸ ὁ Σταυρὸς, ἔκαμε τρεῖς βουτιὲς καὶ στάθηκε ψηλὰ στὸ νερὸ ἀκίνητος καὶ τὸν ἔπιασε ἓνα παιδάκι δέκα-δώδεκα χρονῶν καὶ τὸν πῆγε στοῦ Δεσπότη τὰ χέρια. Τώρα, παιδιὰ μου, νὰ σᾶς πῶ τὸ τελευταῖο : Ἄν χαθῇ ὁ Σταυρὸς καὶ δὲ βρεθῇ, θὰ χαθῇ ἡ Θεσσαλία, θέλ'ς ἀπὸ θανατικὸ, θέλ'ς ἀπὸ πλημμύρα, θέλ'ς ἀπὸ φωτιά, θέλ'ς ἀπὸ σκλαβιά. φτ ! φτ ! φτ !

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ὁ ἑκατόχρονος τράβησε γιὰ τὸ σπίτι

(1) Δηλαδή ἔγεινε ζήτουλας, διακονιάρης.

του, περπατώντας ἀργὰ ἀργὰ, κι' ἀκουμπώντας στὴν πατερίτσα του.

Τὸ χάσιμο τοῦ Σταυροῦ τὸ αἰστάνθηκε πολὺ ὁ κόσμος, ἀλλὰ πλειότερο ἀπ' ὅλους ὁ γερομάντης ὁ ἐκατόχρονος, κι' ὁ Μπάρμπα-Γιώργης, ὁ πατέρας τῆς Λενάκης. Εἶχαν μαζευτῇ στὸ σπίτι τοῦ Μπάρμπα-Γιώργη ὅλη ἡ συνοικία νὰ τὸν παρηγορήσουν, ἀλλὰ ποῦ ν' ἀκούσῃ ἀπὸ λόγια ὁ Μπάρμπα-Γιώργης! Ἀνάμεσα στοὺς πολλοὺς, τοῦ λέγει ὁ γείτονάς του ὁ Πιτούλης:

— Καὶ τί θὰ δώῃς, Κύρ-Γιώργη, σ' ἐκεῖνον, ποῦ τύχη νὰ τὸν-βρῇ τὸ Σταυρό;

— Τί θὰ δώσω, λέει; Τὸ σπίτι μου! τὸ βιό μου! Ὅ, τι ἔχω! Τὸ Λενάκι μου!

— Κι' ἂν τύχη νάναί Τοῦρκος ἢ Ἑβραῖος; — Εἶπε κάποιος.

— Τί πειράζ'; — Εἶπε ὁ Μπάρμπα-Γιώργης, μὲ πεποίθηση, σὰ νὰ εἶταν βέβαιο αὐτό. — Ἄν εἶναι ἀλλόφυλος κι' ἀλλόθρησκος, ἓνα βάφτισμα καὶ « Ἰσαΐα χόρευε! » Ὁ Σταυρὸς μ' νὰ βρεθῇ, κι' ἂς γείνω καὶ διακονιάρης! Ποῦν' ὁ Σταυρὸς μ'!

Κι' εἶχε δίκιο ὁ Μπάρμπα-Γιώργης νὰ δίνη τὸ πᾶν γιὰ τὸ Σταυρό του. Ὁ Σταυρὸς του εἶταν ἐκεῖνος, ποῦ τὸν ἔκανε σεβαστὸ σ' ὅλη τὴ Λάρισα, καὶ στὰ περίχωρα. Ὁ Σταυρὸς εἶταν ἐκεῖνος, ποῦ τὸν ἔθρεφε, μὲ ὅ τι ἔπαιρνε ἀπὸ τὰ θάματά του, ὁ Σταυρὸς εἶταν ἐκεῖνος, ποῦ τὸν ἔκαμε κι' εἶταν πάντα ἐπίτροπος τῆς ἐκκλησιᾶς, ὁ Σταυρὸς εἶταν ἐκεῖνος, ποῦ τὸν ἔκαμε νὰ εἶναι ὁ μεγαλύτερος συνομητῆς τῆς τελετῆς τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ τῶν Θεοφανείων. Ἐχασε τὸ Σταυρό; Ἐχασε τὸ πᾶν! Εἶχε πολὺ δίκιο ὁ Μπάρμπα-Γιώργης, νὰ δίνη τὸ πᾶν γιὰ τὸ Σταυρό του!

Τὴν ἴδιαν μέρα, κάτω ἀπὸ τὴ Λάρισα, τέσσαρες ὡς πέντε

ὥρες μακρὰ, ἐκεῖ ποῦ ὁ Πηνειὸς πλησιάζει νὰ μπῇ στὰ Στενὰ τῶν Τεμπῶν, ἓνα παλληκάρι ποῦ ἀπὸ τὸ πρωῒ, ἀντὶ νὰ μπῇ στὴ Λάρισσα μ' ὅλον τὸν κόσμον, ποῦ γύριζε ἀπὸ τὸν Μεγάλον Ἀγριασμό, ξεκόπηκε, καὶ τράβησε τὸν κατήφορο, πηγαίνοντας τὴν ἄκρη-ἄκρη τοῦ ποταμοῦ, πότε κοντοστέκοντας, πότε τρέχοντας, σὰν ἀφρισμένο ἅτι, τὸν κατήφορο, ξεγυμνώθηκε καὶ ρίχτηκε στὸ ρέμα, κι' ἄρπαξε κάτι τι μὲ τὸ στόμα του, ποῦ ἔπλεε ἀπάνω στὸ νερό. Στὴ στιγμή, ποῦ τ' ἄρπαξε, ἄρχισε νὰ πλέη, προσπαθώντας νὰ γυρίσῃ πίσω, ἀλλὰ τὸ ρέμα, πλεῖο δυνατὸ, τὸν τσάκισε τὸν κατήφορο. Πάλεψε—πάλεψε νὰ σωθῇ, ἀλλὰ δὲ μπόρεσε. Ἕνας βοσκὸς τὸν εἶδε κι' ἔτρεξε νὰ τὸν βοηθήσῃ, καὶ φώναξε κι' ἄλλους, ποῦ βρίσκονταν ἐκεῖ γύρα. Ἀνθρωπος καὶ ποταμὸς πάλευαν ποῖος νὰ νικήσῃ τὸν ἄλλο. Δυνατὸς ὁ ποταμὸς, ἀλλὰ κι' ὁ ἄνθρωπος δυνατός. Μιὰ ὥρα βαστοῦσε αὐτὸ τὸ χαροπάλεμα. Στὴ δεξιά τὴν ἄκρα τοῦ ποταμοῦ εἶχαν μαζευτῇ καμμιὰ δεκαριά ἄνθρωποι, καὶ τοῦ φώναζαν καὶ τὸν ἐγκάρδιον, γιατί δὲ μπορούσαν νὰ τοῦ κάμουν ἄλλο τίποτε, ἐπειδὴ καὶ κρῦο φοβερὸ ἔκανε, καὶ τὸ μέρος δὲν εἶταν γιὰ κολύμπι. Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς εἶδε ἐκεῖ κάπου ἓνα μακρὸ ξύλο, ὡς δέκα πῆχες, ποῦ τὸ εἶχε βγάλει ἡ πλημμύρα ἔξω-κι'—ἔξω.

— Μωρὲ νὰ ρίξωμε τὸ ξύλο μέσα! γιὰ νὰ πιαστῇ ὁ ἄνθρωπος νὰ γλυτώσῃ! — Φώναξε.

Στὴ στιγμή ἄρπαξαν ὅλοι τους τὸ ξύλο καὶ τὸ ρίχνουν μέσα στὸν ποταμό. Τὸ ξύλο μόλις ἔπεσε στὸ νερὸ βυθίστηκε καὶ χάθηκε ἀπὸ τὰ μάτια τους, ἀλλ' ὕστερα ἀπὸ λίγο φανίστηκε κοντὰ στὸ παλληκάρι, ποῦ χαροπάλευε μὲ τὸ στοιχειὸ τοῦ νεροῦ, καὶ σ' ἓνα δευτερόλεπτο ἄνθρωπος καὶ ξύλο ἀγκαλιάστηκαν. Χάρηκαν οἱ βοσκοί, ποῦ στέκονταν στὴν ἄκρη, πῆρε θάρρος καὶ ψυχὴ ὁ πνι-

γμένος. Τὸ ξύλο στὴ στιγμὴ διπλάρωσε καὶ βρέθηκε κοντὰ στὸν ὄχτο. Οἱ βοσκοὶ τέντωσαν τὰς ἀγκλύτσες τους, ὁ ἄνθρωπος ἄπλωσε λαχταριστὰ τὸ ἓνα τοῦ τὸ χέρι, τὸ ξύλο πλεύρωσε στὴν ἄκρη, καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ βρέθηκε στὴν ἀγκαλιὰ τῶν βοσκῶν, ποῦ τὸν ἔσωσαν, βαστώντας στὸ στόμα τὸν πολύτιμο Σταυρό.

— Μωρὲ τ' εἶν' αὐτὸ πῶχει στὸ στόμα ;

— Σταυρὸς . . .

— Σταυρὸς ;

— Μέγας εἶ, Κύριε ! — Εἶπε ἓνας τους, καὶ ἄπλωσε τὸ χέρι του νὰ τὸν πάρῃ.

Μὲ δυσκολία ἔβγαλαν τὸ Σταυρὸ ἀπὸ τὸ στόμα του, ὅστερα κουλλούριασαν τὸν ἄνθρωπο στὰς κάππες νὰ ζεσταθῇ καὶ ἄρχισαν νὰ τὸν τρίβουν. Σὲ κάμποση ὥρα ὁ ἄνθρωπος ἤρθε στὸν ἑαυτό του, καὶ μπόρεσε νὰ τοὺς πῇ τὸ πῶς καὶ γιατί ρίχτηκε στὸν ποταμὸ, καὶ ὅτι ὁ Σταυρὸς, ποῦ ἔπιασε εἶταν ὁ Σταυρὸς τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ τοῦ γεφυριοῦ τῆς Λάρισσας.

— Καὶ πῶς σὲ λέν ; Τὸν ρώτησε ἓνας.

— Κωστῇ ! ἀπολογήθηκε.

Ναί ! Εἶταν ὁ Κωστῆς ὁ λατρεμένος τῆς Λενάκης, ποῦ πῆρε τὸ ποτάμι-ποτάμι γιὰ νὰ βρῇ τὸν τίμιον — Σταυρὸ τοῦ Μπάρμπα-Γιώργη, γνωρίζοντας πόση λύπη αἰστάνονταν γιὰ τὸ χαμό του, καὶ στάθηκε τυχερὸς νὰ τὸν διακρίνῃ ψηλὰ στὸ ρέμα, λίγο παρακάτω ἀπὸ τὴ Λάρισα, ἀλλὰ δὲν ἀποφάσιζε νὰ ριχτῇ μέσα, ἐλπίζοντας νὰ τὸν φέρῃ τὸ κύμα στὴν ἄκρη, ἀλλὰ στὸ τέλος ρίχτηκε μέσα, γιατί ἂν δὲν ρίχνονταν σ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, καὶ ἔμπαινε ὁ Σταυρὸς στὸ μεγάλο ρέμα τοῦ Στενοῦ τῶν Τεμπῶν, δὲ θὰ μπορούσε νὰ πιαστῇ πλεῖον, ἐπειδὴ καὶ τὸ μέρος εἶναι δύσκολο γιὰ κολύμπι, καὶ ἡ νύχτα θὰ τοῖς αὐνεα ἀδύνατο.

Ὁ Κωστής, ἀφοῦ συνῆρθε καλὰ, ζήτησε καὶ τοῦ ἔφε-
ραν τὰ φορέματά του καὶ τὰ ποδήματά του, ἀπὸ ἓνα μέρος,
ποῦ τὰ εἶχε βγάλει παραπάνω, ντύθηκε καὶ τραβήχτηκε
σ' ἓνα μαντρί, ποῦ εἶταν ἐκεῖ κοντὰ, καὶ ἀφοῦ δείπνησε
μέ τοὺς καλοὺς βοσκούς, κοιμήθηκε δίπλα στὴ χοντροκάρ-
βουνη φωτιά καὶ τὸ πρωῒ-πρωῒ εὐχαρίστησε κι' ἀποχαι-
ρέτησε τοὺς σωτῆρές του, καὶ τράβησε τρεχᾶτος γιὰ τὴ
Λάρισσα.

Στὲς ἐννιά τὸ πρωῒ ἔμπαινε στὴ Λάρισσα τρεχᾶτος κι'
ἰδρωμένος. Τράβησε ἴσια στὴν ἐκκλησιὰ τῆς συνοικίας Πα-
ράσχου, καὶ μὴν ἰδόντας τὸ Μπάρμπα-Γιώργη στὸ παγ-
κάρι, τράβησε γιὰ τὸ σπίτι του, ποῦ εἶταν ἐκεῖ κοντὰ.
Μπαίνοντας μέσα ἀπάντησε τὸ Λενάκι καταθλιμμένο ἀπὸ
τὴ λύπη του. Τοῦ κόλλησαν τὰ λόγια στὴ γλῶσσα.

Δὲν μπορούσε, οὔτε αὐτὸς νὰ τὴ ρωτήσῃ ποῦ εἶναι ὁ πα-
τέρας της, οὔτε ἐκείνη νὰ τοῦ εἰπῇ τί τὸν θέλει. Σ' αὐτὸ
ἐπάνω, ποῦ οἱ δύο νέοι κυττάζονταν ἄλαλοι, παρουσιά-
στηκε ἡ Κυρά Γραμμάτω.

— Τί θέλ'ς, Κουστῆ; — Τὸν ρώτησε.

— Τὸ Μπάρμπα — Γιώργη! — Ἀπολογήθηκε μὲ δυσκολία
ὁ Κωστής.

— Εἶν' ἄρρωστος! — Εἶπε ἡ Κυρά — Γραμμάτω.

— Θέλω νὰ τὸν ἰδῶ! — Εἶπε ὁ Κωστής. — Εἶναι ἀνάγκη.

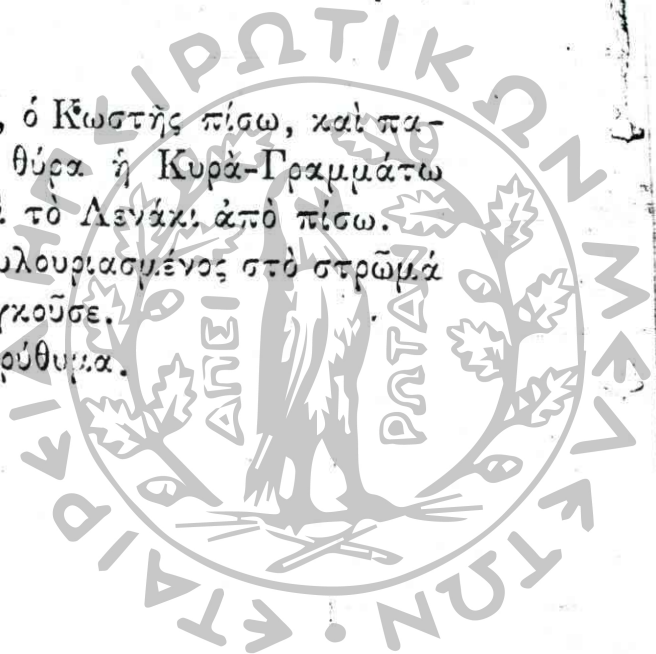
— Ἐχω νὰ τοῦ εἰπῶ ἓνα καλό...

— Κόπιασε μέσα...

Ἡ Κυρά Γραμμάτω μπροστὰ, ὁ Κωστής πίσω, καὶ πα-
ραπίσω τὸ Λενάκι. Ἀνοιξε τὴ θύρα ἡ Κυρά-Γραμμάτω
καὶ μπῆκε μέσα. Ὁ Κωστής καὶ τὸ Λενάκι ἀπὸ πίσω.

Ὁ Μπάρμπα Γεώργης εἶταν κουλουριασμένος στὸ στρώμα
του μὲ τὸ κεφάλι δεμένο καὶ βογκοῦσε.

— Ποιὸς εἶναι; — Ρώτησε βαρύνοντα.

— 'Ο Κωστής ! — Εἶπε ἡ Κυρά Γραμματῶ.

— Καὶ τί θέλ' ;

— Νὰ σᾶς πῶ ἓνα πρᾶγμα καλὸ....

Εἶπε ὁ Κωστής δειλὰ-δειλὰ.

— "Αἱ στὴ δουλειά σου, Χριστιανέ μου ! — Μούγκρισε ὁ Μπάρμπα Γεώργης. — 'Εγώ, ἔχω φωτιά στὸ κεφάλι μου...

'Ο Κωστής βάνει τὸ χέρι στὴ τζέπη του, τὸ βγάζει μὲ τὸν τίμιο-Σταυρὸ, καὶ τ' ἀπλόνει πρὸς τὸν Μπάρμπα-Γεώργη.

— 'Ο Σταυρός !! — Εξφωνίζει ἡ Κυρά-Γραμματῶ.

— 'Ο Σταυρός !!! — Εξφωνίζει τὸ Λενάκι.

— 'Ο Σταυρός μ' !!! — Μουγκρίζει ὁ Μπάρμπα-Γεώργης καὶ ξεπετάχτηκε ἀπὸ τὸ τὸ κρεβάτι, κι' ἀγκάλιασε τὸν Κωστὴ σφιχτὰ, φιλῶντάς τον καὶ ξαναφιλῶντάς τον.

Στὲς χαρούμενες φωνές τρέχει ἡ γειτονιά, καὶ σὲ μιὰ στιγμή ὅλη ἡ Λάρισσα ἔμαθε τὴν εὔρεση τοῦ Σταυροῦ, ὁ δὲ Μητροπολίτης πῆγε ἀμέσως στὸ σπίτι τρεχᾶτρες καὶ χαρούμενος καὶ τὸν προσκύνησε, καὶ τὸν ἀσπάστηκε. 'Ο Κωστής εἶταν ὁ ἥρωας τῆς ἡμέρας. Τὸ μεσημέρι γιωματίσε στοῦ Μπάρμπα-Γεώργη, καθισμένος πλάϊ στὸ Λενάκι. Πρὶν σηκωθῇ τὸ τραπέζι, νὰ σου κι' ὁ Πιτούλης π' ἀναίδαινε τὴ σκάλα τύφλα στὸ μεθύσι, φωνάζοντας :

— Νὰ μᾶς ζήσ' Μπάρμπα-Γεώργη, καὶ στὰ τίμια στεφάνια τ'ς μ' ὑγεία !

'Ο Μπαρμπα-Γεώργης θυμῆθηκε τὴν υπόσχεση, ποῦ εἶχε δώσει μπροστὰ σ' ὅλον τὸ κόσμον, σήκωσε τὸ ποτήρι κι' εἶπε γλυκὰ-γλυκὰ :

— "Ε ! παιδιὰ μου ! Καλὰ σας στέφανα ! Νὰ ζήσετε. νὰ γεράσετε, νὰ παιδοκομήσετε καὶ νᾶχετε τὴν εὐχή μου !

Μπαρμπα — Γεώργης, Κωστής, Κυρά Γραμματῶ καὶ Λενάκι ἔγειναν ἓνα, ἀγκαλιασμένοι καὶ μεθυσμένοι ἀπὸ χαρὰ,

ὁ δὲ Πιτούλης ἀπάνω στὴν ἀντράλλα ἄρπαξε τὴ λαγίνα
μὲ τὸ κρασί, καὶ ψάλλοντας τὸ: «*Ἐν Ἰορδύνῃ*» ἔκοψε
ὁρόμο.

Τὴν κρεατινὴ τὴν ἀποκριὰ ἔγεινε ὁ γάμος τοῦ Κωστῆ
καὶ τῆς Λενάκης, ἀλλὰ τὸ σημάδι τοῦ Σταυροῦ, ποῦ χά-
θηκε δὲν ἀλαθεύτηκε, ὅπως τὸ εἶπε ὁ ἐκατόχρονος, κι-
' ἂν ὁ Μπαρμπα — Γιώργης μὲ τὴν Κυρά-Γραμμάτω, κι' ὁ
Κωστῆς μὲ τὸ Λενάκι κι' ὅλη ἡ Λάρισα ἔκαμαν καλὲς
ἀποκριές, ὅλη ἡ Θεσσαλία, καὶ μὲ τὴ Θεσσαλία κι' ὅλη
ἡ Ἑλλάδα (ἄχ!) ἔκαμαν κακὴ Λαμπρή.

Ἄχ! Τὸ ξέρει ὅλος ὁ κόσμος!

Αὐτὴ τὴν ἡμέρα μπῆκε ὁ Τοῦρκος νικητὴς στὴ Λάρισα!

104 *ως ἀπὸ τοῦ*
μένα, ποῦ εἶμουν ἕνα ~~ξένος~~ παντάξενος, ἀλλὰ γιὰ τὴ Σε-
βασμιότητά του, ποῦ ~~ἐτρέμα~~ μπροστὰ τῆς κάθε λογῆς
παπᾶς ~~καὶ~~ *διάκος* *μαγνήτων*.

201 *ἐκ* Πρὶν φτάσωμε στὴ ρίζα τοῦ βράχου, περπατῶντας ἀνά-
μεσα ἐκεينوῦ τοῦ βραχόκοσμου, καὶ πρὶν ἰδῶ τὸ φοβερὸ ὕψος,
ποῦ χωρίζει τὴν κορφή του ἀπὸ τὴ ρίζα του, τὸ δύχτι, τὸ
καραδόσκοινο, ποῦ τὸ κρατεῖ, καὶ τὴν *ἀγεμόσκαλα*, *ἡ*
ἐκ ~~ἐκ~~ ἐκατὸ καὶ πλειότερα σκαλοπάτια, ποῦ φαίνονταν παι-
γνιδάκι τὸ ἀναίθασμα, ἀλλ' ὅταν φτάσαμε ἐκεῖ καὶ περι-
εργάστηκα ὅλ' αὐτὰ, μ' ἐπιασε ληποφυχιά. Καὶ δὲν εἶχαν
μόνο τὸ ὕψος, ποῦ ~~προξενεῖ~~ φόβο, ἀλλὰ κι' ἡ ἀγριώτατη ὄψη
τῆς φύσης. Ἐκεῖ πέρα εἶναι ὅλα σκυθρωπὰ καὶ φοβερά.
Τίποτε δὲ γελᾷ. Νομίζει κανεὶς ὅτι ὅλα τὸν φοβερίζουν,
ὅτι ὅλα ἐπιβουλεύονται τὴ ζωὴ του. Ἀγριώτερη φύση δὲν
ὑπάρχει πουθενὰ στὸν κόσμον. Τὸ ἔδαφος ἀναμαλώτατο *χωρὶς*
οὐδὲν. Πελώριοι βράχοι, ἀπὸ τὸν μεγαλείτερο, ποῦ ἡ κορφή του
ὕψονεται 250 μέτρα καὶ πλειότερο ἀπὸ τὴ ρίζα του, ὡς
τὸν μικρότερο. Ἀληθινὸ δάσος ἀπὸ βράχους! Μόλις λί-
γος οὐρανός, κι' αὐτὸς γεμάτος ἀπὸ ὄρνια, ποῦ ἔχουν ἐκεῖ
γύρα τὲς φωλιές τους!

Εἶχαμε μαζευτῇ ὅλοι οἱ λαϊκοὶ τῆς συντροφιάς κάτω
ἀπὸ τὸ βράχο τῶν Μετεώρων, καὶ περιμέναμε τὸ Μη-
τροπολίτη, ποῦ εἶχε καταβῇ ἀπὸ τ' ἄλογό του πολὺ μα-
κρὰ, κι' ἀνέβαινε μὲ ὅλα τὰ *ἑρμηνεύματα* του τ' ἀνηφορικὸ
μονοπάτι, ποῦ ἔβγαινε στὸ μαναστήρι, ἔχοντας κοντά του καὶ
τὸ διάκο του, ποῦ τὸν ἀκολουθοῦσε, σὰν πιστὸ σκυλλὶ καὶ
τὸν βάσταγε, σὲ καμμιὰ μεγάλη κακοτοπιά, ποῦ εὗρισκαν
μπροστὰ τους. Τὸ δύχτι εἶταν κατὰ γῆς, κι' οἱ καλόγη-
ροι, ποῦ θὰ γύριζαν τὴν ἀνέμη, ~~ἦσαν~~ τοποθετημένοι κα-
θένας στὴ θέση του, σὰν τ' ἄλογα στὸ μαγκανοπήγαδο,
καὶ δὲν ἔλειπε παρὰ νὰ φτάσῃ ὁ Σεβασμιώτατος γιὰ ν'

πνιγὴ μέσα στὰ στήθια μου, καὶ μοναχὰ ἡ αἴσθησις μου εἶχε μείνει ἀκέρια, ἡ αἴσθησις τοῦ φριχτοῦ μαρτύριου τοῦ ἀναιθασμοῦ. Ἀκόμα δὲν εἶχε ἀρχίσει τὸ ἀναίθασμα, ἀλλ' ἀπὸ στιγμὴν σὲ στιγμὴν περιμένα νὰ συρθῶ τὸν ἀνήφορο. Ἐβλεπα τὲς στιγμὲς νὰ τρέχουν ἀπὸ μπροστά μου, σὰ μανιωμένους βοριάς, μιά, δύο, πέντε, δέκα, ἑκατό....

Ἀρχισα νὰ σηκώνομαι τὸν ἀνήφορο! Πάῃ πλειό! Μοῦ ἤνικε ὅτι εἴμουν πεθαμένος, κι' ὅτι εἶχα ἀφήσει τὸ χωρὶν τένιο κουράρι μου κατὰ γῆς, κι' ἀναίθαινε ἡ ψυχὴ μου στὸν οὐρανό, μὲ τῇ σκάλα τοῦ Ἰακώβ. Ἀλλ' ὅσο ἀνέβαινα, τόσο καὶ ἡ συναίσθησις τοῦ κιντύνου μεγάλωνε καὶ θέρευε. Ὅσο ἀνέβαινα τόσο ἤκουα καθαρώτερα τὸ ἀδιάκοπο τρίξιμο τῆς ἀνέμου, καὶ τὰ μωρολογήματα τῶν καλογέρων, ποῦ τὴν γύριζαν. Ἦκουα ἀκόμα καὶ τοὺς συντρόφους μου, ποῦ μιλοῦσαν κάτω στὴ γῇ γιὰ μένα, καὶ μοῦ φαίνονταν σὰ νὰ μοῦ ἔψαλλαν τὸν ἐπικήδειο.

Ἡ ἀνέμη ξακολουθοῦσε νὰ τρίβει, τὸ σκοινὶ ξακολουθοῦσε νὰ μ' ἑλύει, τὸ δίχτυ ξακολουθοῦσε ν' ἀναιθαίνει κι' ἐγὼ ξακολουθοῦσα τὴν ἐναέριαν πορεία μου τὸν ἀνήφορο.

Μέσα στὸ νοῦ μου εἶχε γεννηθῇ ἡ ἰδέα ὅτι εἶχα πεθάνει, κι' ὅτι τὸ μὲν σῶμά μου εἶχε μείνει κάτω ἐκεῖ στὴ γῇ, ἡ δὲ ψυχὴ μου ἀνέβαινε ^{ἐν ἑαυτῇ} στὴν οὐράνια κατοικία της, ἀνάμεσα ἀπὸ πλῆθος ἀστεριῶν, ἀστέρι κι' αὐτὴ μικροσκοπικό. Εἶχα χάσει ὁλότελα τὴν ἀνθρώπινη συναίσθησις, καὶ μοῦ ἔμεινε μονάχα ἡ ψυχικὴ. Ἀνέβαινα τὸν ἀνήφορο ^{ἐν ἑαυτῇ} μὲ τὴν ἰδιότητα τῆς ψυχῆς, καὶ ἔβλεπα γύρω θὲς μου μὲ κάποιον ἄλλο εἶδος ματιῶν, ποῦ στόλιζαν τὴν ψυχικὴ μου ὑπόστασις, ὅπως στολίζονταν τὸ σῶμα τοῦ μυθολογικοῦ Ἀργου, τὸ ἀπειρο πλῆθος τῶν ἀστεριῶν, ποῦ πήγαιναν πέρα-δῶθε, κι' ἄνω-κάτω, φωτεινὰ με-

τέωρα τοῦ Ἀπείρου, φέροντας στοὺς ὤμους τους χιλιάδες κόσμους, κόσμους λαμπροὺς, ἀχτιδοστόλιστους, φεγγοδόλους.

Τὸ ἀναίθασμα δὲν τελείωνε, *ἀνέβαινα*
ἐνθάδε καὶ ἐξο ἀνέβαινα ἐκείνη
Οἱ αἰῶνες περνοῦσαν ἀπὸ μπροστά μου, σὰ στιγμές, καὶ τοὺς ἔβλεπα νὰ κατραχιλοῦνε καὶ νὰ χάνωνται στὸ ἄπειρο σὰν ἄμμος, ἐνῶ ἡ ψυχή μου—ἄς εἰπῶ καλύτερα,—ἐγὼ, ἀνέβαινα, ἀνέβαινα ἀνέβαινα, σὰν γιγάντειο ἀερόστατο. . . τί λέγω; σὰ σωστός πλανήτης!

Εἶμουν πολὺ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν κατάστασιν μου αὐτή, πάρα-πολύ. Τὸ θάνατο τὸν φαντάζομουν ἀλλοιώτικο, *φρικτικό, εἰρηνικό, συναινετικό* καὶ πολὺ διαφορετικὸς μου παρουσιάζονταν. Τὸν φαντάζομουν καταχθόνιο ταξίδι μέσα σὲ *ἄγριο*
σκοτάδι σὲ φοβεροὺς κατηφόρους, ἀνάμεσα σὲ θεώρατους βράχους, μέσα σὲ χάβο ἀπέραντο, καὶ τὸν ἔβλεπα φωτεινὸ, ἀστρόλαμπρο κι' ἀστροφέγγο, καὶ στήν ἀνάμνησιν τῶν ζωντανῶν, ποῦ παιδεύονταν κάτω ἐκεῖ, σ' ἓναν σκοτεινὸ πλανήτη, ποῦ γνώρισα, ἀπὸ μιὰ γιγάντεια μονοσύλλαβη καὶ διγράμματη λέξη «ΓΗ», ποῦ ἔφερε ἀπάνω-θιό του, ἄρχισα νὰ κλαίω ἀληθινὰ τὴν τύχη τους, ἐνῶ αὐτοὶ: μάνα μου, πατέρας μου, ἀδερφή μου, Ἀγάπη μου, συγγενίδες μου, φίλοι μου, πατριῶτές μου, *χωρίς νὰ ξέρουν*, θὰ ἐκλαιαν *για* τὴν εὐδαιμονία μου. *Θέλησα νὰ μὴ ξέρω* μιὰ στεντόρια φωνὴ στοὺς κατοίκους τοῦ σκοτεινοῦ πλανήτη μας, ἀλλ' ἡ φωνή μου δὲν ἀκούστηκε καθόλου σ' αὐτιά μου. Εἶχα λησμονήσει ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν ἔχει οὔτε στόμα, οὔτε ἀκοή, καὶ ἔακολούθησα τὸ δρόμο μου. Προχωρῶ, προχωρῶ, προχωρῶ. Βλέπω ἓνα ἄστρο μακρουλὸ σὰ λαμπάδα. Εἶναι ὁ Λαμπαδιάς. Λεῖπα μέσα μου. Κι' ἀλήθεια αὐτὸς εἶταν, γιατί εἶδα ἀμέσως τ' ὄνομά του γραμμένο ἀπάνω του. Παρέχει δυὸ ὀλοστρογγύλα ἀστέρια

φαίνονταν σ' αὐτὰ εἶταν ἀγκαλιασμένα. Μόλις ἔβαλα στὸ νοῦ μου ὅτι εἶταν οἱ Διόσκουροι κι' ἀμέσως τ' ὄνομά τους γράφτηκε ἀπάνω τους. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο μπῆκα σὲ γνωστούς μου κόσμους. Νὰ ὁ ἀστερισμὸς τῆς μεγάλης Ἀρκούδας, νὰ καὶ τῆς Μικρῆς μὲ τὸ ἄστρο τῆς Τραμουντάνας στὴν ἄκρη τῆς οὐρᾶς της. Νὰ ἡ πανέμορφη Ἀφροδίτη, νὰ ὁ Αὐγερινός, νὰ ὁ Δίας, νὰ ὁ Ποσειδῶνας, νὰ ὁ Ἑρμῆς, νὰ ὁ Ἄρης μὲ τὰ μεγάλα του τ' αὐλάκια, νὰ κι' ὁ Κρόνος μὲ τὸ ~~πελῶμα~~ ^{ὄχι} σαχτυλίδι του!

Κι' ἐνῶ ἔτρεχα, ἔτρεχα, ἔτρεχα, ἀνυπομονῶντας νὰ φτάσω τὸ γληγορώτερο στὲς Σκητὲς τῶν Δικαίων, νὰ ἰδῶ καὶ νὰ θαμάσω τὸν περίλαμπρο καὶ ἀστροστόλιστο θρόνο τοῦ Θεοῦ «τράπ» συγκρούομαι μ' ἓνα σκληρὸ σῶμα, καὶ στὴ στιγμὴ ὅλη ἐκείνη ἡ οὐράνια φαντασμαγορία σβήνεται . . . καὶ ἀνοίγοντας τὰ μάτια μου, εἶδα ὅτι εἶμουν ἀπάνω στὰ Μετέωρα, μέσα στὸ δίκτυ, σ' ἄν ψάρι, ἐνῶ πέντ' ἑξῆ καλόγηροι καταγίνονταν νὰ μ' ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὰ σκοινιά.

Μόλις βγῆκα ἀπὸ τὸ δίκτυ, κάθισα μιὰ στιγμὴ σ' ἓνα κάθισμα καὶ συλλογίστηκα ἀπὸ ποιὰ ποίησι ^{ἐπὶ τῆς ἀνάστασης} σὲ τί πεζότη-
τα βρεθῆκα, κι' ἀπὸ ποιοῦ ταξείδι σὲ τί μέρος ἔφτασα! Ἀλλὰ ποιὸς ἀπὸ ἐκείνους, ποῦ εἶταν γύρα μου μπορούσε νὰ φανταστῇ τί θέαμα εἶχα χάσει ἀπὸ μπροστά μου ἐκείνη τὴ στιγμὴ; Συλλογίστηκα, συλλογίστηκα, καὶ μὴ μπορῶντας παρὰ νὰ δεχτῶ τὴν πεζὴ πραγματικότητα, κι' ὡς ἑκατομμυριοῦχος χρεωκοπημένος, ἀναστέναξα βαθυὰ, καὶ τράβησα πρὸς τὰ μέσα τοῦ Μαναστηριοῦ, ἔχοντας ὁδηγὸ ἓνα καλογεράκι.

Ἡ ψυχὴ μου φούσκωνε μέσα μου καὶ παρακάλεσα τὸ καλογεράκι νὰ μ' ὀδηγήσῃ στὴν πλεῖο ψηλὴ κορυφὴ τοῦ βράχου. Τὸ καλὸ τὸ καλογεράκι μοῦ ἔδειξε μὲ τὸ χέρι καὶ

τράβησα ἴσια-πάνω, με θλίψη βαρύτερη ἀπὸ τὸ βράχο
 τῶν Μετεώρων ^{μυτὴ} στὴν ψυχὴ μου. Στάθηκα ἐκεῖ, σὰ στήλη,
 κι' ἔφερα γύρω τὰ μάτια μου. ^{Τὸ ὄραμα} εἶταν ἀσύννεφο,
 καθάριον, ἀνοιξιάτικον ^{ἡμέρα}, κι' ὁ ἥλιος ἔγερνε πρὸς τὸ βα-
 σίλειμά του πίσω ἀπὸ τὰ χιονοσκεπέστα κορφοβούνια τοῦ
 Πίντου, ποῦ χάνονταν μέσα στὰ οὐράνια ὕψη. Ἀνατο-
 λικά ζαπλόνονταν ὁ καταπράσινος κάμπος τῶν Τρικκάλων, ^{καὶ ἐκεῖ σὰν αὐτὸν ποταμὸν}
 δυσμικά ἀνοίγε ἡ κοιλάδα τοῦ Πηνειοῦ, νοτικά φαίνονταν
 ἡ ὄροσειρά τῶν Ἀγράφων, με χιλιάδες γραμμὲς καὶ μυ-
 ριάδες ὑψώματα, ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ Στενὰ τῆς Πόρτας,
 καὶ τραβάει ἴσια ἀνατολικά, καὶ πάει νὰ λούσῃ τὰ πό-
 δια της στὸ Αἰγαῖο ^{νησιὸν} ἀνατολικά ἀσπρίζαν τὰ Φέροσαλα, με
 τὴ φυσικὴ τους ἀκροπόλη, κι' ἔδειχναν ^{ἀσπρύνοντο} τὲς μυτερὲς τους
 κορφές τὸ Πήλιο κι' ὁ Κισσαῖος, ποῦ ἔφεραν μικρὸ στε-
 φάνι ἀπὸ χιόνι, βορεινὰ ^{ἀπὸ τὰ Μελίαι} ἀπλόνονταν ἡ ὄροσειρά τῶν Χα-
 σίων, κι' ἀπ' αὐτὴ τὴ λαυρὴ σκηνογραφία ^{ἐξείχε} ἐλείπαν μό-
 νον ὁ Ὀλυμπος καὶ τὰ Στενὰ τῶν Τεμπῶν, γιὰ νὰ εἶναι
 ἀκέριο στὸ μάτι τοῦ ^{ὄραμα} τοῦ θεσσαλικοῦ πανόραμα,
 ποῦ ἀγκάλιαζε με τὲς χρυσοπόρφυρες ἀχτίνες τοῦ ὁ ἥλιος,
 κι' ἔστελλε ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ Πίντου τὸ πλεῖον ὕστε-
 ρινὸ φίλημα ἐκείνης τῆς ἡμέρας στὰ κορφοβούνια τῶν Ἀ-
 γράφων, τῆς Γούρας, τοῦ Πηλίου, ^{καὶ} τοῦ Κισσαίου. ^{ἰδὼν χάριν}
 Ὁ ^{Βασιλεὺς} τῆς ἡμέρας ἀκούμπησε τὸ κάτω του τόξο
 στὸ κεφάλι τοῦ Πίντου κι' ὅλα τὰ κορφοβούνια ἄρχισαν
 νὰ λαβαίνουν χρυσοπόρφυρα χρώματα, νὰ ἰσκιάζουν τὰ
 λακκώματα, καὶ νὰ γιγαντεύουν οἱ ἥλιακές ἀχτίνες κι'
 οἱ ἰσκιοί. Τὰ σύννεφα, ποῦ παραστέκονταν στὴ δύση, χρυ-
 σώθηκαν ὀλίγο κατ' ὀλίγο, κι' ἔγειναν πελώρια χρυσὰ
 κορμάτια, σὰν χρυσὰ νησιὰ μέσα σ' ἀργυρὴ θάλασσα, κι' ὅσο
 ὁ ἥλιος κατέβαινε ἀργά-ἀργά, σὰ βασιλεὺς στρατοκόπος,
 τόσο τὰ χρώματα τῶν συννεφίων, τῶν κορφοβουνιῶν, καὶ

τ' οὐρανοῦ ἄλλαζαν, ἄλλαζαν, ἄλλαζαν, καὶ τῇ στιγμῇ ποῦ ἔπεσε πίσω ἀπὸ τὸ βουνό, κι' ἄρχισαν νὰ ξερροδίζουν καὶ τὰ ψηλότερα κορφοβούνια, ἄρχισε νὰ βαθυγαλαζιώνεται ὁ οὐρανός, κι' ἡ ντροπαλὴ Ἑσπέρα πρόβαλε δειλὰ ν' ἀνάψη πρῶτα ἓνα-ἓνα κι' ὕστερα πολλὰ-πολλὰ μαζὺ τὰ καντήλια τῆς οὐράνιας ἐκκλησιᾶς, γιὰ νὰ ὑποδεχθῇ τὴν πανέμορφη Νύχτα, ποῦ ἄρχισε νὰ ξεκαμπίζει πίσω ἀπὸ τὸ Πήλιο καὶ τὸν Κίσσαβο.

Ὅλα ἐκεῖνα, ποῦ μοῦ εἶχαν ἀκολουθήσει μ' ἔκαμαν νὰ μὴν εἶμαι πολὺ στὸν ἑαυτό μου, καὶ μποροῦσα νὰ καθίσω ἐκεῖ ὅλη-νύχτα, κουβεντιάζοντας μὲ τ' ἀστέρια, ἂν δὲν ἔρχονταν τὸ γνωστὸ καλογεράκι νὰ μοῦ εἰπῇ:

— Ὅριστε μέσα, σᾶς περιμένουν!

Τὸ προσκάλεσμα αὐτὸ μ' ἔβγαλε ἀπὸ τὴν ἔκστασι, ποῦ βρίσκομουν, κι' ἀκολούθησα τὸ καλογεράκι. Αὐτὸ μπροστὰ κι' ἐγὼ πίσω, μπήκαμε στὴν αἶθουσα τῆς ὑποδοχῆς τοῦ Μαναστηριοῦ, ὅπου ὁ Δεσπότης κι' ἡ ἄλλη συντροφιά ἔπαιρναν τ' ὀρεχτικὸ τους τὸ τσίπυρο, κουβεντιάζοντας γιὰ τοῦτο καὶ γιὰ ἐκεῖνο, πένω ὁ περιποιητικὸς

Ἡγούμενος ἐτοίμαζε τὴν τράπεζα τοῦ φαγητοῦ, ἐπιστατώντας ὁ ἴδιος σ' ὅλα.

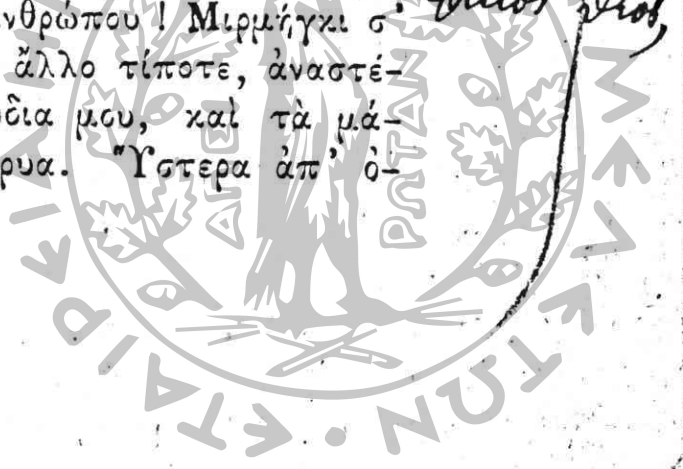
Δὲν πέρασε πολὺ ὥρα κι' εἵμασταν καθισμένοι σ' ἓνα πλατύχωρο τραπέζι. Τὸ καλογεράκι εἶπε μὴ προσευχή, ὁ Δεσπότης εὐλόγησε, ὁ Ἡγούμενος μᾶς εὐχήθηκε τὸ «καλῶς ἦρθατε» ἡμεῖς σταυροκοπηθήκαμε καὶ τοῦ εἴπαμε τὸ «καλῶς σᾶς ἡῦραμε» καὶ τὸ φαγὶ ἄρχισε. Τὰ σπουδαιότερα τοῦ τραπεζιοῦ εἶταν ἓνα βυζαχτάρι ἀρνὶ τῆς σουβλας, καὶ ἓνα μαῦρο καὶ πηχτὸ κρασί τοῦ Μαναστηριοῦ, ὡς δέκα πέντε χρονῶν. Τὸ φαγὶ τελείωσε πάλι ὅπως ἄρχισε, δηλαδὴ μὲ τὴν προσευχὴ τοῦ καλογερόπουλου, τὴν εὐλογία τοῦ Δεσπότη, τὲς εὐχὲς κι' εὐχαριστίες τοῦ ἡγου-

Η αὐτοῦ
ἐνδοξία
μικρὴν

νίκησε στὸ τέλος τὴν ἰδέα, καὶ κοιμήθηκα ἀτάρα-
χος, ὥς τὸ πρῶτ', πλέοντας γὰρ πέλαγος ὀνείρων καὶ πε-
τῶντας ἀπὸ βράχο σὲ βράχο, σὰ νὰ εἰμουν πουλλί, σὰ νὰ
εἰμουν ἀέρας. Τέλος τὸ βάρος τῶν ὀνείρων μὲ ζύπνησε,
ἀπάνω μάλιστα στὴ στιγμή, ποῦ γέγονταν ἡ προετοιμα-
σία τοῦ φευγιοῦ. Σὲ λίγο μαζωθήκαμε ὅλοι στὴν καται-
βασία. Ὁ Μητροπολίτης, ἀφοῦ τὸν προσκύνησαν καὶ
τοῦ φίλησαν τὸ χέρι οἱ καλόγεροι κι' ὁ Ἡγούμενος, μπῆκε
πρῶτος μέσα στὸ δίχτυ, καὶ ἄρχισε τὸ κατέβασμα. Τοῦτο σή-
μαινε ὅτι ἐγὼ ἔπρεπε νὰ καταιβῶ τελευταῖος, μὲ ἀντί-
στροφη τάξῃ τοῦ ἀναιδασμοῦ. Ἀφοῦ κατέβηκαν ὅλοι
οἱ ἄλλοι, ἦρθε κι' ἡ σειρά μου, ἀλλὰ μὲ ὅλη τὴ δύναμη,
ποῦ ἔβαλα γιὰ νὰ μπῶ μέσα στὸ δίχτυ, στάθηκε ἀδύνατο
νὰ καταπείσω τὴν καρδιά μου νὰ τὸ κάμῃ, κι' ἐπειδὴ ἐν-
τρέπομουν νὰ εἰπῶ ὅτι φοβούμουν νὰ καταιβῶ, προσποιή-
θηκα ὅτι ἐπιθυμοῦσα νὰ μείνω ἀκόμα, γιὰ κάμποσες ἡμέ-
ρες σ' ἐκείνη τὴ μετέωρη ἐρήμη πράγμα, ποῦ κατάλαβα ὅτι
εὐχαρίστησε τὸν Ἡγούμενο. Ἀφοῦ ὥρα καλήσαμε ἀπ' ἐκεῖ
ψηλὰ τὴ μητροπολιτικὴ συνοδεία, γυρίσαμε μὲ τὸν Ἡγού-
μενο στὴν αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς. Ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμή
μ' ἔπιασε μιὰ μελαγχολία, ποῦ δὲν περιγράφεται. Μοῦ
φάνηκε ὅτι ὅλο μου τὸ αἷμα εἶχε γείνει φαρμάκι. Σκέφτο-
μουν μὲ τί τρόπο θὰ μποροῦνα νὰ καταιβῶ ψηλὰ ἀπὸ
τὰ Μετέωρα καὶ δὲν εὑρίσκα κανένα μέσο. Ὁ Ἡγούμε-
νος κατάλαβε τὴν αἰτία τῆς στενοχωρίας μου, κι' ὅταν
μὲ ρώτησε, τοῦ εἶπα ὅλη τὴν ἀλήθεια. Θέλησε νὰ μοῦ
παραστήσῃ ὅλη τὴν ἀσφάλεια τοῦ καταιβασμοῦ, ἀλλ' ἂν
καὶ πίστευα ὅτι σωστὰ δὲ θὰ πάθαινα τίποτε, δὲ μπορούσα
νὰ τ' ἀποφασίσω ὅμως.

Μὴ μπορῶντας νὰ βρῶ κανέναν τρόπο νὰ βγῶ ἀπὸ τὴ
δύσκολη θέση, ποῦ βρίσκομουν, ἀποφάσισα — φριχτὴ ἀπό-

φαση!—νά μείνω ἐκεῖ ψηλά ὅλη μου τὴ ζωή, δεμένος με
 τὰ δεσμά τοῦ φόβου, σὰν τὸν Προμηθεά στὸν Καύκασο.
 Τὴν ἀπόφασή μου αὐτή, τὴν εἶπα στὸν Ἡγούμενο, κι'
 αὐτὸς ἀπόρριψε μὲν γι' αὐτό, χάρηκε ὅμως, ποῦ θ' ἀπο-
 χτοῦσε ἓναν ἄνθρωπο, σὰν ἐμένα, ὡς ὑποταχτικό του.
 Μιὰ φορά, ποῦ τὸ ἀποφάσισα νὰ μείνω ἐκεῖ ψηλά ἄθελος
 καλόγερος, (τί ἀργά; τί γλήγορα;) παρεκάλεσα τὸν Ἡγού-
 μενο νὰ μοῦ χαρίσῃ μιὰ καλογερική στολή, δηλαδή ἓνα *ἀρμεν*
 ράσο, κι' ἓνα μαῦρον σκουφο. Ὁ Ἡγούμενος, πῆγε *ἀρμεν*
 κελλί του, καὶ σ' ὀλίγη ὥρα γύρισε κρατῶντας στὰ χέρια
 του ἓνα ράσο κι' ἓναν μαῦρο σκουφο. Τὰ ντύθηκα στὴ
 στιγμή κι' ἔτσι ντυμένος ἀνέβηκα στὴν πλεῖο ψηλὴ κορφή
 τοῦ βράχου, τὴ γνωστὴ μας τὴν κορφή, ἀπὸ τὴν περα-
 σμένη βραδεία. Ἐκεῖ γιὰ πολλὴ ὥρα στάθηκα ὀρθός, ἔχον-
 τας τὸ πρόσωπό μου γυρισμένο πρὸς τὸ δῦσμα, κατὰ τὸ
 ἄνοιγμα τῆς κοιλάδας τοῦ Πηνειοῦ, ἀγναντεύοντας τὸ
 ὁρόμο, ποῦ με εἶχε φέρει, πρὶν ἓνα μῆνα, ἀπὸ τὴν πα-
 τρίδα μου, ἔχοντας μέσα μου κάθε ἄλλο ὄνειρο, παρὰ ὅτι
 θὰ φυλακίζομεν ἐκεῖ ψηλά, καὶ νὰ γείνω, χωρὶς νὰ θέλω, κα-
 λόγερος! Ὁ πελώριος Πίντος μοῦ μπόδιζε νὰ ἰδῶ τὴν
 πατρίδα μου, τὸ χωριό μου, τὸ σπίτι μου, τὴ μάνα μου,
 τὸν πατέρα μου, τὴν ἀδερφή μου, τὴν ἀγάπη μου, τοὺς
 συγγενίδες μου, τοὺς φίλους μου, ποῦ μεῦ ἔμελλε ν' ἀ-
 ποχωριστῶ αἰώνια, καὶ μοῦ ἔρχονταν πῶς νὰ μπορούσα γὰρ τοῦ
 δώσω μιὰ γροθιά *τον βράχον* νὰ τὸν κάμω θρούβαλα, γιὰ νὰ *ἀπὸ*
 μπροστά μου. Μεγάλῃ ἢ συναισθηματικῇ τῆς καρδίας καὶ τῆς ψυ-
 χῆς, ἀλλ' ὁ γρόθος, . . . γρόθος ἀνθρώπου! Μιρμήγκι σ'
 ἐλέφαντα. Μὴ μπορῶντας νὰ κάμω ἄλλο τίποτε, ἀναστέ-
 ναξα βαθυά, μὲς ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια μου, καὶ τὰ μά-
 γουλά μου γέμισαν καυτερὰ δάκρυα. Ὑστερα ἀπ' ὁ-

λίγο γύρισα στο Μαναστήρι, κουβεντιάζοντας με τὸν Θεό μου:

—Τί σοῦ ἔκαμα Θεέ μου, καὶ με καταδίκασες σὲ τέτοια φυλακή; Δὲν εἶχες ἄλλο χειρότερο τρόπο νὰ με τιμωρήσης;

Μπαίνοντας στὸ Μαναστήρι, ζήτησα ἀπὸ τὸν Ἡγούμενο διάφορα ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, γιὰ ν' ἀρχίσω τὲς μελέτες μου καὶ νὰ καταρτιστῶ γιὰ τὸ καινούριο μου τὸ στάδιο. Ὁ Ἡγούμενος πῆγε ἀμέσως στὴν ἐκκλησιά, μού ἔφερε τὸ Μέγα Ὡρολόγι, καὶ μού ἔδειξε τὰ κομμάτια, ποῦ ἔπρεπε νὰ μάθω ἀπ' ἔξω. Εἴταν διάφορα τροπάρια, κοντάκια συναξάρια καὶ προσευχές, κι' ἀνάμεσα σ' ὅλα αὐτὰ ἓνα φοβερὸ κομμάτι, τὸ: «*Ἀσπιδε, ἀμόλυντε...*», ποῦ μού φαίνονταν μακρὺ, σὰν ἀπὸ τὴν Καλαμπάκα ὡς τὸ Βόλο.

Πέρασα ὅλη τὴν ἡμέρα, διαβάζοντας τὸ «*Ἀσπιδε, ἀμόλυντε*», γιὰ νὰ τὸ μάθω ἀπ' ἔξω. Γιωματίσαμε με τὰ περισσέματα τῆς δεσποτικῆς ὑποδοχῆς. καὶ τὸ βράδυ δειπνήσαμε πλουσιώτερα, γιατί μᾶς εἶχαν φέρει κρέας καὶ λαχανικά, ἀπὸ τὴν Καλαμπάκα καὶ γάλα καὶ γιαούρτι, καὶ χλωρὸ τυρὶ καὶ παγωῦδα ⁽¹⁾ ἀπὸ τὴ στάνη. Ἐπιαμε καὶ κρασί ἄφθονο, ἀπὸ τὸ ἴδιο, ποῦ εἶχε πιεῖ κι' ὁ Δεσπότης, καὶ στὸ τέλος πῆγαμε ὅλοι στὸ παρακκλήσι τοῦ μαναστηριοῦ καὶ διαβάσαμε τ' ἀπόδειπνο, καὶ προσευχηθήκαμε, κι' ἀπὸ τὴν προσευχή του ὁ καθένας καὶ στὸ κελλί του. Ἀπὸ τὸ παρακκλήσι ὡς τὸ κελλί λίγο ἔλλειψε νὰ πέσω στὸ δρόμο. Νύσταζα φοβερά. Νόμιζα ὅτι ὅλοι οἱ βράχοι τῶν Μετεώρων εἶχαν πέσει ἀπάνω στὰ βλέφαρά μου.

(1) Τὴ λέξη αὕτῃ πρῶτος τὴν ἔφερε στὴ φιλολογικὴ δημοσιότητα ὁ σωφωτατος γυμνασιάρχης τῆς Λάρνακας κ. Δ. Μ. Σάρρος.

Μόλις μπήκα στο κελλί μου έπεσα ξερός στο κρεβάτι μου, όπως είμουν, χωρίς να βγάλω ούτ' αυτόν τόν σκούφο μου.

Κοιμήθηκα τόν ύπνο του δικαίου, ως τὸ πρωτὶ, χωρίς τὴν παραμικρὴ διακοπή, χωρίς τὸ παραμικρὸ ὄνειρο. Ὅλοι οἱ πόθοι μου, ὅλα τὰ ὄνειρά μου, πατρίδα, χωριό, μάνα, πατέρας, ἀδερφή, ἔρωτας, φίλοι, δόξα, δὲν φανίστηκαν καθόλου στὸν ὕπνο μου. Εὐπνήσα τὴν ἄλλην μέρα, ἀφοῦ χόρτασα ὕπνο, — τὸ μόνο πράγμα ποῦ χορταίνουν οἱ καλόγηροι — στρέφω τὰ μάτια γύρω μου καὶ δὲν τὸ πιστεύω... Τὰ τρίβω καλὰ... παρατηρῶ καλὰ... φοβοῦμαι μὴν εἶναι ψέμα ἐκεῖνο ποῦ βλέπω, τέλος ὅμως πείθομαι, .. βεβαιόνομαι .. — ὦ Θεέ τοῦ ἐλέους! — ὅτι βρίσκομαι κάτω ἀπὸ τὸ φοβερὸ βράχο τῶν Μετεώρων.... μακριὰ ἀπὸ τὸ βασίλειο τῆς καλογερικῆς !

Τί χαρά, τί χαρά! Τί εὐχαρίστηση! Τί μεγάλο πανηγύρι στὴν καρδιά μου! Εἴμουν πεθαμένος, κι' ἀνάζησα, εἴμουν χαμένος καὶ βρέθηκα! Εἶχα θαφτῇ ζωντανός καὶ βγήκα ἀπὸ τὸν τάφο! Κι' ἐνῶ βρίσκουσιν σὲ τέτοια ἀπορία, κι' ἐκπληξῇ, σὲ τέτοια ἀνακατωμάρα τοῦ μυελοῦ μου, ὁ Ἡγούμενος πρόβαλε τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὴν ἀπολυταριά, ὅπου εἶναι ἡ ἀνέμη, καὶ μοῦ λέγει φωναχτὰ γιὰ ν' ἀκούσω.

— ὦρα καλὴ παιδί μου! ὦς ποῦ σοῦ εἶναι ἡ ζωὴ γλυκειά, χαίρου τη, κι' εὐχαρίστα τὸν Ἡγούμενο τῶν Μετεώρων, ἂν ὅμως σοῦ παρουσιαστοῦν πίκρες, θυμῆσου ὅτι ἔχεις ἓνα κελλί δικό σου ἐδῶ ἐπάνω!

Καὶ λέγοντας αὐτὰ, τραθήχτηκε καὶ τὸν ἔχασα.

Πολλὲς φορές στὴ ζωὴ μου θυμήθηκα τὰ ὕστερά λόγια τοῦ Ἡγουμένου τῶν Μετεώρων, ἀλλὰ βαρεῖς ἀλυσίδες, βαρύτερες ἀπὸ τὲς καλογερικὲς, μ' ἔχουν δεμένο

έδω κάτω, καὶ δὲ μπορῶ νὰ ξαναγυρίσω στὸ κελλί μου.

Εἶμαι κι' ἐδῶ Προμηθεύας, δεμένος χειροπόδαρα ἀπὸ
τὲς κοινωνικὲς ἀλυσίδες καὶ τὲς κοινωνικὲς ὑποχρεῶσες!

Ἔτσι εἶναι ὁ Κόσμος!

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γενική αντιπαθείας. Διήγημα, υπό Α. Ν. Κυριακού.
Γυναίκανδρας, υπό Χ. Χρηστοθεσίτη.
Κληληνική Πανακοθήκη: 'Ιωάννης Στούαρτ
Βλάκης, υπό Γ. Α. Κ. (Συνέχεια).
Βλάχοι της Πίνδου: Σαμαρλίνα. 'Ηπειρωτι-
καί αναμνήσεις, υπό Κ. Α. Κρουσάλλη. (ΕΤλος).
Καθίκον, μυθιστορία ***. Μετάφρασις Α. 'Αμ-
αίτη. (Συνέχεια).
Πήσεις της 'Εβδομάδος. 'Εγχώρια — 'Εξωτερικά.
'Αρχαιολογία — Φιλολογία. — Καλλιτεχνία.
Τημερίδες. 'Ανέκδοτα. — Περίεργα. — Ποικίλα.
Χαίτερα γράμματα.
Βιβλία.

ΓΥΝΑΙΚΑΝΔΡΑΣ

Είμαι πολὺ φίλος τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀληθείας καὶ μολονότι τυγχάνω ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἀνδρῶν δὲν δύναμαι ἐν τούτοις νὰ μὴ ὁμολογήσω ὅτι τὸ γυναικεῖον φύλον ἀδικεῖται ὑπὸ τοῦ ἀνδρικοῦ. Διότι, ὅπως ἔχουσι τὰ πράγματα σήμερον, μὲ ὅλα τὰ φῶτα καὶ τὸν πολιτισμὸν τοῦ φθίνοντος ἸΘ' αἰῶνος, ἡ γυνὴ ἦτο, εἶνε καὶ θὰ ἐξακολουθῇ οὕσα ὅν τι ἀνώτερον μὲν τοῦ ζώου κατώτερον ὅμως τοῦ ἀνδρός.

Φρονοῦσι τινες, ἀλλ' ἐσφαλμένως, ὅτι ὁ πολιτισμὸς τείνει πρὸς ἐξίσωσιν τοῦ γυναικείου φύλου πρὸς τὸ ἀνδρικόν, καθόσον εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ παιδεία συντέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἐπέλθῃ ποιὰ τις πρόοδος καὶ ἀνεξαρτησία ἐν τῇ κατ' ἐξοχὴν χώρᾳ τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, τῇ Ἀμερικῇ, ἀλλ' ἐν ὅσῳ ἐν τῇ ἐκπολιτιστικῇ κύκλῳ ὁ μὲν ἀνὴρ κατέχει τὸ στρατιωτικὸν στάδιον καὶ σκᾶπτει τὴν γῆν ἡ δὲ γυνὴ φορεῖ μακρὰς ἐσθῆτας, τρέφει μακρὰν κόμην καὶ περιστρέφεται εἰς οἰκιακὰς φροντίδας, πάντοτε θὰ ὑφίσταται ἡ μεταξὺ τῶν δύο φύλων ὑπάρχουσα διαφορὰ. Ἡ ἐπιβεβλημένη τῇ γυναικὶ ὑπὸ τοῦ κρατοῦντος φύλου δίαιτα, ἡ ἀποδιδόμενη αὐτῇ φυσικὴ ἀδυναμία καὶ ἡ ἐξασκουμένη ἐπ' αὐτῆς ζηλοτυπία ἔφερον αὐτὴν εἰς ὃ σημεῖον εὐρίσκεται, ὑπόδουλος, ἀσθενὴς, κενόδοξος, φιλάρεσκος, δειλὴ, ἀνίκανος καὶ... καὶ... καί...

Οἱ βάρβαροι καὶ οἱ ἡμιβάρβαροι τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας θεωροῦσι τὴν γυναῖκα κτῆνος ὁμιλοῦν, καὶ καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως δούλην, προωρισμένην νὰ τεκνοποιῇ, νὰ νίπτῃ τοὺς πόδας τοῦ συζύγου τῆς, ἐνιαχοῦ δὲ νὰ καίηται ἢ νὰ θυσιάζηται ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ, νὰ τιμωρῇται σωματικῶς, διὰ ραβδισμῶν, αἰτείας, ἐκδιώξεως ἢ θανάτου, νὰ ἔχῃ αἰωνίως τὸ πρόσωπὸν τῆς κεκρυμμένον ἐντὸς φερρετζέ, ἐὰν ὁ σύζυγος — αὐθέντης τῆς εἶνε ἐκ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Μωάμεθ, νὰ κλείηται ἐντὸς γυναικωνιτῶν, ὡς κλείονται τὰ πτηνὰ ἐντὸς κλωβῶν, νὰ ἔχῃ τρυπημένην τὴν ρίνα τῆς καὶ περασμένον κρίκον διὰ τῆς ὀπῆς, ὡς συμβαίνει ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Φαραῶ καὶ τοὺς πόδας στρεβλωμένους, ὡς συμβαίνει ἐν Κίνα.

Οἱ δὲ ἡμιπεπολιτισμένοι καὶ οἱ πεπολιτισμένοι τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς

1 Στ. μ. α' Ἐβδομάδος. Πόσον ἱπατίζεται ὁ φίλος συνεργάτης!

οὐχ ἦττον ἀδικοῦν τῶν βαρβάρων καὶ τῶν ἡμιβαρβάρων, καίτοι δόσαντες εἰς τὴν γυναικὰ θέσιν ἀνθρωπίνην, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ σεβάστην, καίτοι ἀσπαζόμενοι τὴν χειρὰ τῆς, καὶ ἐπιτρέποντες αὐτῇ νὰ προπορεύηται καὶ νὰ κήθηται, οὐχ ἦττον τῇ ἀρνοῦνται καθ' ὅλοκληρίαν τὴν δύναμιν τοῦ σκέπτεσθαι ὀρθῶς καὶ τοῦ διακρίνειν. 'Εν ἄλλοις λόγοις: — Σὲ σεβόμαι, Κυρά μου, σὲ ἀγαπῶ, σὲ ἐκτιμῶ καὶ ἀναγνωρίζω, ὅτι κατ' οὐδὲν ὑστερεῖς τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ δὲν σὲ θέλω νὰ συμμιτέχῃς ἐξ ἴσου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Κόσμου!

Καὶ ἡ γυνὴ ἐθισθεῖσα εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἀνδρός ἐπιβεβλημένην αὐτῇ καταδίκην, φέρει ἀγογγύστως τὸ βῆρος τῶν δεινῶν τῆς θεσεώς τῆς, ὡς ὁ Ἰησοῦς τὸν Σταυρὸν τοῦ πορευόμενος εἰς τὸν Γολγοθᾶν! Ἡ ἐξ ἐγένετο δευτέρᾳ φύσις.

'Αλλ' εἶνε πάντῃ ψευδὲς ὅτι ἡ γυνὴ στερεῖται τῶν ἀπαιτουμένων διανοητικῶν καὶ σωματικῶν στοιχείων, ὅπως ἀναμιχθῇ εἰς τὰ τῆς διοικήσεως τοῦ Κόσμου. 'Εχομέν παραδείγματα ἀψευδῆ τῆς εὐδοκίμησέως τῆς γυναικὸς καὶ ἐν τῇ στρατιωτικῇ καὶ ἐν τῇ φιλολογικῇ καὶ ἐν τῇ πολιτικῇ σταδίῳ.

Αἱ Σουλιώτιδες προεξάρχουσες τῆς Τζαβέλλαινας ἔδρεψαν ἀμαρύντους δάφνας ἐν τῇ πεδίῳ τοῦ Ἀρεῖος, ἡ Σεβινιέ, ἡ Σάνδη, ἡ Σταέλ, ἡ Μονταίγκ καὶ τόσαι καὶ τόσαι ἄλλαι δέσποιναι μετεχειρίζοντο τὴν γραφίδα τόσον ἐπιδεξιῶς ὅσον καὶ ὁ Ρουσώ, ὁ Βολταίρος, ὁ Οὐάλτερ Σκωτ καὶ οἱ τοῦ-τοῦ ὅμοιοι, ἡ Ἐλισάβετ ἤγαγε τὴν Ἀγγλίαν εἰς τοσοῦτον ἰσχύος καὶ δόξης ὅσον οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐπὶ τῶν προκατόχων τῆς ἀνδρῶν ἡ αὐτοκράτειρα πασῶν τῶν Ρωσῶν Αἰκατερίνη, ἡ Μεγάλη ἐπικληθεῖσα καὶ πράγματι τοιαύτη, σχοῦσα τὸ θάρρος ν' ἀποτινάξῃ τὸν ὀχληρὸν τοῦ ἀσθενοῦς συζύγου τῆς ζυγόν, διώκησε τὸ ἀχανὲς τῆς Ρωσίας κράτος τόσον καλῶς ὅσον ὁ Μέγας Πέτρος. Εἰς λοχίας τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος ἐκ τῶν ἐπιλέκτων, ἀνδραγαθήσας εἰς διαφόρους μάχας ἦτο γυνὴ, ἀκολούθησεν τὸ στρατιωτικὸν στάδιον ὡς ἱελονητὴς χάριν τοῦ ὑποχρεωτικῶς στρατολογηθέντος συζύγου τῆς, ὅστις, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, δὲν ἤξιώθη νὰ προαχθῇ οὐδὲ εἰς ὑποδεκανέα, γυνὴ δὲ ὑπῆρξε καὶ εἰς στρατηγὸς ἀμερικανικοῦ τίνος κράτους. Ἡ Μπουμπουλίνα τέλος καὶ ἡ Μαντὼ Μαυρογένους ἐπράξαν πολὺ πλεό-
τερα πολλῶν ὀπλαρχηγῶν τοῦ 1821.

Αἱ λοιπὸν, ὅλαι αὗται, ὧν ἐν παρόδῳ ἐμνημόνευσα, ὑπῆρξαν γυναῖκες, ἄνευ μυστάκων καὶ ἄνευ γενείων, ἀνδρικὰ ἢ γυναικεῖα ἐνδεδυμένα, καὶ ὅμως διεδραμάτισαν περιφημον πρόσωπον ἀνδρικόν. Διατί; Διότι τὸ ἠθέλησαν! 'Εν τῇ θελήσει ἔγκειται τὸ πᾶν. Ἀμ' ὡς γυνὴ τις ὀπλισθῇ διὰ τοῦ ἀπαιτουμένου θάρρους καὶ εἴπῃ καθ' ἐαυτὴν — «Θὰ γίνω ἀνὴρ!» γίνεται.

ὑπάρχουσιν ἐν Ἀμερικῇ διάφοροι σύλλογοι σκοποῦντες τὴν ἀνύψωσιν τῆς γυναικός, ἀλλὰ τὰ μέσα τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται εἶνε τόσον ἀσθενῆ, ὥστε ἀδύνατον νὰ πεισθῇ ἢ νὰ φοβηθῇ ποτε ὁ ἀνὴρ ὅπως καταθέσῃ τὴν ἀρχὴν χαμαὶ καὶ εἴπῃ εἰς τὴν γυναικὰ:

— «Ἐλα νὰ μοιράσωμεν!

Ὁ ἰσχυρὸς ὁ κατέχων τι δύναμει τῆς ἰσχύος του καὶ μόνος, μόνον εἰς τὴν βίαν ἀνωτέρας δυνάμεως ὑπέκει. Ἀπαιτεῖται δύναμις, βία, θέλησις!

Ὅτι ὅμως μέχρι σήμερον δὲν κατώρθωσεν ἡ παιδεία καὶ οἱ ἀμερικανικοὶ γυναικεῖοι σύλλογοι, τὸ κατώρθωσε μία Θεσσαλὶς Μαρία, καλουμένη πρὸ ἐξήκοντα ὧν ἐτῶν! Βλέπετε τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε νέον! Ἡ Μαρία αὕτη ἐγεννήθη ἐν τῇ Θεσσαλικῇ χωρίῳ Βρόστιανῃ τρεῖς ὥρας νοτιοδυτικῶς τῶν Τρικκάλων κειμένη καὶ ὑπαγομένη εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ δήμου Γόμφων τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσας. Ἡ Μαρία ἐγεννήθη τῇ 1815 καὶ ὑπῆρξε τὸ 7ον καὶ τελευταῖον κοράσιον τοῦ πατρὸς τῆς, ὅστις ἐδυσθῆρει μεγάλως, διότι δὲν εἶχεν ἀποκτήσει κανὲν ἄρρεν τέκνον. Τόσον ἦτο ἡ καρδιά του καμμένη, ὥστε ἠδύνατο νὰ θυσιάσῃ καὶ τὰς ἐπτὰ θυγατέρας του ὅπως ἀποκτήσῃ ἓν ἄρρεν. Τὸ ἄρρεν θεωρεῖται μίζα τοῦ σπιτιοῦ, διότι δύναται ἀνὰ βόσκη τὰ γιδοπρόβατα καὶ νὰ κἀνῃ χωράφι, νὰ πᾶν στὸ παζάρι κτλ.» ἐνῷ τὸ θῆλυ δὲν δύναται νὰ ἐργασθῇ ἐκτὸς τῆς ἀκτίως τῆς οἰκίας καὶ ἐάν ποτε πράξῃ τοῦτο θὰ εὐρίσκηται πάντοτε ὑπὸ τὴν ἐπιβλεψὴν καὶ τὴν προστασίαν τοῦ ἀνδρός. Ἦγεν ἡ Μαρία τὸ 16ον ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς, ὅτε μιᾷ τῶν ἡμερῶν φοβερός τις λύκος ἐπιπεσὼν κατέσχισε τὰ ἡμίση τῶν αἰγοπροβάτων τοῦ πατρὸς τῆς, παιμανομένων ἄνευ ποιμένος, ἐν τῇ δάσει, διότι τὸ παιδί τοῦ σπιτιοῦ ποῦ θὰ τὰ βοσκοῦσε δὲν εἶχε γεννηθῇ. Μαθὼν τοῦτο πρῶτος ὁ πατὴρ τῆς Μαρίας ἤρξατο νὰ κλαίῃ πικρῶς καὶ ἠτιᾶτο νὸς τὴν θεῖαν πρόνοιαν, ἥτις δὲν ἠθέλησε νὰ τῇ δώσῃ ἓνα παιδί δηλ. ἀρσενικό. Ἡ Μαρία συνεκινήθη σφόδρα ἐκ τῶν δακρύων τοῦ πατρὸς τῆς καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ παύσῃ κλαίων, διότι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἀκριβῶς ἐπεθύμει θὰ τὸ ἀπέκτα· καὶ ἄμ' ἔπος ἄμ' ἔργον: Ἐκδυθεῖσα τὴν γυναικεῖαν στολὴν τῆς ἡ Μαρία, ἐνεδύθη ἀνδρικὰ φορέματα, τὰ τοῦ πατρὸς τῆς, ἐφόρεσε τὸ σελίτζι του, τ' ἄρματα του, τὸ τσακισμένον φέσι του καὶ παρυσιασθεῖσα ἐνώπιον τοῦ βαρυθύμου γέροντος, τῇ λέγει μὲ προσπεποιημένην ἀνδρικήν φωνήν:

— Μὴ κλαῖς, ἀφέντη μου, ἔγεινα τώρα ἄνδρας, θὰ φυλάω τὰ γίδια καὶ τὰ πρόβατα, θὰ κᾶνω χουράφ, θὰ πααῖνου στὰ Τρίκκαλα νὰ ψουνίζου, θὰ φυλάω τ' ἄμπέλ' καὶ θὰ πιάνω ὅ, τι ἀντρίτσια δουλεῖ.

Εἰποῦσα ταῦτα ἐξῆλθε τῆς οἰκίας καὶ ἐσῆλθεν εἰς τὸ δάσος, ὅπως περισυνάξῃ τὰ δι-
εσκορπισμένα ὑπὸ τοῦ λύκου αἰγοπρόβατα, ἐνῷ ὁ πατὴρ τῆς ἔκαμνε τὸν σταυρὸν του

καὶ ἔτριβε τὰ μᾶτια του, ἵνα πεισθῇ ἐὰν ἀ-
ληθῶς ἡ Μαρία του μετεβλήθη εἰς ἀρσενικὸν
παιδί.

Ἐκτοτε ἡ Μαρία ἔμεινεν ἀνδρικοφορεμένη
καὶ ὠπλισμένη, αἱ δὲ συνηλικιώτιδες τῆς ἐπ-
ωνόμασαν αὐτὴν «Μάρκον» ἢ πρὸς τιμὴν
τῆς ἀκμαζούσης τότε μῆνης τοῦ ἥρωος
τοῦ Σουλίου Μάρκου Μπότσαρη, ἡ χάριν
τῆς ταυτότητος τῶν τριῶν πρώτων γραμμά-
των τοῦ ὀνόματός της. Ὁ ἐκ Μαρίας Μάρ-
κος φέρει ἔκτοτε ἐπὶ ἐξήκοντα ἤδη ἔτη τὸ
ἀνδρικὸν ὄνομα, τὴν ἀνδρικὴν περιβολὴν καὶ
τὸ σελιᾶχι τοῦ πλήρες φονικῶν ἐργαλείων
καὶ θὰ φέρῃ αὐτὰ μέχρι θανάτου.

Ἐπὶ ἐξήκοντα ὅλα ἔτη ζῇ ὡς μέλος τοῦ
ἀνδρικοῦ κύκλου καὶ ποσῶς δὲν ὑστέρησεν.
Μετέσχεν εἰς τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1854,
ὅτε ἀνδρείως ἠγωνίσθη ἐν Καλαμπάκῃ ὑπὸ
τὸν Θεσσαλὸν ὀπλαρχηγὸν Νικολάκην Μπλα-
χάβαν, ἀπόγονον τοῦ Παπαῦ-Θύμιου καὶ τὴν
τοῦ 1878, ὑπὸ τὸν Ζιζάν, συντελέσας ἡ
συντελέσασα σπουδαίως εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν
τοῦ περιβοήτου Μουσαῖ-Γκέγκά.

Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὡς Μάρκος, δηλ.
ἄρρην, ἐπλήρωνε χαράτσι· δηλ. τὸν κεφα-
λικὸν φόρον, οὗτινος εἰσὶν ἀπηλλαγμέναι αἱ
γυναῖκες, κατὰ δὲ τὴν ἀπογραφὴν τὴν ἐνε-
ργηθεῖσαν μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ
Στρατοῦ κατάληψιν τῆς Θεσσαλίας, ἐνεγράφη
εἰς τὸ δημοτολόγιον καὶ τοὺς ἐκλογικοὺς κα-
ταλόγους καὶ χαίρει τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέ-
γειν καὶ ἐκλέγεσθαι!

Εἰς τὰς τελευταίας δημοτικὰς ἐκλογὰς
ἦτο ὑποψήφιος δημοτικὸς σύμβουλος τοῦ
δήμου Γόμφων καὶ ἀπέτυχεν δι' ὀλίγων μό-
νον ψήφων!

Ἦδη τυγχάνει πάρεδρος τοῦ χωρίου Βρό-
στιανης καὶ ἐκτελεῖ ἀνδρικώτατα τὰ καθή-
κοντα τοῦ ἀξιώματος αὐτῆς. Παραδόξως ἡ
φωνή της εἶνε ἀνδρική, ἡ δὲ μακρὰ καπνο-
σύριγξ ἣν πολὺ συχνὰ καπνίζει παρέχει αὐτῇ
ὄψιν ἀνδρὸς σπανοῦ!!!

Ἰδοὺ, φίλαι ἀναγνώστριαι! τὸ μέγα τοῦ
αἰῶνος ζήτημα, ἡ ἐξίσωσις τῆς γυναικὸς
πρὸς τὸν ἄνδρα, τὸ ὅποιον αἱ πεπαιδευμέ-
ναι γυναῖκες τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερι-
κῆς διὰ χιλιάδων συλλόγων καὶ ἑκατομυ-
ρίων ἐνεργειῶν προσπαθοῦσι νὰ λύσωσι, τὸ
ἔλυσεν ὁ ἄσκημος γυναικάνδρας τοῦ ἀσήμου
χωρίου Βρόστιανης πρὸ ἐξήκοντα ὁλῶν ἐ-
τῶν ἐπιτυχέστατα καὶ πρακτικώτατα. Θέ-
λετε καὶ σεῖς νὰ ἐξισωθῇτε μὲ τὸ ἀνδρικὸν
ἦτοι τὸ ἰσχυρὸν λεγόμενον φύλον; Θέλετε
νὰ ψηφίζετε; Θέλετε νὰ ἐκλέγεσθε δημοτι-
κοὶ σύμβουλοι, δήμαρχοι, βουλευταί; Θέλετε
νὰ γίνητε ὑπουργοί, ἀξιωματικοὶ καὶ ὅ,τι
ἄλλο θέλει ἡ ψυχὴ σας, ἐν ἐνὶ λόγῳ ἀνὰ μπῆ-
τε 'ς τὴ μύτη» τῶν ἀνδρῶν; Θέλετε ὅλα αὐ-
τά; Ἐμπρός! Ἐκδυθῇτε τὰς μακρὰς ἐσθῆ-
τας σας, κόψατε τὰ μαλλιά σας σύρριζα,
ἐνδυθῇτε ἀνδρικὰ φορέματα, φορέσατε πι-
στόλια καὶ μαχαίρια καὶ μιᾶ φωνῇ κρᾶξατε
πρὸς τοὺς ἀνδρας:

— Ὅπισω σφετερισταὶ τῆς ἐλευθερίας
καὶ τῶν ἱερῶν δικαιωμάτων μας! Εἴμεθα
ἴσοι!!!

Καὶ θὰ γίνητε.

Ὅταν κατορθώσητε τοῦτο, καὶ εἶνε εὐκα-
τόρθωτον, μὴ λησμονήσητε νὰ στήσητε ἀν-
δριάντα εἰς τὸν πτωχὸν γυναικάνδρα τῆς
Βρόστιανης εἰς αἰδίον εὐγνωμοσύνην, νὰ
δεχθῇτε δὲ εἰς τοὺς ἐκλογικοὺς συνδυασμοὺς
σας καὶ..... τὸν γράφοντα τὰς γραμμάς
ταύτας.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΙΝΟΡΟ

ΧΕΙΜΩΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΟΙΞΗ

[*Αληθινή φαντασμαγορία*]

ΕΜΟΥΤΚΡΙΖΕ ο Γέρος σάν θερί, κοι-
τόμενος στη σκοτεινή του καλύβα, και
γούρλιαζε σάν στοιχειό. Ήταν άρρωστος
του θανάτου! Πόνος φαρυγγικός τώ-
κισε την καρδιά και του θέριζε τάντερα και τὰ
σχήματα, Στριφογύριζε σὰ φιδί λαβωμένο
Ψηλά 'ς τὸ θανατικό του στρώμα, κι' ἀπὸ
στιγμὴ σὲ στιγμὴ, πρόσμενε νὰ παραδώ-
κην ὑστερνὸν τοῦ ἀναστασμοῦ, ἀδερφωμένο μὲ
τὸν ὑστερνὸν τοῦ ἀνασταναγμοῦ, καὶ μὲ τὸ
ὑστερνὸν τοῦ ἀνάβλεμμα.

Δὲ χωροῦσε καμμίαν ἐλπίδα πλεία, καὶ ὁ
θάνατος ἀκόνιζε τὸ σπαθὶ του νὰ τραβήσῃ
χράτς! καὶ νὰ τοῦ κόψῃ τὴ ζωή.

Ὅσο καντοζύγωνε ἡ στιγμὴ γιὰ τὰ βα-
σιλέφουν τὰ βερζιμουρα μάτια του καὶ τὸν
ἀγγελόκρουε ὁ Χάρος, τόσο ζύγωνε 'ς τὸ θανα-
τικό του κρῖβάτι μὲ πανώρια παρθένα
στολισμένη μὲ χίλια-μύρια κοσμομουρδὰτα
λουλούδια, ἀστρα σάν τὸν ἀφρὸ τῆς θάλασ-
σας, κόκκινα σάν τὸ κοράλλι γαλάζια σάν
τοὺς ἐμπλάτους κάμπους τ' οὐρανοῦ, ὅταν
εἶναι ἑσπερος, λαμπερά σάν τὲς ἀχτίδες
τοῦ ἡλίου, βασιὰ σάν τὸ πρόσωπο τῆς Νύ-
χτας, συμπαθητικά σάν τὸ γιομάτο ψυ-
γάρι, κι' ὡμορφα σάν τ' ἀστερία ποὺ τρέ-
χουν ἕνα-ἕνα τὴν νύχτα σάν ἀκούραστοι
πεζοδρόμοι, κ' ἐκεῖ ποὺ γυροῦσεν ὁ ἀρρω-
στος τὰ μισοσδυμένα μάτια του, γιὰ νὰ
τὰ κλείσῃ καὶ νὰ μὴ τὰ ξανανοήσῃ ποτέ,
πέφτει τ' ἀνάβλεμά του ψηλά 'ς τὸ ροδο-
κόκκινο καὶ λαμπρὸ πρόσωπο τῆς Κόρης.
Γὰ γερμάματα κι' ὁ πόνος τὸν ἐσπρωγνεν
πρὸς τὸ ἀνοιγμένο τοῦ μνημα, ἀλλὰ τὰ
γερομένα νιάτα τῆς Παρθένας τὸν ἔδερναν
πρὸς τὴ ζωή.

Μαζεύει δὴν τοῦ τῆ δύναμη ὁ ἀρρωστό-
γερος, κάνει καρδιά, σκρόνεται 'ς τ' ἀπί-
σκελεθρωμένα καὶ τρεμάμενα ποδάρια του,
ἀπλύνει τὰ κατάξερρα καὶ μακρὰ του χέ-
ρια, κι' ἀρπάζει τὴν πρωτοκαλλὴ κορασιὰ
ἀπὸ τὰ μαλλιά, καὶ λησμονώντας τὰ γερά-
ματά του, τὴν ἀρρώστια του, τοὺς πόνους
του, τὴν ἀδυναμία του, καὶ τὰ μακρὰ του
καὶ κάτασπρα σάν τὸ γλόνι γένια του, θέ-
λει νὰ ζήσῃ ἀκόμα, θέλει νὰ χαρῇ ἀκόμα
τὸν ἀπάνω-κόσμο!

Τραβιέται ἡ κόρη πρὸς πίσω, θέλει νὰ
ξεφύγῃ τὰ γεροντικά γνῶτα τοῦ κακογέρου,
ποῦ μύριζαν χωματίλλες, τὰ γκορλωμένα
μάτια του, τ' ἀγριο ἀνάβλεμά του, τὰ
ζαρωμένα μούτρα του, τὸ στέμα του, ποῦ
ἦταν χωρὶς δόντια, τὸ σκριμπλαζμένο κορμί
του καὶ τὰ μακρὰ του καὶ κάτασπρα γέ-
νεα του, ἀλλὰ τοῦ κάκου! Ἐκεῖνος τὴν
ἔχει γραπομένη σάν τὸ κισσάρι τὸ δέντρο,
τὴ σφιγγεὶ στὴ φοβερή του ἀγκαλί σάν ἡ
δύετρα τὸ λεκανοπούλι καὶ θέλει νὰ τὴν
πνίξῃ, νὰ τῆς ἀρπάζῃ τὴν ἐμμορφὰ καὶ τὰ
νιάτα καὶ νὰ στολίσῃ τὸ γέριό καὶ κατα-
φαλακρωμένο κεφάλι του μὲ τὰ ἀλογόριαστα
λουλούδια τῆς, καὶ τὰ καταραγνισμένα
πρόσωπό του μὲ τὴν ἀγγελικὴ ὡμορφί-
α τῆς, μὲ τὰ γερομένα νιάτα τῆς, μὲ τὰ
ἀστρα χρώματα τῆς, μὲ τὲς μεθυστικὲς
μυρωδίες τῆς, μὲ τὴ σπάνια γλυκάδα τῆς

καὶ μὲ τὲς ἀξέτιμητες χάρες τῆς! Τὰ δὲ
κορμιά ἔγιναν ἕνα! Κόκκαλο τοῦ τάρου ὁ
ἕας, δροσπνιχτο λουλούδι ἡ ἄλλη!

Λυγίζει ἡ Νιά σάν κυπαρίσσι, ποῦ τὸ
γυτπάει κακὸς νοτιάς, καὶ στὴ στιγμὴ κρύ-
βεται ὁ ἥλιος σὲ κατόμαυρα σύννεφα, σκο-
τενίζει ὁ οὐρανός, καὶ φοβερὲς ἀστραπὲς
τὸν αὐλακώνουν, βροχὴ κατακλυσμὸς χύ-
νεται στὴ γῆ σάν καταρράχτης, φεύγουν
σκιασμένα τὰ πουλιὰ κοπάδια — κοπάδια
γιὰ νὰ τρυπώσουν 'ς τὲς σπηλιές, ἢ νὰ κουρ-
νιάσουν ἀνόμενα στὰ κλωνάρια τῶν δεν-
τριῶν κρακαρίζουν τὰ κοράκια λυπητερά
σάν νὰ κλαίνε, ἢ σάν νὰ μαντεύουν κανα
μεγάλον ἀγριοκαίρι, πέφτει χιόνι πυκνὸ καὶ
παχὺ, ἀσπρο σάν τὰ γένεια τοῦ κακογέρου
καὶ σάν τὰ λουλούδια τῆς δυστυχισμένης
τῆς Νιάς Κρύο φοβερό! Κακὸ μεγάλο!...

Ἄχ! κρύμα στὴ νύκτα καὶ κορασιὰ! Ὁ
κακογέρος τὴν ἔριξε στὴ γῆ καὶ τὴν πα-
τάει στὰ στῆθια, μὲ τ' ἀχαμνὰ του γό-
νατα!

Ἄχ! πῶς τὴν πονοῦσε ἡ ψυχὴ μου!
Θέλησα νὰ μ'ῶ στὴ μέση νὰ πιάσω τὸν
παλιόγερο ἀπὸ τὰ γένεια, καὶ νὰ τοῦ δώσω
μιά νὰ τὸν ἀρῶσω στὸν τόπο, γιὰ νὰ γλυ-
τώσω ἀπὸ τὰ χέρια του τὴν τσαρμαλλι-
σμένη τὴ Νιά, ποῦ ὡμοιάζει ἐκείνῃ τῇ
στιγμῇ, σάν περιστέρι στὰ ἀσπλάγνα καὶ
σκληρὰ νύχια τοῦ γερακιῦ, ἀλλὰ δὲ μπο-
ροῦσα. Τὰ ποδάρια μου ἦταν καρφωμένα
στὴ γῆ καὶ τὰ χέρια μου ξερὰ-κατάξερρα
καὶ δὲ μπορούσα νὰ τὰ κουνήσω, σάν νὰ
μὴν ἦταν δικὰ μου.

— Τὶ κακὸ εἶνε τοῦτο; ἔλεγα μέσα μου
Μπᾶς κι' ὁ σκρυμπόγερος εἶνε κίνας μάγος;

— Δὲν εἶχα τελειώσει τὸ στοχασμὸ
μου τοῦτο, ὄντας γλέπω ἡ Νιά νὰ λα-
βαίνει δύναμη, νὰ κοντοσπρόνεται, νὰ σπρώ-
χνῃ ἀγάλι-αγάλι τὸ φονιόγερο, καὶ νὰ τὸν
γραπώνῃ ἀπὸ τὸ λαμό. Τὰ μάτια τοῦ
βρωμύγερου λιαγκούρουνε, ἀποπνιγνέται
ὁ ἀλλαμνόγερος. Ἀἰ-αἰ! Καλὰ τοῦ κά-
νει! Λυγίζει τὸ κορμὶ του σὰ θεόρατο
πεῦκο ποῦ τὸ δέρνει ὁ ἀγριος καὶ τρομακτι-
κὸς βοριάς, γονατίζει καὶ ξεπλύνεται
κατὰ γῆς.

Μὲ τὸ γκρέμισμα τοῦ γέρου σκορπίστη-
καν στὴ στιγμὴ τὰ σύννεφα, ὁ ἥλιος βγήκε
λαμπερός, χαρῶπτος, περφηανός, γλυκὸς κι'
ἔλουσε μὲ τὲς ἀργυρόχρυσες ἀχτίδες του
ὅλον τὸν κόσμον, μὲ τὴν ἰδίαν ἀγάπην ποῦ
λοῦζει ἡ πρωτομάνη τὸ μονάκριβο σαραν-
ταμερτίκο παιδί τῆς κ' ἀρχισε ἡ γῆ ν'
ἀνθίζει σάν πολὺχλωνη τριανταφυλλιά, νὰ
χαμογελάῃ ὁ οὐρανὸς σάν ἄγχιος πεντά-
μορφος ποῦ ἀντικρύζει τὴ χιλιόζηλεμένη
λυγερή του, νὰ γιομίζουν τὰ δέντρα ἀπὸ
γλυκῶνα πουλκία, νὰ σκίζουν τὸν ἄ-
έρα τὰ χελιδόνια μὲ τὲς κορτερές του πτε-
ροῦγες ν' ἀκούεται μέσα πὸ τὰ ἐλάνθισμένα
κλωνάρια τῶν κορομηλιῶν ἡ γλυκόγλυκη
φωνὴ τῶν ἀηδονιῶν καὶ νὰ μουρμουρίζουν
σιγανὰ-σιγανὰ ἡ ἡσυγες ρεματιές σάν μα-
κρυνὸς καὶ μελαγχολικός ἀχὸς κουδουνιῶν
κουπαδιῶν, ποῦ καταβαίνει ἀργὰ-ἀργὰ
τὴν πλαγιά τῆς ράχης. Ὁ κακογέρος
λαντίζδερεν κι' ἡ ὡμορφονιά τοῦε τὰ χέ-
ρια τεντωμένα καὶ τὸ γόνα ψηλά σ' ἀ-
στήθια του!

— Ἄχ! πῶς τὴ ζήλευε ἡ καρδιά μου
τὴν ὡμορφονιά! Ἦθελα νὰ μ'ῶ στὴ
μέσῃ, νὰ χωρίσω τὰ νελάτα ἀπὸ τὰ γε-
ράματα, τὴν ὡμορφιά ἀπὸ τὴν ἀσκημάδα,
τὰ λουλούδια τοῦ κεφαλιῦ τῆς ἀπὸ τὰ

κάτασπρα γένεια τοῦ προσώπου του νὰ τὴ
φέρω μακρὺ, πολὺ μακρὺ ἀπὸ κείνο τὸ
μέρος, ἀλλὰ τὰ ποδάρια μου ἦταν καρ-
φωμένα στὴ γῆ καὶ τὰ χέρια μου ξερὰ
καὶ κατάξερρα, καὶ δὲ μπορούσα νὰ τὰ κου-
νήσω σάν νὰ ἦταν ξένα καὶ παντάξένα!

— Τὶ κακὸ εἶνε τοῦτο; εἶπα μέσα
μου. Μπᾶς κι' ἡ ἐρσοκορμούσα λυγερή
εἶνε καμμίαν μάγισσα;

Δὲν πρόφτασα νὰ τελειώσω τὸ στοχασμὸ
τοῦ καὶ τοῦτο καὶ σπρόνεται ὁ κακογέρος
καὶ ξαναγκρεμίζει τὴ νύκτα καὶ καὶ στὸ
γκρέμισμά τῆς συννεσιὰ, σκοτάδι, βροχὴ,
κατακλυσμὸς, ἀστράπες καὶ βροντές, κρύο,
χιόνι καὶ ἀγριοκαίρι. Ξανασπρόνεται ἡ
νύκτα καὶ ξαναρρίχνει τὸν ἀσκημύγερο
καὶ στὸ γκρέμισμά του ἑσπεριά, ὁ ἥ-
λιος, φύλλα. Ἀνθία, λουλούδια βλαστά-
ρια, δροσιές καὶ καλοκαίρια.

Αὐτὸ τὸ πάλεμα βαστοῦσε ὁλοένα, συγ-
κρατούμενο πότε ὁ Γέρος νὰ γκρεμίσῃ τὴ
Νιά καὶ ν' ἀκολουθῇ συννεσιὰ, σκοτάδι,
βροχὴ, κατακλυσμὸς, ἀστραπὲς καὶ βρον-
τές, κρύο, χιόνι κι' ἀγριοκαίρι, καὶ πότε
ἡ Νιά νὰ γκρεμίσῃ τὸ Γέρο καὶ ν' ἀκο-
λουθῇ ἑσπεριά, ἥλιος, φύλλα, ἀνθία,
λουλούδια, βλαστάρια, δροσιές καὶ καλοκαί-
ρια.

Τὸ πάλεμα ἐξακολουθεῖ μὲ τὴν ἰδίαν τὴ
λύσσα. μὲ τὸ ἴδιο ἀγχογυχτῆ, μὲ τὴν
ἰδίαν ὀγτρία κι' ἐγὼ ἔλυναν ἀπὸ τὸ κακὸ
μου ποῦ δὲν μπορούσα νὰ μπλεχτῶ στὴν
ἀμάχη γιὰ νὰ ξεβῇ ἀπὸ τὴ μέσῃ ὁ
φειδόμερος γιὰτὶ ἦταν τὰ ποδάρια μου
καρφωμένα στὴ γῆ καὶ τὰ χέρια μου
ξερὰ σάν ξένα καὶ παντάξένα, κι' ἀπὸ τὸ
πολὺ κακὸ μου ἐδάγκασα τ' ἀγέιλια μου
τόσο πολὺ ποῦ ξεφώνησα 'πὸ τὸν πόνο
καὶ... ξύπνησα!

Εἰνοριάζομαι!

Γέρος καὶ Νιά ἔγιναν κληνὸς ἀπὸ μπρο-
στά μου καὶ ἐξαλείφθηκαν σάν ἰσκιώματα
καὶ μοναχὰ ὁ πόνος τ' ἀχείλιό μου ἦταν
στὸν τόπο τοῦ γιὰτὶ ἦταν ματωμένο!

Σηκώνομαι 'πὸ τὸ κρεβάτι μου καὶ
τρέχω στὸ παράθυρο τρομασμένο ἀπὸ τὸ
ζωηρὸ ἐκεῖνο εἶνορο, ἀλλὰ τί γλέπω;
Χιόνιλε πυκνὰ-πυκνὰ σάν νὰ ἦταν Ἐνάρ-
ρη. Ἡ γῆς ἦταν ἰονοσκεπασμένη καὶ
τὰ κλωνάρια τῶν καταθισμένων δεμα-
σκηγιῶν ποῦ ἦταν κάτω 'πὸ τὰ πα-
ράθυρα τοῦ δωματίου μου κατὰμιστα χιόνι
καὶ τ' ἀνθία τῆς ἀνοιξῆς κάτω 'πὸ τὴ πα-
γερὴ τοῦ χιονιοῦ σκέπη.

Ἐπερταν 'πὸ τὸν οὐρανὸ στὴ γῆν ἡ του-
λούπες τοῦ χιονιοῦ σάν φύλλα ἀνθιῶν, κι' ὁ
ἀνεμος σήκωνε τὰ δένδρα πρὸς τὸν οὐρανόν,
τὰ ἀσπρα φύλλα τῶν ἀνθιῶν σάν τουλού-
πες χιονιοῦ. Δαειτικά. Χιόνιζε ὁ οὐρανὸς τὴ
γῆς κι' ἡ γῆς τὸ ξεπέρωνε, σπρόνοντας
τὸν ἀνέφορο ἀσπρα φύλλα ἀνθιῶν!

Τὸ κρύο μ' ἀνάγκασε νὰ τραβήξω 'πὸ
τὸ παράθυρο καὶ τὴ στιγμὴ ποῦ τραβί-
μου, ἔπεσε τὸ μάτι μου ψηλά στὸν ἐξο-
ρεοεικτὴ καὶ εἶδα μὲ μεγάλα γράμματα!

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 16 ΔΙΔΥΜΕΩΝ

Αὐτὸ μοῦ ἐξήγησεν τὸ ὄνειρό ποῦ εἶδα;
Τὸ χιόνι ποῦ ἔπεσε ἦταν ὁ Γέρος καὶ τὰ
ἀνθία ποῦ ἦταν ψηλά στὰ δένδρα ἡ Νιά.
Πολέμοις ὁ Χειμῶνας μὲ τὴν Ἀνοιξή.

Τρίχκαλα. 10 Ἰουλίου 1894.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΤΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ * * *

ΑΤΤΑΛΕΙΑ

Ἡ Ἀττάλεια ἢ Σατάλεια, κτισθεῖσα περὶ τὰ μέσα τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Περγᾶμου Ἀττάλου τοῦ Β' τοῦ Φιλαδέλφου, κεῖται ἐν τῷ μυθῷ τοῦ Παμφυλικοῦ κόλπου. Ἡ πόλις περιβάλλεται ὑπὸ διπλοῦ τείχους ἐν σχήματι Μακεδονικῆς περικεφαλαιᾶς.

Ἡ Ἀττάλεια, ὑπαγομένη πολιτικῶς εἰς τὸν νομόν Ἰκονίου, εἶνε ἔδρα μουτεσαρίφου καὶ μητροπόλεως Ἀριθμεῖ 40,000 κατοίκων, ὧν τὸ μὲν 1/3 εἶνε Ἕλληνες Ὀρθόδοξοι, τὰ δὲ ἐπίλοιπα 2/3 Τούρκοι μετ' ὀλίγων Ἀρμενίων καὶ τινῶν Ἑβραίων.

Ἡ Ἑλληνικὴ κοινότης διατηρεῖ ἐν Ἀρρεναγωγείῳ (ἐπίτάκτον ἀστυὴν σχολὴν) μετὰ 8 διδασκάλων καὶ 298 μαθητῶν, ἐν Παρθεναγωγείῳ ἐξάτακτον μετὰ νηπιαγωγείου δύο τμημάτων, ὅπου διδάσκουσι 4 διδασκάλισσαι μετὰ ἰσαριθμῶν βοηθῶν, φοιτῶσι δὲ πλέον τῶν 400 μαθητρίαι καὶ νήπια, καὶ ἐν Νηπιαγωγείῳ μετ' ἐνὸς διδασκάλου ἐν τῇ συνοικίᾳ τῶν Ὑδρομύλων, ὅπου φοιτῶσι 50 νήπια· πρὸς συντήρησιν αὐτῶν ἐτησίως δαπανῶνται περὶ τὰς 460 λίρας Τουρκίας. Ὑπάρχουσι 5 ἐκκλησίαι καὶ 2 παρεκκλήσια· ἐν μὲν τῆς Παναγίας ἐν Πουγγαρίῳ (ἀρχαίᾳ Ὀλβίᾳ) πρὸς Δ. τῆς πόλεως, ἀνεγερθὲν δαπάναις τοῦ αὐοιδίμου Χ' Ἰωάννου Παπάζογλου, τὸ δὲ ἕτερον τοῦ ἁγ. Ἀνδρέου ἐν Λάρᾳ (ἀρχ. Μαγύδῳ) πρὸς Α., ἀνεγερθὲν ὑπὸ τῆς ἀειμνήστου Χ' Δεσπ. Μαλλιμαπτόγλου.

Σωματεῖα ἀπὸ τῆς ἀναστηλώσεως τοῦ Συντάγματος ἰδρύθησαν τὰ ἑξῆς: α') Ὁ Μουσικὸς Σύν-

λογος «Ὁρφεύς», ὅστις διὰ τῶν δραστηρίων ἐνεργειῶν τῶν νεαρῶν αὐτοῦ μελῶν, λίαν εὐδοκίμως καλλιεργῶν τὴν θεῖαν τοῦ Ὁρφέως τέχνην, περιλαμβάνει προσέτι καὶ τμήμα χοροῦ, γυμναστήριον καὶ ἀναγνώστηριον· β') ὁ Μαθητικὸς Γυμναστικὸς Σύλλογος «Λούης» καὶ γ') ἡ Φιλόπατος Ἀδελφότης τῶν Κυριῶν ὁ «ἅγιος Παντελεήμων».

Ἡ Ἀττάλεια διενεργεῖ σπουδαίον ἐμπόριον ἐξα-

γωγῆς εἰς δημητριακοὺς καρπούς, βαλανίδια, ξυλείαν κλπ.

Ἡ εἰσόδος τοῦ λιμένος ἐκλείετο ἄλλοτε διὰ σιδηρᾶς ἀλύσεως, ἣτις, ἀφαιρεθεῖσα τῷ 1472 ὑπὸ τοῦ Παπικοῦ στόλου, φυλάσσεται μέχρι τῆς σήμερον ἐν τῷ Βατικῶν μετ' ἀναμνηστικῆς ἐπιγραφῆς.

ΣΤ. Ι. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

—♦♦—

ΜΕΣΑ ΣΤΑ ΧΙΟΝΙΑ

Ἐγὼ καὶ δέκα πέντε χωρικοὶ ἀνεδαίναμε πρωτῶ-πρωτῶ τὸν καταχιονισμένον ἀνήφορο, ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὴν Παλιοκαρυὰ στὰς Γκρόπες, ἕνα ἀπὸ τὰ ψηλότερα δικάσελλα τοῦ Πίνδου, τὸ κλειδὶ τοῦ δρόμου, ποὺ πηγαίνει ἀπὸ τὰ Τρίγκαλα στὴν Βιτοσίστα, πρωτεύουσα τοῦ δήμου Κωθωνίων.

Ἀνεδαίναμε-ἀνεδαίναμε τὸν καταχιονισμένον ἀνήφορο κι' ὅλο ἀνεδαίναμε. Οἱ συνοδοιπόροι μου πήγαιναν στὰ σπίτια τους φορτωμένοι—ἐπειδὴ δὲν ἔβγαιναν τὰ φορτηγὰ ζῶα—ποῖδς εἰκοσι ὀκτάδες ἀραποσιτάλευρο, ποῖδς τριάντα, κι' ἐγὼ πήγαινα, μ' ἕνα χωροφύλακα συνοδεύει, ὡς διαικητικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς ἐπαναληπτικῆς ἐκλογῆς τοῦ δήμου Κωθωνίων.

Ἐκείνην τὴν χρονιά, στὰ 1891 (αἱ! χρόνια, καίμένα χρόνια, εἰκοσι χρόνια πρὶν, πῶς πετᾶτε ἀπὸ μπροστά μας ἔτσι φερωτὰ σὰν ἀστραπή!) εἴχαμε μεγάλη χιονοσοδεῖα. Ὅλος ὁ κάμπος τῆς Θεσσαλίας εἶταν κατασκεπασμένος ἀπὸ δυὸ πηγῆς χιόνι καὶ παραπάνω, ποὺ θὰ εἶπῃ ὅτι τὰ θεσσαλικά βουνά, καὶ

μάλιστα ὁ Πίνδος, εἶχαν τοῦλάχιστο τριπλάσιο χιόνι. Τὸ χιόνι ἔμωζε στὰ βουνά δὲν εἶναι σὰν στοὺς κάμπους ὁμοίμορφο στὸ βάθος, ἀλλ' ἄλλοι εἶναι ἕναν πήχyu, ἄλλοι δυὸ ὡς πέντε, κι' ἄλλοι, στὰ λακκώματα, δέκα κι' ὡς πενήντα πηγῆς! Σὲ πολλὲς μεριεὶς ὁ ὁδοιπόρος ραβδίζει ἐνάερα, στὸν δρόμο τῶν πουλιδιῶν, ὀργυιὰς ψηλότερα ἀπὸ τὰς κορφὰς τῶν πλειὸ ψηλῶν πεύκων, ἐλατιῶν καὶ ὄξυων.

Τρεῖς ὥρες ἀνεδαίναμε τὸν καταχιονισμένον ἀνήφορο καὶ τελειωμὸ δὲν εἶχε. Ὅλο ἀνεδαίναμε, κι' ἀνεδαίναμε, κι' ἀνεδαίναμε σιωπηλοί, χωρὶς μιλιὰ, χωρὶς τραγοῦδι, ὁ καθένας ἀκούμπωντας στὸ ραβδί του, σκυφτός καὶ μελαγχολικός, κι' ὁ ἀτέλειωτος ἀνήφορος, ποὺ δὲν βλέπαμε οὔτε τὴν ἀρχή του οὔτε τὸ τέλος του, μᾶς φαίνονταν σὰν καταδίκη, ποὺ ἔπρεπε νὰ τὴν τραθῃσωμε, καταβάλλοντας κάθε σωματικὴ μᾶς δύναμη.

Ἀναιδαίνοντας-ἀναιδαίνοντας κυκλωμένοι ἀπὸ τὸ χιονοσύνεφο τόσες ὥρες, μοὺ φαίνονταν ἔτι ἀνεδαίναμε στὰ οὐράνια, μέσα σ' ἀπέραντα, κι' ἔτρεμε τὸ κορμί μου στὴν ἰδέα μὴν γλυστρήσωμε ἐπ' ἐκεῖ ψηλά καὶ πᾶσωμε κάτω... στὸν κάμπο τῆς Θεσσαλίας. Κι' ἂν ὁ κόπος τοῦ ἀνήφορου δὲν εἶταν συντροφικός, διότι ὁ καθένας τὸν ἔκανε γιὰ λογαριασμὸ τῶν ποδαριῶν του καὶ τὸν πλεονισμῶν του καὶ τῆς καρδιάς του, ὅμως μιά στενὴ ἀλληλεγγύη μᾶς ἔδενεν ὅλους, κι' ὅλοι, ἔπως εἰμαστε, ἀποτελούσαμε μιά ἀνθρώπινη ἀλυσίδα, ποὺ σέρνονταν, σὰν ἀπ' ἀόρατο χέρι, τὸν ἀνήφορο γιὰ τὰς Γκρόπες!

Χιόνι κι' ἀπὸ κάτω, χιόνι κι' ἀπὸ πάνω, χιόνι κι' ἀπ' ὀλόγυρα, κι' ἂν κι' ἡ ὥρα εἶταν

ἐντεκα τῆς ἡμέρας, πρὶν τοῦ μεσημεριοῦ, ἡ ἡμέρα ὅμοιαζε σὰν βαθεῖα χαρτανή, πολλὸ πρὶν βγῇ ὁ ἥλιος, σὰν τὴν ὥρα ποὺ σμίγει ἡ ξεχωρίζεται ἡ Νύχτα μετ' τὴν ἡμέρα. Πέντε δρασκέλες τόπο δὲν ἔδλεπε κανεὶς ὀλόγυρά του. Χιονοκρατία τρομερή. Δὲν τὸ πατούσαμε μόνο τὸ χιόνι καὶ δὲν τὸ δεχόμαστε ἀπάνω μας, ἀλλὰ καὶ τ' ἀναπνέαμε.

Μᾶς πέθαινε ἡ κούραση. Κάπου-κάπου καθόμαστε νὰ ξεκουραστοῦμε καὶ γλυκαινόμαστε στὴν ξεκουρασιά, ἀλλ' ἔταν ξαναρχίζαμε τὸν φριχτὸν ἀνήφορο, νομίζαμε, ὅτι πλάκες μολύβια κολλοῦσαν στὰ ποδάρια μας...

Ἀνεδαίναμε-ἀνεδαίναμε κι' ὅλο ἀνεδαίναμε φορτώντας τραγομύλλινα ὑποδήματα, τὰ περίφημα σγκαρόνια, γιατί τὸ χιόνι εἶταν σκληρὸ καὶ δὲν φοβοῦμαστε, ἀλλοτῶτα ἔπρεπε νὰ φορέσωμε τὰς κλάπες, ἕνα εἶδος στρογγυλοῦ πλεματιοῦ, μὲ διάμετρο μισοῦ πήχyu, καὶ γερὸν κόβρο, ἀπάνω στὸ ὅποιον ῥεγεται ἡ πατούσα τοῦ ποδαριοῦ κι' ἔτσι οἱ πατημασιεὶς γίνονται μεγάλες σὰν ἀποτυπώματα μικροῦ κόσκινου καὶ δὲν βουλλάει μέσα ὁ ὁδοιπόρος.

Ἀνεδαίναμε-ἀνεδαίναμε κι' ὅλο ἀνεδαίναμε... Οἱ στιγμὲς μᾶς μᾶς φαίνονταν ὥρες, κι' οἱ ὥρες χρόνια. Ὁ ἔρως, ποὺ χύνονταν στὸ πρόσωπό μας, γίνονταν ἀμέσως κρυστάλλο, κι' ὁ ἀγχῶς, ποὺ ἔβγαине ἀπὸ τὸ στόμα μας, ἡ κι' ἀπὸ τὸ πρόσωπό μας, γίνονταν χιλιάδες, μυριάδες κρυσταλλένια σφαίριδια, σὰν μικροσκοπικὰ μαργαριτάρια καὶ χύνονταν καὶ χάνονταν ἀπάνω στὸ χιονισμένο ἔδαφος.

Ἀνεδαίναμε κι' ἀνεδαίναμε κι' ὁ ἀνήφορος δὲν εἶχε τελειωμὸ! Φριχτὴ ἀπελπισία! Ἐνόμιζα ὅτι αἰῶνια θ' ἀναιδαίναμε κι' ὅτι μόνον τὴν

Δευτέρα Παρουσία θά κατωρθώναμε ν' ανα-
δοῦμε στὴν γῆ τῶν ἐνείρων μας, στὴν πολυ-
πόθητη Ἑδέμ, ἀπάνω στὰς Γκρόπες, γιὰ νὰ
σωθούμε ἀπὸ τὸν κοψιποδόρα τὸν ἀνέηφορο.

Βγήκαμε τέλος στὰς πολυπόθητες Γκρόπες!
Εἴταν μεσημέρι καὶ περὶτο καὶ μᾶς φαί-
νονταν σὰν σουρουπόματα. Δὲν πέρασε μιὰ
στιγμὴ κι' ἀκούμε ἕνα τρομερώτατο θόρυβο,
ποῦ δὲν εἶχαμε ἀκούσει ὡς τὰ τότε κανένα
μας στὴν ζωὴ του, θόρυβο, σὰν καταβασίᾳ
πολλῶν καὶ μεγάλων ποταμῶν μαζὺ, σὰν ἀπέ-
ραντη τρικυμία, σὰν μούγκρισμα μανιασμένων
ὠκεανῶν. Τὰ πεῦκα καὶ τὰ ἔλατα στέκονταν
γύρω μας σὰν πελώρια ἀπελάνητα ἀγάλματα,
ντυμένα χιόνι ἀπὸ τὴν κορυφὴ ὡς τὴν ρίζα.

— Κιχὰ τὴν ἔχομε! (εἶπεν ἕνας ἡλικιω-
μένος συνοδοιπὸρός μας μελαγχολικά). Ἐχομε
μπροστά μας χιονοτρικυμιὸ καὶ πρέπει ν' ἄρ-
παχτοῦμε τὸ γληγορώτερό ἀπὸ τὰ δέντρα, ἢ
νὰ γυρίσωμε πίσω ἀπὸ τὰς Γκρόπες, ἀπ' ἐκεῖ
πυῖρθαμε, ἀλλοιῶτικα θὰ μᾶς πάρῃ ὁ ἀέρας
καὶ θὰ μᾶς πετάξῃ σὰν σάφαρα στ' ἄχανο...

Ἐπ' αὐτῷ ἡ καρδιά μας ἀπὸ τὸν φόβο.

Ἄλλ' ἡ βουὴ ἐξακολουθοῦσε ν' ἄρχεται
ἀπὸ μακρυὰ-μακρυὰ, τρομερὴ καὶ κοσμοσεί-
στρα, κι' ἐκεῖ ποῦ ἐτοιμαζόμαστε νὰ ξανα-
γυρίσωμε πίσω ἀπὸ τὰς Γκρόπες, ὁ ἴδιος συνο-
δοιπὸρος ξαναφώναξε:

— Γλήγορ', ἀδέρφια, νὰ πιαστοῦμ' ἀπ' τὰ
δέντρα, γιατί χαθήκαμε! Δὲν ἔχομε καιρὸ νὰ
γυρίσωμε!

Πρόφθασε νὰ εἰπῇ αὐτὰ τὰ λόγια κι' ἡ φο-
βερὴ χιονοθύελλα μᾶς περικύκλωσε! Θεέ
μου, φύλαττε!

— Δόστε τὰ χέρια σας ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλο
(φώναξε ὁ ἴδιος) καὶ πιαστήτε σφιχτά, γιατί
χαθήκαμε!

Ὅπως εἴμαστε μὲ τὰ φορτία μας, ἄλλοι
στὸν ὦμο κι' ἄλλοι στὴ ράχη, πιαστήκαμε
σφιχτά ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλο καὶ σχηματί-
σαμε ἕνα κύκλο. Σὲ μιὰ στιγμὴ θὰ εἴμαστε
χαμένοι, ἂν δὲν πιανόμαστεν χέρι μὲ χέρι.

Ἐνα φοβερό μουγκρητό, ποῦ δὲν εἶχα ἀκού-
σει ποτέ μου ὡς ἐκεῖνη τὴν στιγμὴ, ἀκού-
στηκε, σκίζοντας τ' αὐτιά μας καὶ τὴν καρδιά
μας. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ὁ στενωτάτος ὀρίζοντας
μας ξάνοιξε γιὰ νὰ ἰδοῦμε καλύτερα τὸν θάνα-
το μὲ τὰ μάτια μας, καὶ νὰ τὸν ἀκούσωμε μὲ
τ' αὐτιά μας. Ἐνα ἄσπρο σύννεφο, σὰν οὐρά-
νια στήλη, ποῦ ἐσμιγε τὴν γῆ μὲ τὸν οὐρανό,
σὰν ἀσπροφορεμένος ὑπερκόσμιος γίγαντας,
μὲ φοβερό βουητό, μὲ ἀπάνθρωπη λύσσα, μὲ
μανία ἑκατομμύριων δαιμόνων, ἔρχονταν κατ'
ἐπάνω μας, σὰν τρικυμισμένος ὠκεανός,
σὰν ὀργὴ Θεοῦ!

Κοντὰ μας, δεξιὰ, εἴταν μιὰ δξυὰ ὑπέρ-
ψηλὴ σὰν μαρμαρένια στήλη, ἀπὸ τὸ χιόνι.

— Νὰ πιαστοῦμ' ἀπ' τὴν δξυὰ ἐκεῖ-δὰ!...

Φώναξε ἀπελπιστικά ὁ ἴδιος σύντροφός
μας, ποῦ αὐτοχειροτονήθηκε ἀρχηγός μας.

Ὁ μέγας ἄσπρος στόλος, πηδώντας ράχες
καὶ βουνά, ἔρχονταν-ἔρχονταν φοβερός κατ'
ἐπάνω μας.

— Γλήγορα! (ξαναφώναξε) γιατί ἀλλοιῶ-
τικα χαθήκαμε!

Κι' ἀμέσως ἀνοίξαμε τὸν κύκλο, κι' ὅπως
εἴμαστε χειροπιασμένοι, πεταχτήκαμε στὴν
δξυὰ, τὴν περικυκλώσαμε καὶ ξανασηματί-
σαμε πάλι τὸν κύκλο.

— Γλῶσέ μας, Θεέ μου!

Φώναξε ὁ καθένας, κι' ἕνα ἱερὸ ἐνστικτο

μᾶς βίαζε νὰ κάνωμε τὸν σταυρό μας. ἄλλ'
εἶχαμε σφιχτοπερασμένα καὶ τὰ δύο μας τὰ
χέρια στὸν ἄλυσσο τοῦ κύκλου.

Ἡ χιονοθύελλα ἔρχονταν-ἔρχονταν. Χο-
ρευόντας καὶ βουοταγυδώντας, καὶ σὲ μιὰ
στιγμὴ μᾶς πλάκωσε. Πέδκα κι' ἔλατα κι'
δξυές ἔγερναν τὸ κορμί τους πρὸς τὰ ἐμπρός,
σὰν νὰ τὰ παράσερνε ἄγρια πλημμύρα. Ὁ
ὀρίζοντας μας πάλι στένεψε καὶ τὸ χιονοσύν-
νεφο μᾶς γράπωσε γιὰ νὰ μᾶς ἄρπάξῃ καὶ
νὰ μᾶς παρασύρῃ στὴν μανία του σὰν πελε-
κούδια.

— Μεγάλῃ ἀναμοκαταβασίᾳ! (φώναξε
ἐκεῖνος ποῦ εἶχε τὸ πρόσταγμα). Μὴν ἀπο-
λυθῇ κανεὶς ἀπὸ τὴν ἄλυσίδα, γιατί πᾶει
καλαχαιμένος.

Μὰ τ' εἶδαν τὰ ματάκια μας! Ἡ γιγάντια
δξυὰ, ποῦ εἶχαμε πιάσει ὡς ἄγκυρα σωτηρίας
μας, στὴν ὀρμὴ τῆς χιονοθύελλας ἔσπασε ἔρ-
ριζα κι' ἔπεσε καταγῆς κατὰ ἡλίου, σὰν νι-
κημένος τιτάνης. Σ' αὐτὸ ἐπάνω, ποῦ βί-
σταξε ἕνα δευτερόλεπτο, ὁ κύκλος μας διε-
σπάστηκε καὶ βρεθήκαμε ὁ καθένας χωρισμέ-
νος μέσα στὰς νιχαλωσιές τοῦ γκρεμισμένου
δέντρου καὶ σφιχταγκαλιασμένοι ἕνα γερὸ
κλωνάρι. Τόση εἴταν ἡ βουὴ κι' ἡ δύναμη
ἐκεῖνης τῆς χιονοτρικυμίας, ὥστε νομίζαμε
ὅτι θὰ κόψῃ ὅλο τὸ κορφοδούνι, ποῦ βρισκό-
ματτε καὶ θὰ τὸ πετάξῃ μαζὺ μ' ἑμᾶς, σὰν
σακκὶ γεμάτο ἄχυρο, μακρυὰ, κάτω στὸν
Κάμπο τῆς Θεσσαλίας!

Ἐγὼ εἶχα πιαστὴ δύνατὴ ἀπὸ ἕνα καλὸ
κλωνάρι, γιὰ νὰ μὴ μὲ πετάξῃ στὸν ἀγέρα ἡ
γιγάντια μανία τῆς χιονοταραχῆς. Τὸ ἴδιο
ἔκαναν κι' οἱ ἄλλοι οἱ συντρόφοι. Τὸ αἶσθημα
τῆς αὐτοσυντηρησίας εἴταν ὁ μεγαλύτερος
προστάτης μου σ' ἐκεῖνη τὴ φοβερὴ καὶ τρο-
μερὴ ὥρα, ποῦ ὁ θάνατος μὲ παρουσιάζον-
ταν ὅχι ὅπως εἶχα συνηθίσει ὡς τότε νὰ τὸν
φαντάζωμαι ἀπὸ τὴν δημοτικὴ μας ποιήση,
σὰν ἕνας μαυροφορεμένος ὑπεράνθρωπος, κα-
θ' ἅλλα ἀπάνω σὲ μαῦρο ἄλογο, κρατώντας στὸ
χέρι αἰματομένη ῥεπάννα, ἀλλὰ καταστρο-
ντυμένος, καθάλλα ἀπάνω σὲ χιονοχτισμένη
καταιγίδα, πῶναι ἄξια νὰ ξεριζώσῃ καὶ
βουνά.

Ἡ χιονοτρικυμία εἴταν στὸ κατακόρυφο
τῆς δξῆς τῆς. Τὸ χιόνι, ποῦ ἔρχονταν ἀπὸ
πάνω κι' ἀπ' ὀλόγυρα, καὶ τὸ χιόνι, ποῦ ση-
κόνονταν ἀπὸ καταγῆς, λάβαινε ζωὴ καὶ γέ-
νονταν στοιχειὶ φοβερό καὶ περνοῦσε ἀπ'
ἀπάνω μας σὰν ὀργὴ Κυρίου μ' ἀστραπῆς
γληγοράδα.

Πόσο μεγάλο εἴταν! Διάβαινε-διάβαινε
μπροστά μας, σὰν φοβερὴ καὶ γιγάντια πα-
ρέλαση στοιχειῶν καταστροφῆς, μὲ τὴν φο-
βερὴ του πνοὴ καὶ δὲν εἶχε τελειωμό. Προ-
σπαθοῦσε νὰ μᾶς ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὰ κλωνά-
ρια, ποῦ εἶχαμε ὁ καθένας ἀγκαλιασμένα,
ἀλλ' εἴμαστε μέσα στὰς νιχαλωσιές τῆς ρι-
ζοκομμένης δξυᾶς καὶ στόμονο ἡ δύναμή του.

Καὶ σέρνονταν καὶ σέρνονταν μπροστά μας
ἡ χιονοθύελλα, σὰν φοβερό φεῖδι, ποῦ διά-
βαινε-διάβαινε χωρὶς τελειωμό. Χιλιάδες λε-
γεῶνες δαιμόνων διάβαιναν-διάβαιναν...
κι' ἀπάνω στὴν ἀτελείωτη χιονοποντή, ἡ
ἀδιάκοπη καὶ τρομερὴ βουὴ, ποῦ συνώδεε
τὴν μανία τοῦ ἀνέμου, ποῦ ρίχνονταν ἀπάνω
μας, σὰν λυσισαμένο θεριό, μὲν φαίνονταν
σὰν βουὴ κόσμου, ποῦ γκρεμίζονταν καὶ κυ-
λιῶνταν νὰ καταποντιστῇ σ' ἀπέραντη ἄβυσσο!

Χιόνι τὸ ἔδαφος, χιόνι ὁ οὐρανός, χιόνι
ὁ ἀέρας, χιόνι ἡ ἀναπνοή, ὅλα χιόνι! Μαζώ-

μένοι ἐκεῖ κι' ἄρπαγμένοι ὁ καθένας ἀπὸ τὰ
κλωνάρια τῆς προστάρας μας δξυᾶς, ποῦ
καταστράφηκε αὐτὴ γιὰ νὰ σώσῃ ἑμᾶς, ἀγω-
νιζόμαστε καὶ πολεμοῦσαμε ἐναντίον τῶν με-
γαλυτέρων στοιχειῶν τοῦ Κόσμου, τοῦ Κρύου
καὶ τοῦ Ἀνέμου, χωρὶς κανένα ὅπλο. Ὅχι
χωρὶς κανένα ὅπλο. Εἶχαμε ὅπλα τὴν γκρε-
μοσανισμένη δξυὰ καὶ τὴν ψυχὴ μας. Ἐστέ-
παμε τὸν θάνατο μὲ τὰ μάτια, ἀλλ' ἡ ψυχὴ
μας φύλαξε στὰ βάθρα τῆς καρδιάς μας, σὰν
τρομαγμένη πετροπέρικια, ποῦ περναίει ἀπ'
ἀπάνω τῆς κοπᾶς γερακιῶν. Κι' ἐνθ' ὁ θά-
νατος ἔπνεε ἀπάνω μας μ' ὄλην τὴν τρομερὴ
τοῦ δύναμη, ὁ νοῦς μου πότε πετοῦσε ἀπὸ τὸ
κεφάλι μου, σὰν πουλλί, στὸ γαλαστὸ χωριό
μου, ποῦ εἶναι χειμαδιὸ καὶ πολὺ σπάνια τὸ
πατάει τὸ χιόνι—καὶ τοῦτο γιὰ μιὰ-δὺὸ τὸ
πολὺ μέρες— καὶ χαίρεται τὸν ἥλιο, κι' ἔδλε-
πα τοὺς δικούς μου ἀράτορες, καὶ πότε γιὰ ἕ-
λαχταρισμένους στὸ καυκάλο μου, ὅταν ἡ ὁιο-
καιρία φούσκωνε περισσότερο καὶ μοῦ ἔπιανε
τὴν ἀναπνοή.

Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἡ βουνίσια ἡ τρικυμία θέ-
ριψε πλειότερο ἀκόμα. Ὁξυές, πέδκα, ἔλατα
γκρεμίζονταν γύρω μας κι' ἔπεφταν μὲ μεγά-
λον-μεγάλον κρότο, σὰν νικημένοι τιτάνες,
ὑστερα ἀπὸ τρομερὸν πόλεμο. Μοῦ φαίνονταν
ὅτι ὅλος ὁ Πίνδος ἄρχισε νὰ ξεριζώνεται
καὶ νὰ κλωνίζεται νὰ γείρῃ νικημένος ἀπάνω
στὴν Θεσσαλίαν!

— Ε! (εἶπα μέσα μου) τόσο εἴταν τὸ
ψωμί μας!

Ἐκανα τὸ σταυρό μου κι' ἔκλεισα τὰ μά-
τια μου, ὅχι γιὰ μὴν ἰδῶ τὸν θάνατο, ποῦ μ'
ἐκύκλωνε μὲ τόση ἄρρητη καὶ μεγαλόπρεπη
ὠραϊότητα, κι' ἐπιθυμοῦσα νὰ τὸν βλέπω
ἀχόρταγα, ἀλλὰ ὁδὲν μποροῦσα πλεὶν νὰ τὰ
βαστάξω ἀνοιχτὰ ἀπὸ τὴν κούραση.

Ἀμέσως ἕνα γλυκὸ μαγικὸ θέαμα παρου-
σιάστηκε μπροστά μου: χοντροκούτσουρη φω-
τιὰ καὶ τραπέζι φορτωμένο ὀρεχτικὰ φαγητά.
Πυρόνομον- πυρόνομον καὶ δὲν ξεσταίνο-
μου, ἔπιαναν τὰ κάρβουνα μὲ τὰ χέρια μου
καὶ δὲν καίγομεν, ἔτρωγα-ἔτρωγα ἀπ' ὅλα
τὰ φαγητὰ καὶ δὲν χόρταινα...

— Τί εἴταν αὐτό;

Δὲν ξέρω πόση ὥρα πέρασε.

Ὁ χωροφύλακός μου μ' ἔπιανε ἀπὸ τὸ χέρι
καὶ μ' ἐκουνόυσε δυνατὰ.

Ἀνοίξα τὰ μάτια μου... Κοιμώμουν...
ἡ καλύτερα εἶμουν κρυонаρχωμένος.

Οἱ χιλιάδες λεγεῶνες τῶν ἄσπρων δαιμό-
νων, τῶν ἄσπρων γιγάντων, τῶν ἄσπρων τιτά-
νων, τῶν ἄσπρων τρικυμιῶν, θελλῶν, καται-
γίδων, ποῦ διέβαιναν ἀπὸ μπροστά μας μὲ
τὴν περηφάνειαν τῆς δύναμης τῆς καταστρο-
φῆς, δὲν φαίνονταν πλεὶν... Εἶχαν τραθήσει
πέρα ἀπὸ τὸν Πίνδο, πέρα ἀπὸ τὴν Θεσσα-
λίαν, πέρα ἀπὸ τὴν θάλασσα, πρὸς τὴν Ἀσίαν.
Ἐνα ἡμέρο χιόνι, σὰν ἀπ' ῥαντο κοπᾶς με-
λισσιῶν, ἄρχισε νὰ πέφτῃ γλυκὰ-γλυκὰ, κι'
ἔμειξε ἐκτενέστατα τὸν κατήφορο γιὰ τὴν Βρύση
τοῦ Χατζηπέτρου, ἐξακολουθώντας τὸν δρόμο
γιὰ τὴν Βιστίστα, τὴν περίφημη πρωτεύουσα
τοῦ πλεὶν περίφημου δήμου τοῦ ἐλληνικοῦ
βασιλείου, τοῦ δήμου Κωθωνίων!

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

9

ΕΤΟΖ Α', Τ. 2, 1-4-1907

32 0.32-34

μα του οποίου όλόκληρος ή άνθρωπότης εσφάδαζε, δισεκατομύρια δ' ανθρώπων εθανατώθησαν, χείρα εκδικητού, χείρα 'Ηράκλειον ύψωσεν ουχί ή αιθέριος διάνοια των υπό την λαμπηδόνα της φιλοσοφικής λυχνίας καταυγαζομένων σοφών μας, άλλ' ή εἰρωνία της τύχης, τὸ εἰμαρμένον, τὸ ὁποῖον ἐπεφύλαξε τὴν ζωσπάρωχον ταύτην ἀνακάλυψιν εἰς τοὺς ἀγρίους, εἰς τοὺς μαύρους, εἰς τοὺς σκλάβους τῶν λευκῶν!

Ποσάκις φιλοσοφικαὶ ἰδέαι, βαθυνούσταται καὶ θαυμασταὶ θεωρίαι, παρ' ὅλον τὸ κατὰ συνθήκην ἐπιστημονικὸν σφρίγος, δὲν εἶνε πεπλανημένα, δὲν καταδείκνυνται ὡς ἐπὶ ἄμμου ἰδρυμένα, ὡς ἀνεμῶνι! 'Εξ ἀντιθέτου, ποσάκις ή 'Επιστήμη ἐκπληκτος δὲν ἔλαβε σοφὰ διδάγματα παρὰ τῆς τύχης, φεγγαμένης τὸν λόγον τῆς ἀληθείας διὰ μέσου ἀπαιδεύτων, ἀπολιτίστων ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ἀγρίων ἀνθρώπων!

'Η ἀνακάλυψις τῆς κινίνης, φαρμάκου κυριαρχούντος σήμερον ἐν τῇ θεραπευτικῇ, ἔλαβε χώραν πρὸ 269 ἔτων ὑπὸ τὰς ἐξῆς συνθήκας:

'Η κόμησσα d' El Cinchon, σύζυγος τοῦ 'Αντιβασιλέως τῆς Περουβίας, πάσχουσα δεινῶς ἐξ ἐλαιογενῶν πυρετῶν, ἐθεραπεύθη τῷ 1638 ὑπὸ εἰρηνοδίκου τινὸς τῆς ἐπαρχίας Loxa, συμβουλευσάντος αὐτῇ τὴν χρῆσιν ποιᾶς τινος κόνεως. 'Η κόνις αὕτη προήρχετο ἐκ λειοτριβημένου φλοιοῦ τῆς κίνας, καὶ, ὡς ἀναφέρει ὁ Joseph de Jussieu (1735), ταύτης ἐγένετο χρῆσις κατὰ τῶν ἐλαιογενῶν πυρετῶν τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν 'Ινδῶν χωρικῶν τοῦ χωρίου Malacotos. 'Ο ἰατρός τῆς κομήσεως 'Ιωάν. Δελβέρος, κατανοήσας τὰς ἀντιπυρετικὰς ἰδιότητας τοῦ φλοιοῦ τῆς κίνας, ἀπέστειλε ποσότητά τινα τούτου εἰς 'Ισπανίαν· τῷ δὲ 1640 ή κόμησσα d' El Cinchon, ἐλθοῦσα εἰς Εὐρώπην, ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς ποσότητά τινα ἐκ τῆς κόνεως ταύτης, ἣν διένειμεν εἰς πάσχοντας, ἐξ οὗ καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα κόνις τῆς Κομήσεως. 'Υπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐφέρετο μέχρι τοῦ 1649, ὁπότε οἱ 'Ιησουῖται τῆς Ρώμης, καθαρίσαντες μεγάλην ποσότητα ἐκ ταύτης, συνετέλεσαν πολὺ εἰς τὴν διάδοσιν αὐτῆς, ἐμπεισιτευμένης πρότερον εἰς χεῖρας ὀλίγων καὶ μὴ ἰατρῶν, ἐξ οὗ καὶ ἐπωνομάσθη κόνις τῶν πατέρων ἢ κόνις τῶν 'Ιησουϊτῶν. Τῷ 1660 ή κόνις αὕτη ἐν 'Αγγλίᾳ εἶχε πολλὴν τὴν ὑπόληψιν ὡς φάρμακον, άλλ' ἔνεκα ἀποτυχιῶν τινῶν καὶ διὰ τὸ βαρύτιμον, οὐδεὶς πλέον μετεχειρίζετο ταύτην. 'Η λίτρα ἐτίματο 10 ταλλήρων! 'Εκ τῆς ἀφαιρίας ἀνεσύρθη τὸ ἔτος 1679, ὁπότε ἀνεκηρύχθη ἐπίσημως ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου XIV ὡς σωσίθιον φάρμακον καὶ ἐδόθη εἰς χρῆσιν τοῦ καινοῦ. Εἰς τοῦτο συνετέλεσεν ή ἱκσις αὐτοῦ τούτου τοῦ Βασιλέως, κατατρυχομένου ἐξ ἐπιμόνων διαλειπόντων πυρετῶν, ὑπὸ 'Αγγλοῦ τινὸς ἐμπειρικοῦ ὀνόματι Talbot. 'Ο βασιλεὺς Λουδοβίκος ἐθεραπεύθη δι' εἰνῶδους βάμματος κίνας, ἐξηγόρρασεν δὲ τὸ μυστικὸν τῆς σκευασίας τοῦ φαρμάκου ἀντὶ 48 χιλ. λίρῶν καὶ ἰσοβίου συντάξεως 2 χιλ. λίρῶν ἐτησίως!

'Ὡς πᾶσαι αἱ μεγάλαι ἀνακαλύψεις, οὕτω καὶ ή

προκειμένη σφοδρὸν ὑπέστη πόλεμον ἐκ μέρους ἰατρῶν ἐπιφανῶν, ὡς τοῦ Baglivi, τοῦ Ramazzini, τοῦ Stahl, τοῦ Guy Patin κ. λ. 'Αλλ' αἱ σοφαὶ πραγματεῖαι τοῦ Sydenham, τοῦ Boerhaave, τοῦ Morton καὶ Torti ἴσχυσαν νὰ ἐπιχύσωσιν ἱκανὸν φῶς, καὶ ἔκτοτε ή κινίνη ἔλαβεν ὀριστικῶς θέσιν μεταξὺ τῶν πλέον ἰσχυρῶν θεραπευτικῶν μέσων, οὐδὲν δὲ φάρμακον ἐδέσποσε καὶ θὰ δεσπόσῃ ἐν τῇ θεραπευτικῇ ὅσον αὕτη.

'Η κινίνη, δίδομένη τότε εἰς κόνιν, παρείχε πολλὰ τὰ ἄτοπα, καθότι πρὸς θεραπείαν ἀπλοῦ τινος διαλείποντος ἡπίας μορφῆς ἔδει νὰ δοθῇ ἐκ τῆς κόνεως τῆς κίνας ποσὸν 60 γραμμαρίων, ἀντιπροσωπευόντων ἐν περίπῳ γραμμαρίον θεικῆς κινίνης, ποσὸν δύσληπτον, καθιστῶν δυσχερῆ τὴν πέψιν, προκαλοῦν δ' ἐνίοτε καὶ ἐμέτους. 'Επειδὴ δ' ἐγένετο βραδέως ή ἀπορρόφησις, ή χρῆσις ταύτης ἐδείκνυτο ἀνεπιτήδεις κατὰ τὰς βαρείας ὡς καὶ τὰς ἐπειγούσας ἀνάγκας.

Πάντες οἱ φλοιοὶ τῆς κίνης περιέχουσι τὰ ἐξῆς συστατικά: κινίνη, κυχονίνη καὶ τὰς ἱσομερεῖς τούτων παραλλαγὰς, κινικίνη, κινιδίνη, κυχονικίνη, κυχονιδίνη· ὡς δεῦτερα δὲ στοιχεῖα τὴν κινοβίνη, ὅξέα τινὰ βυρσοειδοειδῆ καὶ ἄλλα.

Τὴν ἀπομόνωσιν τῆς κινίνης μετὰ πολυειδῆς χημικᾶς ἐρεύνας ἐπέτυχον οἱ Pelletier καὶ Caventou τῷ 1820, ἀναδειχθέντες μετὰ τοῦ Laveran, τοῦ ἀνακαλύψαντος τῷ 1880 τὰ μικρόβια τῶν ἐλαιογενῶν πυρετῶν, καὶ τοῦ Ross, ἀνακαλύψαντος τὰ αἷτια τῆς μεταδόσεως αὐτῶν, μέγιστοι εὐεργέται τῆς ἀνθρωπότητος!

'Εν τῇ ὕδρογείῳ 20 ἐργοστάσια κατεργάζονται τοὺς φλοιοὺς τῆς κίνας, παράγοντα ἐτησίως 940000 λίτρας κινίνης.

'Η κινίνη νοθεύεται ἰδιαίτατα διὰ τῆς κυχονίνης καὶ τῆς κινιδίνης, σωμάτων οὐδεμιᾶν ἢ ἀσθενεστάτην θεραπευτικὴν ἐνέργειαν ἐξασκούντων κατὰ τῆς ἐλενοσίας, ἐτι δὲ διὰ τῆς κυχονιδίνης, τοῦ μαρνίου, διαφόρων εἰδῶν σακχάρου, θεικοῦ νατρίου, φωσφορικοῦ ἀσβεστίου, ἱεῖνης, ἱεὺλικοῦ ὀξέος, θεικοῦ ἀσβεστίου καὶ θεικοῦ μαγνησίου, παρὰ δὲ τῶν παντοπωλῶν δι' ἀμύλου καὶ διὰ πάσης λευκῆς κόνεως ἐχούσης τὸ αὐτὸ πρὸς τὴν κινίνην εἰδικὸν βάρος!

Ι. ΚΑΡΔΑΜΑΤΗΣ
Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ πρὸς περιστολὴν
τῶν ἐλσδῶν νόσου Στάδιο

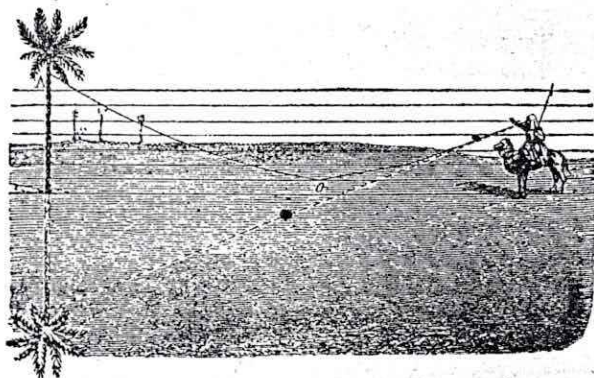
Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Πάντες γνωρίζουσι τὸν κ. Χρῆστοβασίλην ὡς ἀκριβὴ φη πατριώτην, ἐνθουσιώδη ποιητὴν, λογογράφον ὑπέρροχον. Πολὺ ὀλίγοι ὅμως θὰ ἐγνώρισαν αὐτὸν καὶ ὡς ἐμπνευσμένον φυσιοδίτην, ὡς δεινότατον ἐξερευνητὴν τῆς πελάλου 'Ελληνικῆς Φύσεως! Τῆς νέας ταύτης τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρὸς θαυμαστῆς ἰδιότητος εἰς ἡμᾶς ἐπεφύλασσετο ή ἀποκάλυψις! Τὸ παρατηρητικώτατον βλέμμα του, κατὰ τὰς πολλὰς

του περιηγήσεις, συνέλαβε τὴν ἐκτύλιξιν φυσικῶν φαινομένων ὑφίστης σπουδαιότητος, ὡς ἀληθεῖς δ' ἐπιστημονικαὶ ἀνακαλύψεις δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὅσα ἀπὸ τῶν σιγῶν τούτων διὰ τῆς ἀπερίττου του γλώσσης ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευθῶσονται!

Οὕτω πρῶτος ὁ κ. Χρηστοβατίλης ἀνεκάλυψε τὸ περιεργότατον φαινόμενον τοῦ κατοπτρισμοῦ συμβαῖνον καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ! Ὁ κατοπτρισμὸς εἶνε φαινόμενον συνηθέστατον εἰς τὰς θερμὰς χώρας, ἰδίως δὲ εἰς τὰς ἀμμόδεις πεδιάδας τῆς Αἰγύπτου. Ὁ τὰς χώρας ταύτας περιηγούμενος ὑφίσταται ὀπτικήν ἀπάτην, καθ' ἣν ἐκλαμβάνει τὸ ἔδαφος ὡς ἀπέραντον γαληνιαν λίμνην, ἐφ' ἧς μετὰ περισσῆς χάριτος ἀνακλῶνται τὰ περὶ τοπεῖα. Τὸ φαινόμενον τοῦτο, ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων παρητηρηθὲν, ἐξηγεῖται ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ὡς ἐξῆς:

Τὰ στρώματα τοῦ ἀέρος, ἐξ ἐπαφῆς μετὰ τῆς καυστικῆς ἄμμου θερμαίνόμενα, διατίθενται κατὰ τάξιν αὐξούσης πυκνότητος ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω. Φωτεινὴ τις ἐπομένως ἄκτις, ἀφ' ὑψηλοῦ τινος ἀντικειμένου Ἀ πρὸς τὸ ἔδαφος προσπίπτουσα (ἴδε παρατιθεμένην εἰκόνα), διέρχεται διὰ στρωμάτων, τὰ ὁποῖα εἶνε βηθμηδὸν ἀραιότερα καὶ κατὰ συνέπειαν ὀλιγώτερον διαθλαστικά. Διὰ τοῦτο ἡ γωνία τῆς προσπτώσεως ἀπὸ ἐκάστου στρώματος εἰς τὸ ἀμέσως ἐπόμενον αὐξανόμενη, λαμβάνει ἐπὶ τέλους τὴν ὀριζήν τιμὴν. Ἡ φωτεινὴ ἄκτις, ὑφίσταμένη τότε τὴν ὀλικὴν ἀνάκλασιν, ἀνυψοῦται καὶ ἄρχεται ἐκ νέου νὰ διαθλάται,

Τὸ φαινόμενον τοῦ κατοπτρισμοῦ ἐν Αἰγύπτῳ

ἀκολουθοῦσα ὁμοῦ δὸν ἀντίστροφον τῆς ΑΟ καὶ συμμετρικὴν πρὸς αὐτήν, ἄτε ἥδη κινουμένη ἐντὸς στρωμάτων ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον διαθλαστικωτέρων. Τοιοῦτοτρόπως φθάνει ἐπὶ τέλους τὸ φῶς εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ παρατηρητοῦ κατὰ τοιαύτην διεύθυνσιν, ὡς ἐάν προήρχετο ἐκ φωτεινοῦ σημείου κειμένου ὑπὸ τὸ ἔδαφος καὶ συμμετρικοῦ τῷ σημείῳ Α ὡς πρὸς τὸ ἀερώδες στρώμα, ἐφ' οὗ ἐγένετο ἡ ἀνάκλασις καὶ ὁ ὀφθαλμὸς βλέπει τότε ἀνέστραμμένον τὸ εἶδωλον τοῦ φωτοβόλου ἀντικειμένου, ὡς ἐάν τοῦτο εἶχεν ἀνακλασθῇ κατὰ τὸ σημεῖον Ο ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ἡρεμοῦντος ὕδατος.

Η ΜΑΓΕΜΕΝΗ ΛΙΜΝΗ

Ἡ

Ο ΚΑΤΟΠΤΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Εἶταν ἡ πρώτη χρονιά, ποῦ εἶχα πάγει στὴν ἀγαπημένη μου τὴ Θεσσαλία, ποῦ τὴν ἀγάπησα καὶ τὴν ἀγαπῶ σὰ δευτέρῃ μου πατρίδα, καὶ ἡ ἀνάμνησός της πάντα μοῦ σκορπάει μιὰ ἀγάπη καὶ μι' ἄρρητη γλύκα στὴν καρδιά μου.

Εἴμουν—δὲν—εἴμουν δέκα ὀχτῶ χρονῶν, στὴν ἀσυλόγιστη ἐκείνη καὶ χρυσή ἡλικία, ποῦ ὅσα κι' ἂν ξέρη κανεῖς, δὲν ξέρεῖ τίποτε, γιατί τοῦ λείπει τὸ σπουδαιότερο, ἡ πείρα, ποῦ κάνει καὶ τὸν πλειὸ ἀγράμματο σοφὸ στὸ εἶδός του.

Κατοικοῦσα στὸ Μεσολάνι, ἓνα θαυμασιὸ χωριὸ καμπύσιο, μεταξὺ Τρικκάλων καὶ Καρδίτσας, στὴ δεξιά πλευρὰ τοῦ Πηνειοῦ, μία-μιὰμιση ὥρα μακριὰ τῶν Τρικκάλων, ἀναλόγως τοῦ ἀλόγου, ποῦ ἔχει κανεῖς στὴ διάθεσή του. Ἀλλ' ἐγὼ τὸ διάστημα αὐτὸ τῶκανα μισὴ ὥρα, ἢ τὸ πολὺ τρία τέταρτα, διότι, ὅταν καθαλλήκευα τὸν Ψαρῆ μου τὸν πτεροπόδαρο, μὲ κυρίευσεν ὁ ἐνθουσιασμὸς τῆς πηλάλας, κι' ἔτρεχα σὰ μανιωμένο σύννεφο ἀπάνω στὴν πανέμορφη καὶ πλατυχώραφη θεσσαλικὴ πεδιάδα, τόσο ποῦ ὁ κόσμος μ' εἶχε μάθει καὶ μ' ἐγνώριζε ἀπὸ μακριὰ, ἀπὸ τὸ πτερανέμισμα τοῦ ἀλόγου μου, κι' ἂν τύχαινε νὰ μὲ ἰδῇ χωριστὰ ἀπὸ τ' ἄλογό μου, ἢ τ' ἄλογό μου ἀπὸ μένα, δὲ μᾶς γνώριζε οὔτε ἐμένα, οὔτε ἐκεῖνο. Τόση στενὴ προσωπικότητα ἀποτελοῦσαμε ἐγὼ καὶ τ' ἄλογό μου!

Ἀλλ' ἄς μὴ τὸ κρύψω. . . καὶ τ' ἄλογο, ὡς ἄλογο, καὶ ἐγὼ, ὡς καθαλλάρης, εἴμαστε διαλεχτὰ ὑποκείμενα. Ὁ κόσμος δὲν παίνει εἰς ἄδικα.

Μιὰ ὀραία χινοπωριάτικη μέρα, ποῦ ὁ ἥλιος ἔλουζε ὅλη τὴ Θεσσαλία ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη καὶ κανένα σύννεφο δὲ φαίνονταν στὸν κατακάθαρον ἐλληνικὸν οὐρανὸν, προγεύτηκα γρηγορώτερα φόρεσα τ' ἄρματά μου, ὅχι γιὰ τὴν προσωπικὴ μου ἀσφάλεια, ὅσο γιὰ τὸ καμάρι, ποῦ τοὺς εἶχα, —γιατί οἱ κλέστες ἐκείνης τῆς ἐποχῆς δὲν συνήθιζαν νὰ κυνηγοῦν τοὺς ἀνέμους — καθαλλήκεψα τ' ἄλογό μου καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ ἔφτασα στὸν Πηνειό, σ' ἄλλη μιὰ πέρασα τὸ ποτάμι μὲ τὸ λεγόμενο «καράβι», εἶδος πρωτότυπης σχεδιάς, κι' ὅσο νὰ εἰπῶ ἓνα τραγούδι, πέρασα τὴν Ἀη-Κυριακή, ἓνα ὁμορφο χωριὸ ἀριστέα, πλάι στὸν Πηνειό, διάβηκα τὸν Ἀόγκο τοῦ Ἀχμάτ—ἀγα, ἄλλο χωριὸ δεξιά, κι' ἔφτασα στὰ Τρίκαλα!

Εἴμουν σύννεφο; Εἴμουν σφοδρὸς νότος; — Οὔτε τὸ ἓνα, οὔτε τὸ ἄλλο. . . Εἴμουν πηλληκάκι δέκα ὀχτῶ χρονῶν, μ' ἐθνικὸ ἐνθουσιασμὸ στὰ στήθια μου καὶ μὲ φλογερὴ ἀγάπη στὴν καρδιά μου, κι' εἶχα στὴ διάθεσή μου ἄλογο, ποῦ μποροῦσε νὰ ζηλέψη καὶ βασιλεῖς.

Μπαίνοντας στὰ Τρίκαλα, ὅσοι Τούρκοι βρέθηκαν μπροστά μου — κι' εἶταν πολλοὶ Τούρκοι τότε στὸν καιρὸ τῆς Τουρκίας — στάθηκαν καὶ μὲ κίταζαν μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτὸ καὶ θάμαζαν τὸ Ψαρῆ μου, καὶ θάμαζαν κι' ἐμένα, ποῦ εἴμουν τέτοιος καθαλλάρης κι' εἶχα καὶ τέτοιο ἄλογο.

Οἱ Τούρκοι εἶναι καθαλλάρηδες κι' ἀλογολάτρες, γι' αὐτὸ κι' ἀφόντας ἔφυγαν αὐτοὶ ἀπὸ τὴ Θεσσαλία οὔτε ἓνα καλὸ ἄλογο μπορεῖ νὰ ἰδῇ κανεὶς σ' αὐτὴν τὴν πανέμορφη χώρα, ποῦ εἶναι φτιασμένη ἐπίτηδες ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ περπατιέται μὲ τ' ἄλογα, νὰ γεννᾷ καὶ νὰ θρέφῃ ἄλογα, κι' ἄλογα, ποῦ μιὰ φορὰ, στ'

ἀρχαῖα χρόνια, εἶχαν κεφάλι ἀνθρωπινό. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ θεσσαλικὸ ἵππικὸ ἔκανε θαύματα ὡς τὴν Ἰνδία μὲ τὸν μέγαν Ἀλέξαντρο κι' ὡς τὴν Ρώμην μὲ τὸν Πύρρον.

Ξεκαβαλλήκεψα, ἔβαλα τ' ἄλογό μου σ' ἕνα σταῦλο, καὶ βγήκα στὴν ἀγορά. Τελείωσα κἄτι δουλειὲς ποῦ εἶχα, εἶδα τὸν γιάτρο τὸν Ραδινό, τὴν προσωποποίηση τῆς ἐθνικῆς ἰδέας σ' ἐκείνη τὴν ἐποχὴ, τὸν Δημήτρη τὸ Δάσκαλο, τὸν φίλο καὶ συμπατριώτη μου, τὸν κύρ-Ἀναγνώστη, τὸν Γούλα Δάσκαλο, καὶ κἄτι ἄλλους φίλους ἀκόμα, γύρισα στὸ σταῦλο, τράβηξα τὸν ἀγαπημένο μου Ψαρή, καβαλλήκεψα κι' ἔφυγα γιὰ τὸ χωριό.

Ὅταν ἔρχομαι εἴμουν Νότος, τώρα ποῦ ἔφευγα εἴμουν Βορρῆς.

Ὅταν βγήκα ἔξω ἀπὸ τ' ἀμπέλια τὰ τρικκαλινά, τί νὰ ἰδῶ; Θάμα καὶ κακό! Ὅλη ἡ περιφέρεια τοῦ χωριοῦ Ἀη-Κυριακῆς εἶταν πνιγμένη! Εἶχε γίνει μιὰ ὠραία λίμνη! Ἐκανα τὸ σταυρό μου, ἔτριψα τὰ μάτια μου νὰ βεβαιωθῶ, ἂν εἶμαι ξυπνητὸς ἢ κοιμισμένος, ἂν βλέπω ὄνειρο ἢ ἀληθινὰ πράγματα καὶ βεβαιόνομαι, ὅτι βλέπω σωστὰ κι' ἀληθινὰ πράγματα, κι' ὅτι μπροστά μου εἶχα μιὰ λίμνη! Ἀλλὰ πῶς αὐτὴ ἡ λίμνη ἐκεῖ, ποῦ δὲν ὑπῆρχε πρὶν μιὰ ὥρα! Ἡ μόνη καὶ πρόχειρη ἐξήγηση εἶταν, ὅτι ἡ λίμνη αὐτὴ εἶταν ἀποτέλεσμα κάποιας ἐξαφνικῆς πλημμύρας τοῦ Πηνειοῦ, ποῦ ἔρχεται ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὰ σπλάχνα τοῦ Πίνδου.—«Ἐλυωσαν τὰ χιόνια, εἶπα μέσα μου, ἕνεκα τοῦ γλυκοῦ ἡλίου, καὶ κατέβασε ὁ ποταμὸς».

Τί προχειρότερος συλλογισμὸς ἀπ' αὐτὸν καὶ μάλιστα σὲ τέτοια ἡλικία καὶ μὲ τέτοιες γνώσεις καὶ μὲ τέτοια πεῖρα τῶν πραγμάτων!

Στάθηνκα καὶ κύτταξα τὸ ὠραῖο θέαμα καὶ δὲν τὸ χόρταινα! Τί θέαμα!—(Νὰ εἶχα μιὰ βάρκα, ἔλεγα) τί ὠραία ποῦ θὰ ἔλαμνα...),

Τὸ χωριό, ἡ Ἀη-Κυριακῆ, εἶταν πνιγμένο, καθὼς καὶ τὸ παρακείμενο δάσος. Τὰ σπίτια, τὰ δέντρα, τὰ χεντρά ζῶα, κι' οἱ ἀνθρώποι, ποῦ φαίνονταν ἀπὸ μακριά, καθρεφτίζονταν στὰ νερὰ τῆς σχηματισμένης λίμνης, καὶ φαίνονταν ἀντίστροφα μέσα σ' ἐκεῖνον τὸν πλατὺ καθρέφτη. Κύματα δυνατὰ πότε-πότε χόρευαν ἀπᾶν στὴν ὑδάτινη ἐπιφάνεια καὶ τὰ καθρεφτιζόμενα σπίτια, δέντρα, ζῶα, ἀνθρώποι καὶ λοιπὰ συνταράζονταν φοβερά.

Σκέφτηκα, σκέφτηκα τί νὰ κάνω, κι' ἀποφάσισα νὰ γυρίσω στὰ Τρίκκαλα, νὰ ξενυχτήσω ἐκεῖ, μὴ τολμῶντας νὰ τὰ βάλω μ' ἕνα τέτοιο φοβερὸ θεριό, ποῦναι τὸ νερό.

Γύρισα στὰ Τρίκκαλα σὰ νικημένος στρατηγός, χωρὶς ὄρεξη, χωρὶς τρέξιμο, ἔβαλα πάλι τὸ ἄλογο στὸν σταῦλο καὶ ματαβγήκα στὴν ἀγορά, ὅπου εἶδα καμπόσους ἀπὸ τὸ ἴδιο χωριό, τὸ Μεσδάνι, ποῦ τραβοῦσαν ἄλλοι μ' ἄλογα κι' ἄλλοι μὲ ζωντοβόλια γιὰ ἔξω.

—Ποῦ θὰ πάτε;

Τοὺς ρώτησα.

—Στὸ χωριό...

Μοῦ ἀποκρίθηκαν.

—Πῶς θὰ πάτε, (τοὺς εἶπα) ποῦ ἡ Σαλαμπριά (ἔτσι λέγεται ὁ Πηνειὸς ἀπὸ τὸν λαό) ξεχείλισε κι' ἔφτασε ὡς τὴν Ἀη-Κυριακῆ.

—Δὲ μπορεῖ ν'ᾶναι σωστό, ἀφεντικό, αὐτὸ ποῦ λές...

Μοῦ εἶπε ἕνας.

—Πῶς δὲν εἶνε σωστό (τοῦ εἶπα), ἀφοῦ ξεκίνησα γιὰ τὸ χωριό, κι' ἄμα βγήκα ἔξω ἀπὸ τ' ἀμπέλια τὰ τρικκαλινά, εἶδα ὅλη τὴν Ἀη-Κυριακῆ νὰ κολυμπᾷ στὰ νερὰ τῆς πλημμύρας!

Ὁ τόνος, ποῦ πρόφερα αὐτὰ τὰ λόγια, εἶταν τόσο σοβαρός, ὥστε μούδιασαν οἱ ἀνθρώποι κι' ἄρχισαν νὰ πιστεύουν, ὅτι εἶχε πλημμυρίσει ὁ δρόμος, ποῦ θὰ πήγαιναν στὸ χωριό τους, ἦταν ἕνας ἀπ' αὐτοὺς μοῦ εἶπε:

—Μπᾶς, ἀφεντικό, καὶ σὴ γέλαση ἡ Μαγνημένη Λίμνη;

—Ἀ! αὐτὸ θᾶναι!

Εἶπαν κι' ὅλοι οἱ ἄλλοι μ' ἕνα στόμα.

—Τί πράγμα εἶν' αὐτὴ ἡ μαγεμένη λίμνη;

Τοὺς ἠρώτησα.

Τότε ἐκεῖνος, ποῦχε πλείοτερο θάρρος μαζί μου, μοῦ εἶπε:

—Ἡμεῖς τραβούμεν, καβαλλήκα κι' ἡσὺ τ' ἄλουγό σ' καὶ στοῦ δρόμου θὰ σοῦ τ' ἀφηλογήσουμε.

Γύρισα πίσω στὸ σταῦλο, ξανανέβηκα στὸν Ψαρή καὶ λίγο παρὼξ ἀπὸ τὴν πόλιν πρόρτασα τοὺς Μεσδανῖτες, ποῦ πήγαιναν κουβεντιαζόντες.

—Θὰ φᾶμε τὸν κόπο ἄδικα καὶ θὰ γυρίσωμε πίσω...

Τοὺς εἶπα

—Θὰ τοῦ ἰδούμη σὲ λίγο, ἀφεντικό...

Μοῦ ἀποκρίθηκαν.

Τ' ἄλογό μου στενοχωριῶνταν νὰ περπατᾷ μὲ τὸ βῆμα τῶν ἀλόγων τῶν χωρικῶν, κι' ὅλο δάγκανε τὰ χαλινάρια του, κι' ὅλο σήκωνε τὸ κεφάλι του, κι' ἔδρωνε ἀπὸ τὸ θυμὸ του, ποῦ δὲν τ' ἄρνια ἐλεύτερο νὰ φάη σὲ μιὰ στιγμή τὸ διάστημα τῆς ὑδρεπορίας, ποῦχε νὰ κάνῃ ὡς τὸ χωριό, κι' ὅλο φουρμανοῦσε κι' ὅλο φουρμανοῦσε.

Βγήκαμε ἔξω ἀπὸ τ' ἀμπέλια... Κυττάζω πρὸς τὴν Ἀη-Κυριακῆ, ποῦ εἶταν ὁ δρόμος μας, καὶ δὲ βλέπω τίποτε! Ἡ λίμνη εἶχε ξαφανισθῇ καὶ στὴ θέση της χλόιζε τὸ ὠραῖο λειβάδι, καὶ κούρνιαζε ἡσυχο-ἡσυχο τὸ δέντροφυτο κι' ὠραῖο χωριό, ἡ Ἀη-Κυριακῆ!

—Δὴ σοῦ εἶπαμ' ἡμεῖς, ἀφεντικό, πῶς σὴ γέλαση ἡ Μαγνημένη Λίμνη;

Μοῦ εἶπε ἕνας ἀπὸ τοὺς Μεσδανῖτες, ὁ Δημήτρης ὁ Τζουβάρας.

Ἀποσβολώθηκα καὶ λούφαξα, κ' ἐνὶ αὐτὸς ἄρχισε νὰ μοῦ διηγίετο τὴν ἱστορίαν τῆς Μαγεμένης Λίμνης, ἐγὼ ἀπόλυσα τὸν Ψαρή μου κι' ἔγεια καπνὸς ἀπὸ μπροστά τους.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Ο Τελευταίος Κλέφτης κι ο τελευταίος Ντερβέναγας της Θεσσαλίας.

Από τα 1830 ως τα 1860, ένας μόνο Ντερβέναγας ο Αμπάζ-αγάς Αλιώτης κι ένας μόνο Κλέφτης ο Καπετάν-Λιάκος βρίσκονταν στη Θεσσαλία. Πριν από το 1830 και τον καιρό του Αλή-πασσια του Τεπελενιώτη, υπήρχαν πολλοί ονομαστοί Ντερβέναγδες. Ο Βελή Γκέκας, ο Ιουσούφ Αράπτης, που λέει το τραγούδι:

«Δεν είν' ο περσινός καιρός, δεν είν' ο Βελή Γκέκας
Φέτο το λεν Ιουσούφ-Αγά, το λεν Ιουσούφ Αράπη,
Πιάνει τσακίζει γόνατα, πιάνει συντρίβει χέρια,
Τους Κλέφτες τι τους κάναταν.....»

Υπήρχαν και πολλοί ονομαστοί Κλέφτες. Οι Μπαχλαβαίοι, οι Μανταλαίοι, οι Λαζαίοι, οι Νικοτσαράιοι και λοιποί επάνω στη Γούρα, στ' Άγραφα, στον Ασπροπόταμο, στα Χάσια, στον Όλυμπο, κι όσο σκοτώνονταν και σώνονταν με τον καιρό οι Κλέφτες, τόσο λιγώστευαν κι οι Ντερβέναγδες. Έτσι λοιπόν από το 1830 ως το 1860 απόμειναν μόνον ο Αμπάζ-αγάς Αλιώτης, ως Ντερβέναγας κι ο Καπατάν-Λιάκος, ως Κλεφτοκαπετάνος.

Έτρεμε η Τουρκιά της Θεσσαλίας τον Καπετάν-Λιάκο και τρόμαζαν οι Θεσσαλοί ραγιάδες τον Ντερβέναγα Αμπάζ-αγάν Αλιώτη.

Ο Αμπάζ-αγάς Αλιώτης γενικός αρχηγός όλων των κλεφτοδιωκτικών αποσπασμάτων της Θεσσαλίας, υπηρετούσε σαράντα χρόνια ως απλό παλληκάρι, κι ως Ντερβέναγας από δεκαοχτώ χρονών παιδί, και διοικούσε δύναμιν διακοσίων Αλβανών από την φυλή των Λιάπηδων, φημισμένων παλληκαριών με λερές φουστανέλλες, με τελατένια τσαρούχια και σελάχια και με κατάργυρα άρματα και τσιαμπάζια, που έμπαιναν στις αγορές της Λάρισσας και των Τρικκάλων σαν προνομιούχοι και Τούρκοι και Χριστιανοί ζήλευαν τη λεβεντιά τους και τους στολισμούς τους.

Ο Καπετάν Λιάκος, γνήσιος Ολυμπίσσιος, άλλοτε πρωτοπολλήκαρο του Νίκου Τσιάρα, είχε στην αρχηγία του απάνω-κάτω καμιά πεντακοσαριά κλέφτες έναν κι έναν, άλλους στον Όλυμπο, άλλους στα Χάσια κι άλλους στ' Άγραφα, αλλ' ο κόσμος, Τούρκοι και Χριστιανοί, τον λογάριζαν με διακόσια ή τρακόσια παλληκάρια. Τον χειμώνα λημέριαζε στους βάλτους της Καρδίτσας και των Τρικκάλων, έχοντας φίλους ψωμοδότες τους Καραγκούνηδες, και το καλοκαίρι στον Όλυμπο, όπου ψωμίζονταν, κατά τα συνηθισμένα, από τα σαρακατσάνικα και τ' αρβανιτοβλάχικα κονάκια που ξεκαλοκαίριαζαν ολόγυρα στο κλεφταγαπημένο και προβατεχούμενο βουνό.

Δεν περνούσε βδομάδα, το πολύ 15 μέρες, που να μην ακουστούν ντουφέκια πολέμου. Πολεμούσε ο Αμπάζ-αγάς με τον Καπετάν Λιάκο.

Οι Τούρκοι έμπαιναν στα τζαμιά και προσκυνούσαν, παρακαλώντας τον Προφήτη τους να δίνη δύναμι στον Αμπάζ-αγά και μακρυά ζωή και να τους γλυτώση από τον Καπετάν Λιάκο, κι οι Χριστιανοί άνοιγαν την Εκκλησία κι έκαναν λειτουργίες και παρακαλούσαν τον Χριστό να κόβη τις μέρες τους και να τις δίνη στον Καπετάν Λιάκο, τον προστάτη της Χριστιανοσύνης. Κι αληθινά, ο ήσκιος του μεγάλου Κλέφτη σκέπαζε όλην την Θεσσαλία. Κανένας Τούρκος δεν τολμούσε ν' απλώση χέρι απανωθιό σε χριστιανό, γιατί το μάθαινε ο Καπετάν Λιάκος και τον τιμωρούσε με το παραπάνω. Αλλουνού του έκοβε το χέρι, αλλουνού το ποδάρι, αλλουνού τ' αυτί, αλλουνού τη μύτη κι αλλουνού τ' αππαυτά του.

Έκοβε το χέρι εκείνου του Τούρκου που λήστευε Χριστιανό, το ποδάρι εκείνου που πήγαινε να καταδώση κλέφτες, το αυτί εκείνου που κατάγγελλε Χριστιανό, τη μύτη εκείνου που έβριζε την πίστι του Χριστού και τ' αππαυτά εκείνου που κυνηγούσε την

τιμή των Χριστιανών γυναικών. Δεν σκότωνε όμως κανένα Τούρκο παρά μόνον επάνω στον πόλεμο.

Δεν σκοτώνω, έλεγε, τους κακούς Τούρκους. Γιατί ο σκοτωμένος πεθαίνει μια φορά, ενώ αν ζή χωρίς χέρι, ή χωρίς ποδάρι, ή χωρίς αυτί ή χωρίς μύτη ή χωρίς τ' απ' αυτά του, θα πεθαίνει καθεμέρα και θα περιφέρει τη δύναμι και τη δόξα μου ζωντανή από τη μια άκρη της Θεσσαλίας ως την άλλη και θα μαθαίνει κάθε Τούρκο να με τρέμη και να μην πειράζη Χριστιανό.

Έτσι εξακολουθούσαν τα πράματα, όταν μια μέρα ο Καπετάν Λιάκος κατέβηκε στο Πολυδέντρι, χωριό λίγες ώρες μακριά από τη Λάρισα και κόνεψε με καμμιά εικοσαριά παλληκάρια πούχε μαζί του στο σπίτι του προεστού του χωριού, μη υποπτεύοντας κανένα κακό. Το χωριό έσφαξε με χαρά κριάρια, κι' έκανε τις καλλίτερες πηήτες για να φιλέψη τον μεγάλο προστάτη των Χριστιανών, κι' εκεί που θ' άρχιζε το φαγοπότι, δυο ώρες τη νύχτα, να σου ξεπεξεύει κι' ο Αμπάζ-αγάς με καμμιά τριανταριά παλληκάρια στην αυλή του ίδιου προεστού.

Κέρωσαν οι Πολυδεντρίτες από το φόβο τους, μη γνωρίζοντας τί να κάνουν για να σωθούν.

Μή σας μέλει, τους είπε ο Καπετάν Λιάκος. Τον βολεύω εγώ τον Αμπάζ-αγά, μ' ένα καλό ψέμα. Είναι κάτι ψέματα, καλλίτερα από τις αλήθειες.

Και στην στιγμή κατέβηκε στην αυλή μ' όλα του τα παλληκάρια, έχοντας τους λύκους των ντουφεκιών σηκωμένους για πόλεμο.

Έλληνες κι' Αρβανίτες βρέθηκαν αντιμέτωποι στο σκοτάδι.

-Δαδιά!

Φώναξε ο Καπετάν Λιάκος και στη στιγμή ο προεστός κι' άλλοι μαζί βγήκαν μ' ένα κομμάτι δαδί ο καθένας στο χέρι του, που φωτίστηκε όλη η αυλή.

Βλέποντας ο Αμπάζ-αγάς τους Κλέφτες τρόμαξε. Νόμισε ότι σήμανε η τελευταία του στιγμή.

-Μην τρομάζης Αμπάζ-αγά, του είπε ο Καπετάν Λιάκος περίφανα. Δεν σκοτώνει μ' απιστιά ο Καπετάν Λιάκος. Επιθυμούσα πολύ ν' ανταμωθούμε και να γνωριστούμε. Τριάντα χρόνια πολεμούμε παλληκαρίσια συναμεταξύ μας, από παιδιά και ποτέ δεν είδαμε το πρόσωπο ο ένας του άλλου, κι' έβαλα κατασκόπους να μάθω σε ποιο χωριό θα πας εσύ να κονέψης, εγώ πρώτος να σου κάνω ετοιμασία και να σε φιλέψω. Σήμερα το δειλινό μώφεραν την είδηση, ότι θ' αρχόσουν απόψε εδώ, κι' έτρεξα αμέσως και σώκανα με το σπαθί μου την απαιτούμενη ετοιμασία, να φάμε και να πιούμε σαν φίλοι, να ξεχωριστούμε αύριο το πρωί σαν φίλοι, κι' ύστερα ξαναρχίζομε το έργο μας, εγώ σαν Έλληνας κι' εσύ σαν Τούρκος. Αν ευχαριστηθούμε και ξεχωριστούμε αγαπημένοι, καλά, αλλοιώτικα όπου σ' επιτύχω κι' όπου μ' επιτύχεις. Φωτιά στη φωτιά. Αν δεν σου αρέσει αυτό που σου προτείνω, ή φευγάτε ήσυχα ή τραβάτε πρώτοι τ' άρματά σας, κι' εμείς θα σας δεχτούμε με τα δικά μας.

-Δέχομαι, είπε ο Αμπάζ-αγάς να φάμε και να πιούμε σαν φίλοι, να κοιμηθούμε σαν φίλοι, κι' αν ευχαριστηθούμε ξεχωριζόμαστε αύριο σαν φίλοι, αλλοιώτικα ξαναρχίζομε το έργο μας, εμείς σαν Τούρκοι κι' εσείς σαν Έλληνες.

Κι' οι δυο αρχηγοί, αφού έδωσαν πίστη ο ένας στον άλλο, μπέσσα για μπέσσα, μπήκαν στο σπίτι, μ' όλα τους τα παλληκάρια. Έφαγαν, έπιναν, τραγούδησαν, χόρεψαν, κοιμήθηκαν ολονύχτα και το πρωί χαράματα ξεχωρίστηκαν σαν μπιστεμένοι φίλοι. Ο Αμπάζ-αγάς τράβηξε κατά την Ελασσώνα κι' ο Καπετάν Λιάκος κατά τ' Άγραφα, αφού διατάχτηκε το χωριό να μην πηή τίποτα, για να μην μαθευτή η συνάντηση των δύο αντίπαλων αρχηγών.

Από τότε πολλές φορές έπεσε ο Αμπάζ-αγάς στο καρτέρι του Καπετάν Λιάκου, κι' ο Καπετάν Λιάκος στο καρτέρι του Αμπάζ-αγά, αλλά ούτε ο ένας ούτε ο άλλος επάτησαν ποτέ το ψωμί που είχαν φάει στο Πολυδέντρι.

Ντουφεκοβολώνταν καθ' εβδομάδα για τα μάτια του κόσμου, χωρίς να ματώση μύτη κανενός, κι' αποσύρονταν ο καθένας προς το μέρος του. Οι δυο αντίπαλοι εξακολουθούσαν έτσι να σέβωνται και ν' αγαπούν ο ένας τον άλλο. Τόση εμπιστοσύνη απόχτησε ο Αμπάζ-αγάς ανάμεσα στους Τούρκους κι' ο Καπετάν Λιάκος ανάμεσα στους Χριστιανούς, ώστε είχαν γίνει και οι δυο ινδάλματα των ομοεθνών τους, κι' ο Σουλτάν Μετζίτης, αμείβοντας και τους δυο κατά την αξία τους, τον μεν Αμπάζ-αγά έτιμήσε με το παράσημο Μετζιτιέ, το δε κεφάλι του Καπετάν Λιάκου προκήρυξε πεντακόσιες λίρες. Ο Αμπάζ-αγάς όμως στέκονταν στο λόγο του κι' ο Καπετάν Λιάκος βαστούσε στημένη τη σημαία της Ελληνικής Ελευθερίας πάνω στα ηρωικά βουνά της Θεσσαλίας.

Έτσι πέρασαν δέκα χρόνια από τη βραδιά που ανταμώθηκαν ο Καπετάν Λιάκος και ο Αμπάζ-αγάς στο Πολυδέντρι κι' οι Χριστιανοί είχαν τον Κλεφτοκαπετάνιο τους κι' οι Τούρκοι τον Ντερβέναγά τους και ο Καπετάν Λιάκος κι' ο Αμπάζ-αγάς έγιναν τα μεγαλείτερα ονόματα της Θεσσαλίας. Όλοι μιλούσαν γι' αυτούς, κι' ο Ελληνικός λαός της Θεσσαλίας τους εστεφάνωσε και τους δυο με το επόμενο δημοτικό τραγούδι που ακούγονταν καθεμέρα από τον Όλυμπο ως τον Ασπροπόταμο κι' από τ' Άγραφα ως τα Χάσια.

- «Πολλά ντουφέκια ακούγονται κατά τα Ελυμποχώρια,
«Μήνα σε γάμο πέφτουνε μήνα σε πανηγύρι;
- «Ουδέ σε γάμο πέφτουνε κι' ουδέ σε πανηγύρι,
«Ο Λιάκος κάνει πόλεμο με τον Αμπάζ-Αλιώτη,
«Κι' ο Αμπάζ-αγάς του φώναζε `πο μια ψηλή ραχούλα
- «Προσκύνα, Λιάκο την Τουρκιά, προσκύνα τον Σουλτάνο,
«Και να σε κάνω αρματωλό μ' όλα τα παλληκάρια.
- «Όσο είν' ο Λιάκος ζωντανός Τουρκιά δεν προσκυνάει,
«Κι' ελεύτερος θα πολεμάη χειμώνα-καλοκαίρι,
«Το καλοκαίρι στα βουνά, στους κάμπους το χειμώνα».

Ο Καπετάν Λιάκος ήταν το καταφύγιο όλων των Θεσσαλών κι' όσων αναγκάζονταν από την τυραννία να ζωστούν τ' άρματα και να βγούν στα βουνά, κι' ο Αμπάζ-αγάς το αποκούμπι όλων των Λιάπιδων που διψούσαν για χρήματα και για δόξα. Έφευγαν κάθε χρόνο από το μικρό στράτευμα του Αμπάζ-αγά οι γεροντότεροι φορτωμένοι χρήματα από τους μισθούς τους, από τις αρπαγές τους, κι' από τα διάφορα τυχερά τους και γύριζαν στην πατρίδα τους, κι' έρχονταν στη θση τους νεώτεροι κι' αλκιμώτεροι. Τελευταία είχε έρθει κι' ένας ανεψιός του Αμπάζ-αγά ο Χούσος, παλληκάρι πρώτο και λεβέντης ζηλεμένος. Ο Αμπάζ-αγάς πρώτη φορά έβλεπε αυτόν τον ανεψιό του, γιατί όταν είχε φύγει για τελευταία φορά από το χωριό του το Προγονάτι, αυτός ήταν αγέννητος ακόμα.

Μια μέρα ο Αμπάζ-αγάς θα πήγαινε από τη Λάρισα στην Ελασσώνα με καμιά σαρανταριά παλληκάρια του κι' έστειλε μήνυμα στον Καπετάν Λιάκο να κατεβή στον δρόμο και να κάνουν κατά τα συνηθισμένα έναν ψευτοπόλεμο. Ο Καπετάν Λιάκος έτρεξε πρόθυμος ν' αποκριθή στο μήνυμα του φίλου του του Αμπάζ-αγά κι' άρχισε ο ψευτοπόλεμος. Κλέφτες κι' Αρβανίτες έρριχναν ντουφέκια χωρίς μολύβια.

-Να ο Καπετάν Λιάκος .

Είπεν ένας Αρβανίτης στον Χούσο κι' ο Χούσος μη γνωρίζοντας τες συνήθειες που είχαν μεταξύ τους οι Αρβανίτες με τους Κλέφτες, διότι ελησμόνησαν να του ειπούν

πώς έπρεπε να ντουφεκίζη, έρριξε μια ντουφεκιά μ' ένσφαιρη βολή κι' έπεσε ο Λιάκος καταγής νεκρός.

Όταν είδαν οι Κλέφτες σκοτωμένον τον Καπετάνο τους, λύσσαξαν από θυμό και ρίχτηκαν επάνω στους Αρβανίτες να τους πετσοκόψουν με τα σπαθιά στα χέρια, αλλ' ο Αμπάζ-αγάς, τρελλός από τη λύπη του, βγάξει μια φλωροκαπνισμένη πιστόλα του από το χρυσοκεντημένο σελάχι του, και μπάμ! σκοτώνει τον ανεψιό του, ειπόντας του «Παληοζάγαρο. Δεν ήξερα εγώ να σκοτώσω τον Καπετάν Λιάκο κι' επερίμενα νάρθης εσύ από τη Λιαπουριά να μου τον σκοτώσης». Ύστερα γυρίζοντας στους Αρβανίτες τους είπε κλαίγοντας.

- «Τριάντα χρόνια μας έθρεψε αυτός ο Κλέφτης, Θεός σχωρέσ' τον, κι' εμάς και τα σπίτια μας σαν να ήταν πατέρας μας. Τώρα δεν θα έχωμε πλειο ψωμί εδώ πέρα. Το σκοτώσαμε με τα χέρια μας το ψωμί μας. Όποιος θέλει να μείνη εδώ από τώρα κι' ομπρός ας πουλήση τ' άρματά του κι' ας φκιάση δικέλλι και σκαπάνη. Εγώ δεν είμαι άξιος να πιάσω στα γεράματά μου δικέλλι και σκαπάνη. Με τ' άρματά μου έζησα και με τ' άρματά μου θα πεθάνω».

Κι' ενώ έλεγε την τελευταία λέξι, έβγαλε και την άλλη πιστόλα του, επυροβόλησε μέσα στο στόμα του κι' έπεσε πεθαμένος ψηλά από τ' άλογό του.

Τότε οι Κλέφτες ιδόντες ότι ο Καπετάνος τους σκοτώθηκε χωρίς να θέλη ο Αμπάζ-αγάς κι' οι άλλοι Αρβανίτες και ότι ο πιστός Αμπάζ-αγάς εσκοτώσε τον φονηά αν και ανεψιός του, πήραν το κουφάρι του Καπετάν Λιάκου κι' έφυγαν. Το ίδιο έκαναν μυρολογώντας και οι Αρβανίτες.

Από τότε διαλύθηκαν τα κλέφτικα σώματα και τα κλεφτοδιωκτικά αποσπάσματα. Ο Αμπάζ-αγάς ήταν ο τελευταίος Ντερβέναγας κι' ο Καπετάν Λιάκος ο τελευταίος Κλέφτης της Θεσσαλίας.

Γιάννινα 30 Ιουλίου 1916

Χ. Χρηστοβασίλης

Καπετάν Λιάκος
Αμπάζ-αγάς

Η ΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Η ΣΤΟΙΧΕΙΩΜΕΝΗ ΝΥΦΗ

Ήταν θεριστής
μήνας καιόλο-
φεγγαριά.

Αφού δει-
πνήσαμε καλά
— καλά στην
Καρδίτσα ἐγὼ
καὶ ὁ συνάδε-
φός μου Καραν-
τσιᾶς προτιμή-
σαμε νὰ ταξει-

δέψουμε νύχτα γιὰ τὴν Λαζαρίνα καὶ
τοῦτο γιὰ νὰ ἀποφύγωμε καὶ τὴν φοβε-
ρὴ Θεσσαλικὴ ἡμέρα τῆς ἡμέρας καὶ
κάθε κλέφτικο καρτέρι — εἶταν τότε
τὸ ὑστερνὸ καλοκαίρι τῆς Θεσσαλι-
κῆς σκλαβιάς — γιὰτὶ δὲν θὰ μπορού-
σαν νὰ ὑποπτεύσουν οἱ ἀρίφνη-
τοι κλέφτες, ποῦ βρίσκονταν τότε
στὸν Θεσσαλικὸν κάμπο ὅτι ἐμεῖς
καὶ κάθε ἄλλος, σὰν ἐμᾶς ποῦ μετα-
φέραμε χρήματα ἀπὼν αὐτὸ μέρος σ' ἄλ-
λο, εἶταν δυνατὸ νὰ νυχτοπερπατοῦ-
με τὰ μεσάνυχτα καὶ μᾶς περιμέναν
πάντα μέρα.

Θὰ εἶταν ὡς ἑντεκα τῆς νυχτὸς, ὅ-
ταν καβαλληκέψαμε, ἔχοντας μαζῇ
μας καὶ δυὸ ὄπλοφόρους καβαλλά-
ρηδες καὶ πήραμε τὸ δρόμον γιὰ τὸ
Φανάρι. Τότε δὲν ὑπῆρχε ὁ σημε-
ινὸς σιδηρόδρομος. — Μπροστὰ
πήγαιναν οἱ ὄπλοφόροι μας καὶ πί-
σω ἐμεῖς σ' ἀπόστασιν διακοσίων

μέτρων καὶ πλειότερο, ὀπλισμένοι,
ἐννοεῖται καὶ ἐμεῖς σὰν ἀστακοί.

Εἶταν ἓνα φεγγάρι, μιὰ χρυσὴ ὀ-
λοφεγγαριά, πῶλουζε μέ χρυσάφι
καὶ μέ ἡσυχία καὶ σιωπὴ ὅλον τὸν
ἀπέραντον Θεσσαλικὸν καίμπο. Ἡ
καρδιά μου, καρδιά δεκαοχτὼ χρο-
νῶν παιδιοῦ, καὶ ἡ φαντασία μου,
φαντασία μουσόληπτη καὶ ἐρωτεμέ-
νη, πε οὔσαν ὡς τὸν κατάχρυσον
δίσκο τοῦ ὀλόγιου φεγγαριοῦ,
καὶ ἀγνάντευαν ἀπ' ἐκεῖ ψηλὰ τὸν
κόσμο καὶ πλειότερο τὴν πατρίδα
μου τὴν Ἠπειρο ποῦχε στὴν ἀγκα-
λιά της καὶ νανούριζε μητρικὰ τὴν
πρώτη μου ἀγάπη...

Τί γλυκεῖα ποῦναι ἡ ἀγάπη στὴν
νεανικὴ ἡλικία! Γλυκύτερη καὶ ἀ-
πὸ τὴν ροδοζάχαρη τῆς Πόλης, καὶ
ἀπὸ τὸ μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ, καὶ ἀπὸ τὰ
σῦκα τῆς Σμύρνης καὶ ἀπὸ τὰ στα-
φύλια τῆς Ἀττικῆς!

Εκεῖ, ποῦ ζυγώναμε πρὸς τὸ χω-
αῖο Ἰσάρι, ξεδρόμισε δεξιά ὁ συνά-
δερός μου, ἐνῶ οἱ ὄπλοφόροι μας
τραβοῦσαν τὸν ἴσιο δρόμο.

— Γιατὶ λοξοδρομᾷς;

Τὸν ρώτησα.

— Εγὼ δὲν τῶχω σὲ καλὸ νὰ περ-
νῶ ἀπ' αὐτὸ τὸ χωριὸ (μοῦ ἀπῆντη-
σε). Σᾶς περιμένω ἢ νὰ μὲ περιμέ-
νετε πέρα ἀπ' αὐτὸ τὸ χωριὸ. Τὸ σύν-
θημά μας τρεῖς σφυριγματιᾶς καὶ ἄλ-
λες τρεῖς ἢ ἀπάντηση.

Θέλησα νὰ τὸν ἀκολουθήσω κι' ἐγὼ, ἀλλ' εἶχαν ξεμακρύνει πολὺ οἱ ὀπλοφόροι μας κι' ἀναγκάστηκα νὰ τοὺς ἀκολουθήσω καὶ ν' ἀφήσω τὸν συνάδερφό μου νὰ πάη μοναχόστου.

Μπροστὰ στ' ἀλώνια τοῦ χωριοῦ ἤβρα τοὺς ὀπλοφόρους ποὺ μᾶς καρτεροῦσαν, τοὺς εἶπα ὅτι ὁ σύντροφός μας λοξοδρόμησε καὶ πῆγε ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, καὶ τραβήξαμε ὅλοι μαζὶ πρὸς τὸ πηγάδι τοῦ χωριοῦ, ποῦ εἶταν στὴν ἄκρη στ' ἀλώνια, γιὰ νὰ πιούμε νερὸ κι' ἐμεῖς καὶ τὰ ζῶά μας.

Πρὶν φτάσωμε στὸ πηγάδι—εἶμαστε καμμιά εἰκοσιπενταριά μέτρα ἀκόμα μακριὰ—διακρίναμε μέσα στ' ἄπλετο φεγγαρόφωτο μιὰ γυναῖκα νὰ σέρνῃ νερὸ μὲ τὸν σίκλο ἀπὸ μέσα. Φοροῦσε τὴν κατάσπρη νυφιάτικη Θεσσαλικὴ στολὴ μὲ τὴν ἀντρόπρεπη περικεφαλαία, τὴν λεγόμενη «*κουκουμπλιάφα*» καὶ τέσσερες—πέντε ἀρμάδες ἀπὸ μεγάλα ἀργυρὰ νομίσματα στὰ στήθια της καὶ στὴν ὥση της ἀστραφταν στὴ λάμψη τοῦ φεγγαριοῦ. Ἐνῶ λοιπὸν ἐμεῖς προχωρούσαμε πρὸς τὸ πηγάδι καὶ μὲ κάποια γλιγωράδα γιὰ νὰ τὴν προφτάσωμε νὰ μᾶς δώσῃ τὸν σίκλο της νὰ βγάλωμε νερὸ, στὴν στιγμή αὐτὴ ἔβαλε τὴ στάμνα στὸν ξερβιὸν της τὸν ὦμο, πῆρε μὲ τὸ δεξιὸν τῆς χερὶ τὸν σίκλο κι' ἔγινε ἄφαντη μὲς μπροστὰ ἀπὸ τὰ μάτια μας!

Τ' εἶχε γείνει; Ἀνοιξε ἡ γῆ καὶ τὴν κατάπιε! Δὲν εἶταν τίποτε γύρα στὸ πηγάδι· οὔτε δέντρα, οὔτε φράχτες, οὔτε χαντάκια, οὔτε μάντρες οὔτε σπίτια. ποῦ νὰ μπορούσαν νὰ τὴν κρῦψουν.

Μείναμε καὶ οἱ τρεῖς ἀναυδοὶ ἀποβώντας τί νὰ εἶχε γείνει ἡ Νύφη μπροστὰ ἀπὸ τὸ πηγάδι.

— Ἦσκιωμα θὰ εἶταν, ἀφεντικό! Χωρὶς ἄλλο Ἦσκιωμα!

Μοῦ εἶπε ὁ πλειὸ ἡλικιωμένος ἀπὸ τοὺς δυὸ ὀπλοφόρους.

— Ἀληθινὰ Ἦσκιωμα! (Πρόστεσε κι' ὁ ἄλλος ὁ μικρότερος κι' ἔκανε τὸ σταυρό του). Πρώτη φορὰ γλέπω αὐτὸ τὸ θυᾶμα στὴν ζωὴ μου!

— Κι' ἐγὼ (εἶπα) πρώτη φορὰ τὸ βλέπω.

Κι' ἄρχισα νὰ νοιώθω ἕναν σφιχτὸν φόβον μέσα μου.

— Γιὰ κύτταξε ἀφεντικό, (μοῦ εἶπε ὁ πρώτος). ^{ἢ δὲν ἔχει} Τὰ φαντάσματα βγαίνουν τὰ μεσάνυχτα καὶ περπατοῦν ὥς τὸ πρώτο λάλημα τοῦ πρώτου μαύρου πετεινοῦ.

Εβγαλα τὸ ὥρολόγι μου κι' εἶδα ὅτι εἶταν μεσάνυχτα καὶ δέκα λεπτά.

— Μεσάνυχτα! (τοῦ εἶπα) Μεσάνυχτα καὶ λίγα λεπτά περασμένα.

Τότε Ἦσκιωμα εἶταν χωρὶς ἄλλο! Φάντασμα.

Εκείνην τὴν στιγμή, ἕνας χωρικός ἀπὸ τὸ παρακείμενο ἀλῶνι, ἀκούοντας τὰς ὁμιλίας μας, σηκώθηκε ἀπὸ τὸ στῶμα του καὶ ἦρθε κατ' ἐμᾶς.

— Τί τρέχει, πατριῶες; (Μᾶς ρώτησε) Θέλετε τίποτε;

— Τί νὰ θέλωμε; (τοῦ ἀπάντησα) Εἶδαμε αὐτὴ τὴ στιγμή μιὰ νύφη νὰ σέρνῃ νερὸ ἀπὸ τὸ πηγάδι καὶ τὴν χάσαμε μὲς ἀπὸ τὰ μάτια μας! Ἀναλήφτηκε; Ἀνοιξε ἡ Γῆ καὶ τὴν κατάπιε.

Ἐκανε τρεῖς φορές τὸν σταυρό του ὁ χωρικός, χωρὶς νὰ μᾶς ἀπαντήσῃ.

— Τί εἶναι αὐτὸ τὸ μυστήριο;

Τὸν ρώτησα.

— Τί νὰ ναι, (τοῦ ἀπάντησε θλιβερά) ἔινῃ ἡ Νύφη... τοῦ φάντασμα

τ'ς Νύφ'ς.

— Τὸ βλέπετε συχνὰ ἐσεῖς ἐδῶ πέρα :

— Ἀχά, τοῦ γλέπουμη! Βγαίν' οὐλο καὶ τὰ μεσάνυχτα κι' οὐλο καὶ τὲς οὐλοφεγγαριές, Τὴν καϊμέν' τὴν καϊμέν' ! Θεὸς σχωρέσ' τη! Εἶναι ἡμερου ἡσκιωτικό αὐτό. Δὲν ἔχ' καν' κανένα κακὸ ὥς τὰ σήμε-
ρα αὐτὴ σ' ὅσοι τὴν εἶδαν... Μὴν φοβάστη...

— Καὶ τί ξέρετε ἐσεῖς ἐδῶ γι' αὐ-
τὸ τὸ φάντασμα; Θὰ εἶταν βέβαια
χωριανή σας αὐτὴ ἡ Νύφη,...

Τὸν ρώτησα ἀνυπόμονα.

— Ἀχά! χουριανή μας εἶταν (μοῦ
ἀπεκρίθηκε) χουριανή μας εἶταν ἡ
καϊμέν' !

— Ξέρ'ς νὰ μᾶς πῆς τὴν ἱστορία
της :

Τὸν ξαναρώτησα.

— Εἰς ὄρηξιν νὰ κλάψ'ς ; (Μοῦ
εἶπε σὲ λυπητερὸ ὕφος)! Νὰ στήν
ποῦ, ἀφοῦ τοῦ θέλ'ς. Ἀκ'σε τώρα
νὰ τὴν μάθ'ς τὴν ἱστορία, ποῦ
θέλ'ς.

Κι' ἀρχισε νὰ διηγιέται.

— «Μιὰ φουρὰ στοὺν κηρὸ τοῦ
μυριοκατάρατου τοῦ Ἀλῆ πασια,
ποῦ πάγουνη ἀπὸ τοὺν φόβου καὶ
τὸ γαῖμα στῆς φλέβης, πέραση ἀπὸ
τὸ χουριό μας ἡ ἀνιήχριστος ἡ Σοῦφ
Αράπ'ς.

«Τὴν ὦρα, ποῦ πηροῦσεν ἀπ' ἔ-
δου-για, ποῦ στήχουμέστη τώρα,
μιὰ νύφ', ἡ πλειὸν ὤμουρφη νύφ'
τοῦ χουριοῦ μας, εἶταν στοὺ π'γιάδ'
αὐτὸ κι' ἔσυρνε νηρὸ νὰ γιομίσ'
τὴν στάμνα τ'ς ! Μόλ'ς τοὺν εἶδη ἡ
καϊμέν' τοὺν τρουμερὸ τοὺν Ἀρά-
πη πάγουση ἀπὸ τοὺν φόβου τ'ς,
καὶ «μπλούμμι!» ἔπησεν μὲς στοῦ
π'γιάδ' κὴ πνήκη! Οὐκ ἔφ'κη ἡ
ἀγαρηνὸς, πῆγαν ἄλλης γ'ναίχης
στοὺ π'γιάδ' νὰ παρ'ν νηρό, τὴν εἶ-

δαν, ἔσκουζαν κὴ μαζεύκη τοῦ χοι-
ριὸ κὴ τὴν ἔβγαλαν πηθαμέν' κὴ
τὴν εἶπαισαν μὴ μεγάλουν θορήνου.
Ἀπὸ τότε, κά'ε φουρὰ πούνη οὐ-
λουφεγγαριὰ ἔρχητη τὰ μεσάνυχτα
ἡ πνημέν' Νύφ' μὴ τοὺν σικλουτ'ς
κὴ μὴ τὴν στάμνατ'ς κὴ σέρ' νηρὸ
κὴ ὕστερα ξαφανίζητη. Ποῦθ' ἔρχη
τη : Κάνεις δὲν ξέρ' ! Μυστήριον !
Ἄλλ' ὅσοι τὴν εἶδαν δὲν ἔπαθαν τί
ποτης. Δὲν καν' κακὸ ἡ καϊμέν' σὴ
κανέναν ! »

Καὶ τελειόνοντας τὴν θλιβερὴ ἱ-
στορία τοῦ φαντάσματος μᾶς ρώ-
τησε μὲ καλωσύνη.

— Μπᾶς θέλητη νὰ σᾶς βγάλου
νηρὸ νὰ πχήτη;

— «Οχι, εὐχαριστοῦμε.

Τοῦ εἶπαμε, γιὰτὶ ἡ ἐντύπωση τοῦ
φαντάσματος μᾶς εἶχε κόψει τὴν δί-
ψα, καὶ καλονυχτίζοντάς τον, φύ-
γαμε.

Σὲ λίγη ἀπόσταση, πέρα ἀπὸ τὸ
χωριὸ, ἀνταμώσαμε τὸν σύντροφό
μας, ποῦ μᾶς καρτεροῦσε μεσοδρο-
μῆς, κοντὰ στὴν Λοξάδα, ἓνα χωρι-
οῦδάκι κάτω ἀπὸ τὸ Φανάρι. Τρέ-
μαμε ἀπὸ τὸν φόβον μας ἢ ἀπὸ τὴν
ιερότητα τοῦ φαντάσματος, δὲν ξέρω
ποιο ἀπὸ τὰ δυὸ νὰ εἰπῶ, κι' ἐκεῖ-
νος σάν νὰ εἶχε προμαντέψει τὸ πά-
θημά μας, μᾶς ρώτησε μὲ χαιρε-
καλία.

— Πῶς τὰ περάσατε μὲ τὴν Νύ-
φη στὸ πηγάδι ;

Μὴν τὰ ρωτᾶς.

Τοῦ ἀπήντησα.

Τὴν εἶδατε :

— Τὴν εἶδαμε.

— Νὰ, γιὰτὶ δὲν ἀκολούθησα ἐ-
γὼ αὐτὸν τὸν δρόμον. Τὴν εἶχα ἰδεῖ
μιὰ φορὰ τέσσερα - πέντε χρόνια

πρὶν καὶ λίγο ἔλειψε νὰ μοῦ σκάση ἡ
χολὴ ἀπὸ τὸν φόβο μου καὶ νὰ πε-
θάνω...

νὰ περπατᾶω μεσάνυχτα μὲ ὅλο φεῦ-
γαριὰ πειτᾷ πάντα ὀνοῦς μου στὴν
Στοιχειωμένη νύφη τοῦ Θεσσαλι-
κοῦ χωριοῦ.

ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Απὸ τότε κάθε φορὰ ποῦ θὰ τύχη

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ

Α. Ο. Δ. Ο.

Καὶ μία ἄλλη Ἀμερικανικὴ πρῶ-
τοτυπία, ἡ ὁποία ἴσως εἶνε μᾶλλον
συνέχεια τῆς ἑξαγγελθείσης ἀποφά-
σεως τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως ὅ-
πως πωλήσῃ τὸ προνόμιον τῆς δια-
φημίσεως ἐπὶ τῶν γραμματοσήμων
τοῦ Κράτους.

Ο κ. Φλόρεντς Τσέγγφελδ, ὁ πασί-
γνωστος Ἀμερικανὸς ἱμπρεσσάριος
καὶ διευθυντὴς τῶν Ziegfeld Follies
(τοῦ μεγαλειτέρου μουζικ-χόλλ τοῦ
κόσμου) ἐπρότεινεν εἰς τὸν διευθυ-
ντὴν τῶν Ἀμερικανικῶν ταχυδρομείων
νὰ καταβάλῃ τὰς δαπάνας ἐκδόσεως
1 δισεκατομμυρίου γραμματοσήμων
τῶν 20 λεπτῶν, μὲ τὴν φωτογρα-
φίαν τῆς συζύγου του, ἡ ὁποία εἶνε
ἡ διάσημος διὰ τὴν καλλονήν της ἠθο-
ποιὸς Μπίλλη Μπιούρκτ.

Διὰ τὴν διαφήμισιν αὐτὴν τῆς
συζύγου του ὁ κ. Τσέγγφελδ προ-
σφέρει εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν Κυβέρ-
νησιν τὰ 60 ο/ο ἐπὶ τῶν εἰσπραξέων
τοῦ γραμματοσήμου.

Δὲν ἐγνώσθη ἀκόμη ποίαν ἀπάν-
τησιν θὰ δώσῃ ἡ διευθύνσις τῶν
ταχυδρομείων.

☆☆

Τὸ κυμαινόμενον χρέος τῆς Γερ-
μανίας αὐξάνει καθ' ἑκάστην κατὰ

δισεκατομμύρια,

Τῇ 20 Σεπτεμβρίου ἀνῆρχετο εἰς
7 τετρακισεκατομμύρια καὶ 342 τρι-
σεκατομμύρια.

Ἡ Γερμανία θὰ ἰδρῦσῃ νέαν
Τράπεζαν, ἡ ὁποία θὰ φέρῃ τὸν τί-
τλον «Νομισματικὴ».

Ἡ Τράπεζα αὕτη ἡ ὁποία θὰ ἔχῃ
ὡς κεφάλαιον 3.200 «νέα μάρκα»
θὰ ἐκδώσῃ τὸ νέον νόμισμα ὅπερ
σχεδιάζει ἡ κυβέρνησις Στρέζε-
μαν,

Ἡ νέα Τράπεζα θὰ ἐπιβάλλῃ ὑπο-
θήκην 4 ο/ο ἐπὶ τῆς ἐγγείου περιου-
σίας, ὡς συμβολὴν εἰς τὰς θυσίας τῆς
χώρας.

Ἡ Τράπεζα θὰ παρέχῃ ἐπὶ δεκα-
πενταετίαν προκαταβολικῶς εἰς τὸ
Κράτος μὲ τόκον 6 ο/ο,

ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙΟΝ

ΟΔΟΝΤΟΪΑΤΡΕΙΟΝ

ΑΛΕΞ. ΤΑΒΛΑΡΙΔΗΣ

55 Γ' Σεπτεμβρίου (Ισόγειον) 55

Εργασία ἡγγυημένη

Τιμαὶ ἀσυναγώνιστοι.

Κι' ο Γερμανός Νηπιόραφς
 ἡς δευτέρως

Επειδή οὖν ὁ κ. Νικόλαος Παναγιώτης, ὁ κ. Νικόλαος
Παναγιώτης, ὁ κ. Νικόλαος Παναγιώτης, ὁ κ. Νικόλαος Παναγιώτης,
ὁ κ. Νικόλαος Παναγιώτης, ὁ κ. Νικόλαος Παναγιώτης, ὁ κ. Νικόλαος Παναγιώτης,
ὁ κ. Νικόλαος Παναγιώτης, ὁ κ. Νικόλαος Παναγιώτης, ὁ κ. Νικόλαος Παναγιώτης,
ὁ κ. Νικόλαος Παναγιώτης, ὁ κ. Νικόλαος Παναγιώτης, ὁ κ. Νικόλαος Παναγιώτης,
ὁ κ. Νικόλαος Παναγιώτης, ὁ κ. Νικόλαος Παναγιώτης, ὁ κ. Νικόλαος Παναγιώτης,

"Αὐτοῖς τοῖς ἰσχυροῦσι:
 "Λεὶψὲν εἴτε ὁ πρῶτος ναυπός δι' αὐτὸν τὸν Βασιλέα
 "Φέλο τοῖς γὰρ τοσοῦτοι εἵσαι, τοῖς γὰρ τοσοῦτοι ἀρεῖται.
 "Πολλοὶ πομπῆς πόρευον, πολλοὶ συμπόσιοι κέραι,
 "Καὶ κέραι, ὅσοι λαοὺς καὶ οὐρανὸν ἐπορεύοντες
 "Μὲν εἴποι τάδε, μὲν ὅσοι σπουδαίοντα καὶ
 "ὀφειλόντα πρὸς τὸν ναυπὸς αἱ κέραι, ὅσοι γὰρ
 "ὄφειλον μὲν αἱ κεραιναὶ εἶναι, μὲν εἴτε
 "Εἰς τοῖς 1830, ὡς εἰς 1860 εὐφρανόμενοι
 "ὁ Κρατὶς καὶ ὁ Κρατὶς καὶ ὁ Κρατὶς καὶ ὁ Κρατὶς
 "Αὐτοῖς εἴσαι Αὐτοῖς καὶ Αὐτοῖς.

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ
 ὡς ἐπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ
 ὡς ἐπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ
 ὡς ἐπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ

[illegible]

[illegible][illegible]

[illegible]

Byronianus & Apocryphus Lou, Kyphs, Epiphany, No
pud & the original is translated low Steffen.

[illegible][illegible]

hauður ávaxtanna þessu hín óþakkaða þús
 fjöldi þessu ávaxtanna ávaxtanna þessu
 þús fjöldi þessu ávaxtanna þessu

[illegible]

Θ^ς Ἀποστόλ^{ης} εἰς τὸν ἐκκ^λησίαν τοῦτοῦ τοῦ
ἐκκ^λησίαν τοῦ, πᾶσι, ὅταν εἴη ἐκκ^λησίαν, ἐκκ^λησίαν
ἐκκ^λησίαν τοῦ ἐκκ^λησίαν, ἐκκ^λησίαν ἐκκ^λησίαν
ἐκκ^λησίαν τοῦ ἐκκ^λησίαν ἐκκ^λησίαν.

[illegible]

Ἐπειὶ ἀπό τῶν ὁ Θεοῦ τῶν μέγαν τ' αἰνέσω
 ὑπὲρ τοῦ πρώτου τοῦ ἑξῆς τοῦ ἑξῆς ἀγὼς μ' αἶ-
 χιον' ὁ ὑψωμένος. Κεῖνος μ' ἀφ' ὧν ἐξέρχεται
 ὁ σῶντες τὸν ἄνθρωπον.

Μα, αὐτοὶ τίθεν ὁ καθόλου λόγος!

Εἰς τὰς ἐκκλησίας τοῦ Χάρου, καὶ τῶν Χάρων, καὶ
 ὑποφύλων, τοῦ πνεύματος, ἡγουμένης τοῦ Θεοῦ τοῦ
 πατρὸς πάντων, ~~ἐκκλησίας~~ ὑποφύλων τοῦ πνεύματος τοῦ
 πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ
 τοῦ Χάρους τοῦ Θεοῦ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Οταν αὖτεν αἱ Κρήτες συνάξονται τὰς Κεκοσμημένους
αὐτοὺς τὴν ἐξουσίαν, οὐκ ὡς πάλαι καὶ νῦν, ἀλλ' ὡς
ἐνταῦθα τὸν ἄνθρωπον καὶ πᾶσαν τὴν ἐκκλησίαν, οὐκ ὡς
καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς, αὐτὸς ὁ
αὐτὸς ἐξουσίαν, ὡς καὶ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν

Ἡ Στο ιχειωμένη Ἡ ὕψη

Ἦταν θερτῆς καὶ ὁ λος ε γ γαριά....

Ἄφου δει πνήσαμε καλὰ κα λὰ στήν Καρδίτ σα ἐγώ
καὶ ὁ συνάδε ρό ε μου ὁ Καραντζῆς ,προ τιμήσα-
με νά ταξ ε ιὸ ἔφαμε νύχτα γιὰ τὴν Λαζαρίνα,καὶ
τοῦτο γιὰ ν' ἀποφύγωμε τ ῆ ν ροεβρή Θεσσαλινῇ
ζέστη τῆς ἡμέρας καὶ κάθε κλέφτικο καρ τέρι-
εῖταν τότε κό θασερνὸ καλο καίρι τ ῆς Θεσσα-
λινῆς Εκλαβιῶς. γιατί δέν θά μπορούσαν νά φαν-
τασθο ὅν ο ἔ ἀρίφνητοι κλέφτες ,ποῦ βρίσκο ν-
ταν τό τε στ ὁ ν Θεσσαλι κό ν κάρσι ,δ τι ἔ ραϊ
καὶ κάθε ἄλλος σάν ἐμῶς ,πο ὅ μεταφέραμε χρήμα-
τα ἀπό ἓνα μέρος σ' ἄλλο ε ἴταν δυνατό ν νά νυ-
χτοπερπατ ὁ ὕρε νά μεσάνυχτ α,καὶ μᾶς καρ τεροῦ-
σαν πάντα μέρ α.

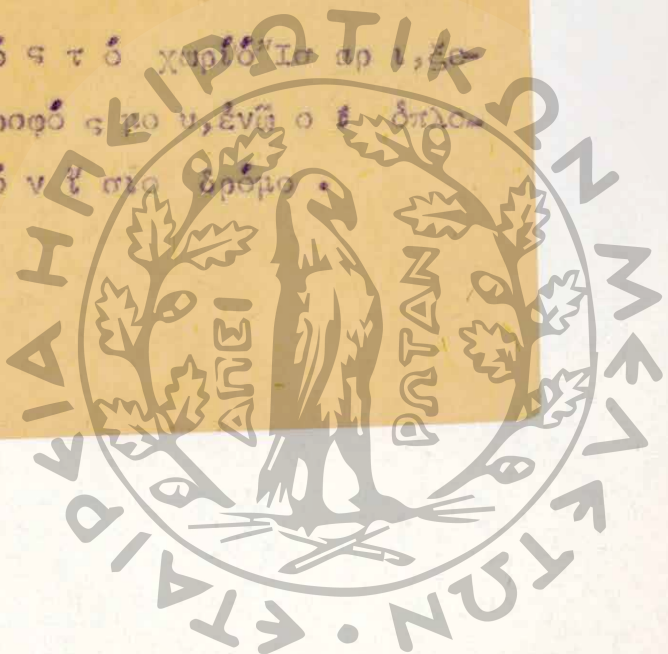
Θά εἴταν δ ε ἔντενα τῆς νυχτός ε, ὅταν καβαλλήκο-
ψαμε ,ἔχο ν τ ας μαζύ μα ε καὶ δύο ὄλοφο κόου
καβαλλάρηδες καὶ πήραμε τ ὁ ν ὄροιο πρό ε τὸ
συνάρι...τότε δέν ὑπῆρχε ὁ σημερινὸς πιθὸν ὄροιο
ρος...ἵερο στ ἂ πῆγαιναν ο ὅ ὄλοφορε ἡμ ῶν καὶ
καὶ πίσω σ' ἀπόστασι διαπ ὁ σ ἴαν μέτρον αἰ ῖ

πλειότερο, σπλισμένο ι έννοεΐται κι' έρεΐς
σάν' αστακό ι.

Ήταν ένα φ εγγάρι , μι'ά χρυσή όλο φεγγαριά, ποΰ
έλουζε μέ χρυσάφι καί μέ ης υ χ ία καί σι ωτή όλο
τόν' άπέραντο θ εσσαλικό κάμ πο. Ή καρδιά μο υ, καί
δι' δαμοχτώ χρ ο νών παιδιο υ, κι' ή φαντασ ία μο υ,
φαντασία μο υσό ληπτη κι' έρω τ ερένη, πετο υσ αν δε
τό ν κατόχρυσο δίσημο το υ δ λό γιομου φεγγαριού
κι' έννάντευ αν από μετ' ψηλί τό ν λό σιο , καί
πλειότερο τήν πα τρίδα μου, τήν Ήπειρο , πο υ χ ε
στήν' αγκαλιά της καί νανούριζε μητ ρικά τήν πρ ώ
τη μο υ' Αγάπη.

Τί γλυκειά παλαιοί καί πο ύνα ι ή' Αγάπη στην νεα
νική ήλικία ! Γλυκύτερη κι' από τήν οδοχαχαρι
της πόλης, κι' από τό μέλι τ ού σμηττο υ, κι' από
τά σσηα της Ήωνίας, κι' από τά σταφύλια της Ατ
τικής!

Ήνεΐ ποΰ ζυ γόνανε πρό σ τ ό χαριό' ία σρι, ξε
δρό μισε δεξι ά δ σύντροφό σ μο υ, ένν ό έ όλο
φό ροι μας τρ εβοσαν τό ν έ σια δρόμο .
-Γιατί λοξόδρο μās;
Τόν ρώτησα.

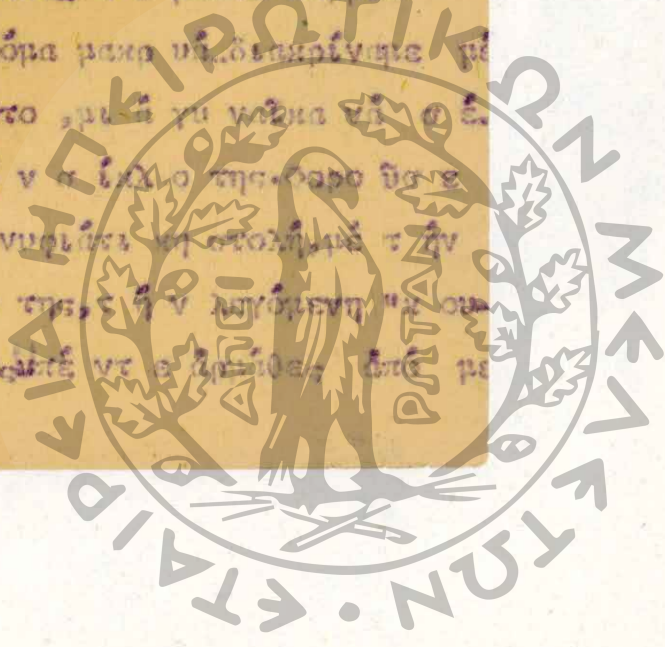

—'Εγώ δέν τίχω δέ καλό νά περνῶ ἀπ'αὐτό τό χω-
ριό..(μοῦ ἀπήντησε). Σῶς περιμένε ἢ νά μέ περιμέ-
νετε κέρ α ἀπ'αὐτό τό χωριό. Τό σ'ὕμνημά μας
τραί, σφουριγιατιέ ε κι'ἔλλαε, τραί ε ἡ ἀπάντηση.

Θέλωσαι νά τόν' αὐλοῦθῃς κι'ἐ γώ, ἀλλ'εἶχ αν. ἔα-
μαιρὺ ναι πολὺ ο ε ὁ πλο ρόρ οί μα, κι'ἀναγ κῆρ θι
κα νά ἀπο λο υ θῇς ο ἐκείνους καί ν'ἀφήσω τό ν συ-
νάδερό μου νά πάη μοναχό ε του .

Περσὲν σ'ἀλόνια το ὅ χωριό ηῦρα τοῦς σιλοφό-
ρου, ποῦ μέε καρ τεροῦσαν, το ὅς ε ἵπα θτι ὁ σ ὅ ν-
τρ οφό ε μα, λοξοδρό μισε καί πήγε ἀπ'τὴν"ἀλλη τὴν
μεριά, καί τραβήξα με βχοι-μαζὺ π ρό ε τό πηγᾶδι
το ὅ χωριό, κα ὅ εἶτ αν στήν ἔ'κρη στ'ἀλόνια, γι ἔ
νά πιόθρε νερό κι'ἔμετε καί τᾶ ἔθα μας.

Ἢ ρίν ὀτῆσαμε σ τό πηγᾶδι.. ο ἔ μαςτε κῆμιά
εἰκοσιπενταριά μέ τρα ἀνόρα μακα υἱόδοκρίναιε μέ
σε στ'ἵθατο φ ε γγαρόφοτο, με ἔ γι νῶμα τᾶ σ ἔ
ρη νερό ἀπὸ μέσα μέ τό ν α ἱχίο της. ὅσο ὅς ε
τὴν κῆτωση θε σαλική νυρίανι ἡ στολή μέ τ ἴν
ἀντρό κρητη περικε φαλαία της, ε ἡ ν λεγόμενη "α ου
κο υητλιόφρ" καί τέσσερεσιν ε ἔμετε, ἀπὸ με

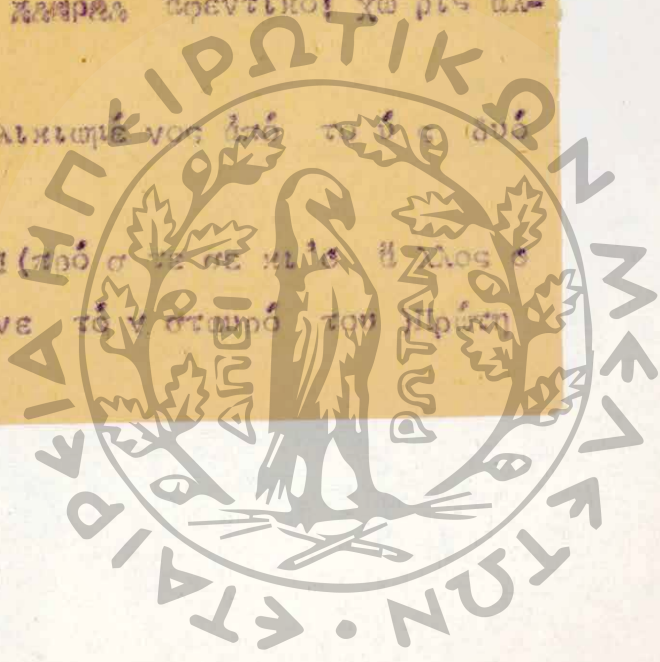
γάλα ἔργυρά νομίσματ' αὐτὰ στήθει αὐτῆς καὶ
 στήν ζωὴν τῆς, ποῦ " αὐτραστὰν στήν λήμει τοῦ
 φεγγαρι οὐ. Ἐνθα, λοιπὸν ν' ἐρεῖς προχωροῦσαμε
 πρός τὸ πηγᾶδι, καὶ μέντοι γρηγοροῦν, γιὰ
 νὰ τὴν προφτάσῃς γὰρ μᾶς δόσῃ τὸν σίκο τῆς
 νὰ βγάλῃς νερό, στὴν στιγμὴ αὐτὴ ἔβαλε τὴν
 στάμνα τῆς στὸν ξερβιδό τῆς τὸν ἄρο, πῆρε μὲ
 τὸ δεξιὸν τῆς χεῖρ τὸν σίκο καὶ ἔβγαλε ἔφραν-
 τη μὲς, μπροστὰ ἀπὸ τὰ μάτια μας!

Τί εἶχε γίνῃ; Ἄνοιξε ἡ γῆ καὶ τὴν κατέ-
 πτε; Δὲν εἶταν τίποτε γύρω στὸ πηγᾶδι, οὐ-
 τε δέντρα, οὐτε φράχτες, οὐτε χαντάκια,
 οὐτε μάντρες οὐτε σπήτια, ποῦ νὰ μ' ἐκπο-
 σαν νὰ τὴν κρύβουν!

Μείνανε καὶ οἱ τρεῖς ἄνθρωποι, ἀπορῶντες τί
 νὰ εἶχε γένῃ ἡ νύφη μπροστὰ ἀπὸ τὸ πηγᾶδι;
 ὡς ἂν εἶταν παρὰ φρενιτοὶ χωρὶς ἄλ-
 λο ἥσυχια.

Ποῦ εἶπε ὁ πλειὸς ἡλικιωμένος ἀπὸ τοὺς αὐτοὺς
 ἐπλοφόρους.

- Ἀλήθεια ἡσυχία! (πρὸς τὴν νεώτερη) ὁ ἄλλος ὁ
 μικρότερος καὶ ἔκανε τὸν σταυρὸν τοῦ Πρωτοῦ

φορά βλ έπω αυτό τό θυάμα στην ζω ή μου!

«κι'έγω(του είπα)πρώτ η φορά τό βλέπω !

Κι'ήρχισα νά νοιώθω έναν φριχτό φόβο μέσα μου .

«Γιά κύ τταζε ,άφε ντι κό (μου είπε ό πρώτος) τί έ-
ρα νάσαι; Λέν κώ^ τά ησιώματα και τά φαντάσματ α
βγαίνο υν από τά με σάνυχτα και περπατούν ώς τ ό
πρώτο λάλημα του πρώτου πετε ινο ύ...

"Εβγαλα τ'όρολόγι μου κ'είδα ότι είταν μεσάνυ-
χτα και δένα λεφτά,

«Μεσάνυχτα! (του είπα)Μεσ άνυχ τα,και λίγα λεφτά πε-
ρασμένα.

«Τό τε ησιώμα είταν χωρίς άλλο !θάντασμα

"Εκείνη τή σ τιγή, ένα, χωρικός από τό παρακεί-
μενο άλόνι ,όκο θοντας τέσ όμιλίες μας σηκώθηκε ά-
πό τό στ ρήμα του κι'ήρθε κοντά μας.

«Τί τρέχει ,πατριώτες; (Μας ρώτησε) θέ λεν ε τί-
ποτε;

«Τί νά θέλωμε ; (Του απή ντησα κι'είδαμε στην τήν
στιγή μιá νύ φη νά σέρνη να ρό από τό κρηγίδι
και τήν χάσασα μέσ από τά πόδια της!...)Α νηή-
φθημε, "ανο ιξε ή γη και τήν κατέλα,

"Ο χωρικός έκανε τόν σταυρό του τρέις τέσσε-

ρες φορές συγκρατούμενα, χωρίς νά μᾶς ἀπαντήσῃ

—Τί εἶναι αὐτό τό μυστήριον ; τόν ρώτησα.

—Τί νᾶναι (μοῦ ἀπήντησε θλιβερά) εἶναι ἡ Νύφη...

Τό φάντασμα τῆς Νύφης.

—Ὅ βλέπετε ἔσεῖς ἐδῶ πέρα συχναί;

—Ἀχ αἰ τοῦ γλέπο ὑμῆ ! βγαίν' οὔλο καί μεσάνυχτα,

κι' οὔλο τίς οὔλο φεγγαριές... ἦν καμμέν, ! τήν

καμμέν' ! Θεός σχωρ' ἐσ' τη ! Θεός σχωρέατ' ! εἶναι

ἡμερου σκιωτικό αὐτῇ... Δέν ἔχει καν' κανένα κα

κό ὥς τά σήμερα σ' ὅσο υἱ τήν εἶδαν... ἡφοῦ

βάστη....

—Καί τί ξέρετε ἔσ' εἶς ἐδῶ (τόν ρώτησα) γι' αὐτό

τό φάντασμα; Ὅτι εἶταν βέβαια χωριανή σας αὐτῇ

ἡ Νύφη...

—Ἀχ αἰ ! χωριανή μας εἶταν (μοῦ ἀποκρίθηκε)

χωριανή μας εἶταν ἡ καμμέν'.

—Ἄνεις νά μοῦ πῇ τήν ἱστορίαν της ;

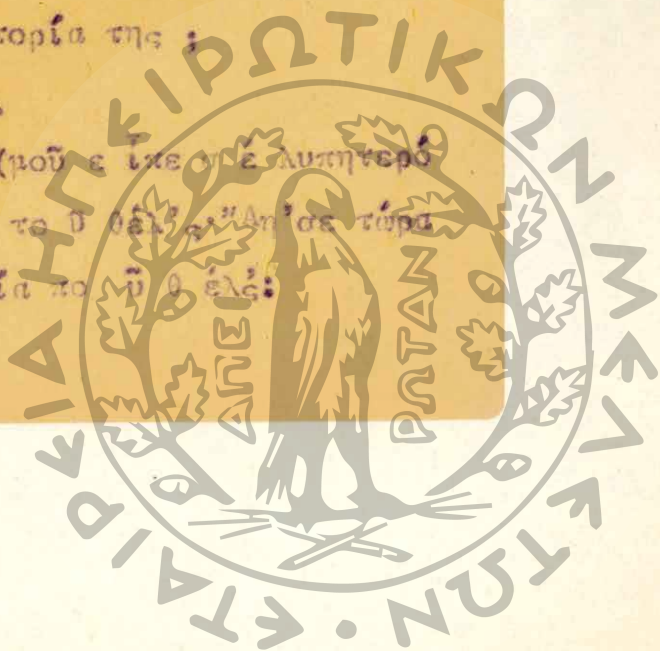
τόν ρώτησα ἀνυπόμονα.

—Ἄχ ὁρεξή νά κλάψ' εἰς ; (μοῦ εἶπε ὡς λυπητερό

ἔπος) Πᾶσθην ποῦ, ἀφοῦ τὸ θελεῖς. Ἀπόσε τώρα

νά τ' ἐπάρθ' εἰς τήν ἱστορίαν ποῦ θελεῖς.

—Ἄρχε νά διηγέται.

φαντάσια τος μᾶς ρώτησε μέ καλωσύνη.
«Μήτ' οὐ θέλεις νά σῆς βγάλου νηρό νά πηδήσει;

«... καὶ ἔσχαριον ὁ ἦμας.

Το ὅτι εἴπαμε, καὶ ἡ καὶ λο νυχτίζο ντ ἄ τον φύγαμε .

Σὲ λίγη ἀπόστασις ἡ ἀνταποθήματα μέ τό ν σὺ ντρο οὐ
φό μας , πο ὅ μᾶς καρτερο ὕσε μ ο σεδρομῆς κο ν.
τά σ τήν λοζάδα. Ἐ ρέμαμε ἀπό τ ὅ ν φό βο μας ἡ ἀπό
τήν ἐαρό τητα τ οῦ φαντάσματος, καὶ ἑκαῖνος σὺν νᾶχ ε
προ μα ντέγει τό πᾶν ἡ μας, μᾶς ο ὅ τ ἦσε.

«Πῶς τὰ περὶ αὐτοῦ μέ τήν ἰδύση στό πηγάδι;

«... εἶδ' αὖτε...

«Μὴ γιαντὶ δέν ἀπο λούθησα αὐτόν τ ὅ ν ὁρόσο

Τὴν εἶδ' α καὶ ἐγὼ μὲς φορὰ καὶ λίγα ἔλειψε νά πεθῇ.
νο ἀπό τὸν φό βο μο υ ι

Ἀπό τό τ ε κάθε φορ ἡ ποῦ τύχη νά περπατᾷ
μεσάνυχτα μ' ὁλοφωγγοῖ ἡ, κατ' ἔσται ὁ νόμος
στήν Στο χειρμένη ἰδύση τῆς Θεσσαλίας.

ἄλλοι

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Η ΣΤΟΙΧΕΙΩΜΕΝΗ ΝΥΦΗ

ΕΙΤΑΝ θερμός και ολοφρεγγαριά...

Άρσος δειπνήσαμε καλὰ-καλὰ στὴν Καρδίτσα ἐγὼ καὶ ὁ συνάδερφός μου, ὁ Καραντζῆς, προτιμήσαμε νὰ ταξιδεύουμε νύχτα γιὰ τὴν Λαζαρίνα, καὶ τοῦτο γιὰ ν' ἀποφύγουμε τὴν φοβερὴ Θεσσαλικὴ ζέστα τῆς ἡμέρας καὶ κάθε κλέφτικο καρτέρι—εἶταν τότε τὸ ὑστερνὸ καλοκαίρι τῆς Θεσσαλικῆς σκληδιάς—γιατί δὲν θὰ μπορούσαν νὰ φαντασθοῦν οἱ ἀρρήτοι κλέφτες, ποὺ βρίσκονταν τότε στὴν Θεσσαλικὴν κάμφο, ὅτι ἐμεῖς καὶ κάθε ἄλλος σὺν ἐμῶς, ποὺ μεταφέραμε χρῆματα ἀπὸ ἓνα μέρος εἰς τὸ ἄλλο, εἶταν δυνατόν νὰ νυχτοπερπατοῦμε τὰ μεσάνυχτα, καὶ μᾶς καρτεροῦσαν πάντα μέρα.

Θὰ εἶταν ὡς ἑντεκα τῆς νυχτὸς, ὅταν καθάλλη-κῆψαμε, ἔχοντας μαζί μας καὶ δύο ὁπλοφόρους καθάλλαρδες, καὶ πήραμε τὸν δρόμο πρὸς τὸ Φανάρι. Τότε δὲν ὑπῆρχε ὁ σημερινὸς σιδηρόδρομος. Μπροστὰ πῆγαιναν οἱ ὁπλοφόροι μας καὶ πίσω, σ' ἀπόσταση διακόσιων μέτρων, καὶ πλειότερο, ἐμεῖς ὠπλισμένοι ἐννοεῖται καὶ ἐμεῖς, σὺν ἀστακοῖ.

Εἶταν ἓνα φεγγάρι, μιὰ χρυσὴ ὁλοφρεγγαριά, ποὺ ἔλουζε μὲ χρυσάφι καὶ μὲ ἡσυχία καὶ σιωπὴ ὅλον τὸν ἀπέραντον Θεσσαλικὸν κάμπο. Ἦ καρδιά μου, καρδιά δεκοχτὶ χρόνων παιδιοῦ, καὶ ἡ φαντασία μου, φαντασία μουσάληπτου καὶ ἐρωτευμένου, πετοῦσαν ὡς τὸν κατάχρυσο δίακο τοῦ ἡλόγιου φεγγαριοῦ, καὶ ἀγνάντευαν ἀπὸ καὶ ψηλὰ τὸν Κόσμο, καὶ πλειότερο τὴν πατρίδα μου τὴν Ἠπειρο. Πούθε στὴν ἀγκυλιά της καὶ νανούριζε μητρι-ν' τὴν πρώτῃ μου Ἀγάπῃ.

Τὴ γλυκεῖα ποῦναί ἡ Ἀγάπῃ στὴν νεανικὴ ἡλι-κία! Γλυκύτερη καὶ ἀπὸ τὴν ροδόχραρον τῆς Πόλης, καὶ ἀπὸ τὸ μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ, καὶ ἀπὸ τὰ σικά της Ἰωνίας καὶ ἀπὸ τὰ σταφύλια τῆς Ἀτ-τικῆς!

Ἦκεῖ ποὺ ζυγόνουμε πρὸς τὸ χωριὸ Ἰσαρι, ξε-δρόμισε δεξιὰ ὁ συντρόφός μου, ἐνῶ οἱ ὁπλοφόροι μας τραβούσαν τὸν ἴδιον δρόμο.

— Γιατί λοξοδρομᾶς τὸν δρόμο;

— Ἐγὼ δὲν τοῦχα σὲ καλὰ νὰ περνῶ ἀπ' αὐτὸ τὸ χωριὸ (μοῦ ἀπήντησε). Σὰς περιμένει ἡ νὰ μὲ περιμένετε πέρα ἀπ' αὐτὸ τὸ χωριὸ. Τὸ σύνθη-μά μας τρεῖς σιουριγματιές, καὶ ἄλλες τρεῖς ἡ ἀπάντησιν.

Θέλησα νὰ τὸν ἀκολουθήσω καὶ ἐγὼ, ἀλλ' εἶ-χαν ξεμακρύνῃ πολλοὶ οἱ ὁπλοφόροι μας καὶ ἀναγκά-

στηκα νὰ ἀκολουθῶμαι ἐκείνους καὶ ν' ἀφήσω τὸν συνάδερφόν μου νὰ πᾶρ μοναχὸς του.

Μπροστὰ σ' ἀλόνια τοῦ χωριοῦ ἦσαν τοὺς ὁπλοφόρους, ποὺ μᾶς καρτεροῦσαν, τοὺς εἶπα ὅτι ὁ σύντροφός μας λοξοδρομᾶ καὶ πῆγε ἀπ' τὴν ἄλλη τὴν μεριά, καὶ τραβήξαμε ὅλοι μαζί πρὸς τὸ πη-γάδι τοῦ χωριοῦ, ποὺ εἶταν στὴν ἄκρη σ' ἀλόνια, γιὰ νὰ πιούμε νερὸ καὶ ἐμεῖς καὶ τὰ ζῶα μας.

Πρὶν φτάσωμε στὸ πηγάδι—εἴμαστε καμμιὰ εικοσιπενταρὶά μέτρα ἀκόμα μακριὰ—διακρίναμε μέσα σ' ἄπλετο φεγγαρόφωτο, μιὰ γυναίκα νὰ σέρνῃ νερὸ ἀπὸ μέσα μὲ τὸν σῖκλό της. Φορούσε τὴν κάτασπρη Θεσσαλικὴ νυφίτικη στολή, μὲ τὴν ἀντρόπρεπη περιεραλῖα της, τὴν λεγόμενη «κουκουμπλιάρα» καὶ τέσσερες-πέντε ἀρμάδες ἀπὸ μεγάλα ἀργυρὰ νομίσματα στὰ στήθια της καὶ στὴν ζώνη της, ποὺ ἀστράφταν στὴν λάμψῃ τοῦ φεγγαριοῦ. Ἐνῶ, λοιπὸν, ἐμεῖς προχωροῦ-σαμε πρὸς τὸ πηγάδι, καὶ μὲ κάποιον γλιγοράδα, γιὰ νὰ τὴν προφτάσωμε νὰ μᾶς δώσῃ τὸν σῖκλό της γιὰ νὰ βγάλουμε νερὸ, στὴν στιγμὴ αὐτῇ, ἔβα-λε τὴν στάμνα της στὴν λεριδιὰ τῆς τὸν ὦμο, πῆρε μὲ τὸ δεξιὸ της χερὶ τὸν σῖκλό καὶ ἔγεινε ἄρπστη μὲς μπροστὰ ἀπὸ τὰ μάτια μας!

Τὴ εἶχε γίνει: Ἀνοιξὴ ἡ γῆ καὶ τὴν κατάπτε; Δὲν εἶταν τίποτε γύρω στὸ πηγάδι, οὔτε δέντρο, οὔτε φράχτης, οὔτε χαντάκια, οὔτε μάντρες, οὔτε σπῆτια, ποὺ νὰ μπορούσαν νὰ τὴν κρύψουν!

Μεῖναμε καὶ οἱ τρεῖς μας ἀνταῖοι, ἀπορώντας τί νὰ εἶχε γίνει ἡ νύφη μπροστὰ ἀπὸ τὸ πηγάδι! — Πάκνωμα θὰ εἶταν, ἀρεντικό! Χωρὶς ἄλλο ἤσκιωμα. Μοῦ εἶπε ὁ πλειὸ ἡλικιωμένος ἀπὸ τοὺς δύο ὁπλοφόρους.

— Ἀληθὴς ἤσκιωμα! (πρότεσε καὶ ὁ ἄλλος ὁ μικρότερός καὶ ἔκανε τὸν σταυρὸ του). Πρώτῃ φορὰ βλέπω αὐτὸ τὸ ὄψμα στὴν ζωὴ μου!

— Καὶ ἐγὼ (τοῦ εἶπα) πρώτη φορὰ τὸ βλέπω! Καὶ ἄρχισα νὰ νοιώθω ἕναν φριχτὸ φόβο μέσα μου.

— Γιὰ κύτταξε, ἀρεντικό, (μοῦ εἶπε ὁ πρώτος) τί ὦρα νάναι; Δὲν πῶς τὰ ἡσκιώματα καὶ τὰ φαντά-σματα βγαίνουν ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα καὶ περπατοῦν ὡς τὸ πρῶτο λάλημα τοῦ πρώτου μαύρου πετεινοῦ.

— Ἐβγάλα τ' ὠρολόγιό μου καὶ εἶδα ὅτι εἶταν με-σάνυχτα καὶ δέκα λεπτὰ.

— Μεσάνυχτα! (τοῦ εἶπα). Μεσάνυχτα, καὶ λίγα λεπτὰ περασμένα.

— Τότε ἤσκιωμα εἶταν χωρὶς ἄλλο! Φάντα-σμα!...

Ἐκείνη τὴν στιγμὴ, ἕνας χωρικός ἀπὸ τὸ παρα-κείμενο ἄλωνα, ἀκούοντας τὰς ὁμιλίας μας, σηκώ-θηκε ἀπὸ τὸ στρώμα του καὶ ἤρθε κοντά μας.

— Τὴ τρέχει, πατριώτες; (μᾶς ρώτησε) θέ-λετε τίποτε;

— Τὴ νὰ θέλωμε; (Τοῦ ἀπάντησα). Εἴδαμε αὐτὴν τὴν στιγμὴ μιὰ νύφη νὰ σέρνῃ νερὸ ἀπὸ τὸ πηγάδι καὶ τὴν χάσαμε μὲς ἀπὸ τὰ μάτια μας!...

Ἀναλήφθηκε! Ἀνοιξὴ ἡ γῆ καὶ τὴν κατάπτε!

Ὁ χωρικός ἔκανε τὸν σταυρὸ του τρεῖς-τέσσα-ρες φορές συγχροτούμενα, χωρὶς νὰ μᾶς ἀπαντήσῃ.

— Τὴ εἶναι αὐτὸ τὸ μυστήριον; (Μὲς ρώτησα).

— Τὴ νάναι (μοῦ ἀπάντησε ὁλιερά). Εἶναι ἡ Νύφη... Τὸ φάντασμα τῆς Νύφης.

— Τὸ βλέπετε ἐσεῖς ἐδῶ-πέρα συχνὰ αὐτὸ τὸ φάντασμα;

— Ἀχ! Τοῦ γλέπουμι! Βγαίν' οὐλο καὶ τὰ μεσάνυχτα, καὶ οὐλο καὶ πὲς ὁλοφρεγγατιές... Τὴν καμμέν', τὴν καμμέν'! Θεὸς σχιμῶσ' τὴ! Θεὸς σχιμῶσ' τὴ! Εἰλη ἡμεροῦ σκιωτικό αὐτῇ... Δὲν ἔχει καν' κανένα κακὸ ὅς τὰ σήμερον σ' ὅσους τὴν εἶδαν... Μὴ φοβᾶσθῃ.

— Καὶ τί ξέρετε ἐσεῖς ἐδῶ (τὸν ρώτησα) γι' αὐτὸ τὸ φάντασμα; Θὰ εἶταν βέβαια χωριανὴ ὥς αὐτὴ ἡ Νύφη...

— Ἀχ! Χωριανὴ μας εἶταν (μοῦ ἀποκρίθη-κε) χωριανὴ μας εἶταν ἡ καμμέν'.

— Ἐρεῖς νὰ μοῦ πῆς τὴν ἱστορίαν της; Τὸν ρώτησα ἀνυπόμονα.

— Ἦχε' ὄρεξιν νὰ κλάψῃς; (μοῦ εἶπε σὲ λυπη-τερό ὕφος) Νὰ σ' τὴν ποῦ, ἀρετὸ τοῦ θέλῃς. Ἀκ' σὲ τώρα νὰ τὴν μᾶθ' τὴν ἱστορίαν, ποῦ θέλῃς;

Καὶ ἄρχισα νὰ διηγίται:

— «Μιὰ φορὰ στὸν κηρὸ τοῦ μυριουκατέρα-του τοῦ Ἀλῆ Πασιᾶ, ποὺ πάγουςε ἀπὸ τὸν φόβου καὶ τοῦ γαίμα ὅτες ἐλέδες, πέρασιν ἀπὸ τοῦ χω-ριό μας ἡ Ἀντίχριστος ἡ Σοῦρ Ἀρά'ς. Τὴν ὥρα, ποὺ περνούσῃ ἀπ' ἔδου-γιὰ, ποὺ στεκόμασθαι τώρα, μιὰ νύφη, ἡ πλειὸ ὠμορφὴ νύφη τοῦ χωριοῦ μας, εἶταν στοῦ π' γιάδ' αὐτῇ, καὶ ἔσυρνε νηρὸ νὰ γεμίσῃ τὴν στάμνα τ'ς. Μόλις τὸν εἶδῃ ἡ καμ-μέν' τὸν τρομέρὸ τὸν Ἀρά' πάγουςε ἀπὸ τὸν φόβου της καὶ ἔμπελόμεν' ἔπεσε μὲς στοῦ π' γιάδ' καὶ πῆχε! Ὄντας ἔφυγῃ ἡ Ἀγαρηνός, τὴν ἔβγαλε τοῦ χωριοῦ ἀπ' τοῦ πηγάδι αὐτοῦ-γιὰ πη-θαμέν' καὶ τὴν ἔθαψῃ μὲ μεγάλ' πουμερὶ. Ἀπὸ τότε καθεὶ φορὰ ποῦναί οὐλοφρεγγατιά, ἔρχηται τὰ μεσάνυχτα ἡ πηνγμέν' Νύφη μὲ τὸν σῖκλό της καὶ μὲ τὴν στάμνα της καὶ σέρ' νηρὸ καὶ ἔφαρ' ἔλ-ται. Ποῦθῃ ἔρχηται; Κανείς δὲν ξέρ'! Ποῦ Πασιᾶν; Κανείς δὲν ξέρ'! Μυστήριον! Ἀλλ' ὅσοι τὴν εἶδαν δὲν ἔχουν πάθει τίποτε. Δὲν καν' κακὸ ἡ καμμέν' σὲ κανέναν!»

Καὶ τελειώνοντας τὴν ὀλιερὴ ἱστορίαν τοῦ φαν-τάσματος μᾶς ρώτησε μὲ καλωσύνη:

— Μπᾶς θέληται νὰ σὰς βγάλω νηρὸ νὰ πῆχῃ;

— Ὅχι! Εὐχάριστοῦμαι! Τοῦ εἴπαμε, καὶ, κλονουχιζοντας τον, φύγαμε.

Σὲ λίγη ἀπόσταση ἀνταμωθήκαμε μὲ τὸν σύν-τροφόν μας, ποὺ μᾶς καρτεροῦσε μεσοδρομῆς κοντά στὴν Λοξάδα. Τρέμαμε ἀπὸ τὸν φόβο μας ἡ ἀπὸ τὴν ἱερότητα τοῦ φαντάσματος, καὶ ἐκείνος, σὺν νάχε προμαρτύνει τὸ πόθημά μας, μᾶς ρώτησε:

— Πῶς τὰ περάσανταν μὲ τὴν Νύφῃ ἐπὶ πη-γάδι;

— Τὴν εἶδαμε... Τοῦ ἀπαντήσαμε...

— Μὰ, γιατί δὲν ἀκολούθησα αὐτὸν τὸν δρό-μο... (Μᾶς εἶπε) Τὴν εἶδα καὶ ἐγὼ μιὰ φορὰ καὶ λίγο εἴλειπε νὰ πεθάνω ἀπὸ τὸν φόβο μου!

Ἀπὸ τότε καθεὶ φορὰ, ποῦ τὴν καὶ περπατῶ μεσάνυχτα μ' ὁλοφρεγγατιά, πετιέται ὁ νοῦς μου στὴν Στοικειωμένη Νύφῃ τῆς Θεσσαλίας καὶ στὰ δεκοχτὶ χρόνια τῆς νεότητός μου.

X. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

TRIOLETS

Ἄν μ' ἀγαποῦσε μιὰ ψυχὴ,
Χρυσὰς βραδείας ποῦ θὰ περνοῦσα!
Ἄμα θὰ ἦτον μοναχὴ
Κοντά της θὰ νὰ ξεγλιστροῦσα.
Λοὐθὲ θὰ μ' ἔκαν' αὐτυχὴ,
Ἐγὼ θὰ νὰ τὴν τραγουδοῦσα...

Ἄν μ' ἀγαποῦσε μιὰ ψυχὴ,
Χρυσὰς βραδείας ποῦ θὰ περνοῦσα!

II

Μέσα σὲ ρόδο χαριπὴ
Μιὰ πεταλούδα φτερουγίζει...
Ὅταν μὲ γλύκα: «Σ' ἀγαπῶ!»
Τὸ στίγμα κίρως φθορῆς,
Καμμιὰ φορὰ...—Τὴ νὰ σὰς πῶ:—
Τοὺς δύο μου στίχους μοῦ θυμίζει,
Μέσα σὲ ρόδο χαριπὴ
Μιὰ πεταλούδα φτερουγίζει.

8 Δεκεμβρίου 1880 ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ
(Ἀπερίσπαστος εἰς τὸν κ. Ἀντ. Φραδαλιν).

Ο ΟΡΘΟΣ ΤΩΝ ΨΥΧΑΝ

Τάστρια τρεμοσβύνουν καὶ ἡ νύχτα εἶναι λίγη
Μὲ φῶς χλωμὸ καὶ ἄριστο οἱ κάμποι ἀντεφύλλουν
Καὶ ἡλόγυρά του, πῶς στρεφῇ τὸ μᾶτι σου ἐσθλόνει
Ἐδῶ κορμιά, ἐκεῖ κορμιά στριμμένα νὰ μαυρίζουν.

Φίλους καὶ ἐχθροὺς ὁ θάνατος σ' ἕνα τραπέζι σμίγει
Ὅπου τ' ἀγρίαια σπάζονται μὲ πείνα τριγυρίζουν
Χαρὰ στον ἥπου γλύτισε, χαρὰ στον πῆχει ρόγες,
Μὰ ὅσους τὸ βῆλε ἐξέσχιζε, κοράκια ξανασχοῦν.

Καὶ ἔκρηνα ὁρῶς ὁ Σαλπιγγὴς πῆδαι ὁ λαομῶνός
Στραγγὴ τῆς γῆς καὶ ἀπαρχὴν ἡ ἀλγίγγα του βγάξει
Ποῦ λὰς τὴν ἴδιον τῆς γαλῆς καὶ ὅχι αὐτῇ—σπαράξει

Μὰ δὲν ξυπνάει ἀπὸ θέρμην κανένας πεθιμένος,
Μὲν τὰ κορμιά φεύγουνε καπαδιστὰ σὰ νάναι
Τὸν ἀνοικτὸν ἡ ψυχὴ ποῦ σὲ οὐράνια πᾶνει.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΕΡΙΠΛΗΝΗΣ

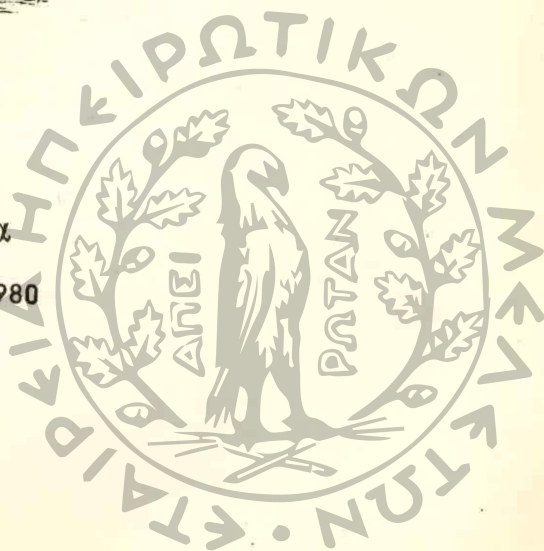
ΔΗΜΗΤΡΗ Β. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΠΑΙΝΟΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΠΑΝΤΑ ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΕΡΓΑ

ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

ΥΠΕΡΧΕΙΛΑ
ΑΘΗΝΑ 1980

ΓΝΩΣΤΑ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΑ

"Θεσσαλικά διηγήματα," του Χρ. Χρηστοβασίλη

ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟ ΤΟΝ Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟ

Ο Θεσσαλός άρραυπητής Δημήτρης Στεργιόπουλος, τιμημένος μέγαλο λογογράφος της Ακαδημίας Αθηνών, έγραψε συνοπτική μελέτη για τὰ τυπωμένα καί ανέκδοτα Θεσσαλικά διηγήματα του άξεχαστου Ηπειρώτη πεζογράφου Χρή

- 1) «Χριστούγεννα στ' Πίντο».
- 2) «Ο καλλικάντζαρος».
- 3) «Ο Σταυρός τών Θεοφανείων».
- 4) «Τό Πάσχα τών κλεφτών».
- 5) «Ο παπα — Θύμιος Μπλακάδας».
- 6) «Ρήγας Φεραίος».
- 7) «Η γέννηση ενός ήρωα (Τού Γεωργίου Καραϊσκάκη)».
- 8) «Η στοιχειωμένη ύψη».
- 9) «Ο γυναικάνδρας».
- 10) «Η μαγεμένη λίμνη».
- 11) «Στά Μετέωρα».
- 12) «Η κυνηγημένη πέρδικα».
- 13) «Τά βαπτίσια».
- 14) «Τό ξενητεμένο μνήμα».

Γιά τήν ένδιαφέρουσα μελέτη του ό κ. Στεργιόπουλος έλαβε ύπόψη του σάν βιβλιογραφικά στοιχεία τή δική του συλλογή από 150 ανέκδοτα έργα του Χρηστοβασίλη, καθώς καί τό βιβλίο του συγγραφέα «Διηγήματα Θεσσαλικά» (έκδοση 1900).

Ο Χρ. Χρηστοβασίλης

στον Χρηστοβασίλη σάν όφιέρωμα στον ξεχωριστό συγγραφέα, 43 χρόνια μετά τόν θάνατό του.

Ο Ηπειρώτης λόγιος έζησε στά Τρίκαλα μιά σχεδόν δεκαετία καί εκεί άρχισε νά γράφει τό βραβευμένο πρωτόλειο διηγήμά του «Ποιμενική Αρχιχρονιά» (1889).

Τά Θεσσαλικά διηγήματα του Χρηστοβασίλη πού άιθολογεί καί σχολιάζει ό κ. Στεργιόπουλος είναι τὰ παρακάτω δεκατέσσερα:

Έφημ. «Η ΘΕΣΣΑΛΙΑ» Βόλου 10/2/1980

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

1. ΤΑ ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Ἡ παρούσα συνοπτική μελέτη τῶν τυπωμένων κι' ἀνέκδοτων Θεσσαλικῶν ἔργων τοῦ ἀείμνηστου Ἡπειρώτη διηγηματογράφου ἀποτελεῖ ἓνα φτωχό ἀφιέρωμα στὸν πολυτάλαντο ἀρχοντα τῆς χώρας τοῦ Πύρρου καί τῆς Λογοτεχνίας μας, 43 χρόνια μετὰ τὸ θάνατό του.

Ὁ Χρῆστος Χρηστοθασίλης ἔζησε, ὅπως σημειώνει ὁ ἴδιος στίς πρῶτες σειρές τῆς «Μαγεμένης λίμνης» του, «στὴν ἀγαπημένη μου Θεσσαλία, πού τὴν ἀγάπησα καί τὴν ἀγαπῶ, σάν δευτέρή μου πατρίδα, γιατί μ' ἔθρεψε στὴν ἀγκαλιά της δέκα πέντε τόσα χρόνια, τὰ καλύτερα χρόνια τῆς ζωῆς μου, τὰ χρυσά μου νειῶτα, φιλοξενάει γιὰ πάντα στὰ σπλάγχνα της τὰ κόκκαλα τῆς πρώτης μου Ἀγάπης καί τὰ κόκκαλα δυὸ παιδιῶν μου, κι' ἡ ἀνάμνηση αὐτῆς τῆς χώρας σκορπάει πάντα στὴν καρδιά μου μίαν ἄρρητη γλύκα, τὴν γλύκα τῆς εὐγνωμοσύνης μου...»

Στὰ Τρίκαλα, λοιπόν, ὁ νεαρός λογοτέχνης Χρηστοθασίλης ἀρχισε γράφοντας τὸ θραβευμένο πρωτόλειο διήγημά του «Ποιμενική Ἀρχιχρονιά» (1889), πού ἄργότερα διορθώθηκε σέ «Ἡ καλλίτερή μου Ἀρχιχρονιά» καί «Ἡ καλύτερή μου Πρωτοχρονιά» (1930) καί πού δὲν ἀναφέρεται ἄμεσα σὸ Θεσσαλικὸ χωρὸ.

Τὰ ἀκόλουθα διηγήματα τοῦ Χρ. Χρηστοθασίλη, ὅσα ἀναλύονται ἐν συντομία, ὑπάρχουν τυπωμένα καί σκόρπια, στὴν ἔκδοση τοῦ Ἀνέστη Κωνσταντινίδη (1900) καί στὴ συλλογὴ τοῦ Δημήτρη Στεργιοπούλου (1980).

Μερικὴ ἀναφορά στὰ καθ' ἡμᾶς τῶν νομῶν Μαγνησίας καί Λάρισας γίνεται, γιὰ νὰ δοθεῖ μίᾳ πληρέστερῃ εἰκόνα τῶν Θεσσαλικῶν διηγημάτων τοπικά.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΟΝ ΠΙΝΤΟ

Τά Χριστουγεννιάτικα διηγήματα τοῦ Χρ. Χρηστοθασίλη διακρίνονται σέ: Χριστουγεννιάτικα διηγήματα τοῦ χωριοῦ, τῆς στάνης, τῆς ξενητειᾶς καί τοῦ βουνοῦ, ὅπως τό τιτλοφορούμενο.

Ἐκεῖνα τά Χριστούγεννα τοῦ 1890, ἡ συντροφιά τοῦ Χρηστοθασίλη-κυνηγοῦ τά ἔκανε στήν ψηλότερη κορφή τῆς Πίνδου, παρέα μέ τούς ἄντρες τοῦ Ἑλληνικοῦ σταθμοῦ τοῦ Ζυγοῦ.

Τό διήγημα γράφτηκε στά Τρίκαλα καί δημοσιεύτηκε στήν ἐφημ. «ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ», σέ δύο συνέχειες (Χριστούγεννα τοῦ 1893). Τότε καί στό δεύτερο φύλλο, συμπεριελήφθηκε κριτική τοῦ ἰδιοκτήτη καί διευθυντοῦ τῆς ἐφημερίδας, τοῦ Βλάσση Γαβριηλίδη, πού ἐπαινοῦσε ὑπερβολικά τή συγγραφή τοῦ συντάκτη του.

(Χρ. Χρηστοθασίλη: Διηγήματα Θεσσαλικά, σελ. 1-32, 1900, Ἀθήνα).

Ο ΚΑΛΗΚΑΝΤΖΑΡΟΣ

Τό βράδυ κάποιας παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, ὅταν ὁ Χρηστοθασίλης ζοῦσε στό χωριό Μεσνάνι, μερικοί κάτοικοι σκάρωσαν ἓνα κακόγουστο παιχνίδι σέ θάρος «ἀγαθοῦ» συγχωριανοῦ τους, ἐνδυναμώνοντας τίς φαντασίες καί τό πιστεύω του στούς καλικάντζαρους (τά καρκαντζέλια).

Διαβάζοντας τοῦτο τό διήγημα, μαθαίνουμε λεπτομερέστατα ποιά ἀποπεμπτικά μεταχειρίζονταν οἱ παλιοί Θεσσαλοί, ὥστε νά φύγουν τά κακά καί πονηρά πνεύματα τοῦ Δωδεκαῆμου.

(Χρ. Χρηστοθασίλη: Διηγήματα Θεσσαλικά, σελ. 53-60, 1900, Ἀθήνα).

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΩΝ ΘΕΟΦΑΝΕΙΩΝ

Στά 1897 – τῶν Φώτων –, ὁ Χρηστοθασίλης λειτουργήθηκε στήν ἐκκλησία τοῦ ἁγ. Ἀχιλλεῖου τῆς Λάρισας καί παρακολούθησε τό ρίψιμο τοῦ σταυροῦ τῶν Θεοφανείων στόν Πηνειό. Ἐκείνη τή χρονιά καί φορά, ὁ σταυρός χάθηκε μέσα στά ποταμίσια νερά καί βαρεῖα στενοχώρια πλάκωσε τίς καρδιές τῶν Λαρινῶν, ἀνάμεικτη μέ φόβο γιά ἐπερχόμενα δεινά, ἐξηγώντας ἔτσι τό κακό «σημάδι» τῆς ἐξαφάνισης τοῦ βαπτισμένου σύμβολου τῆς Πίστης μας.

Πραγματικά. Ἀποκριές ἡ Λάρισα ἔκανε καλές, ὄχι ὅμως καὶ Λαμπρή, γιατί ἀνήμερα τοῦ Πάσχα, ὁ Τοῦρκος μπήκε θριαμβευτῆς στή Θεσσαλική πρωτεύουσα.

Τό διήγημα τοῦ Χρηστοθασίλη θάταν πολύ μονότονο, ἂν δέν τό στόλιζε μιὰ ἀγνή ἱστορία ἀγάπης, πού εἶχε αἶσιο τέλος, ἐναρμονισμένο μέ τήν ἀνεύρεση τοῦ σταυροῦ τῶν Φωτῶν.

(Χρ. Χρηστοθασίλη: Διηγήματα Θεσσαλικά, σελ. 61-74, 1900, Ἀθήνα).

Μποροῦσε νά ἦταν διαφορετική καί συμφέρουσα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἡ ἔκβαση τῶν μαχῶν τοῦ «Μαύρου '97», ὅταν κλήθηκαν ὑπό τὰ ὅπλα ὅλα τὰ λιανοπαῖδια, στενοχωρώντας, μέχρι μαρασμοῦ, τόν ὑπαρκτό Μπαρμπα-Γιώργο τοῦ Καραγκιόζη, πού δέν τόν ἐπεστράτευσε τό περιοδεῦον στά χωριά τοῦ Ἀγρινίου συμβούλιο ἐπιλογῆς ὀπλιτῶν κι' ὅταν ὁ ποιητής Σπῦρος Μатσοῦκας ἔγραφε στιχάκια, ἐνῶ οἱ συνάδελφοί του φαντάροι ἐξελάμβαναν τόν ἴσκιο τους γιά ... Τοῦρκε τσαούση καί σήκωναν ψηλά τὰ χέρια;

Οὔτε ἡ δίκη τοῦ χαρούμενου κι' ἀνέμελου στιχοπλόκου στό στρατοδικεῖο τῆς Λαμίας δέν ἐξέπλυνε τή ντροπή τῶν ὀπλων. Κατάρα στούς χοντροκέφαλους τοῦ Στρατηγεῖου!

ΤΟ ΠΑΣΧΑ ΤΩΝ ΚΛΕΦΤΩΝ

Τά Πασχαλιάτικα διηγήματα τοῦ Χρηστοθασίλη διαιροῦνται σέ: Πασχαλιάτικα τοῦ χωριοῦ, τῆς στάνης, τῆς ξενητεῖας καί σέ ἡρωικά, ὅπως τό παρόν καί τό «Πάσχα Ἡρώων», μέ πρωταγωνιστές τόν καλόγερο Σαμουήλ καί τόν ἀετό τῆς Κλεφτουριάς, τόν Κατσαντώνη.

Παραμονές τῆς προσαρτήσεως τῆς Ἡπειρο – Θεσσαλίας στήν Ἑλλάδα. Ἡ Βερολίνηια Συνθήκη τοῦ 1878 ὥριζε νά μᾶς παραχωρηθοῦν ἡ Ἄρτα, μικρό τμήμα τῆς Ἡπείρου, ἐκτός τῶν Ἰωαννίνων, καί τὰ σκλαβωμένα χῶματα τῆς Θεσσαλίας, πού στέναζαν ἀκόμη κάτω ἀπό τό ἀσκήκτο ποδᾶρι τοῦ Τοῦρκου.

Ὁ Χρηστοθασίλης πέρασε τό Πάσχα στή Μετσοβίτικη πλευρά τοῦ ὄρους Περιστέρι (ὕψόμετρο, 2.295 μ.), δυτικά τοῦ χωριοῦ Χαλίκι τῶν Τρικάλων, ὅπου λημέριαζε ὁ Ἀσπροποταμίτης καπετάν – Καταρραχιάς μέ τὰ παλληκάρια του.

Ἔθιμα τῶν Δυτικο – Θεσσαλῶν Κλεφτῶν: Θεία λειτουργία ἐν ὑπαίθρῳ καί μετάληψη, τό «Χριστός Ἀνέστη – Ἑλλάς Ἀνέστη».

χοροστατούντος ιερέα, σταλμένου από τόν 'Αθέρωφ, τό φιλί της 'Αναστάσεως μεταξύ άντρών, τό "Άγιο Φώς, γιά τό άναμμα της πυρᾶς τοῦ ὀβελία κι' ἡ σειρά τακτοποιήσεως στό τραπέζι της χαρμόσυνης διπλά συνεστίασης τῶν αγωνιστῶν τοῦ βουνοῦ.

Τό διήγημα εἶναι γραμμένο σέ βαθή, ἀπλή καθαρεύουσα.

('Αναγνωστικό τῆς Ε' τάξης τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, ἐκδ. Δημητράκου, σελ. 151 – 154, 1934).

ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΡΑΙΟΣ

Τό ξεκίνημα τοῦ Σπορέα τῆς 'Εθνεγερσίας, τοῦ Ρήγα Φερραίου, δέν ἄφησε ἀσυγκίνητο τόν 'Ηπειρώτη Χρηστοθασίλη, πού θέλησε νά ξαναζωντανέψει, μετά ἀπό 160 ὀλάκερα χρόνια, τίς πρῶτες στιγμές καί στροφές ἑνός πρωτάκουστου παιᾶνα, πού ἀντιβούϊσε, σάν βαρύγδουπη καμπάνα, στά φλογισμένα τόπια τῆς Θεσσαλικῆς γῆς.

Ὁ «καμβάς» τοῦ χρονικοῦ γιά τό Ρήγα Φερραῖο, ὑπό Χρ. Χρηστοθασίλη, ἄρχισε νά κεντᾶται μέ μιά λεπτομέρεια ἀπό τήν ἔναρξη τῆς περιπέτειας τοῦ 'Εθνεγέρτη κι' 'Εθνομάρτυρα ἀπό τό Βελεστίνο, ὅπως περίπου τή διέδωσε ἡ ντόπια προφορική παράδοση τῶν γερόντων Βελεστινιωτῶν καί κατέγραψε, ἀσυγχώρετα μερδεμένη, ὁ Καλαματιανός Νικόλαος Πολίτης.

Ποιητική ἀδεία, ὁ «Ρήγας Φερραῖος» τοῦ Χρηστοθασίλη δέν ἐντάσσεται στό αὐστηρῶς ἱστορικά μελετήματα, ἀλλά ἀποτελεῖ μιά καλογραμμένη μισο-ἀγροτική ἱστοριοῦλα, πού βγαίνει στό φῶς τοῦ ἡλίου καί τοῦ Τύπου ἀπό τά νερά τοῦ ποταμοῦ, ὅπου «ὁ καλοενδεδυμένος νεανίας μέ τό καλαμάρι κρεμασμένο ἀπό τή ζώνη του» ἔρριξε μέσα τόν ἀγγαρεύσαντα αὐτόν Τούρκο.

Ὁ πατέρας μου ὑποστηρίζει πῶς ὁ μνημονευόμενος ὡς «Νταμπιγλιώτικος χεῖμαρρος» δέν εἶναι ἄλλος ἀπό τό καλούμενο Μαχαλιόρεμμα, τό ρέον ἀκόμη καί σήμερα ἀνάμεσα Χλόη (Κόνιαρι) καί Βελεστίνο.

Ὅσον ἀφορᾷ – γιά νά ἐπεκταθοῦμε – τήν καταγωγή τοῦ Ρήγα, πρέπει νά ἦταν ἡ Περιβολιώτης θλάχος ἢ θλάχος, ἀνήκων σέ θλάχικη φυλή, πού μιλοῦσε καί τά 'Ελληνικά, ἐγγράμματος, θρησκός καί πατριώτης.

(Χρ. Χρηστοθασίλη: «'Εθνικόν 'Ημερολόγιον», ἐκδ. Κ.Φ. Σκόκου, τοῦ ἔτους 1907, σελ. 274-277. 'Επίσης, ὁ «Ρήγας Φερραῖος» τοῦ λογοτέχνη μας, ἀνυπόγραφος, στό περιοδικό «Μπουκέτο», ἔτος Ζ', τεῦχος 316, σελ. 400-401, τῆς 24.4.1930).

Ο ΠΑΠΑ – ΘΥΜΙΟΣ ΜΠΛΑΧΑΒΑΣ

Τό σενάριο τοῦ Χρηστοθασίλη:

«1760, στό χωριό Μπλαχάβα τῶν Χασιῶν, ξεψυχάει τό ἀχαμνὸ δῖχρονο καπετανόπουλο, ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς γιουῦς τοῦ καπετάν – Μπλαχάβα.

Ἀνήμπορες ἀποδείχτηκαν οἱ Τρικαλινές μάγισσες, γητεύ- τρες καὶ κάθε πραχτική βοτανοθεραπεία τῆς γιαιτρείας τοῦ μι- κροῦ. Κερομπουλωμένα καὶ τ' αὐτιά τῶν ἀγίων, ὅπου τό ἔταξαν.

Κάποιος καλόγερος τῆς Μονῆς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σω- τήρος τῶν Μετεώρων, τῆς μεγαλύτερης καὶ πλουσιώτερης μονῆς τῆς παράξενης Θεϊκῆς πολιτείας τῶν θράχων, ξεπεζεύει στόν αὐλόγυρο τῆς καλπάζουσας θανῆς καὶ συμβουλεύει τή μάννα τοῦ παιδιοῦ, νά τό ντύσει παπαδάκι καὶ νά τό κρατήσει κοντά της, μέχρι τά δεκαοχτώ του.

Τό καπετανόπουλο σώζεται, ἐνηλικιώνεται, παντρεύεται καὶ χειροτονεῖται παπάς, ὁ καλύτερος παπάς ἓνα γῦρο στά Χάσια.

Μετά ἀπό χρόνια, ὁ καπετάνιος – πατέρας του δολοφονεῖται, ἀποσχηματίζεται ἐθελοντικά, συνάζει τά σκορπισμένα παλληκά- ρια τοῦ καπετανάτου καὶ τρομοκρατεῖ σκοτώνοντας χιλιάδες Τούρκων κι' Ἀρβανιτῶν στή Θεσσαλο-Μακεδονία κι' Ἡπειρο.

Στήν Ἡπειρώτικη μνήμη κι' ἄρθρωση τ' ὄνομα τοῦ Ντελῆ παπά-Θυμίου Βλαχάβα, ποῦταν

ἀπό μικρός στά γράμματα,
μικρός στά πινακίδια,

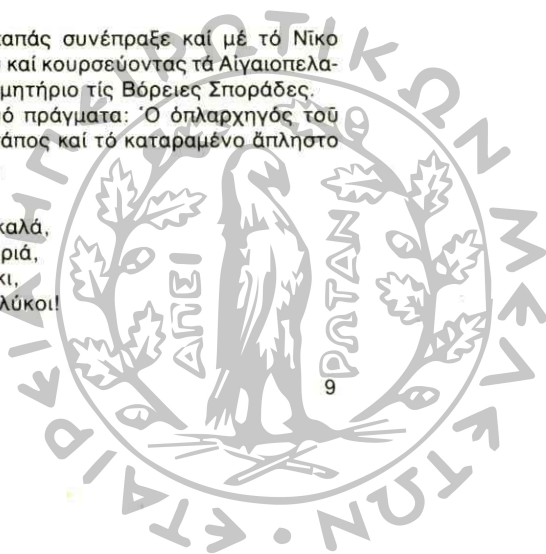
ἀποτυπώθηκε καὶ προφέρθηκε Μ π λ α χ ά β α ς ».

(«Μικρασιατικόν Ἡμερολόγιον», ἐκδ. Ἑλένης Σβορώνου, τοῦ ἔτους 1914, σελ. 215-219, Σάμος. Ἐπίσης, «Ἡμερολόγιον τοῦ περιοδικοῦ «Μπουκέτο», (Βλαχάβας), τοῦ ἔτους 1931, σελ. 31-32).

Ὁ Βλαχολειθαδοχωρίτης καπετάνιος – παπάς συνέπραξε καὶ μέ τό Νίκο Τσάρα, παίρνοντας τό βαθμό τοῦ ὑποναύρχου καὶ κουρσεύοντας τά Αἰγαίοπελα- γίτικα παράλια τῆς Κεντρικῆς Ἑλλάδος, μέ ὀρμητήριο τίς Βόρειες Σποράδες.

Γιά τό χαμό τοῦ Βλαχάβα ἄς ὀψονται δυό πράγματα: Ὁ ὀπλαρχηγός τοῦ Μετσόβου καπετάν-Γιάννης Δεληγιάννης ἢ Τσάπος καὶ τό καταραμένο ἀπληστό τετράστιχο τῶν προσκυνημένων καπεταναίων,

Τοῦρκοι, γιά κάμετε καλά,
γιατί σᾶς καίμε τά χωριά,
γλήγορα τ' ἄρματωλίκι,
γιατ' ἐρχόμαστε σάν λύκοι!

Κρίμα. Πάνε χαμένα, ή εξέγερση του παπά, από τό θουνό Σιάпка, ό πιστός μοναχός Δημήτριος, πού άγωνίστηκε μέ τό σταυρό καί τό γιαταγάνι, έπесαν άμέτρητα κορμιά, κοντά στήν Καλαμπάκα, καί, τό κυριώτερο, ξαναχάθηκε κάθε άμυδρή έλπίδα ξεσηκωμού.

Ό Άλή Πασσάς διεμέλισε οίκτρα τόν Άρβανιτόβλαχο ίερωμένο έπαναστάτη κι' έχτισε ζωντανό τόν συναγωνιστή του! Τό μαρτύριό τους περιέγραψε ό παρεπιδημών στά Γιάννενα Πουκεβίλ κι' ύμνησε ό Άριστοτέλης Βαλαωρίτης.

Τί έμεινε γιά ανάμνηση του θεϊκής καταγωγής ζουρλόπαπα καί του άγώνα του; Ένα άγαλμα, σμιλευμένο από τό Νίκο Καταφυγιώτη, πού στήθηκε στήν πλατεία τών Τρικάλων, κι' ένα τραγούδι...

ΛΑΟΓΡΑΦΟΙ, ΑΣΧΟΛΗΘΕΝΤΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΗΡΩΑ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟ-ΒΑΣΙΛΗ.

1) Δημήτριος Λουκόπουλος: «Άπό ένα κώδικα διαλυμένου μοναστηριού του Όλύμπου», στό «Έμερολόγιον τής Μεγάλης Έλλάδος», έκδ. Ι. Σιδέρη, του έτους 1936, σελ. 193-194, καί

2) Άλέκος Χατζηγάκης: «Ίστορικά τ' Άστροποτάμου Πίνδου», έκδ. Α. Μαυρίδη, σελ. 262-266, 1961.

Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΕΝΟΣ ΗΡΩΑ (ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ)

Έη καλόγνωμη πέννα του Χρ. Χρηστοβασίλη ώραιοποίησε τήν παράνομη στά κοινωνικώς κρατούντα γέννηση του κατοπινού αρχιστράτηγου Γεωργίου Καραϊσκάκη, άφου πίστευσε κι' έπεξεργάστηκε μέ λογοτεχνική μαεστρία τήν έκδοχή του Διονυσίου Σουρμελή, πού, μόνο αυτός, πληροφόρησε – ίσως μέ άληθοφάνεια – ποιο πέπλο τής ντροπής έπρεπε νά μήν ξεσκεπάσει, γιά νά δικαιώσει τήν «άτιμασμένη» μάννα του ήρωα του '21:

«Πατέρας τής μάννας του Γ. Καραϊσκάκη ύπήρξε ό άρματωλός του Ραντοβζιού (Ροδοβυζίου τής Άρτας) καπετάν – Δήμο Μπλακιās (Πλακιās), πού κατοικούσε στή Σκουληκαριά. Ός «άπατεώνας, πού ξεγέλασε κι' άντρόπιασε τήν έμμορφη 20χρονη δυχατέρα του», φέρεται ό Φώτος, τό πρωτοπαλλήκαρο του Άρτινού όπλαρχηγού, συνομίληκος τής έρωτευμένης Γκόλφως.

Μιά μέρα, ένw ή κοπέλλα διήνυε τόν πέμπτο μήνα τής έγκυμοσύνης της, αναγκάστηκε νά τά μαρτυρήσει όλα στή μάννα της, πώς δηλ. ήταν «βαρεμένη» κι' από ποιόν, Φοβούμενες κι' οι δύο τήν ήθική κατακραυγή τών συγχωριανών καί, πιο πολύ, τή δίκαιη όργή του πολέμαρχου καί τρομερού κύρη του σπιτιού τους, κατέφυγαν στό μοναστήρι του άη Γιώργη, πού θρήσκειται επάνw από τό Μαυρομμάτι τών Άγράφων.

Πίσω, καπετάνιος καί πρωτοπαλλήκαρο, όπλισμένοι, ό πρώτος μέ τά άσημοκούμπουρα καί τή γιαταγάνα του, φορώντας «τό πόσι του γυναίκεια» (δηλωτικό άτιμίας) κι' ό δεύτερος, ικέτης, κρατώντας ίσα μέ τό τέλος παθητική άμυνα καί ζητώντας συγχώρεση γιά τό κακό, πού προξένησε στήν τιμή τής Γκόλφως καί τήν υπόληψη του χωριού – έγκλήματα καθοσιώσεως κάθε τοτινού έρωτευμένου!

Οί ίδιοι καί τό χῶμα βάφτηκαν μέ αίμα...

Στό μοναστήρι εκείνο, γεννήθηκε, στίς 22 του Μάη του 1782, ό μαυριδερός καρπός τής αγάπης, ό Γεώργιος Καραϊσκάκης, ό Γυιός τής Καλογριάς, κι' έπεςσε στίς 29 του Άπρίλη του 1827».

(Γιάννη Ψυχάρη: Διαγωνισμός του 1901 γιά τή γλώσσα. Ό Κολλάρος τύπωσε τά βραβευμένα διηγήματα καί του Χρηστοθασίλη, 1902, σελ. 17-25. Περιοδικά: «Νέα Έστία», έτος Α', τεύχος 4, σελ. 208-211, τής 1.6.1927 καί «Μπουκέτο», έτος Ε', τεύχος 213, σελ. 486-487, τής 3.5.1928. Λοιπή βιβλιογραφία: Λεύκωμα επί τή Έκατονταετηρίδι του Στρατάρχου Γ. Καραϊσκάκη, 1827-1927, τύποις Γ. Θεοτοκάτου, σύνολο σελίδων 167, Άθήνα).

Όλόκληρη ή Ρούμελη θρήνισε τό Στρατηγό κι' ένας Κουλουριώτης του ψάλλει τακτικά τήν όφειλόμενη έπιμνημόσυνη λειτουργία, μέσω των έρτζιανών:

Παρασκευή ξημέρωμα,
– Καραϊσκάκη μου –
μήν είχε ξημερώσει,
– Καραϊσκάκη μου –
πού ρίξαν καί σέ λάβωσαν,
– Καραϊσκάκη μου –
στή μάχη του Φαλήρου...

Κατά τήν περσινή λαογραφική ανά τή Δυτική Θεσσαλία περιοδεία μου, διάβασα σέ κάποιο κακέτυπο τής Μητροπόλεως Τρίκκης καί Σταγών, νά ζητείται ή εισφορά των πιστών, «ύπέρ τής μονής του άγ. Γεωργίου» του Καραϊσκάκη.

25, 26, καί 27 κάθε Μάη, τελούνται τά «Καραϊσκάκεια», τόσο στή σπηλιά κοντά στό μοναστήρι, όπου γεννήθηκε ό ήρωας τής Έθνικής Έξέγερσης καί του Χρηστοθασίλη, όσο καί στό χωριό Μαυρομάτι τής Καρδίτσας, καθώς έπίσης καί στήν πρωτεύουσα του νομού, μέ ποικίλες λαογραφικές καί πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Ο ΓΥΝΑΙΚΑΝΔΡΑΣ

Βαθειά έντύπωση προκάλεσε στό Χρηστοθασίλη ή περίπτωση τής 60χρονης Μαρίας, πού δέν τήν έλεγαν έτσι, ούτε φορούσε τά караγκούνικα: Τή φώναζαν ... Μάρκο καί σάν τέτοιος άντρώ φερνε, πολεμούσε παλληκαρία, έμοιαζε στό πρόσωπο μέ σπανό

άντρα, άντροκουβέντιαζε διπλά, ήταν έγγεγραμμένη στά δημοτολογία ... άρρένων, έχοντας δικαίωμα ψήφου – προνόμιο κι' υποχρέωση τών τότε σερνικών μόνο – και ύπηρεε υποψήφιος (άρσ. γέν.) δημοτικός σύμβουλος τών Γόμφων!

Όταν τή θυμήθηκε ό έκπληκτος Ήπειρώτης χιουμορίστας λογογράφος μας, αυτή «έλυνε κι' έδενε», ως πρόεδρος τής κοινότητας Βρόστιανης (σημερινής, Άμυγδαλής τής Καρδίτσας).

Σύντομο βιογραφικό σημείωμα τής παράξενης άντρογύναικας ήρωϊδας του Χρηστοθασίλη:

Έβδομο στή σειρά από τά κορίτσια πολύτεκνου κτηνοτρόφου, στερούμενου «τής ρίζας του σπιτιού», δηλ. άγοριού,

Στά 1831 και σέ ηλικία 16 χρονών, έβαλε τά φουστάνια κι' έβαλε τά άντρικά, γιά νά βοηθάει άποτελεσματικώτερα τό δόλιο πατέρα της, «νά κάνη χωράφι, νά πηγαίνει στό παζάρι» κι' όλες τīs δουλειές, πού χρειάζονταν τό δυνατό χέρι ενός άντρα κι' όχι τά κρινοδάχτυλα μās άδύναμης τσούπρας.

Στήν Έπανάσταση του 1854, βρέθηκε στό πλευρό του Νικολάκη Βλαχάθα, και στά 1878 μαζί μέ τόν καπετάν – Ζιάκα τών Γρεβενών, έπιασαν αιχμάλωτο τόν περιβόητο Μουσαΐ Γκέκα!

Ό Χρηστοθασίλης τήν άφησε ήσυχη νά καπνίζει άρειμάνια τό μακρύ πήλινο τσιμπούκι της και νά άκούει τά αίτήματα τών δημοτών της...

Χαριτωμένο διήγημα.

(Περιοδικό «Έβδομάς», τεύχος 9, σελ. 3-4, τής 2.3.1891).

ΕΙΣ ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

Κατά τό Μάη του 1879, ό δεκαεφταετής Ήπειρώτης λόγιός μας, μετέχοντας όλιγάριθμης έκδρομικής συντροφιάς, υπό τό μητροπολίτη τής Λάρισας, έπισκέφτηκε τό όρεινό άσκηταριό τών Μετεώρων, κάνοντας τήν πρώτη γνωριμία του μέ τόν ιερό θράχο τών θρησκευόμενων αύτοεξόριστων.

Μέ άφθονη φαντασία, μās άνεβάζει στό μοναστήρι τής Μεταμορφώσεως και μās κατεβάζει, πάντα μέσα στό δίχτυ, τό ... άσανσέρ εκείνης τής έποχής. Συγχρόνως, μās δίνει μιά λογοτεχνική περιγραφή τής θέας από ψηλά, διανθίζοντας τήν ανάθασή του στά Μετέωρα μέ πολύ χαριτωμένο χιούμορ.

Τό περιγραφικό ταλέντο του Χρηστοθασίλη είναι τόσο μεγάλο, ώστε νοιώθουμε πώς έμεϊς οι ίδιοι – όσοι τά έπισκεφτήκαμε – ήμασταν τότε μαζί του και σκιρτάμε σέ κάθε φοβία, άγωνία και βαρειά σκέψη του συγγραφέα – αναβάτη τών Μετεώρων.

(Περιοδικό «Εικονογραφημένη Έστια», τοῦ α' ἑξαμήνου τοῦ 1891, σελ. 343-348. Ἐπίσης, συμπεριελήφθηκε, πολύ ἀπλουστευμένο καί συντομευμένο, στό ἀναγνωστικό τῆς Στ' τάξης τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, (Ἀνάβασις εἰς τὰ Μετέωρα), ἑκδ. Δημητράκου, σελ. 82-87, 1934).

Η ΜΟΝΗ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

Ὅπως θά περίμενε κανένας, ὁ Χρηστοθασίλης στάθηκε περισσότερο στή Μονή τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος τῶν Μετεώρων, σημειώνοντας ὅσα τοῦ εἶπαν γιά τό ἱστορικό τοῦ μοναστηριακοῦ κτίσματος τῶν βράχων ὁ ἡγούμενος κι' οἱ καλόγεροι τῆς «κεφαλῆς» ὅλων τῶν παρά τήν Καλαμπάκα μονῶν.

(Περιοδικό «Εἰκονογραφημένη Έστια», τοῦ α' ἑξαμήνου τοῦ 1891, σελ. 304).

ΤΑ ΒΑΦΤΙΣΙΑ

Σέ κοντινό χωριό τῶν Τρικάλων ἐπρόκειτο νά γίνουν τὰ βαφτίσια ἑνός κοριτσιοῦ, συνηθιζόμενη κι' ἐπιβαλόμενη τελετή τοῦ χριστιανικοῦ μυστήριου τῆς ὀνοματοθεσίας. Ὁ Χρηστοθασίλης μέ τό πολυσέλιδο διήγημά του μάς δίνει πάμπολλα λαογραφικά στοιχεῖα καί μιὰ «κινηματογράφηση» τῶν πρό τῆς βάφτισης, πού ἐντυπωσιάζουν καί συναρπάζουν.

(Χρ. Χρηστοθασίλη: Διηγήματα Θεσσαλικά, σελ. 39-52, 1900, Ἀθήνα).

Τά παλιά χρόνια καί στό Ριζόμυλο, γίνονταν κάποια βάφτιση. Τή στιγμή πού ὁ παπάς ἔλεγε τό:

«Ἡ θυσία Σου, Κύριε, ἀπέπλυνε τήν ἀνθρωπότητα τοῦ ρύπου τῆς ἁμαρτίας» καί ρωτοῦσε τό νουνό, ποῖό ὄνομα χαρίζει, ἐκείνη τήν ὥρα τό μανίκι τοῦ νεωκόρου ἔπιασε φωτιά ἀπό τίς λαμπάδες κι' ὁ παπάς, γιά νά μή σταματήσει τό μυστήριο, τόν προειδοποίησε:

– Καί τό ὄνομα αὐτοῦ;... Ἀριστείδη, κάηκε τό μανίκι!

Ἀμέσως, ἔτρεξαν τὰ χωριatóπουλα στή μάννα, νά τῆς πᾶνε τὰ συχαρίκια:

– Νά σᾶς ζήσει... Ἀριστείδη, κάηκε τό μανίκι!

Καταλαχτάρησε ἡ ἔρημη. «Δέν εἶπαμε τέτοιο ὄνομα ... ἄκου, μανίκι»!

Τελευταῖο κατέφτασε κι' ἕνα κουρεμένο γδούρι, ρουφώντας τή μακαρονοειδή μύξα του:

– Νά σᾶς ζήσει ... Γιωργάκη τῶπαν!

Η ΜΑΓΕΜΕΝΗ ΛΙΜΝΗ

Ὁ Χρηστοβασίλης, κατά τόν πρῶτο χρόνο τῆς διαμονῆς του στά Θεσσαλικά χῶματα, καλπάζοντας πρὸς τὸ Μεσντάνι, ἀντίκρυσσε τὸ χωριὸ Ἀγία Κυριακή τῶν Τρικάλων, νά καθρεφτίζεται ἀνάποδα στά νερά μιᾶς λίμνης, πού σχημάτιζε ἡ Σαλαμπριά, τῆς μαγεμένης λίμνης!

Ἡ παράδοση ἀναφέρει πῶς ὁ παπὰς τῆς Ἀγίας Κυριακῆς βίασε τὴ θυγατέρα του καὶ τὸ ποτάμι πλημμύρισε καὶ πρόλαβε τοὺς αἰμομειχτες, πατέρα καὶ κόρη, κοντά στὴν περιοχή τῶν Φαρσάλων, ὅπου καὶ τοὺς ἐπνιξε.

Ἀπὸ τότε, οἱ χωρικοὶ πιστεύουν στό αἰώνιο κυνηγητό – κολασμό τοῦ παπά, πού μαγάρισε τ' ἅγια μέ τὴ βδελυρὴ πράξη του, καὶ τοῦ ἀμαρτωλοῦ κι' ἀσυγχώρητου κοριτσιοῦ του.

(Τοῦτο τὸ διήγημα τοῦ Χρ. Χρηστοβασίλη στάλθηκε ἐλλειπὲς πρὸς τὴ Δ/ση τοῦ Ἡμερολόγιου «Ἐθνικὸς Ἔρως» τῶν Φ. Ταπεινοῦ – Γ. Μπαϊγκίνη, ἔτος Α', τόμος Α', σελ. 30-34, 1911, Κωνσταντινούπολη. Ἡ πλήρης μορφή του – μοναδικό μάθημα Ὀπτικῆς, «ἀντικατοπτρισμός» – στά περιοδικά: «Νέα Ἑστία», ἔτος Α', τεύχος 6, σελ. 344-347, τῆς 1.7.1927 καὶ «Μπουκέτο», (Ἡ μαγεμένη λίμνη), ἔτος Η', τεύχος 9, σελ. 726-727, τῆς 23.7.1931).

Η ΚΥΝΗΓΗΜΕΝΗ ΠΕΡΔΙΚΑ

Κάποιο Θεσσαλικὸ Αὐγουστιάτικο ἀπόγεμα, ὁ Χρηστοβασίλης μ' ἓνα φίλο του κάθονταν κι' ἀγνάντευαν ἀπὸ τὴν κρεββάτα τοῦ πύργου τῆς Λαζαρίνας, πού ἐβλεπε στά Χασιώτικα βουνά κι' ὅλα τὰ καμποχώρια, ἀπὸ τὸ Βοῦλα μέχρι τὸ Κοκκιναδάκι τοῦ Ζάρκου, τὴν ἀποχαυνωμένη Σαλαμπριά, πού ἔσχιζε νωχελικά τὰ σκασμένα ἀπὸ τὴ ζέστα χῶματα, καὶ τὸ πολύβαθο ἀνταριασμένο τοπίο τῆς Θεσσαλίας, πού «ἔσβυνε» ἀπὸ τὸ Λίθα, ὅταν «γυρνοῦσε» τέτοια ὥρα ὁ ἥλιος.

Ἦρθαν χοντρές ψυχάλες, προμήνυμα καλοκαιριάτικης νεροποντῆς, καὶ δυὸ πετούμενα ἦρθαν κι' αὐτὰ νά σπάσουν τὸ παραθύρι, καθὼς πετάριζαν κυνηγημένα: Ἐνα γεράκι «εἶχε βάλει στὸ κοντό» μιὰ πλουμιστὴ βουνίσια πέρδικα.

Ὁ Χρηστοβασίλης κι' ὁ ἄλλος τὰ ἐπίασαν κι' ... ἔχασαν τὸν ὕπνο τους! Καῦμός ἡ Τούρκικη σκλαβιά γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, θάνατος – τὸ κλουβὶ γιὰ τὰ πετεινά τοῦ Οὐρανοῦ.

Δέν χασομεράει ὁ κυνηγημένος ραγιάς καί τά ἀπολευτερώνει, μένοντας ὁ ἴδιος σκλαβωμένος μέσα στό μεγαλύτερο κλουβί ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου τά πορτόκλειδα βαστοῦσε σφιχτά, τόσα χρόνια τώρα, ὁ Ἀνατολίτης ἰδιοκτήτης – κατακτητής.

Τό διήγημα εἶναι περίτεχνα γραμμένο, συγκεκαλυμμένα συμβολικό κι' ἀδιασκεύαστο, διαβάζεται εὐχάριστα κι' ἀπό μεγαλύτερης ἡλικίας ἀναγνωστικό κοινό.

(Χρ. Χρηστοθασίλη: Διηγήματα Θεσσαλικά, σελ. 33-38, 1900, Ἀθήνα καί «Ἐθνικόν Ἡμερολόγιον», ἐκδ. Κ.Φ. Σκόκου, τοῦ ἔτους 1900, σελ. 428-432).

Η ΣΤΟΙΧΕΙΩΜΕΝΗ ΝΥΦΗ

Τελευταῖο καλοκαίρι τῆς Τούρκικης κατοχῆς στή Θεσσαλία.

Ὁ Χρηστοθασίλης, μετέχοντας μιᾶς χρηματαποστολῆς, ἀκολούθησε – νύκτωρ καί γιά ν' ἀποφύγουν τούς Κλεφτοληστές – τό δρομολόγιο Καρδίτσα – Λοξάδα – Φανάρι – Λαζαρίνα. Πρὶν ἀπό τό χωριό Λοξάδα τῆς Καρδίτσας, εἶδε ὁ ἴδιος, καθὼς κι' οἱ συνοδοί του, τό ἥμερο ἴσκιωμα (φάντασμα) τῆς νύφης: Ἦταν ντυμένη μέ τά νυφιάτικα, φορῶντας τήν ἀνδροπρεπῆ περικεφαλαία τῶν γυναικῶν τῆς Καραγκουνιάς, τή λεγόμενη κουκουμπλιάφα, ἔχοντας 4-5 ἀρμάθες μεγάλων ἀργυρῶν νομισμάτων (γιορντανιῶν) στά στήθια καί τή ζώση της, ν' ἀντλεῖ νερό ἀπό τό πηγάδι τοῦ διπλανοῦ χωριοῦ.

Παρατυχῶν, γνώστης τῆς ἱστορίας τῆς στοιχειωμένης νύφης τοῦ Καρδιτσιώτικου κάμπου, τούς ἀνέφερε τό περιστατικό τῆς πτώσης της μέσα στό πηγάδι, ὅταν κατατρόμαξε ἀπό τόν ἐπιδραμόντα караπέτσα Γιουσούφ Ἀράπη, τό καύχημα τῶν Ἀληπασσαλίδικων καταδιωχτικῶν ἀποσπασμάτων καί τό φόβητρο τῶν ραγιάδων ὅλης τῆς περιοχῆς.

Καί μετὰ τή διέλευση τοῦ Χρηστοθασίλη, ἡ ὁπτασία συνέχισε νά ἐμφανίζεται, γιά νά πάρει νερό μέ τό γκιούμι της ἀπό τό πηγάδι.

(Λαϊκό περιοδικό «Θησαυρός», τεύχος 44, σελ. 39-42, τῆς 21.10.1923).

ΤΟ ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟ ΜΝΗΜΑ

Χωρίς καμμιᾶ ἔνδειξη τοπικῆς ἐντάξεως τῆς ὑποθέσεώς του, γράφτηκε στήν Πορταριά τῆς Χαλκιδικῆς στίς 25.4.1895.

(Ἡμερολόγιο «Νέα Ἑλλάς», ἐκδ. Δροσίνη – Κασδόνη, τοῦ ἔτους 1896, σελ. 393-395 καί περιοδικό «Μπουκέτο», ἔτος Ε' τεύχος 200, σελ. 170, τῆς 9.2.1928. Κανονικά περιέχεται στά «Διηγήματα τῆς ξενιτειᾶς», σελ. 77-80 (1899) καί σελ. 69-72 (1907).

2. ΤΑ ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

«Δημοτικός» κατ' ἐξοχήν ποιητής, ὁ Χρ. Χρηστοβασίλης εἶχε ἰδιαίτερη προτίμηση στίς πολύστιχες ποιητικές συνθέσεις, χωρίς τοῦτο νά σημαίνει πῶς οἱ «μικρές» του στεροῦνται χάρις καί περιεχομένου.

ΕΠΙ ΤΗ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΙ ΤΩΝ ΤΡΙΚΑΛΩΝ (20.8.1881)

Ὅταν ὁ Ἑλληνικός Στρατός, ὑπὸ τόν Σκαρλάτο Σοῦτσο, μπήκε ἀπελευθερωτής στήν πόλη τῶν τριῶν καλῶν, Ἐπίσκοπος Τρίκκης ἦταν ὁ Μελέτιος Β'. Τήν ἐπομένη καί στό ναό τῆς «Ἀγίας Ἐπισκέψεως», ὁ Χρηστοβασίλης, παραμερίζοντας ἀγενέστατα τόν πολυεκτιμώμενο Τρικαλινό δάσκαλο Γούλα, ἀπήγγειλε μακροσκελέστατο χαιρετιστήριο ποίημα, συγκείμενο ἀπό 186 στίχους.

Μέ ἀπαίτηση πολλῶν ἐνθουσιασμένων φίλων τοῦ ποιητῆ, τό ποίημα τυπώθηκε καί μοιράστηκε παντοῦ.

ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΑΘΩΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ (Μεγάλη Ἑβδομάδα τοῦ 1884)

Στό μητροπολιτικό ναό ἐπίσης, ἀπαγγέλλθηκε κι' ἡ θρησκευτική σύνθεση τοῦ Χρηστοβασίλη, πού συγκίνησε πάρα πολύ τό ἀκροατήριό του.

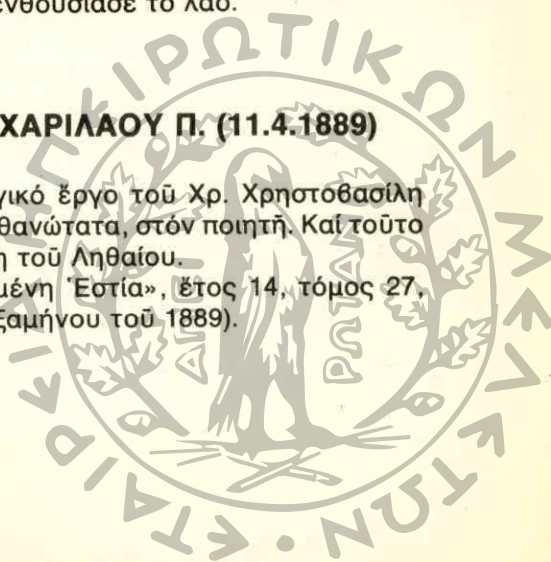
ΕΠΙ ΤΗ ΕΘΝΙΚΗ ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ 25.3.1885

Ἀγκαλιασμένος ζεστά ἀπό τή φιλολογική κοινωνία τῶν Τρικάλων, ὁ Χρηστοβασίλης κλήθηκε νά ἐκφωνήσῃ τόν πανηγυρικό τῆς ἡμέρας, μέ τόν ὁποῖο κατενθουσίασε τό λαό.

ΕΠΙ ΤΩ ΘΑΝΑΤΩ ΤΟΥ ΧΑΡΙΛΑΟΥ Π. (11.4.1889)

Συγκινητικώτατο νεκρολογικό ἔργο τοῦ Χρ. Χρηστοβασίλη γιά κάποιο ἀγοράκι, γνωστό, πιθανώτατα, στόν ποιητῆ. Καί τοῦτο τό ποίημα γράφτηκε στήν πόλη τοῦ Ληθαίου.

(Περιοδικό «Εἰκονογραφημένη Ἑστία», ἔτος 14, τόμος 27, τεῦχος 698, σελ. 390, τοῦ α' ἑξαμήνου τοῦ 1889).

Η ΑΓΑΠΗ – Ποίημα έπικολυρικό, σέ 2 μέρη (21.5.1893)

Στά Τρίκαλα, ό Χρηστοθασίλης ένεπνεύστηκε τή «Μάγισσα» (Α΄ μέρος, 357 στίχοι) καί «Τό βοτάνι τής αγάπης» (Β΄ μέρος, 111 στίχοι).

(«Ή αγάπη», έκδ. Γ. Κασδόνη, σελ. 27, 1897, Ἀθήνα. Τά ἴδια έκτενέστερα καί διορθωμένα μέ έπεξηγηματικές σημειώσεις σέ τριλογία μέ τόν τίτλο «Ή άνέραστη» (Α΄ μέρος, Τά μάγια, Β΄ μέρος, Τό βοτάνι τής αγάπης), έκδ. Π. Πετράκου, σελ. 19-64, 1906, Ἀθήνα).

ΕΠΙ ΤΩ ΘΑΝΑΤΩ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΠΑΡΔΑ (15.9.1895)

Στά Τρίκαλα, ό Χρήστος Χρηστοθασίλης συναναστράφηκε μέ πολλούς κι΄ αγαπήθηκε από περισσότερους. Έκει συνδέθηκε φιλικώτατα καί μέ τόν Ἀρθανιτόβλαχο άρχισέλιγγα τόν Μήτσο Μπάρδα, πού τόν σεργιάνισε στά φημισμένα μαντριά του στό χωριό Κόττορη (σημερινό, Κατάφυτο τών Τρικάλων), τό άνήκον πάλοι ποτέ στό Δῆμο Λάκμονος.

Ό Μπάρδας, φύλαρχος 50 κονακιών (1839-1895), άνέβαινε γιά ξεκαλοκαιριό στή Βαλευάρδα, κοντά στή Βωβοῦσα. Εϋγνώμων ό λόγιός μας τόν άναφέρει σάν πρωτοσέλιγγα μέ τό στόμα του «Κουτσογιάννη» του καί του δίνει πρωταγωνιστικό ρόλο μαζί μέ τούς συναδέλφους τσελιγγάδες, τόν Σπύρο Μπουλαμάτη καί τόν Γιάννη Γκώγκα, στό διήγημά του «Τά δυο κλεμμένα τραγιά», πού δημοσίευσε ό Πουρνάρας στήν «Άγροτική Έγκύκλοπαίδεια», τεϋχος 2, σελ. 149-155, του Αϋγούστου 1934.

(Τό πένθιμο ποίημα του Χρηστοθασίλη γιά τόν Μαλακασιώτη φίλο του μεγαλοσέλιγγα Μήτσο Μπάρδα, στ΄ όποιο εΐναι έμφανής ή επίδραση τής Άσπροποταμίτικης δημοτικής μούσας, πρωτοδημοσιεύτηκε στήν έφημερίδα «Ή Φωνή τής Ήπειρου», φύλλο τής 2.2.1897 καί τελευταία στήν Βορειο-ήπειρώτικη έφημ. «Ήπειρωτικόν Μέλλον», φ. τής 16.5.1979).

Ἡ ἐξῆς νεκρολογία δημοσιεύτηκε στό «Εἰκονογραφημένο Ἑπειρωτικό Ἡμερολόγιο» τοῦ Γ. Γάγαρη, «ΔΩΔΩΝΗ», τοῦ ἔτους 1896, σελ. 175:

Δ. Μπάρδας. Ὑπερβᾶς τὰ πεντήκοντα ἔτη ἰτελεύτησε τῇ 15 Σεπτεμβρίου 1895 ἐν Τρικκάλοις· φυσιογνωμία γνωστὸτάτη ἀνὰ τὸν μὲν τῶν Τρικκάλων, ὄνομα ἐξακουστὸν ἀνὰ τὰς χαράδρας τοῦ Πίνδου. Ὁ Μπάρδας ἦτο ὁ μεγαλείτερος καὶ πλουσιώτερος ἀρχιτελείγγας ἔχων ὑπὲρ τὰς πέντε χιλιάδας πρόβατα, αἱ στρουγγαί τοῦ Μπάρδα εἶνε εἰς πάντας γνωσταί. Ἦτο εὐθέως χαρακτήρως, φιλοδίκαιος. Ἀνέθρεψε δὲ τέκνα μὲ ἐλληνικωτάτην παιδείαν καὶ δύο ἐξ αὐτῶν ἀνεδείχθησαν ἐπιστήμονες. Ἡ κηδεὶα του ἐγένετο πάνδημος.

3. ΤΑ ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΟΥ ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Ὁ λαογράφος Χρ. Χρηστοθασίλης διέσωσε καὶ ἔδωσε ἀξιόλογες σελίδες ἀπὸ τὸν λαϊκὸ πολιτισμὸ τῶν ἡμερῶν του καὶ παλιότερο, ἐκτιμώμενος γιὰ τὴ θετικότητα τῆς λαογραφικῆς συλλογῆς τῶν ὧσων παραδοσιακῶν στοιχείων ἐνδιαφέρθηκε νὰ μᾶς κληροδοτήσει.

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ: Η ΚΑΡΑΒΑ

Παράδοσις τῆς Ἀνω Θεσσαλίας, κατ' ἀφήγησιν τοῦ κ. Ἀθανασίου Μαλιώρα ἐν Μεσσανίῳ.

Σύντροφος τοῦ Χρηστοθασίλη στό Μεσνάνι, ὁ ἀφηγητὴς τῆς παμπάλαιας ἱστορίας, τό πῶς ὁ κάμπος τῆς Θεσσαλίας ἦταν μιά ἀπέραντη λίμνη καὶ στό βουνό Κ α ρ ά β α (καράβι) τῆς Ἀργιθέας τῶν Ἀγράφων, ἔδεναν σὲ κάβο-τεράστιο χαλκᾶ – τὰ πλεούμενα τῆς Θεσσαλικῆς θάλασσας, τό πῶς τό προϊστορικὸ θεριὸ τῆς Βοιθηΐδας λίμνης (Κάρλας), ὁ Ἥταυρος ἢ Γήταυρος ἔσκιζε μὲ τὴ λεπιδωτὴ οὐρά του τὰ Τέμπη στὰ δύο καὶ τὰ νερά χύθηκαν στό Αἰγαῖο καὶ ἄλλα πραγματικὰ γεγονότα τῆς χαμένης στὴν ἀχλύ τοῦ θρύλου καὶ τῶν αἰώνων ὥψης τῆς Θεσσαλίας – λίμνης, πρὶν ἀπὸ τὴ γεωλογικὴ μεταβολή, ποὺ μᾶς φανέρωσε τὴ σημερινὴ Θεσσαλία – πεδιάδα.

(Περιοδικό «Ἑβδομάς», τεύχος 82, σελ. 455, τῆς 22.9.1885).

ΝΕΩΤΕΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ, ΑΣΧΟΛΗΘΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ.

Δημήτριος Τσοποτός: «Ἡ Θεσσαλία ὡς πυθμὴν καὶ μετέπειτα χώρα παναρχαιοτάτων κατοίκων καὶ ἀρχαιοτάτου πολιτισμοῦ», περιοδικό «Θεσσαλικά χρονικά», τόμος Δ΄, σελ. 3-16, 1934.

ΑΙ ΨΑΛΤΡΙΑΙ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ

«Ἐν Καραγκουνιά τῆς Θεσσαλίας». Ἔτσι λέγονταν ἡ Καρδιοτσιώτικη πεδιάδα, μέρος τῆς Τρικαλινῆς καὶ μερικά καμποχώρια τῆς δυτικῆς διαχωριστικῆς γραμμῆς τοῦ νομοῦ τῆς Λάρισας.

Α΄

Ἄσματα ἀδόμενα καθ' ὁδόν
2 ΤΟΥ ΑΝΥΠΑΝΤΡΟΥ

.....
Νά περβατᾶς, νά χαίρεσαι, στοῦ Δράκου* τὰ λιθάδια,
Στά πράσινα, στά κίτρινα, στά ὠρηγοκαμαρωμένα

Τά περιεχόμενα ἄσματα τῶν κοριτσιῶν, πού τραγουδοῦσαν, στό διάστημα τῆς Μεγ. Σαρακοστῆς, προέρχονται ἀπὸ τὴν Ἑπειρο κι' ὁ Χρηστοθασίλης μέ τὴ γνωστὴ ἰσχυρογνωμοσύνη του μᾶς τὰ παρουσιάζει γιὰ Θεσσαλικά.

(«Ἡμερολόγιον τῶν Κυριῶν», ἐκδ. Εἰρ. Ἀσωπίου, τοῦ ἔτους 1889, σελ. 167 – 177 καὶ «Ἡμερολόγιον τῆς Ἑστίας», τοῦ ἔτους 1891, σελ. 98 – 108).

Καί μιά παρατήρηση: Τό Ἑπειρώτικο τραγούδι τῆς ξενητείας «Ξενητεμένο μου πουλί καὶ παραπονεμένο» τραγουδιοῦνταν καὶ συνεχίζει στὸν Ἑπειρώτικο χώρο, τό βορειο-δυτικὸ διαμέρισμα τῆς Θεσσαλίας καὶ στὴν περιοχὴ τῶν Γρεβενῶν, ἀλλὰ ὄχι πρὸς τὰ ἐμᾶς.

* Ὁ μεγαλοκτηματίας κι' ἀρχισέλιγγας Δράκος, τῆς ἡρωϊκῆς Σουλιώτικης γενιάς.

Καί τό εὐλογο παράπονο τῶν χωρικῶν τῶν Σοφάδων, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ δεύτερου Ἀντάρτικου:

– Γιὰ δέν πᾶν (... οἱ πλιατσικολογοῦσες ομάδες ... ὀρθοδόξου ἐθνικῆς ἀντιστάσεως!) στὸν τσέλιγγα τό Δράκο νά φᾶν κι' οὐλου σί μᾶς ξιφορτώνουν.

ΤΑ ΚΛΗΔΩΝΑ

Τά γραφικὰ ἔθιμα τοῦ Κλήδωνα ἐντυπώσισαν τὸν λαογράφο Χρηστοθασίλη, πού μᾶς δίνει τὴν εἰκόνα τοῦ Θεσσαλικοῦ χωριοῦ.

κατά τή μέρα αὐτή. Ἔτσι, «φωτογραφίζονται» τά γιορτινά Καλύβια (ἢ Μεγάλα Καλύβια) τῶν Τρικάλων, ἡ Παραπράστεινη (ἢ Παραπράστεινα), τό Μεσδάνι ἢ Μεσντάνι (σημερινό, Ἀγναντερό) τῆς Καρδίτσας κι' οἱ ἀρχοντοκαραγκούνηδες τοῦ Παλαμᾶ, μέ τά ἐπίσημα τῶν ἱεροφαντῶν τῆς ὑδρομαντείας τοῦ Κλήδωνα.

Κι' ἐδῶ τά σχετικά ἄσματα εἶναι Ἠπειρώτικα κι' ὄχι ντόπια.

(«Ἡμερολόγιον τῶν Κυριῶν», ἐκδ. Εἰρ. Ἀσωπίου, τοῦ ἔτους 1890, σελ. 37–42 καί περιοδικό «Εἰκονογραφημένη Ἑστία», τοῦ α' ἑξαμήνου τοῦ 1891, σελ. 268–269).

Ξεκαρδιστική σκηνή τῶν παλιότερων χρόνων, ὅταν, παντοῦ καί πανταχοῦ καί στή Θεσσαλία ἐπομένως, οἱ ἄνθρωποι ἦταν πολύ ἀγαθοί, ἀφελεῖς καί δεισιδαίμονες:

Μιά παρέα, πού ἀποτελοῦνταν ἀπό ἑξη ἄτομα – ἄντρες καί γυναῖκες – θέλησαν νά βγάλουν τό φεγγάρι μέσα ἀπό τό πηγάδι! Πῆραν λοιπόν μιά μακρυά τροιχιά κι' ἓνα τσιγγέλι τοῦ χασάπη τοῦ χωριοῦ καί τά ἔρριξαν στό βάθος τοῦ φρέατος. Ὅμως, ... μπλοῦμ δέν ἀκούστηκε... Τό τσιγγέλι εἶχε πιαστεῖ, γατζωθεῖ στίς ἄκρες τοῦ τοιχώματος τοῦ πηγαδιοῦ καί, τραβῶντας τόσο ἄνθρωποι, ἡ τροιχιά κόπηκε κι' οἱ ἀνεκδιήγητοι Κληδωνάρηδες ἔπεσαν ἀνάσκελα! Κεῖτοντας καταγῆς, ἀντίκρυσαν ψηλά τόν οὐράνιο ἔραστή τῆς Γῆς καί ξεφώνησαν χαζοχαρούμενα: – Νά τό φεγγάρι ... τό βγάλαμε τό φεγγάρι...

Γιατί τόσοσ κόπος καί ... ρεζιλίκι, γιά νά βγάλουν τό φεγγάρι μέσα ἀπό τό πηγάδι; Ἀνύπαντροι ὄντες καί οὔσες, πίστευαν πῶς, πετυχαίνοντας τοῦτο, θά παντρεύονταν!

4. ΟΙ ΘΕΣΣΑΛΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΤΟΥ ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Ὁ ἐπιστολικός τόμος τοῦ Χρ. Χρηστοβασίλη διαιρεῖται σέ δύο μέρη: Στίς ἱστοριο-λαογραφικές μονογραφίες-ἐπιστολές του, οἱ ὁποῖες δημοσιεύτηκαν σέ θιβλία, περιοδικά καί ἡμερολόγια τῆς ἐποχῆς, καθὼς καί στήν ἐπιστημονικὴ ἐπιστολογραφία του μέ τόν Δημήτριο Καμπούρογλου, καί στά ἰδιωτικῆς φύσεως γράμματά του πρὸς διαφόρους φίλους καί λογοτέχνες.

Ο ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ ΕΝ ΤΗ ΔΗΜΩΔΕΙ ΠΟΙΗΣΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Ἐπιστολὴ τοῦ Χρηστοβασίλη, πού γράφτηκε καί στάλθηκε ἀπὸ τὰ Θεσσαλικά Τρίκαλα πρὸς τόν Ἀθηνολόγο Δημήτριο Καμπούρογλου, μέ ἀφορμὴ τίς διάφορες παραλλαγές τοῦ πολυστίχου δημοτικοῦ τραγουδιοῦ τοῦ Ἐρωτόκριτου, ἐπιβεβαιώνοντας,

ἐκτός τῶν Κρητικῶν κι' Ἀττικῶν μορφῶν τῆς λαϊκῆς ρίμας, καί τῇ Θεσσαλικῇ ἀνάμνησῇ τῆς (Δημ. Καμπούρογλου: Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν, τόμ. Α', σελ. 290-293, Ἀθήνα, 1889/1959).

Ὁ Χρηστοθεοσάλης ἀπαγγέλλει τοὺς παρακάτω «Θεσσαλο-ηπειρωτικούς» στίχους ἀπὸ τῆ σκηνῇ τῆς φυλακισμένης, πεινασμένης καὶ διψασμένης Ἀρετῆς, ποὺ «δὲν ἀκούει τοὺς δεσμῶτες γονεῖς τῆς καὶ δὲν στρέχει νὰ πάρει γι' ἄντρα τῆς» τὸ βασιλοπαῖδι τοῦ Ρήγα τοῦ Βυζαντίου (Βιτζέντζου Κορνάρου: ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ, τυπογράφος ὁ Antonio Bortoli, Βενετία, 1713, ἀντίστοιχοι στίχοι 1846 τοῦ Δ' Μέρους).

(Δημητρίου Γ.ρ. Καμπούρογλου: Μνημεῖα τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν, τόμ. Β', ἐκδ. Β', σελ. 80-81, Ἀθήνα, 1890).

Ἡ νύφη τοῦ γράφοντα, Ἑλευθερία Κυρίτση-Μπρέλλα, ἀπὸ τὸ χωριό Καλὸ Νερό τῆς Λάρισας, ἀπαγγέλλει μιά παραλλαγὴ τῆς Ἀρετῆς, χωρὶς μνηεῖα τοῦ ὀνόματος τῆς πρωταγωνίστριας τῆς Κρητικῆς ποιητικῆς σύνθεσης:

Σ' αὐτὸ τὸ σπῖτι ἀπούρβαμε, πέτρα νά μὴ ραῖσει
κι' ὁ νοκοκύρης τοῦ σπιτιοῦ πολλὰ χρόνια νά ζήσει.
'Εδῶ εἶν' κόρη γιὰ παντρεῖά, κόρη ἀρραθωνιασμένη,
τὴν τάζουνε τὸν βασιλιὰ, τὴν τάζουνε τὸν Ρήγα,
δὲν θέλει αὐτὴ τὸν βασιλιὰ, δὲν θέλει αὐτὴ τὸν Ρήγα,
μόν' θέλει τὸ τσελιγγόπουλο, νὰ περπατεῖ καθάλλα.

ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΙΔΕΣ

Ἐπιστολὴ τοῦ Χρήστου Χρηστοθεοσάλη πρὸς τὸν Ἀθηνολάτρη Δημ. Καμπούρογλου, διευθυντὴ τοῦ ὠραίου περιοδικοῦ «Ἐβδομάς», με' ἀφορμὴ τὴν ἐκτενὴ δημοσίευση τῆς ἔθνο-λαογραφικῆς μελέτης τοῦ συμπάτριώτη του Κώστα Κρυστάλλη «Οἱ Βλάχοι τῆς Πίνδου». Ἡ ἐν λόγω ἐργασία τοῦ ἀτυχοῦ τραγουδιστῇ τοῦ χωριοῦ καί τῆς στάνης ἀρχίζει ἀπὸ τὸ 4ο τεῦχος τοῦ παραπάνω περιοδικοῦ, ἔτος Η' σελ. 1-3, τῆς 26.1.1891 καὶ συνεχίζει καί τελειώνει στὸ 5ο τεῦχος, σελ. 2-4, τῆς 2.2.1891. Ὅλη ἡ σειρά κλείνει στὸ 31ο τεῦχος. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Χρηστοθεοσάλη συντάχθηκε στὶς 19 Φεβρουαρίου τοῦ ἴδιου ἔτους καὶ δημοσιεύτηκε στὸ 10ο τεῦχος, σελ. 11, τῆς 9.3.1891. Ἡ δὲ ἀπάντησή τοῦ Κρυστάλλη, στὸ ἐπόμενο τεῦχος, σελ. 10-11, τῆς 16.3.1891.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΗ

Τά κυριώτερα σημεία της έπιστολής του Χρηστοθασίλη:

α) «Περί της λέξεως Καραγκοῦνος».

Ἡ λαϊκή ἐτυμολογία τῆς λέξης Καραγκοῦνης: Ἀποτελεῖται ἀπό τὰ συνθ. κάρα = κεφαλή καί τόρ. κουνάω – ὦ. Δηλαδή, οἱ Καραγκοῦνηδες «κουνᾶν τό κεφάλι», ἐπειδή, κατά τίς συνομιλίες τους, κάνουν συχνή χρήση πολλῶν νευμάτων, ἀρνητικῶν καί καταφατικῶν, ἀντί ἀπαντήσεων, χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς προφορικῆς ἐπικοινωνίας τῶν Καραγκοῦνηδων τῆς Θεσσαλίας.

Κι' ὅταν ἀνοίγουν τό στόμα τους, ἀλλ' ἄς ἀκούσουμε ἤ μᾶλλον, ἄς δοῦμε τήν ἀπόκριση τοῦ Ἀριστείδη Ψάρρα, ὅταν ὁ βασιλιάς Γεώργιος ὁ Β' ἔφτασε στά ὅρια τοῦ Ἀρμενίου (Γκερλί), κατά τήν περιοδεία του καί στή Μαγνησία, δημαρχεύοντος τοῦ θρακοφόρου κτηματία. Ὁ ἀλησμόνητος δήμαρχος καί σύσσωμο τό δημοτικό συμβούλιο γῆγκαν νά προῦπαντήσουν τόν ἄνακτα μέ τήν ἀκολουθία του. Τότε (1937), ὁ Ψάρρας τόν προσφώνησε σέ τόσο ἄπταιστη καθαρεύουσα, ὥστε ἐνοχλήθηκε κι' αὐτός ἀκόμη ὁ ἀνώτατος ἄρχοντας.

Τελειώνοντας κάποτε, ὁ βασιλιάς τοῦ εἶπε χαμογελῶντας:

– Τή γλῶσσα σας, κύριε δήμαρχε, τή γλῶσσα σας...

Κι' ἐκεῖνος, ὕστερα ἀπό μικρό δισταγμό, τοῦ ἐδειξε τή γλῶσσα του!

ΟΙ ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΗΔΕΣ

β) «Περί τῶν ἐν τῇ πεδιάδι Τρικκάλων καί Καρδίτσης Καραγκοῦνιδων».

Γεωργοί καί μικρο-κτηνοτρόφοι εἶναι οἱ συνήθεις ἀπασχολήσεις τῶν Καραγκοῦνηδων ἢ Καραγκοῦνηδων ἢ, κοροϊδευτικά, Καραγκνάδων τοῦ Θεσσαλικοῦ χώρου.

Στό χωριό Χατζήμηση (Στεφανοθίκειο τῆς Λάρισας, δίπλα στό Ριζόμυλο), στά λεγόμενα «Βαθειά Γκερλιά» τοῦ ἀρχαίου Δήμου Ἀρμενίου καί στά καμποχώρια τῆς Καρδίτσας καί τῶν Τρικκάλων συναντούσαμε, μέχρι πρό τιμος ἀκόμη, συμπαγεῖς ὁμάδες Καραγκοῦνηδων, πού ἀποτελοῦσαν ξεχωριστή κι' εὐδιάκριτη βλάχικη φυλή. Ὡς τά 1965, ἔβλεπες τούς Καραγκοῦνηδες καί τίς Καραγκοῦνες νά φοροῦν τά γραφικά ρούχα τους καί, τώρα στίς μέρες μας, κάπου – κάπου τά φοράει καμμιά γριά, φανατική στά πατροπαράδοτα (Ματαράγκα, Πάλαμα, Σοφάδες, Φανάρι κ.ά.). Ὅμως οἱ Καραγκοῦνες, μέ τήν ἐξέλιξη, τά πέταξαν τά καραγκοῦνικά καί τσαλαπάτησαν τή λαϊκή παράδοση, ὅπως μαρτυράει ἡ ἀνατριχιαστική ρκηνή, πού τά τελευταῖα χρόνια λάβαινε χώρα στό ἐβδομαδιαῖο παζάρι τῆς Καρδίτσας: Εἶχαν ἀπλωμένα τά σιγγούνια καί τά κεντημένα φορέματά τους καί τά πουλοῦσαν, γιά νά τά ... ξεφορτωθοῦν, σέ ἐξευλιστικές τιμές. Γνωστῶς μου ἔτυχε σέ μιάν ἀνταλλαγή, ὅταν Καραγκοῦνα πρόσφερε ὁλόκληρη τήν ἀνεκτίμητη στολή της γιά ἓνα μεσάλι!

Ἡ φορεσιά τοῦ ἄντρα Καραγκούνῃ. Τά ρούχα τοῦ Καραγκούνῃ ἦταν σ κ τ ῖ - σ ι α (σκουτιά):

- Μαῦρο στρόγγυλο σκουφάκι, γαρνιρισμένο περιμετρικά,
- Μαῦρο πουκάμισο (π'κάμ'σο), χωρίς γιακά,
- Σταυρωτό γιλέκο μέ πάνινα κουμπάκια – φουντίτσες τῶν 2-3 κλωστῶν,
- Σελλάχι ἢ συλλιάχι (ὅπου: Ἰσκα καί πριόβολος, μαχαιράκι λάμας δέκα πόντων, ξυράφι μπαρμπερίσματος, κομματάκι σπασμένου καθρέφτη, λίπος γιά ἀκόνισμα, καπνό. Ἐδῶ ἄς ἀριθμήσουμε καί τά περιεχόμενα τοῦ σελλαχιοῦ τοῦ Μπαρμπα – Γιώργου Μπλατσάρα, τοῦ λεβέντη βλάχου καί «θείου» τοῦ Καραγκιόζη. Τοῦτο περιεῖχε: Αἰμοστάτη, ἀγκίδα τῆς σταματήρας τοῦ νερόμυλου, ἀλισφακιά (ἢ λισφακιά ἢ φασκόμηλο τοῦ θουνουῦ), ἄσπρον ἀπήγανο, λευκό χορταράκι, σάν φυλαχτικό, 9 ἀδερφῶν τό αἷμα! Ψέμμα ἀπό τά μεγαλύτερα. Ἐκτός κι' ἂν συγκεντρώνονταν τό αἷμα ἀπό ἰσάριθμους ὀρκισμένους ὡς ἀδέρφια, ὅπως γίνονταν παλιότερα, λάβδανο, γιά τρόχισμα τῶν δοντιῶν τῶν ἀλόγων, ἀλλά καί κατὰ τῆς διάρροιας, μαννόγαλο, δηλ. γάλα ἀπό μάννα καί κόρη γιά τό μάγεμα νέου, τῆς νυχτερίδας τό κοκκαλάκι, πολύ ἐκτιμώμενο καί σήμερα, σάν φυλαχτικό, καί τήν πέτρα τῆς κολάσεως, πετροῦλα, δῆθεν ἀντιθανατική!),
- Παραδοσακκούλα, κρεμασμένη ἀπό τό λαιμό μέ σκοινάκι καί κρυμμένη μέσα στά γκλέτσια (κόρφο),
- Ἄσπρη, χοντρή μάλλινη πλεκτή φανέλλα μέ πρόσθετο λαστιχάκι στά φανελλομάνικα, γιά τό χειμῶνα, καί κοντομάνικη, γιά τό καλοκαίρι,
- Ἄσπρο μακρύ σάβρακο μέ μπατζάκια, πού ἔδεναν κάτω στά καλάμια (κνήμες) τῶν ποδιῶν μέ κορδονάκια ἢ σπάγγους,
- Μαῦρο σακκάκι, τό πιό χοντρό ὕφασμα,
- Ὁμοίομορφο μέ τό σακκάκι, παντελόνι μέχρι τῶν γονάτων,
- Ἄσπρες κάλτσες, κι' αὐτές μέχρι τῶν γονάτων μέ 5-6 διακοσμητικά κουμπάκια στήν ἐξωτερική ἐπιφάνεια τῆς ἄντζας (κλείδωσης τοῦ γόνατος),
- Τσαρούχια, χωρίς φούντες,
- Κάππα μέ ἄσπρα σειρήνια γύρω – γύρω, στά «ἀνοίγματα», στήν κατσιούλα καί κάτω, καί
- Κλίτσα (ἢ ἀγκλίτσα ἢ ἀγκοῦλα) μέ σκαλιστά: Ἐλαφάκι, φίδι, τσεκουράκι ἢ ἄλλο σύμπλεγμα, πελεκημένο μέ σουγιά καί τρυπητήρι, ὁ ἀχώριστος σύντροφος, στήριγμα κι' ὄπλο τοῦ κάθε βράχου.

Ὁ καλλωπισμός τῆς Καραγκούνας:

Στρόγγυλη πλεξοῦδα μαλλιῶν (ἢ κόσα ἢ κοσιά), δεμένη σφιχτά μ' ἓνα μικρό μαντήλι, τό μ α ν τ ' λ ο ὕ δ ι ἢ μ π α ν τ ῖ δ ο , κεντητό μέ γύρω κρόσσια, διόρθωνε τίς ἀτέλειες τῆς τριχοφυΐας ἢ ἔδινε ὕψος στίς κοντόσωμες Καραγκούνες. Αὐτή ἢ κατὰ κάποιο τρόπο ποστίς λέγονταν τ ο ὕ μ π α (Πῦργος τῆς Ματαράγκας) ἢ σ ο ὕ ρ λ ο ς (Χατζήμηση τῆς Λάρισας) ἢ τ ο υ π έ ς (Ἄσπροπόταμο τῆς Πίνδου. Ἐξ οὐ κι' οἱ ἐκφράσεις «θαστάει, κρατάει τουπέ»). Χρυσοκεντημένος ἦταν ὁ τουπές τῆς πλούσιας Καραγκούνας.

Τά διαμαντικά τῆς Καραγκούνας:

- Στό μέτωπο 2 ἀράδες (σειρές) φλουριῶν ἀπό 12 ἢ 11 φλουριά καί μία ἀράδα κόμπτσες στόλιζε τό σοῦρλο ἐπάνω ἀπό τά μετωπικά φλουράκια,
- Γιορντάνια ἢ γκιορντάνια ἀργυρῶν ἢ χρυσῶν νομισμάτων,
- Στρόγγυλη ἀσημένια καρφίτσα, τό κιοστέκι ἢ ν τ ο ὕ μ π λ ο ν ῖ στήν τραχειά, σ' ὅποιο προσδένονταν, κι' ἀπό τίς δυό μεριές, 3-4 καδένες (άλυσσιδες) καί φλουριά, πού «πιάνονταν» στήν τσιάκα μέ γαντζάκια, καί

Ψιλοχαντροῦλες – στολιδάκια, οἱ τετραμίδες (πούλιες) προστίθενταν ἐπάνω σ' αὐτή τήν κονκάρδα, ρομβοειδοῦς οχήματος γιά τίς ἄκριες, πολυγωνικοῦ στά γύρω, ὥστε νά γεμίζει ὅλη,

- ('Α) ση μο ζ ο ύ ν α ρ ο ἢ ζ ω ν ἄ ρ ι μ έ τ ις τ ις ἄ σ η μ έ ν ι ε ς , γ ιὰ τ ις π λ ο ύ σ ι ε ς Κ α ρ α γ κ ο ύ ν ε ς , θ ' λ υ κ ω τ ῆ ρ ε ς (τ ο κ ᾶ δ ε ς) κ α ι τ ις δ ε ρ μ ᾶ τ ι ν ε ς , γ ιὰ τ ις φ τ ω χ έ ς ,
- Ἀ σ η μ έ ν ι ο ς σ ο υ γ ι ᾶ ς μ έ ἄ λ υ σ σ ῖ δ α κ α τ έ λ η γ ε σ τ ῆ δ ε ξ ι ᾶ τ σ έ π η , π ι α σ μ έ ν ο ς ἀ π ό τ ό γ ι α κ ᾶ ἢ π α ρ α κ ᾶ τ ω . Ἡ Κ α ρ α γ κ ο ύ ν α , ἀ ν ᾶ λ ο γ α τ ῶ ν ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ῶ ν δ υ ν α τ ο τ ῆ τ ω ν τ ῆ ς , σ ᾶ ν ἐ κ ε ῖ ν η τ ῆ ς ζ ω γ ρ α φ ι ᾶ ς τ ο ῦ S h e r i n g , κ ρ ε μ ο ῦ σ ε τ ό ν κ ο λ ο κ ο τ ρ ω ν ε ῖ κ ο π ο λ ῶ φ α ν τ α ι ζ ῖ σ τ ι κ α ,
- Σ κ ο υ λ α ρ ῖ κ ι α , κ α ι
- Β ρ α χ ι ὀ λ ι α .

Τά μαντήλια τῆς Καραγκούνας:

- Μ ε γ ᾶ λ η μ α ν τ ῆ λ ι α , δ ι α σ τ ᾶ σ ε ω ν 50 x 50 π ό ν τ ο υ ς , δ ι α φ ό ρ ω ν χ ρ ω μ ᾶ τ ω ν , γ υ ρ ο κ ε ν τ η μ έ ν η 10 π . , π ο ῦ σ τ ῆ ν ἄ κ ρ η τ ῆ ς ε ἶ χ ε κ ρ ό σ σ ι α , σ κ έ π α ζ ε τ ο ῦ ς ὤ μ ο υ ς κ α ι τ ῆ μ ι σ ῆ π λ ᾶ τ η ,
- Μ ε τ α ξ ω τ ό μ α ν τ ῆ λ ι , π ε ρ α σ μ έ ν ο ἀ π ό τ ῆ ζ ώ ν η , « ἔ π ε φ τ ε » σ τ ό ἄ ρ ι σ τ ε ρ ό λ α γ γ ό ν ι τ ῆ ς , ἔ τ σ ι γ ι ᾶ φ ι γ ο ῦ ρ α , κ α ι τ ό ἀ π α ρ α ῖ τ η τ ο γ υ ν α ι κ ε ῖ ο
- Μ υ ξ ο μ ᾶ ν τ ' λ ο , κ ρ υ μ μ έ ν ο σ τ ῆ ν ἄ ρ ι σ τ ε ρ ῆ μ α ν σ έ τ τ α .

Τά φορέματα τῆς Καραγκούνας. Ἄς ... ξεντύσουμε μιά Καραγκούνα κι' ἀπαριθμήσουμε τό ρουχισμό τῆς:

- Π α λ ι ό τ ε ρ α , π ο λ ῶ π α λ ι ό τ ε ρ α , τ ε λ ε υ τ α ῖ ο λ ε π τ ό ἐ σ ὡ ρ ο ῦ χ ο δ έ ν ὑ π ῆ ρ χ ε ! * Ἀ ρ γ ό τ ε ρ α ο ἱ Κ α ρ α γ κ ο ῦ ν ε ς φ ό ρ ε σ α ν ἓ ν α ε ἶ δ ο ς π ρ ο σ τ α τ ε υ τ ι κ ῆ ς φ ό δ ρ α ς ἀ π ό τ ῆ μ έ σ η κ α ι κ ᾶ τ ω , γ ι ᾶ ν ᾶ μ ῆ λ ε ρ ώ ν ο ν τ α ν ἢ π ο υ κ α μ ῖ σ α τ ο υ ς ,
- Ἄ σ π ρ η π ο υ κ α μ ῖ σ α (π ' κ ᾶ μ ' σ ο) κ ε ν τ η τ ό μ έ φ ο ῦ ν τ ε ς , μ ι ᾶ π ι θ α μ ῆ κ ᾶ τ ω θ ι τ ῶ ν γ ο ν ᾶ τ ω ν ,
- Κ ό κ κ ι ν ο κ α θ θ ᾶ δ ι μ έ χ ρ υ σ ῆ φ ᾶ σ α , ὡ ς ἓ ν α ρ ο ῦ π ι σ τ ό ν π ο δ ό γ υ ρ ο κ α ι τ ό ἴ δ ι ο σ τ ᾶ μ α ν ῖ κ ι α , κ ε ν τ η μ έ ν α σ έ ρ ᾶ φ τ η , μ ι ᾶ π ι θ α μ ῆ κ ο ν τ ό τ ε ρ ο τ ῆ ς π ο υ κ α μ ῖ σ α ς . Τ ό κ α θ θ ᾶ δ ι ἔ θ α ζ α ν ο ἱ ν ε α ρ έ ς Κ α ρ α γ κ ο ῦ ν ε ς , κ α μ μ ῖ ᾶ δ ε κ α π ε ν τ α ρ ῖ ᾶ χ ρ ό ν ι α μ ε τ ᾶ τ ό γ ᾶ μ ο τ ο υ ς , ἐ ν ὡ ο ἱ μ ε σ ῆ λ ι κ ε ς φ ο ρ ο ῦ σ α ν γ α ῖ τ α ν ο κ ε ν τ η μ έ ν ο
- Τ σ ι μ π ο ῦ ν ι ἢ σ ι γ γ ο ῦ ν ι ἢ σ ι γ γ ο ῦ ν α , β α ρ ῦ τ α τ ο ἐ π ε ν δ ῦ τ η , μ ι ᾶ π ι θ α μ ῆ ἐ π ᾶ ν ω ἀ π ό τ ό σ τ ρ ῖ φ ω μ α τ ῆ ς μ α λ λ ῖ ν α ς (ζ ι π ο ῦ ν ι , ζ ι π ο υ ν ᾶ κ ι) .

Τό παραδοσιακό γραφικό ἔνδυμα τῆς Καραγκούνας «ἐντυσε» καί τήν παροιμία τῆς χειμερινῆς περιόδου:

Ἄπο Μαρτιοῦ πουκάμισο
κι' ἀπ' Αὔγουστο σιγγοῦνι,

- Μ α ῦ ρ η μ α λ λ ῖ ν α ἢ φ λ ο κ ᾶ τ ο μ έ δ υ ό φ ο ν τ ῖ τ ι ς ε ς π ῖ σ ω σ τ ῆ μ έ σ η , μ ῆ π ρ ο σ σ ο μ ο ῖ ᾶ ζ ο ῦ σ α σ τ ό ρ ᾶ ψ ι μ ο τ ῆ σ ι γ γ ο ῦ ν α , κ α ι μ έ λ α γ γ ι ο λ ᾶ κ ι α (π τ υ χ ᾶ κ ι α) μ ι ᾶ π ι θ α μ ῆ ἐ π ᾶ ν ω ἀ π ό τ ό ν π ο δ ό γ υ ρ ο τ ῆ ς π ο υ κ α μ ῖ σ α ς . Τ ῆ μ α λ λ ῖ ν α τ ῆ φ ο ρ ο ῦ σ α ν κ α ι τ ῆ φ ο ρ ο ῦ ν τ ό χ ε ι μ ῶ ν α . Τ ᾶ ἐ π ᾶ ν ω τ ᾶ (σ κ ᾶ λ ε ς) ρ ο ῦ χ α τ ῆ ς Κ α ρ α γ κ ο ῦ ν α ς σ χ η μ ᾶ τ ι ζ α ν ἐ π ᾶ λ λ η λ ε ς ὑ φ α σ μ ᾶ τ ι ν ε ς σ ε ι ρ έ ς ,
- Τ σ ι ᾶ κ α , λ ε π τ ῆ ἐ σ θ ῆ τ α , κ ε ν τ η μ έ ν η μ έ δ έ κ α ε ἰ δ ῶ ν ν ῆ μ α τ α κ α ι π ῖ σ ω σ τ ῆ ρ ᾶ χ η ἀ π λ ό σ κ έ τ ο ἄ σ τ ᾶ ρ ι (φ ό δ ρ α) ,

*Οἱ Σμυρνιές πρόσφυγες τοῦ '22 κοροϊδεύαν τῆς Καραγκούνας τῶν Θεσσαλικῶν χωριῶν, λόγω τῆς οὐσιώδους ἑλλειψῆς τοῦ στήν κυλότητα:
— Λωλές Καραγκούνες, σᾶς φέραμε τόν πολιτισμό... Ἐσεῖς «βρακί» δέν ξέρατε τί θά πεῖ... Ὅρθιες κατουρούσατε...

• Βελούδινη (καντηφένια) ή μεταξωτή τ ρ α χ λ ε ι ά , δεκαπέντε πόντους κάτω από τό λαιμό,

• Άσπρος σα γ ι ᾱ ς μέ ανοιχτά μέχρι τόν άγκώνα τά μανίκια καί γυριστά, έξεπίτηδες, τά «φτερούγια» τών μπροστινών άκρων (μυτών), γιά νά φαίνονται τά έσωτερικά κεντημένα κόκκινα φ ε γ γ ᾱ ρ ι α , τά λεγόμενα από τό σχήμα καί σ τ ρ ο γ - γ υ λ ᾱ . 'Ο κ ᾱ μ π ο ς , δηλ. ή έξωτερική όψη τών φτερουγιών αφήνονταν άκέντητος. 'Η διακόσμηση αύτης τής καζάκας συμπληρώνονταν από χρυσαφί χρώματος διπλή τρέσσα,

• Τά μαν' κο ύ λ ι α ή φ α ν ε λ λ ο μ ᾱ ν ι κ α , ένα δίμερο χρυσοκεντημένα,

• Δυό (2) ποδιές (ή μπροστομούνια ή πιστιμάλλια): 'Η πρώτη ρουχένια από επάνω κι' ή δεύτερη μεταξωτή από κάτω, άκροκατάληγε σέ μιᾶς πιθαμής κέντημα καί κρόσσια. Οί ποδιές προσδένονταν στήν τσιάνκα μέ ζωνίτσες,

• Κάλτσες, μέχρι τών γονάτων, χειροπλεγμένου καφετί χρώματος νήματος, πού στό ύψος τής καλτσοδέττας έφεραν 2-3 γιρλάντες άλλου χρωματισμού, καί

• Στρωτές γόβες μ' ελάχιστο τακούνι.

... Καλά παρομοιάζαν τήν Καραγκούνα, σάν άρματωμένη Παναγιά, όταν ντύνονταν καί στολίζονταν!

Προπολεμικά καί στά δικά μας χωριά, τά καραγκούνικα φορούσαν: Οί μάννες τών Γιάννη Κοντογιάννη, Γιώργου Νταφόπουλου (Άλούτσι), τού Πουρνάρα (Κιρελέρ), τού Βασίλη Ρίζου (Κόνιαρι) κ.ά. Επίσης μέ καραγκούνικα κυκλοφορούσαν οί γυναίκες τών: Θόδωρου Γκαγκανᾶ, Γιαννάκη Πατσιαθούρα (Νταμπιγλι), Νικόλα Βαϊόπουλου, Νικόλα Ρίζου, Θόδωρου Τζιόβαλου (Κόνιαρι) κι' όλες σχεδόν οί Στεφανοβικειώτισσες.

Ένδεικτικό γεγονός τής ξενομανιακής μόδας τού ντυσίματος, όπως μου τό άφηγήθηκαν στό χωριό Νομή τών Τρικάλων:

«Χωριατοπούλα παντρεύτηκε χήρο Καραγκούνη καί βρήκε κορίτσια τής παντρειάς στό καινούργιο νοικοκυριό της. Αύτά έτοίμαζαν τήν προίκα τους, σαγιάδες, σιγγούνες καί τά λοιπά προϊόντα τής καραγκούνικης οίκιακής χειροτεχνίας. 'Η νεαρή μητριά βοηθούσε καί προφήτευε:

– Καιρός νάρθειτι κοντά μ'... Δηλαδή πώς έπρεπε νά φορέσουν τά «εύρωπαϊκά». Συγγενείς τού άντρα της τήν πείραζαν, επιχειρώντας... τήν πυρπόληση τών χωριάτικων φορεμάτων της, όποτε γίνονταν κουθέντα γιά τή μόδα.

Τελικά, άπαξάπαντες ... φραγκοφορέθηκαν!»

Τό τραγούδι τής Καραγκούνας. Ένας ό σκοπός τής «Γκαραγκούνας», έξη- έφτά οί παραλλαγές της, τρεις-τέσσερις οί χοροί:

1) Καραγκούνα στά τρία (θήματα). Πρόκειται γιά τήν κλασσική Καραγκούνα,

2) Καραγκούνα σβαρνιάρα – περίτεχνη καί μερακλίδικη,

3) Καραγκούνα Θεσσαλιώτικη – ή παλιά καλή έκτέλεση,

4) Καραγκούνα Παλαμιώτικη (άπό τόν Παλαμά τής Καρδίτσας) – πολύ παραλλα- μένη κι' «άνοστη»,

5) Καραγκούνα στά χοντρά (στά βαρείά) – ή πιό άπολαυστική κ.ά.

ΟΙ ΑΡΒΑΝΙΤΟΒΛΑΧΟΙ

Στήν Έλλάδα, πρό 50ετίας, ζούσαν περί τίς 1.000 οικογένειες τού θλάχικου κλάδου τών Άρβανιτόβλαχων. Άρβανιτοχώρια ήταν τό Καρατζόλι, μέ 20 οικογέ- νειες, τό γειτονικό Μουσουλάρι (Άργυροπούλειο καί Ροδιά τού Τυρνάβου, οί

άντιστοιχες μετωνομασίες των χωριών), μέ 40, ή Τσαρίτσανη, μέ 50, καί κάμποσες οικογένειες διασκορπισμένες σέ Θεσσαλικά όρεινά καί πεδινά κονάκια (Άλμυροῦ, Καρανταναλί, Πλατάνου, Σέσκλου, Άγράφων, Άσπροποτάμου, Τρικάλων, βορείου Θεσσαλίας κ.ά.).

Οί Άρβανιτόβλαχοι κατέβηκαν στή Θεσσαλία από τό Μετζιτιέ της Ήπειρου, όπου ή φυλετική έστία τους κι' ή επίτοπια έθνολογική έρευνα τοῦ Χρηστοθασίλη. Οί Άρβανιτόβλαχοι θεωροῦνταν οί περισσότερον ὁμορφοί κι' οί πιό λυγεροί κάτοικοι της Βαλκανικῆς! Μή έρχόμενοι σ' έπιμειξία, διετήρησαν – μόνον οί άντρες, ὄχι κι' οί Άρβανιτοβλάχισσες – την ώραιότητα μιᾶς σπάνιας ράτσας.

Ή γλώσσα των Άρβανιτόβλαχων είναι βλαχο-άλβανικο-έλληνική, έμπλουτισμένη μέ άφθονες Ήπειρο-Θεσσαλικές λέξεις, ρήματα, συνδέσμους καί τοπικούς ιδιωτισμούς.

Ή παλιά ένδυμασία τους, ὁμοια μέ των Άρβανιτών, δηλαδή:

- Άσπρο στενό μ πο υ ρ α ζ ά ν ι ή φουστανέλλα (παροιμιώδη έκφραση, «σά' φουστανέλλα Άρβανίτ'κια»),
- Σκουφάκι, χωρίς φουντίτσα, καί
- Τσαρούχια, επίσης χωρίς φούντες, γιά νά διακρίνονταν από τούς τσαρουχοφόρους γηγενείς των Έλληνικῶν χωριῶν.

Τά Άρβανιτοβλάχικα ἔθιμα, ἴδια μέ τά Άρβανίτικα ἦθη καί τίς συνήθειες.

Ό χαρακτηρς τους: Φίλοι της Όμηρικῆς πείσας (πίστης, μπέσας) καί πεισματικοί τύποι («Άρβανίτ'κο κεφάλι άπῶχ'ς μωρέ», άπευθύνεται στόν άγύριστο νοῦ, πού δέν «παίρνει από ὀρμηνείες», τόν ισχυρογνώμονα), άφησαν ὄνομα, ὡς ζωοκλέφτες καί ληστές (Μπαμπάνης, Τράντος, άδελφοί Φορφόλια κ.ά.).

Άρέσκονταν κι' ἔνοιωθαν ὑπερήφανοι νά ὀπλοφοροῦν συνεχῶς, ζωσμένοι πιστόλια καί δυό τουφέκια, σταυρωτά έπ' ὤμων. Τέτοιον άντίκρυσε ὁ πατέρας τοῦ γράφοντα, στά 1948, θημωνοφύλακα των Τεμπῶν. Ό μεγαλοτσιφλικᾶς Μαργαρίτης Άποστολίδης τούς χρησιμοποιοῦσε, σάν φύλακες τοῦ άπέραντου τσιφλικιοῦ του (Χαλκωδόνιο τοῦ Βελεστίνου). Κι' ὁ Νίκος Ζαχαριάδης εἶχε γιά σωματοφύλακες τά δυό φουστανελλοφορεμένα παιδιά τοῦ μεγαλοκτηνοτρόφου Χατζηλάζαρου, πού ἦταν Άρβανιτόβλαχος.

Άν θελήσουμε νά κοροϊδέψουμε ἕνα μέλος της Άρβανιτοβλάχικης φυλῆς, θά τόν φωνάξουμε:

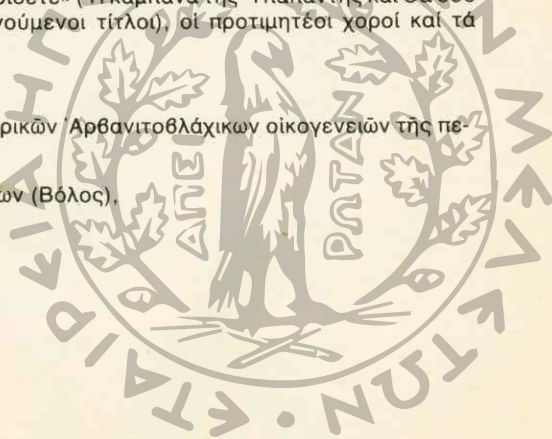
– Άστο τράστο θρέ, δηλ. Άφησε τόν τροβά.

Οί Άρβανιτόβλαχοι της Θεσσαλίας στίς άγροτογεωργικές δουλειές τους χειρίζονταν μιᾶ ὑπερμεγέθη τσάπα (μῆκος μετάλλου – μισό μέτρο!) κι' από αὐτή ή παρομοίωση μεταφέρθηκε στο έργαλειό των άχύρων καί της κοπριάς, «Σάν Άρβανίτ'κο δικούλι», προσδιορίζοντας τή γιγαντιαία κατασκευή του.

Τά τραγούδια κι' οί Άρβανιτοβλάχικοι χοροί: Τό «Άρβανιτοβλάχικο» ἢ ἡ «Άρβανιτόβλαχα» είναι δημοφιλῆς χορός των Άρβανιτόβλαχων των περιοχῶν Γρεβενῶν, βορείου Θεσσαλίας, Βελεστίνου κι' Άλμυροῦ καί χορεύεται, ὅπως τό άργό καγκέλι. Ή «Παρασκευοῦλα», τό κλασσικό ἄσμα των Άλβανῶν, «Ρά καμπάνα Παπαντῆς» καί τό «Κόκα πρές κοσίδετε» (Ή καμπάνα της Υπάπαντῆς καί Θά σου κόψω τίς κοσίδες, οί δυό προηγούμενοι τίτλοι), οί προτιμητέοι χοροί καί τά τραγούδια τους κ.ά.

Νά μιᾶ πρόχειρη κατάσταση μερικῶν Άρβανιτοβλάχικῶν οικογενειῶν της περιφερείας μας:

Τῶν άδελφῶν Γιαννακοπουλαῶν (Βόλος),
Ζήση Καπουράνη,
Βασίλη Τσαμίτα,

Μήτσου Τσουκάνη,
Θόδωρου Τζουρτζούλη (όλων κατοίκων του Σέσκλο), κ.ά.

(Χρ. Χρηστοθασίλη: «Ἡ Ἠπειρος καί τὰ ἐν αὐτῇ Σερβικά ὀνόματα», Μιλτιάδου Οἰκονομίδου «Ἠπειρωτικόν Ἡμερολόγιον», τοῦ ἔτους 1914, σελ. 51, Ἀθήνα).

Ἄιντε λά Γκιούλα,
λά πάτρου τσίτζε μάρμουρε,
λά σάσε κιτριτσιάλε,
Ἰοῦ σ' ντουάρμε φιάτα σιγκοῦρα,
.....
ιά σκουάλα, σκουάλα φιάτα μία...

FARŞELOTI

γ) «Περί τοῦ ὅτι οἱ Καραγκούνιδες καλοῦνται ἐν Θεσσαλία Φαρσα-
λιῶται».

23.10.1948 καί στό Βελεστίνο. Ὑπῆρξε διαταγή ἐπιστρατεύσεως
τῶν πολιτῶν πρὸς ἐνίσχυση τῆς ἀστυνομίας, ἐλλείψει χωροφυλάκων.

Κάποιο θράδῦ, ἀφοῦ ἓνας ἀγύμναστος κληθεῖς ὑπὸ τὰ ὅπλα πολί-
της τελείωσε τὸ «νούμερό» του, πῆγε νά κοιμηθεῖ στό ὑπόγειο τοῦ
ἀστυν. τμήματος τῆς ἱστορικῆς κωμόπολης. Οἱ μόνιμοι χωροφύλακες
ἔμειναν στό ἐπάνω πάτωμα τοῦ κτιρίου. Ὁ πολίτης θέλησε νά ἀφοπλίσει
τὸ ὄπλο του, ὅμως ἐκεῖνο πῆρε φωτιά. Ἡ σφαῖρα τρύπησε τὸ σανιδένιο
ταβάνι – πάτωμα κι' ἐπληξε τὸν κοιμώμενον ὀπλίτη Παναγιώτη Μπιθικό-
τη. Ὁ χτυπημένος ἔβαλε τίς φωνές. Στό παρακείμενο δωμάτιο κοι-
μοῦνταν ὁ ἀστυνόμος Κ. Σκολίδης (σήμερα, συνταξιούχος καί παντο-
πώλης στὴ Χαλκίδα), πού πετάχτηκε ἀμέσως, τὸν πλησίασε καί τὸν
ρῶτησε ἀνήσυχος:

– Τί ἔπαθες, μωρέ, καί σκούζεις;

Πιό πέρα ἀπὸ τὸν τραυματισμένο κοιμοῦνταν ἄλλος χωροφύλακας.
Μέ τὸ θόρυβο ξύπνησε καί, βλέποντας κάποιον σκυμμένο ἐπάνω ἀπὸ τὸ
κρεβάτι τοῦ συναδέλφου του, ἄρπαξε, καθὼς ἦταν μισοκοιμισμένος
ἀκόμη, τὸ πιστόλι του ἑτοιμος γιὰ νά πυροβολήσει, ἐκλαμβάνοντάς τὸν
γι' ... ἀντάρτη! Στιγμιαῖα, ἀντιλήφθηκε τί πραγματικά συνέβαινε καί τὸ
κακό ἀποσοβήθηκε.

Αὐτοκίνητο τοῦ πολιτικοῦ μηχανικοῦ Λεωνίδα Χειμῶνα, ἀπό τὰ Λεχώνια, πού εἶχε ἀναλάβει ἐργολαβικά τήν ἀνοικοδόμηση τῶν σπιτιῶν τῶν πυροπαθῶν κατοίκων τοῦ Βελεστίνου, μ' ἓνα χωροφύλακα καί δυό Μάϋδες σάν συνοδούς, ὥρα 11η νυχτερινή, μετέφερε τόν Μπιθικότση στό Ἀχιλλοπούλειο Δημοτικό Νοσοκομεῖο Βόλου.

Κι' ἡ προΐσταμένη τοῦ χειρουργείου, μιά Ρουμανόβλαχα 160 κιλῶν (!), ἡ Πολυξένη Φαρσελώτου, γεμάτη περιέργεια, θέλησε νά πληροφορηθεῖ:

– Ἀπ' τή ... μάχη; Ἀπ' τή ... μάχη;

Ἡ νοσοκόμα μέ τό Κρυσταλλικό ἐπώνυμο ἦταν ἀδελφή τοῦ λεγεωνάριου Γιώργου Φαρσελώτου, πού εἶχε τό ἀγροτεμάχιο «Καλάμια τοῦ Φαρσελώτου», παρά τόν σιδηροδρομικό σταθμό τοῦ Βελεστίνου.

Ἡ ὑπαρξη τέτοιου ἐπιθέτου δέν συνηγορεῖ ὑπέρ τῆς θεωρίας τοῦ Κρυστάλλη, ὅσον ἀφορᾷ τό ἀμφισβητούμενο Farsetoti;

Τό ὄνομα Φαρσελώτοι, Ρουμανοβλαχιστί, ἀποδίδεται στούς κατοίκους τῆς πόλης τοῦ χαλβᾶ καί τῆς γύρω περιοχῆς, τούς Φαρσαλινοὺς – Φαρσαλιῶτες.

Ἐπομένως: Ὁ Κ. Κρυστάλλης δικαιώνεται, τουλάχιστον ὡς πρός τόν τοπικό δημογραφικό – ἐθνολογικό διαχωρισμό τῶν Βλάχων τῆς Θεσσαλίας. Ὅχι ὅμως, ὅταν συγχέει τούς Farsetoti μέ τούς Ἑλληνόφωνες Καραγκούνηδες τῆς πεδιάδας τῶν Φαρσάλων.

Ἄρα: Πρόχειρη, ἐν πολλοῖς ἀτεκμηρίωτη καί στό σύνολό της ἀνακριθῆς κρίνεται ἡ ἀπάντηση τοῦ Κρυστάλλη (τῆς 13.3.1891), στή διερευνητική καί ρεαλιστική ἐπιστολή τοῦ θυμῶδους καί συνάμα λεπτο-εἰρωνικοῦ Χρηστοβασίλη, σχετικά μέ τούς Καραγκούνηδες τῆς Θεσσαλίας.

Σέ μιά μάχη κατά τῶν Περσῶν, οἱ Φαρσαλιῶτες ὀλιγοψύχησαν καί δέν πολέμησαν, ἐνῶ οἱ γυναῖκες τους κατετρόπωσαν τόν ἐχθρό. Γιά νά τίς τιμῇσιν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος τίς ἐπέτρεψε νά φορέσουν αὐτές τήν περικεφαλαία κι' οἱ ἄντρες, φουστάνια. Ἀπό ἐκείνη τήν ἀρχαία τιμητική διάκριση οἱ Καραγκούνες διέσωσαν, μέχρι σήμερα σάν ἀπομεινάρι τῆς θύμης τῆς, τόν τουπέ ἢ σοῦρλο.

Νεώτερη ἐπιβεβαίωση τῆς παλιᾶς ἀνδρείας τῶν Καραγκούνων ἐκφράζεται μέ τήν προφητικο-φιλοσοφική ἐκπλήρωση τοῦ συρμοῦ «Οἱ ἄντρες θά φορᾶν μαντήλια κι' οἱ γ'ναῖκες, παντελόνια». Καί στήν παραίνεση πρός δειλό; – Βγάλ' τά παντελόνια, ρέ πούστη, καί φόρα φουστάνια!

Ο ΘΕΣΣΑΛΙΚΟΣ ΙΠΠΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

δ) «Περί τοῦ ἐν Θεσσαλία ἀγῶνος τῆς ἱππηλασίας».

Η ΕΜΠΡΟΡΟΠΑΝΗΓΥΡΗ ΤΩΝ ΦΑΡΣΑΛΩΝ

Ἡ πανήγυρη τοῦ Δεκαπενταύγουστου στὰ Φάρσαλα, ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Panaya Bazaar, γίνονταν στὴν τοποθεσία Ἑσκή Χαμάμ, τώρα – στὰ Ταμπάϊκα, δίπλα στὰ πρακτορεῖα τῶν ΚΤΕΛ.

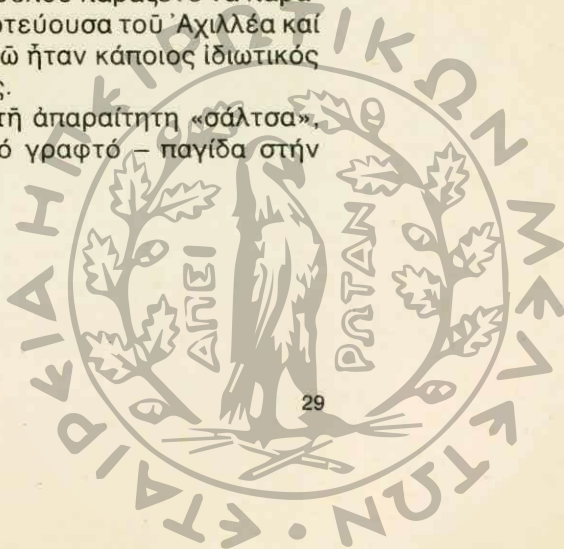
Στὴ δ' παράγραφο τῆς ἀπαντητικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κ. Κρυστάλλη στὴν τοῦ Χ. Χρηστοθασίλη, περιέχεται μιὰ ἐσκεμμένα ψευδὴς πληροφοριακὴ εἰκόνα τῆς ἐτήσιας ἐμποροπανήγυρης τῆς πόλης τοῦ χαλβά.

Ὁ φαρμακοποιός – λαογράφος τῶν Φαρσάλων, Βασίλειος Σκαφιδᾶς, βεβαιώνει πὼς «τὴν τρίτην ἡμέραν τῆς ζωποπνηγύρεως, διεξήγοντο ἱππικοὶ ἀγῶνες εἰς τὴν πρὸς Βορρᾶν τῆς πόλεως ἐκτεινομένην πεδιάδα», κατὰ τὰ παλιότερα χρόνια.

Ὁ δὲ Εὐάγγελος Μπόγκας ξετρύπωσε ἓνα ἀδημοσίευτο χειρόγραφο τοῦ ποιητῆ, μέ τίτλο, «Η ΠΑΝΗΓΥΡΙΣ ΤΗΣ ΦΑΡΣΑΛΟΥ», ποὺ τό βρήσκομε τυπωμένο στό περιοδικό «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία», ἔτος Ζ', διπλό τεῦχος 79–80 (Νοέμβρη – Δεκέμβρη 1958), σελ. 625 – 628, Γιάννενα.

Ὁ περιγράψας τὴν Φαρσαλιώτικη ἐμποροζωποπνηγύρη στὸν εὐπιστο κι' εὐφάνταστο Κρυστάλλη, καθόλου παράξενο νὰ παρακολούθησε ἓνα ντόπιο ροντέο στὴν πρωτεύουσα τοῦ Ἀχιλλέα καὶ νὰ τό ἐξέλαβε γιὰ ἐθνικὸ ἀγώνισμα, ἐνῶ ἦταν κάποιος ἰδιωτικὸς ἵπποδασμὸς καὶ κούρσα ἵπποδρομίας.

Ἡ ριγμένη ἀπὸ τὸν δημοτικὸ ποιητὴ ἀπαραίτητη «σάλτσα», ἀρχαιοποίησε τὴ σκηνή, ἀφήνοντας τό γραφτό – παγίδα στὴν ἔρευνα τῆς Θεσσαλικῆς Λαογραφίας.

Ο ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
ΤΡΑΓΟΥΔΑ ΤΙΣ ΕΠΟΧΕΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

Ο ΧΡΟΝΟΣ

... Καί δέν φροντίζει (ὁ ἄνθρωπος) μηχανή καμμιά νά κατορθώση,
Αὐτό τό φοβερό στοιχειό, τό Χρόνο, νά σκοτώσῃ!

Τοῦτο τό «ἐλεγεῖον εἰς τό 1888» γράφτηκε στά Τρίκαλα, στίς 9.10.1888. Ἐκτιμᾶται, σάν ἓνα ἀπό τά καλύτερα τοῦ Χρ. Χρηστο-
βασίλη.

(«Ἀττικόν Ἡμερολόγιον», ἐκδ. Εἰρ. Ἀσωπίου, τοῦ ἔτους 1889, σελ. 344).

Ὁμότιτλο ποίημά του, ἀποτελούμενο ἀπό 5 προχειρογραμ-
μένα καί σύντομα τετράστιχα, δημοσιεύτηκε στά περιοδικά: «Πι-
νακοθήκη», ἔτος ΙΔ΄, τεύχος 168, σελ. 163, τοῦ Φεβρ. 1915 καί
«Θησαυρός», σελ. 7, τοῦ πρωτοχρονιάτικου τεύχους τοῦ ἔτους 1924.

Τοῦτο τό δεύτερο ποίημα μεταφράστηκε στά Γερμανικά ἀπό
τὴν Μαρία Blockman - Schilkam καί δημοσιεύτηκε, τὴν 1.1.1915, σ'
ἓνα ἀπό τά μεγαλύτερα περιοδικά τῆς Γερμανίας.

Η ΑΝΟΙΞΗ

60στιχο ποίημά του, πού συμπεριλήφτηκε στή «Νεοελληνική
Ἀνθολογία Ποιήσεως» τοῦ Κ.Φ. Σκόκου, ἐκδ. Μιχ. Ζηκάκη, τομίδιο
Β΄, τεύχος 10, σελ. 115 – 118, 1924.

Η ΧΕΛΙΔΟΝΑ ΤΟΥ ΜΑΡΤΙΟΥ

Δυτικο – Θεσσαλικά κάλαντα, μέ δυό ἀσυνάρτητα κι' ἀνάξια
λόγου τραγουδάκια, πού τραγουδοῦσαν τά ἀγοράκια τῆς Καραγ-
κουνιάς, τὴν 1η τοῦ Μάρτη.

(Περιοδικό «Ἐθνική Ἀγωγή», ἐκδ. Γ. Δροσίνη, ἔτος Β΄, τόμος
Β΄, σελ. 95, τῆς 15.3.1899).

Τά Θεσσαλιόπουλα συναγωνίζονται ποῖο θά κάνει τὴν ὁμορφώτερη «χελι-
δόνα» κι' ὅταν ἀρχίζει τὸ πανδαιμόνιο ἀπὸ τά προσδεδεμένα μέσα στὸν κόθορο
τοῦ κόσκινου κοχύλια, πού ὁ θόρυβός τους σκεπάζει τίς φάλτσες παιδικές φωνού-
λες τῶν τραγουδιστῶν τῆς «Χελιδόνας», τότε καταλαβαίνομε γιατί ὁ Ξενομερίτης
λογοτέχνης ἀγάπησε τόσο ὑπερβολικά τὴν ὡραία Θεσσαλία.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΧΕΛΙΔΟΝΑΣ

Χελιδόνα έρχεται,
καί θάλασσα έπέρασε,
τή φωλιά της έχτισε,
έκατσε καί λάλησε:
– Μάρτη, Μάρτη μου καλέ,
καί Φλεβάρη – χιονοφλέβαρε,
καί Άπρίλη μου καλέ.
Έφτασε, δέν είναι μακριά,
τά πουλάκια κελαϊδούν,
κελαϊδούν καί τά καλούν,
ν' άνεβαίνουν στά βουνά,
γιά νά κόψουν τά κλαριά,
ζούνε άνθρωποι πολλοί,
χαίρονται από καρδιά,
μέσα Μάρτης, έδω ταψιά.

(Βάιος Λάσκαρις, έτών 35, έξ Άστρίτσας ή Μπουλί Καρδίτσας)

Η ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

40στιχο Μαγιάτικο ποίημά του.

(Φιλολογικόν Έμερολόγιον «Κυψέλη», έκδ. Δ. Μανούσου – Α. Κοσμή, του έτους 1901, σελ. 89-90, Πειραιάς καί περιοδικό «Μιουκέτο», έτος Ζ', τεύχος 316, σελ. 397, τής 24.4.1930).

ΑΪ – ΔΗΜΗΤΡΗΣ

120στιχο ποίημα του Χρηστοθασίλη.

(Περιοδικό «Νέα Έστία», έτος Θ', τόμος 18, τεύχος 212, σελ. 951 – 953, τής 15.10.1935).

ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Συνηθίζεται, ό «Γκιώνης» νά λέγεται σάν παραμύθι, χωρίς όμως νά σημαίνει πώς δέν είναι καί τέτοιο. Ό Χρηστοθασίλης τόν πρωτοδημοσίευσε μαζί μέ διάφορες άλλες ανέκδοτες παραδόσεις, πού είχε συλλέξει από τήν Ήπειρο. Στή δεύτερη version τής ιστορίας του πουλιού μέ τή μελαγχολική κραυγή αναζήτησης του χαμένου αδελφού του, χάρισε στους αναγνώστες του ένα καλοδιάβαστο από τόν φτερωτό κόσμο παραμύθι τής γιαγιάς.

(Περιοδικά: «Έβδομάς», έτος Β', τεύχος 83, σελ. 467, τής 29.9.1885 καί «Μπουκέτο», έτος Η', τεύχος 362, σελ. 223, τής 5.3.1931).

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Ἀπό τοὺς πρῶτους, πού ἀγκάλιασαν θερμά τόν Χ. Χρηστοθασίλη στὰ Τρίκαλα, ὁ φιλόλογος γυμνασιάρχης Κ. Νεστορίδης, στὸν ὁποῖον ὁ νεαρός Ἡπειρώτης τραγουδιστής τραγούδησε дуό παλιά ᾄσματα τῆς πατρίδας του, πού ὁ δάσκαλος τὰ ἔστειλε (στὶς 20.12.1884) νά δημοσιευτοῦν σέ Ἀθηναϊκό ἔντυπο. (Περιοδικό, «Εἰκονογραφημένη Ἑστία», τόμος 19, σελ. 80, τοῦ α' ἐξαμήνου τοῦ 1885).

ΗΠΕΙΡΟ – ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Τῆς συλλογῆς Χρηστοθασίλη:

Ἡ Ἀρετή
Τῆς ξενητεῖας (Τί νά σοῦ στείλω, ξέने μου)
Κινήσαν τὰ καράβια τὰ Ζαγοριανά
Ἡ ἐπιστροφή κι' ἀναγνώριση τοῦ ξενητεμένου συζύγου (Καρτσιώτισσα)
Κλέφτικα
Ἱστορικά
Τὰ Κάλαντα κ.ἄ.

→ Ἄν ὁ Χρῆστος Χρηστοθασίλης ἐβγαίνει νικητὴς στή μάχη στό Λυκούρσι τῆς Χειμάρρας, ὅπου ἀνήλικος ἔλαθε μέρος, κι' ὁ ἄρχοντας τῆς Ἡπείρου δέν κατέφευγε στὰ Τρίκαλα τῆς Θεσσαλίας, γιὰ νά πιάσει δουλειά σάν ἐπιστάτης στοῦ θεῖου τοῦ Χρηστάκη – ἐφένδη Ζωγράφου, δέν θά εἶχαμε καθόλου «Θεσσαλικά» τοῦ κι' ἡ νεοελληνικὴ γραμματολογία θά ἦταν ἀπελπιστικὰ φτωχότερη σέ σπάνια καὶ λυρικά ἀριστουργήματα τῆς λαογραφικῆς λογοτεχνίας.

